

BODA JÓZSEF: Prof. dr. Janza Frigyes rendőr tábornok köszöntése 75. születésnapja alkalmából

ZSIROS BETTINA: Tülbizonyítás, mint az igazságkeresés egy anomáliája a büntetőeljárásban

TIHANYI MIKLÓS – PAPP DÁVID: A körzeti megbízotti szolgálat története 2. A kezdetektől a rendszerváltásig

FÓRIZS SÁNDOR: Egy PhD-dolgozat megvédése, és az esemény háttere

LIPPAI ZSOLT: A rendőrtiszthelyettes-képzés múltja és jelene

MERKL ZOLTÁN: A rendészet szerepe és feladatai az állam „külső” védelmében

SZIGETI ÁKOS: Szövegábrányászat a dark neten: rendészettudományi alkalmazások

VÁJLOK LÁSZLÓ: A rendészet egyedi megjelenése különböző országokban

FIBINÉ BABOS BARBARA: A mentális egészség relevanciája a rendészeti felsőoktatásban

FINSZTER GÉZA – KORINEK LÁSZLÓ: Ajánlás a Nemzetközi Rendészeti Figyelő rovat elé

**LIPPAI ZSOLT – ZSÁKAI LÉNÁRD – KALMÁR ÁDÁM – FEKETE CSABA – NAGY IVETT –
DULAI PÉTER – HERCZEG MÓNIKA:** Nemzetközi Rendészeti Figyelő V.

MOGYORÓDI GERGELY: Rendőr kiválasztás Bajorországban és a különböző német tartományokban

KÖNYVISMERTETÉS: Sallai János: A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon

INTERJÚ: Út az állatorvosi műtőasztaltól a belügyi oktatási főszemléléséig
Interjú a 75 éves prof. dr. Janza Frigyes nyugalmazott rendőr vezérőrnagy úrral

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

70. ÉVFOLYAM

2022/4. SZÁM

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK TITKÁR TAGOK

Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
Prof. dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
Prof. dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
Prof. dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. dr. Kerezsi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
Prof. dr. Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és a Médiatanács elnöke, egyetemi tanár
Prof. dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Nyiri Sándor, ny. vezető ügyész, c. egyetemi docens
Prof. dr. Patyi András, a Kúria elnökhelyettese, egyetemi tanár
Prof. dr. Polt Péter, legfőbb ügyész, egyetemi tanár
Prof. dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrákadémia tagja, egyetemi tanár
Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ
Detlef Schröder igazgató, Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökség
Dr. Ciprian Maftei, belügyi attasé, Románia Magyarországi Nagykövetsége

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

Bakai Kristóf püőr. dandártábornok, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszakmai szakfőigazgatója
Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
Dr. Bárdos Szabolcs nb. vezérőrnagy, az Alkotmányvédelmi Hivatal főigazgatója
Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
Dr. Frech Ágnes, a Fővárosi Bíróság büntető kollégiumvezetője, az Országos Bírósági Hivatal szaktanácsadója
Dr. Góra Zoltán tü. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője
Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója
Dr. Halmosi Zsolt r. altábornagy, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vezetője
Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke
Prof. dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a Belügyminisztérium oktatási főszemlézője

Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
Prof. dr. Kovács Gábor r. dandártábornok, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szabó Hedvig nb. altábornagy, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat
főigazgatója
Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
Dr. Takács Tibor r. altábornagy, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi
Elemző Központ főigazgatója
Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, a Büntetés-végrehajtás Országos
Parancsnokság vezetője
Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ	Prof. dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES	Dr. Hornyik Zsuzsanna
FELELŐS SZERKESZTŐ	Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes
OLVASÓSZERKESZTŐ	Végh Zsuzsanna
IDEGENNYELVI SZAKLEKTOR	Prof. dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár
MUNKATÁRSÁK	Dr. Hertelendi Lajos r. alezredes Luda Henrietta Csala Károly r. ezredes Varga Anita
SZERKESZTŐSÉG	2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3. Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600 szerkesztoseg@belugyiszemle.hu www.belugyiszemle.hu
ISSN	ISSN 2062-9494 (Nyomtatott) ISSN 2677-1632 (Online) LXX. évfolyam
FELELŐS KIADÓ	Belügyminisztérium www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium 1051 Budapest, József Attila utca 2-4.
NYOMDA	Duna-Mix Kft.
FELELŐS VEZETŐ	Szakolczai Lóránt bv. ezredes Megjelenik havonta

TARTALOM

	Előszó	663
BODA JÓZSEF	Prof. dr. Janza Frigyes rendőr tábornok köszöntése 75. születésnapja alkalmából	665
TANULMÁNYOK		
ZSIROS BETTINA	Túlbizonyítás, mint az igazságkeresés egy anomáliája a büntetőeljárásban	669
TIHANYI MIKLÓS – PAPP DÁVID	A körzeti megbízotti szolgálat története 2. A kezdetektől a rendszerváltozásig	689
FÓRIZS SÁNDOR	Egy PhD-dolgozat megvédése, és az esemény háttere	705
LIPPAI ZSOLT	A rendőrtiszthelyettes-képzés múltja és jelene	721
MERKL ZOLTÁN	A rendészet szerepe és feladatai az állam „külső” védelmében	739
SZIGETI ÁKOS	Szövegbányászat a dark neten: rendészettudományi alkalmazások	757
VÁJLOK LÁSZLÓ	A rendészet egyedi megjelenése különböző országokban	769
FIBINÉ BABOS BARBARA	A mentális egészség relevanciája a rendészeti felsőoktatásban	789
NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ		
FINSZTER GÉZA – KORINEK LÁSZLÓ	Ajánlás a Nemzetközi Rendészeti Figyelő rovat elé	805
LIPPAI ZSOLT – ZSÁKAI LÉNÁRD – KALMÁR ÁDÁM – FEKETE CSABA – NAGY IVETT – DULAI PÉTER – HERCZEG MÓNIKA	Nemzetközi Rendészeti Figyelő V.	809

	KITEKINTÉS	
MOGYORÓDI GERGELY	Rendőr kiválasztás Bajorországban és a különböző német tartományokban	831
	KÖNYVISMERTETÉS	
DÁNOS VALÉR – VARGA ANITA – SZABÓ CSABA	Sallai János: A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon című könyvről, kiemelten a rendészetelméleti szakmai folyóiratok hatása a rendészettudomány kialakulásával foglalkozó fejezetekre	851
	INTERJÚ	
DÁNOS VALÉR	Út az állatorvosi műtőasztaltól a belügyi oktatási főszemlélségig. Interjú a 75 éves prof. dr. Janza Frigyes nyugalmazott rendőr vezérőrnagy úrral	867

SZERKESZTŐSÉGI ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

„*Helyet kér a rendészettudomány!*”

Szabó András

Néhai Szabó András akadémikus 2003. szeptember 17-én, a Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományi Osztály ülésén „*Helyet kér a rendészettudomány*” címmel tartott szóbeli előterjesztésében indítványozta, hogy az addig a szakmai körökben rendőrtudomány néven ismert és kezelt doktori pályázatokat a IX. osztály fogadja be. Tudományigazgatási szempontból ez az esemény volt talán az első olyan lépés, amely lehetővé tette, hogy ma már egy újnak mondható, önálló diszciplínáról beszélhetünk. Bátran kijelenthetjük, hogy Szabó akadémikus közel kétévtizedes álma nem csupán valósággá vált, hanem olyan gyors fejlődésnek indult, amelynek eredményeit felsorolni szinte lehetetlen vállalkozás. A számos tanulmány, a megjelent monográfiák, szakkönyvek, tankönyvek, a rendészettudományi szaklexikon megjelenése mellett három fontos állomásról is szükséges megemlékeznünk. Az első fontos állomáshoz 2012-ben érkeztünk, amikor is a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) határozatában kimondta a rendészettudomány önálló tudományágként történő elfogadását. A következő fontos eseményre sem kellett sokáig várnunk, ugyanis még ugyanebben az évben létrejött a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara. A harmadik nagyon fontos állomás a rendészettudomány fejlődésének folyamatában 2015 novembere, amikor a MAB határozatával kimondta a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola létrejöttét.

Maga a Belügyi Szemle folyóirat is mindvégig igyekezett teret adni a korai rendészeti, rendőrtudományi és főként a rendészettudományi cikkeknek, egyéb közleményeknek. Erről Sallai János a „*Rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon*” című monográfiájában így ír: „*A Belügyi Szemle [...] a magyar rendészettudomány zászlóshajója.*” Sallai professzor könyvéről készült recenziót e havi lapszámunkban olvashatják olvasóink.

Bízva abban, hogy mostani lapszámunkban is hasznos ismereteket, információkat tudunk közreadni, valamennyi olvasónknak kellemes olvasási élményt kívánunk!

Szerkesztőség

K Ö S Z Ö N T Ó

Prof. dr. Janza Frigyes rendőr tábornok köszöntése 75. születésnapja alkalmából

Greeting of Prof. dr. Frigyes Janza, Police Major General on the occasion of his 75th birthday

Boda József

Prof. Dr. c. egyetemi tanár, ny. nb. vezérőrnagy
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
boda.jozsef@uni-nke.hu

Absztrakt

Jelen köszöntővel egy olyan belügyi vezető előtt szeretnék tisztelegni, akit már harminc esztendeje ismerek, s mind vezetői magatartása, mind szakmai elkötelezettsége és általános műveltsége példa volt számomra.

Dr. Janza Frigyes ny. rendőr vezérőrnagy, címzetes egyetemi tanár, a belügy-minisztérium (BM) oktatási főszemlélője április 8-án töltötte be 75. életévét.

Kulcsszavak: köszöntő, Belügyminisztérium, rendőr, vezető

Abstract

This greeting is to pay tribute to a Home Affairs leader whom I have known for thirty years and who has been an example to me in terms of his leadership, professional commitment and general literacy.

Dr. Frigyes Janza, Police Major General, Professor Emeritus, Chief Education Observer of the Ministry of the Interior (MoI), turned 75 years old on 8 April.

Keywords: greeting, Ministry of the Interior, police officer, leader

Janza Frigyes katonacsaládba született. Édesapja Janza Károly a Nagy Imre-kormány honvédelmi minisztere volt 1956. október 26. és november 3. között. Bátyja, dr. Janza Károly mérnök altábornagy pedig a Honvédelmi Minisztérium

helyettes államtitkáráként dolgozott 1994 és 1998 között. Ezért talán nem véletlen, hogy Janza Frigyes az Állatorvos-tudományi Egyetem elvégzése után 1971-ben a BM Kutyavezető-képző Iskolájában kezdett dolgozni polgári alkalmazott állatorvosként. 1983-tól mint igazgató – már hivatásos tisztként – közel húsz évig vezette az iskolát, és közben mindig tanított, oktatott.

Állatorvosként a kutyák mellett a BM-hez tartozó lovak gyógyításában és a megfelelő fajták kiválasztásában is részt vállalt. A BM Kutyavezető-képző Iskola nemcsak a hazai határőr- és rendőr-kutyák, valamint kutyavezetők képzésében járt élen, de a környező és közeli országok rendvédelmi szervei (Bosznia és Hercegovina, Horvátország) számára is segítséget nyújtott a szolgálati állatok és azok vezetői képzéséhez. Nevéhez fűződik a Somogyvárdi Lovas Bázis felfejlesztése (1993) és a Magyar Köztársaság Nemzeti Lovas Díszegységének felállítása (2000). A 37 fős díszelgő alegység azóta is minden állami ünnepen és rendőrtiszt avatáson ott parádézik.

Az oktatást, képzést mindig is szívügyének tekintette, így nem véletlen, hogy belügyminiszteri felkérésre 1998-ban megalakította a BM Oktatási Főosztályt, majd Főigazgatóságot. Szintén az ő irányításával került létrehozásra 1999-ben a BM Nemzetközi Oktatási Központ. 2003-ban feladatul kapta a BM irányítása alá tartozó szervezetek képzési és képzésigazgatási rendszerének korszerűsítését. Munkája eredményeként a rendészeti tanintézetek képzése beilleszkedett az ország felsőoktatási és köznevelési rendszerébe.

Rengeteg munkát fektetett a rendészettudomány elismertetésébe, és elévülhetetlen érdemeket szerzett a Magyar Rendészettudományi Társaság létrehozásába (2004), amelynek közel húsz évig főtitkára volt. Szintén az ő munkásságának köszönhető a belügyi szervezetek továbbképzési rendszerének korszerűsítése, a rendészeti szakvizsga és a rendfokozati vizsga bevezetése. Természetes volt hát, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) létrehozásának előkészítéskor (2011), és később annak Tanácsadó Testületében is ő képviselte a Belügyminisztériumot. Aktív támogatásának köszönhetően indult el a nemzetbiztonsági szakemberek egységes felsőoktatási (alap- és mesterszakos) képzése az NKE Nemzetbiztonsági Intézetében (NBI), és kapott méltó elhelyezést az NBI. Sokat tett azért, hogy mára az NKE Magyarország egyik legszínvonalasabb felsőoktatási intézményévé vált.

A nemzetközi rendvédelmi tapasztalatok megszerzésére és hazai hasznosítására mindig kiemelt figyelmet fordított. Nem véletlen tehát, hogy tevékeny részt vállalt az Európai Rendőr Akadémia Budapestre telepítésében (2014).

Janza Frigyeset egész életpályája a köz szolgálatához köti. Ritka az olyan belügyi vezető, aki mind a humán, mind a reáltudományokban otthon van. Róla ezt el lehet mondani. Sokunknak tanítómestere volt ebben a tekintetben is.

Hobbija az olvasás. Több mint 4000 kötetes könyvtárral rendelkezik. Műveltsége, filozófiai, irodalmi és történelmi ismeretei lenyűgözőek.

Munkásságát a tudós bölcsessége, a tábournok felkészültsége és szakmai alázata, a barát figyelmessége jellemzi.

Tisztelt tábournok úr! Kedves Frigyes! Nagyon boldog születésnapot kívánok a Belügyi Szemle Szerkesztőségének valamennyi munkatársa nevében is!

A köszöntő APA szabály szerinti hivatkozása

Boda J. (2022). Prof. dr. Janza Frigyes rendőr tábournok köszöntése 75. születésnapja alkalmából. *Belügyi Szemle*, 70(4), 665–667. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.1>

Túlbizonyítás mint az igazságkeresés egy anomáliája a büntetőeljárásban¹

Excessive Evidence, as an Anomaly of Searching for Truth in Criminal Proceedings

Zsiros Bettina

Dr. doktorandusz
Debreceni Egyetem,
Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola
zsirosbettina93@gmail.com

Absztrakt

Cél: A túlbizonyítással – mint a bűnösség kérdésében való döntéshez szükséges és elvárható mértéket meghaladó bizonyítással – kapcsolatban a legáltalánosabb vélemény, hogy az nem más, mint a pergazdaságosság szempontjából káros elhajlás, anomália. Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy a túlbizonyítás problémaköre azonban jóval összetettebb, mint pusztán praktikus kérdés.

Módszertan: A kutatás során elemzés tárgyává tettem a büntetőeljárásbeli igazságkeresés, azaz a tényállásmegállapítás egyik diszfunkciójaként érvényesülő túlbizonyítás esetköreit a büntetőeljárás bírósági szakaszában. Ehhez a vonatkozó magyar és idegennyelvű szakirodalom feldolgozásán túl bírósági ítéleteket tanulmányoztam, továbbá konzultációt folytattam gyakorló szakemberekkel.

Megállapítások: A tanulmány egyik megállapítása, hogy a túlbizonyítás korántsem csak a kriminalisztikának egy másodlagos jelentőségű problémája. A gyökere ugyanis egészen a büntető eljárásjogi igazságkeresés és igazságosság, valamint a büntetőperbeli funkciók alapkérdéséig nyúlik vissza, hiszen a túlbizonyítás elsősorban igazságkeresési anomália. Álláspontom szerint ez magyarázza, hogy miért nem lehet nyomozásmódszertani útmutatókkal, a takarékos nyomozásra és pervitelre figyelmeztető technikai jellegű ajánlásokkal megszabadulni tőle. Mindebből következik, hogy a túlbizonyításnak nem csak az eljárás szükségtelen elhúzódásában kell látni a káros eredményét.

¹ Jelen tanulmány a 2020. évi Kozma Sándor Tudományos Pályázaton az Ügyészek Országos Egyesületének különdíját elnyert pályamunka egy részlete.

További fontos, garanciális problémákat is felvethet, így egyszerre több irányból is kikezddheti a jogállami büntetőeljárást.

Érték: A tanulmány kitér arra is, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény milyen választ ad a túlbizonyítás jelenségére.

Kulcsszavak: igazságkeresés, túlbizonyítás, funkciómegosztás, előkészítő ülés

Abstract

Aim: Concerning excessive evidence – beyond the quantity of evidence that is necessary to decide on the issue of guilt – it is a widespread opinion that it is nothing more than a deflection, an anomaly, that is detrimental to the economy of the procedure. This paper aims to present that the problem of excessive evidence is far more complicated than a merely practical issue.

Methodology: I attempt to analyze the methods of seeking truth in criminal proceedings, or other words, excessive evidence as a dysfunction of fact-finding in the court stage of criminal proceedings.

Findings: One part of the concluding thoughts are that excessive evidence is by no means just a secondary problem in forensics. Its roots derive from the fundamental issue of the search for truth and justice, as well as the functions of criminal proceedings since excessive evidence is originally an anomaly in the search for truth. In my view, this explains why it is not possible to get rid of it with methodological guidelines or recommendations for cost-efficient investigation and litigation. Consequently, excessive evidence must not only be seen as an unnecessary delay of criminal proceedings. It may also raise other significant guarantee concerns, thus undermining the rule of law in several directions at the same time.

Value: This paper also points out the solutions that the Act XC of 2017 on Criminal Procedure ensures about the problem of excessive evidence.

Keywords: searching for truth, excessive evidence, shared functions, the preparatory meeting

Az igazságkeresésre vonatkozó nézetek vázlatos áttekintése

A szakirodalom abban a tekintetben egységesnek mutatkozik, hogy a büntetőeljárásbeli igazság felderítésével kapcsolatban eltérő elvek mentén – gyakorlatilag két nyomvonalon – szerveződnek az egyes jogrendszerek, melyeket

az egyes szerzők e rendszerek egyes speciális tulajdonságai alapján különböző elnevezésekkel illetnek, mint angolszász és kontinentális; akkuzatórius és inkvizitórius; adverzális és nem adverzális; illetve kooperatív és hierarchikus rendszerek. Természetesen ezek között éles cezúra nem húzható², sőt az egyes „rendszeridegen” elemek jelenléte kívánatos is, hiszen azok alkalmasak lehetnek megfelelő ellensúlyt képezni más rendszerek gyengeségeivel szemben (Pizzi, 2008). A szembeállítás helyett éppen ezért inkább e rendszerek alapjául szolgáló alapvető megfontolások megragadásával igyekszem felvázolni az igazságkeresésre vonatkozó egyes sajátosságokat.

Nem kívánom tehát valamennyi eljárási mozzanatot érintően elemezni a különböző rendszereket, pusztán vázlatosan utalok a büntetőeljárásbeli igazságkeresés szempontjából eltérő elgondolásokra. A tények felderítése tekintetében alapvető és megállapítható jelentősége azon megfontolásoknak van, amelyek szerint az angolszász eljárási hagyományok alapján a felek által, míg a kontinentális hagyományok esetében a hatóságok által uralt büntetőeljárásról beszélhetünk.

Mirjan Damaška arra mutat rá, hogy azon büntetőeljárásokban, ahol kizárólag a részt vevők alakíthatják az eljárás menetét, ott voltaképpen egy „versengésről” van szó a vád és a védelem között; míg ellenkező esetben, ha elsősorban a bíró feladata az eljárás menetének alakítása, úgy e folyamat középpontjában a bűncselekmény körülményeinek kivizsgálása áll. E jellemzők alapján nevezi egyébként az első megoldás alapján működő eljárási rendszereket kooperatívnak, míg az utóbbi elvek alapján működő rendszereket hierarchikusnak, amely jelzőket a továbbiakban én is így kívánom használni (Damaška, 1986).

Tehát ennek megfelelően az utóbbi elgondolás szerint a büntetőeljárásnak jobban el kell köteleződnie az igazság felderítése mellett. Ezért telepíti a vizsgálódás kötelezettségét a pártatlan bíróságra, amely, tekintettel arra, hogy a bűnösség vagy ártatlanság tekintetében a végső döntés az ő kezében van, elkötelezett a bizonyítékok teljes mértékű felderítése és a pontos ténymegállapítások mellett. E megfontolás pedig a bizonyítási eljárás szakszerűségét, alaposságát hivatott szolgálni (Grande, 2008). Ebből következően e rendszer úgy tekint az eljárásban megállapított igazságra, mint az objektív, tényleges valóságra, de legalábbis törekszik arra, hogy ezt elérje.

Ehhez képest az ellentétes megfontolás azt hangsúlyozza, hogy nincs olyan objektív igazság, amely elérhető lenne egy semleges részt vevő által, mivel még a ténylegesen érdektelen harmadik fél is elkerülhetetlenül feltevéseket alkot arról a valóságról, amelyet rekonstruálni igyekszik (Grande, 2008). Az emberi

2 Tóth Mihály is arra figyelmeztet, hogy e rendszerek „steril” formában sehol a világon nem bizonyultak működőképesnek a gyakorlatban (Tóth, 2016).

elme ugyanis szelektíven teszi magáévá az egyes információkat, ezáltal pedig fogékonyabbá válik azokra a bizonyítékokra, amelyek saját feltevését támasztják alá (Damaška, 1997). Így tehát a bíróság által történő hivatalbóli tényfeltárás esetében befolyásoló tényező lehet egy, már a bizonyítékok prezentálása előtt kialakult előzetes feltevés (Callen, 2008).

A hierarchikus elv alapján szerveződő büntetőeljárások vonatkozásában általánosságban rögzíthető, hogy nincs egyértelmű válaszvonal a nyomozási és tárgyalási szakasz során történő bizonyítékgyűjtés tekintetében.³ A hierarchikus szisztémában a büntetőeljárás fázisai tehát egymásra épülnek, közöttük szoros kapcsolat és kölcsönhatás van. A nyomozó hatóság, az ügyészség, az elsőfokú és a fellebbviteli bíróságok együtt alkotják azt a rendszert, amelynek célja az igazság kiderítése (URL2).

A kooperatív rendszerek ehhez képest a bizonyítékok összegyűjtését a tárgyalást megelőző szakaszra koncentrálnak (Kostoris, 2018), éppen ezért a legtöbb esetben épp a tárgyaló bíró tudja a legkevesebbet az ügyről, hiszen nincs az ügyre vonatkozó, a bíró, az ügyész és az ügyvéd által is ismert „közös akta”, amely tartalmazza a nyomozás eredményeit (Pizzi, 2008).

A büntetőperbeli igazság felderítése tehát a két esetben különböző megfontolások alapján történik. A kooperatív rendszerben – a fent említett kognitív korlátokra tekintettel⁴ – az igazságosság a hatóság részéről passzivitásban, a felek részéről pedig azok tisztességese szembeállításában manifesztálódik⁵, míg

3 Pusztán az angol és az olasz rendszerekben releváns ez – Európai szinten –, ahol éles cezúra választja el egymástól a nyomozási és tárgyalási szakaszt, és ahol a bizonyítékok összegyűjtésének legfőbb szintere az utóbbi.

4 E kognitív korlátok – és egyéb, az objektív valóságnak megfelelő tényállás felderítését akadályozó tényezők – felismerése igaz természetesen az úgynevezett hierarchikus modellek esetében is. Ennek elméleti hátterét Somogyi Gábor úgy ragadja meg, hogy „*nincs az a pont, amikor azt mondhatjuk: a megállapított tényállás már olyan bizonyossággal esik egybe a megtörtént valósággal, hogy fogalmilag nem is létezhet olyan további, de mindaddig nem ismert tény, adat, körülmény, illetve ezekre vonatkozó bizonyíték, amelynek ismeretében nem lehetne 'új', a korábitól eltérő valóságot megismerni. Ebből pedig az a következtetés adódik, hogy bármennyire is az anyagi tényvalóság megállapítása az eljárás törvényben előírt követelménye, és így a perbeli bizonyítás célja, valójában az objektív bizonyossággal nem teljesíthető, sőt az sem dönthető el ugyancsak teljes bizonyossággal, hogy egy adott ügyben a bíróság ténymegállapítása valójában egybeesik-e a megvalósult igazsággal.*” (Somogyi, 2018).

5 Több kutatás is arra mutat rá, hogy az angolszász büntetőeljárásokban az adverbális szabályozási elgondolások kialakulásával kapcsolatban elsődlegesen az úgynevezett laissez-faire elgondolás széles körű érvényesülése említhető az angol intézményi szabályozásban – általánosságban is, de a jelen téma szempontjából fontos eljárásjogi szabályok tekintetében is – amely így az állami beavatkozás minél alacsonyabb szintre való korlátozását jelentette. E megfontolás alapján a büntetőeljárás tehát a két ellenérdekű fél szembeállítását jelenti egy passzív állami tisztviselő előtt, akit egyáltalán nem vontak be a tények felderítésének folyamatába. Az eljárás alakítására vonatkozó bármely bírói – és így állami – hivatalbóli beavatkozás elképzelhetetlen, hiszen az az egyéni szabadság megsértése volna. Más szerzők szerint az esküdtsek megalkotása (eredetileg ügyészi, majd igazságügyi szerv) segített elsősorban az inkvizitórius elemek háttérbe szorulásában és az adverbális büntetőeljárási elgondolások megszilárdulásában. (Erről részletesen: Grande, 2008; Langbein, 2003; Pizzi, 2008; Kostoris, 2018).

a hierarchikus rendszerek esetében a büntetőeljárás igazságosságát a pártatlan hatóságok által történő bizonyítás szavatolja, amely eredményeként megállapítható lesz, hogy valójában mi történt. Az eltérő elgondolások eredménye pedig a perbeli igazság eltérő percepciója lesz, hiszen az első esetben a valóság két közvetlen észlelője által előadottak alkotják a büntetőperben megállapított igazságot, míg a hierarchikus rendszer feltételezi, hogy a pártatlan bíróság a valóságban ténylegesen megtörtént tényeket állapította meg, de legalábbis a tényállás ahhoz közelít (Miskolczi, 2015). Úgy gondolom, hogy épp ez az a mozzanat, ahol a túlbizonyítás gyökere tetten érhető. Talán nem alap nélküli az az állítás, miszerint nem célszerű elszakadni az alapvető kontinentális hagyományoktól, és meglátásom szerint az igazságos befejezéshez az igazságkeresési erőfeszítések különösen hangsúlyozandók, azonban mégis fontos egyrészt az eljárások parttalanná válását megelőzni, másrészt törekedni az eljárási funkciók következetes elhatárolására.

Az igazságkeresés egy anomáliája – túlbizonyítás a büntetőeljárásban

A felvázolt első premissza igazolásaként a korábban ismertetett igazságkeresésre vonatkozó alapvető kontinentális megfontolások és a túlbizonyítás gyakorlati jelensége közötti ok-okozati kapcsolat fennállására kívánok rámutatni. Ennek érdekében visszautalok az előzőekben rögzített alapvető elgondolásokra és az ezek alapján megfogalmazott következtetésekre. A kontinentális rendszer az igazságossággal összefüggésben a valóságban történt tények felderítésének igényét, a lehető legmagasabb bizonyítottsági szint elérését és azt hangsúlyozza, hogy a bíróság által megállapított tények adekvát viszonyban legyenek a valósággal.

Ezen igény természetesen nem azt jelenti, hogy ne érvényesülnének alapvető követelményként olyan értékek, amelyek akadályát képezhetik a valós tények feltárásának, de azt a meggyőződést sem, hogy minden esetben elérhető a teljes, „objektív” igazság. A büntetőeljárás azonban ebben az esetben a lehető legmagasabb szintű bizonyítottságra, az igazság minél szélesebb körben történő feltárására törekszik, így előfordulhat, hogy a bizonyítás menete átbillen a túlbizonyítás mezejére.

A túlbizonyítás okai szempontjából nem hagyható figyelmen kívül – az igazságkeresés igényén túl – az elméleti alapvetések körében elemzett azon sajátosság sem, amely a hierarchikusan szerveződő eljárások „hierarchikus” jellegéből ered. E modellben ugyanis e szerveződés miatt a bíróság ítéletét a felettes bíróság „méri majd meg”. A tárgyalási szakban előfordul túlbizonyítás jelenségének

másik oka így – meglátásom szerint – e sajátosságból eredően a bíróság ítéletének megalapozatlanság miatti hatályon kívül helyezésének lehetősége; „*ugyanazon bíró másképp ítél ugyanis, ha az utolsó, és másképp, ha az utolsó előtti szó az övé*” (Baumgarten, 1898).

Túlbizonyítás a gyakorlatban

A túlbizonyítás mint az igazságkeresés egy anomáliájaként megragadható jelenség természetesen igen ügyspecifikus problémakör, azonban meglátásom szerint megfelelő absztrakcióval voltaképpen két nagy esetkört különíthetünk el. Megemlíthetjük a szükségtelen bizonyítás esetköreit mint technikai diszfunkciót, valamint tágabb értelemben e fogalom alatt értenünk kell az ítélező funkcióval össze nem egyeztethető „túlbizonyítást” is. Az egyes esetkörök részletezése kapcsán szerepeltetett ítéleteket a következőkben – a teljesség igénye nélkül – példálózó jelleggel kívánom bemutatni.

Túlbizonyítás mint technikai diszfunkció⁶

Bizonyítást lefolytatni azokra a tényekre kell, „*amelyek a vád tárgyává tett cselekmény jogi megítéléséhez, valamint ezeknek a releváns tényeknek a megállapításához szükségesek, és az ítélet indokolásának is csak ezekre a tényekre kell kiterjednie.*”⁷ Tremmel Flórián is úgy fogalmaz a bizonyítékok fogalmának meghatározásával kapcsolatban, hogy azok büntetőjogilag releváns tényre kell, hogy vonatkozzanak, amelyeket jogszerűen szereztek be és alkalmasak a büntetőjogilag releváns tényállás megállapítására (Tremmel, 2002).

Előfordulhat azonban, hogy a bíróság olyan tények megállapítása érdekében folytat bizonyítást, amelynek a jogvita érdemi elbírálása szempontjából nincs jelentősége, azaz túlterjeszkedik az eljárásban figyelembe vehető releváns tények körén.⁸ A Kúria arra mutat rá, hogy a vádban szereplő cselekmény minősítéséhez, valamint a releváns tények megítéléséhez szükséges mértékben kívánatos bizonyítást felvenni, továbbá az ítélet indokolásának is pusztán ezekre kell kiterjednie. A hivatkozott BH 2001. 458. számú ügyben azonban „*a bíróság ennek ellenére olyan bizonyítást is folytatott, amelyre nem volt szükség [...]*

6 A Kúria joggyakorlatemlítő csoportja által a bírák körében végzett kérdőíves vizsgálat eredménye alapján a válaszadók 94%-a úgy nyilatkozott, hogy a túlbizonyítás azonos azzal, ha az ítélet túlterjeszkedik a bizonyítási eljárásban figyelembe veendő releváns tényekre vagy, ha az eljárásban az alkalmas bizonyítási eszközök a szükségesnél nagyobb számban kerülnek felhasználásra (URL1).

7 BH 2001. 458.

8 Vö. 1998-as Be. 75. § (1) bekezdés, Be. 2. § (3) bekezdés.

Az ítéleti tényállás a sértettek házának, a ház környezetének, az udvarának, az ott található építményeknek, a ház belsejének, berendezésének terjedelmes és szükségtelenül részletes leírását tartalmazza.”⁹

Szintén erre utal egyik határozatában a Debreceni Ítéltábla is: „Az első fokon eljáró Miskolci Városi Bíróság e tényállási pontnál nem tartotta szem előtt, hogy az ügyészség milyen cselekményt, gazdasági eseményt tett vád tárgyává, és ebből adódóan több olyan részletkérdéssel is foglalkozik az indokolásban, amely szükségtelen volt. Jelen büntetőügyet inkább egyfajta túlbizonyítás jellemezte a bíróság részéről...”¹⁰

Előfordulhat, hogy olyan bizonyítást folytat a bíróság, amelyet – különböző okok miatt – jogszerűen mellőzhetne. A büntetőeljárásban ugyanis nem kell bizonyítani az úgynevezett köztudomású tényeket, valamint azokat a tényeket sem, amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyészségnek, illetve nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van. Ezzel kapcsolatban mutat rá a Kúria például arra, hogy: „Az alkohol emberi szervezetre gyakorolt negatív hatásai – érzékelési képesség, koncentrációképesség korlátozása, a veszélyérzet csökkentése stb. – köztudomásúak, ezért külön bizonyítást nem igényelnek. Ittas járművezetés esetén ezért a megvalósított közlekedési szabályszegések általában összefüggnek a vezető alkoholos befolyásoltságával, ettől eltérő következtetés alappal csak akkor vonható le, ha az ügy egyedi körülményei, a közlekedési szabályszegés sajátos jellege ezt indokolják.”¹¹

A Be. azonban ezek mellett – épp a felesleges túlbizonyítás elkerülése érdekében – immáron tartalmazza azt a kitélt is, mely szerint nem kell bizonyítani azokat a tényeket sem, amelyek valóságát a vádló, a terhelt és a védő az adott ügyben, együttesen elfogadja¹², azaz jelen esetben bizonyítás nélkül állapít meg tényeket a bíróság. E rendelkezés funkciója meglátásom szerint az, hogy a bizonyítás már csak a vitatott kérdésekre fókuszáljon, ezáltal megelőzhető annak parttalanná válása.

Jogszerűen mellőzhető a bizonyítás vélelmek esetében is. A büntető anyagi jogban ezek száma igen csekély – az anyagi igazság megállapításának igényére tekintettel –, a Btk. (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) ugyanakkor egy igen nagy jelentőségű esetkörben, az úgynevezett szituációs jogos védelem esetében megdönthetetlen vélelmet tartalmaz.¹³

9 BH 2001. 458.

10 Debreceni Ítéltábla Bhar.II.497/2007/12.

11 BH 2013. 33.

12 Be. 163. § (4) bekezdés.

13 Erről részletesen: 4/2013. büntető jogegységi határozat.

Az alkalmas bizonyítási eszközök felesleges halmozása szintén szükségtelen bizonyítást eredményezhet. Amennyiben például a sérülésről a nyomozás során készített fényképfelvétel alapján a laikus által is egyértelműen megállapítható, hogy az emberölés elkövetési eszköze a kérdéses balta volt, e kérdésre vonatkozóan orvos szakértőt kirendelni szükségtelen.¹⁴

A Fővárosi Ítéltábla egy másik ügyben tett megállapítása szerint a vádlott általános egészségi és pszichés állapotára vonatkozóan a tárgyalásra idézett tanú vallomása nélkül, kizárólag az orvosi dokumentációk alapján is elkészíthető lett volna az orvosszakértői vélemény, „*a tanú kihallgatásával az ügyben túlbizonyítás történt*”.¹⁵

Alkalmatlan bizonyítási eszköz felhasználása eredményeként megvalósult túlbizonyítást állapított meg a Kúria, amikor rámutatott, hogy a kihallgatott tanúk tárgyalásra idézése és kihallgatása szükségtelen volt, tekintettel arra, hogy „*az ügy elbírálásához szükséges tényekről már a nyomozáskor sem tudtak vallomást tenni*”.¹⁶ Végezetül említhetjük még az utóbb szükségtelenné vált bizonyítás foganatosítását, például abban az esetben, ha az irányadó törvényi konjunktív feltételek egyike már megdőlt.

Túlbizonyítás tágabb értelemben:

az ítélkező funkcióval össze nem egyeztethető „túlbizonyítás”

A túlbizonyítás másik nagy esetkörének tekinthető – a szükségtelen bizonyítás mint technikai diszfunkció mellett – azon esetkör, amikor a bíró az ítélkező funkcióval össze nem egyeztethető módon bizonyít. Teszi ezt vagy azért, mert a kontinentális hagyományokból eredő hivatalbóli bizonyítás lehetőségét túllépi, vagy mert a vonatkozó törvényi rendelkezések inkoherenciája miatt erre kényszerül. Ennek megfelelően e körben említhető a vádon túlterjeszkedés esete, amely esetben már a vád tárgyává nem tett tények tekintetében bizonyít az ítélkező bíró. Ezen kívül amennyiben – a vád keretein belül maradván ugyan – de a funkciómegosztás sérelmével, a vád esetleges hiányosságait kiküszöbölendő, az abban foglalt tényeket alátámasztó bizonyítás felvételére kényszerül a törvényi rendelkezések inkoherenciája miatt.

14 BH 2001. 458.

15 Fővárosi Ítéltábla 2.Bf.97/2019/11.

16 BH 2001. 458.

Az eljárási feladatok megosztásának követelményével¹⁷ kapcsolatban Heller Erik úgy fogalmaz, hogy „Ahhoz, hogy a bíróság a peres felek vitáját mindkét vonatkozásban, tudniillik a tény és a jogkérdés vonatkozásában egyaránt helyesen döntse el, szükség van arra, hogy a bíróság a bizonyítékokat elfogulatlanul mérlegelhesse és a jogi következtetések levonásában se legyen elfogult. [...] Az elfogulatlanság biztosítása érdekében szükséges tehát, hogy a bűnvádi perben a vádlói és a bírói funkció más-más személy kezében legyen.” (Heller, 1947). Hasonló álláspontot képvisel Balogh Jenő is e kérdéssel kapcsolatban, amikor rögzíti, hogy „a bűncselekmények felderítése, a tettesek kipuhatólása és a vádemelés kérdésében való határozás végett tehát külön állami orgánumokat – igazságügyi rendőrség, ügyészség – kell szervezni, a bírót pedig [...] lehetőleg távol kell tartani a büntetőjogi üldözés functioitól.” (Balogh, 1912). Angyal Pál szerint a vádely egyik vezérlő gondolata is az (a vád nélküli bírósági eljárás tilalmán kívül), hogy a bíróság vádlói szerepet nem tölthet be. Angyal úgy ítéli meg, hogy e szabály egyébként csak látszólag szenved törést annál fogva, hogy a bíróság hivatalból új bizonyíték felvételét vagy megszerzését rendelheti el, mert ezzel a joggal élve valóban a vádló jogait gyakorolja, ám meglátása szerint e funkciókeveredést feloldja az, hogy az eljáró bíró nemcsak a terhelt ellen, hanem a terhelt javára is szolgálhat (Angyal, 1915). A kérdés fontosságával kapcsolatosan érdemes utalni az Alkotmánybíróság 14/2002. (III. 20.) határozatában kifejtettekre is, mely szerint „a tisztességes eljárás követelményének alapfeltétele a vádlói és az igazságszolgáltatási funkciók szétválasztása. Az ügyészség és a bíróság feladatainak elkülönítése, az egyes tevékenységi körökre vonatkozó részletes szabályok, az eljárás alanyai számára előírt kötelezettségek és a részükre biztosított jogosultságok konstrukciója eljárási garanciákat is jelent a védelem számára.”

Abban tehát egyetértés mutatkozik, hogy az ítélkező bíró törvényi rendelkezéssel nem kötelezhető a vádban foglalt tények bizonyítására. Ez azonban a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényben (a továbbiakban: 1998-as Be.) nem valósult meg maradéktalanul. A szabályozás a funkciómegosztás és a bíró igazság felderítésére vonatkozó kötelezettsége tekintetében ellentmondásos volt, így előfordulhatott, hogy az ítélkező bíró a vád tényeinek bizonyítására kényszerült, így megvalósítva a „túlbizonyítást”. A későbbiekben kitérek majd arra, hogy ezen ellentmondást hogyan orvosolja a Be., illetve, hogyan teremt egyensúlyt az igazságra törekvés és a garanciális követelményt jelentő funkciómegosztás között.

17 Az anyagi igazság felderítésére irányuló kötelezettségre tekintettel a törvényi rendelkezések között deklarálva először csak az 1973. évi I. törvényben jelenik meg az eljárási feladatok megosztásának követelménye (1973. évi I. törvény 9. §).

A büntetőeljárás törvény által kínált megoldások a túlbizonyítás kiküszöbölésére

Unásig ismételt probléma az igazságszolgáltatással kapcsolatban az eljárások elhúzódása, nem elég hatékony működése. E tágabb jelenség körébe illeszkedően nem kívánatos a fölösleges túlbizonyítás jelensége sem. A büntetőeljárás törvény kodifikációja során így mind a szakma, mind a társadalom felől érkező igény volt a büntetőeljárások minél hatékonyabbá tétele, valamint az időszerűség követelményének való megfelelés, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a büntetőeljárás időszerűségének garantálása nem lehet cél, „*pusztán a cél realizálásának egyik eszköze*” (Belovics, 2018b). A törvény szellemiségét így a „megőrizve haladni” gondolat hatja át, ugyanis amellett, hogy megőrzi a kontinentális jogrendszeren alapuló magyar eljárásjogi hagyományokat¹⁸, célja minél rugalmasabbá, hatékonyabbá és költségtakarékosabbá tenni a büntetőeljárást.

Fontosnak tartom leszögezni, hogy nem kívánom valamennyi, a Be.-ben rögzített és a bizonyításra vonatkozó törvényi passzust a teljesség igényével elemezni. Pusztán azokat a koncepcionális újításokat, valamint újragondolt jogintézményeket említem és elemzem a fent ismertetett szempontok alapján, amelyek a bizonyítási eljárás mederben tartását, a túlbizonyítás kiküszöbölését célozzák, valamint amelyek az eljárási feladatok megosztásának következetességét hivatottak biztosítani.

Mivel e jogintézmények és törvényi passzusok rendeltetése értelemszerűen az, hogy keretek közé szorítsák, illetve irányt szabjanak a bizonyításnak s így az igazságkeresésnek, ezért arra is kitérek majd, hogy e megoldások hogyan egyeztethetők össze az elméleti alapvetés körében rögzített kontinentális elgondolásokkal. Amennyiben a túlbizonyítást mint technikai jellegű anomáliát vizsgáljuk, meglátásom szerint elsődleges megoldásként a bizonyítás időbeli behatárolását említhetjük a Be. előkészítő ülésre vonatkozó szabályanyaga tekintetében. Az ítélező funkcióval össze nem egyeztethető „túlbizonyítás” esetében pedig a funkciómegosztás elvének, valamint az egyes törvényi rendelkezéseknek a következetes összehangolását kell megemlíteni. A következőkben tárgyalt rendelkezések így egyrészt hatékonysági, pertakarékossági szempontokat helyeznek előtérbe (teszik ezt egyébként úgy, hogy egyes garanciális rendelkezések beiktatásával nem áldozzák fel „*a materiális igazság megállapítására vonatkozó jogalkalmazói kötelezettséget*”) (Belovics, 2019), másrészt egyensúlyt teremtenek az igazságkeresés igénye és az azt korlátozó, alapvető szinten megjelenő értékek között.

18 T/13972. törvényjavaslat a büntetőeljárásról.

Az előkészítő ülés elvi alapjai egyértelműen illeszkednek azon jogalkotói törekvés keretei közé, amely fokozni kívánja a terhelti együttműködést, növelni az eljárási szereplők aktivitását, valamint hatékonyabbá tenni a büntetőeljárást. Ennek megfelelően a valamennyi ügyben kötelezően tartandó előkészítő ülés szerepe kettős. Egyrészt – a terhelti beismerés esetén, egyéb feltételek fennállása mellett – az opportunitást szolgáló lehetőségként a vádlottal szemben az ügy érdemben, tárgyalás és gyakorlatilag bizonyítás nélkül befejezhető (Varga, 2018). Amennyiben pedig erre nem kerül sor, úgy az előkészítő ülésnek döntő szerepe van a bűnvádi tárgyalás előkészítése tekintetében. A tárgyalási szakaszban jelentősen szűkül ugyanis a bizonyítékok előterjesztésének lehetősége, vagyis arra az előkészítő ülésen kell sort keríteni.

A Be. tehát lehetőséget biztosít a terheltnek arra, hogy az előkészítő ülésen beismerő nyilatkozatot tegyen és lemondjon a tárgyaláshoz való jogáról. Amennyiben a bíróság e beismerő nyilatkozatot elfogadja, úgy már az előkészítő ülésen meghozható a bűnösséget megállapító ítélet. Az alapvető koncepció az eljárásnak e szakaszában az, hogy az ügyész az ügynevezett mértékes indítványa megtételével „nyílt lapokkal játszik”, a vádirat ugyanis már tartalmazza az indítványozott büntetés nemét és konkrét tartamát, amellyel a terhelt tudomására hozza, hogy milyen büntetést venne tudomásul. Ez pedig ösztönzően hathat a terheltre, ugyanis a bíróság nem szabhat ki súlyosabb büntetést a beismerés elfogadása esetén (Belovics, 2018a). Fontos ugyanakkor, hogy a mértékes indítvány pusztán „ultimátumként” értékelhető az ügyészség részéről, ebben az esetben a joghátrány tekintetében megegyezésnek nincs helye.¹⁹ E tényező miatt nevezhető az eljárás elintézésének e módja ügynevezett „informális egyezségnek”. Természetesen a jogintézmény e funkciója csak akkor tudja betölteni szerepét, ha az előkészítő ülésen kiszabott joghátrány majd ténylegesen elmarad a tárgyalás után kiszabható büntetés mértékétől (Polt, 2018a).

A tárgyalási szakban előforduló túlbizonyítás elkerülése szempontjából azonban a legjelentősebb szabályanyag a bizonyítás keretek közé szorítása a bizonyítási indítványok előterjesztésének rendje vonatkozásában. Az ügyészség a vádiratban megfogalmazhat ilyen indítványokat, amennyiben pedig a terhelt az előkészítő ülésen nem tesz beismerő nyilatkozatot, úgy a terhelt és a védő is előadhatja az eljárásnak e pontján a védekezés alapjául szolgáló tényeket és

19 Az egyezség a bűnösség beismeréséről című eljárásban van lehetőség egyeztetni a joghátrány tekintetében. Azonban a történeti tényállás megállapítása a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, valamint a bűncselekmény Btk.-nak megfelelő minősítése is mind az ügyész szakmai kompetenciájába és felelősségébe tartozik ebben az esetben [Be. 410. § (3) bekezdés].

ezek bizonyítékait: a bizonyítás lefolytatására és egyéb eljárási cselekményekre vonatkozó indítványait, valamint a bizonyíték kirekesztésével kapcsolatos indítványait (Belovics, 2018a). Ennek megfelelően a tárgyaláson lefolytatandó bizonyítás irányának és kereteinek kijelölése és bíróság általi rögzítése elősegíti azt, hogy a tárgyaláson már ne történjen szükségtelen bizonyítás. Ezen kívül a vádlott megjelölheti a vádiratban szereplő azon tényeket, amelyeknek elfogadja a valóságát. Ennek azért lehet jelentősége, mert – a korábban kifejtettek alapján – amennyiben a vádló és a védő is hasonlóan nyilatkozik, ezt a tényt bizonyítani a továbbiakban már nem kell (Belovics, 2018a). Ez utóbbi fordulatnak szintén van jelentősége a túlbizonyítás elkerülése szempontjából, hiszen a bíróság ebben az esetben úgy állapít meg tényeket, hogy azok vonatkozásában jogszerűen mellőzte a bizonyítást.

A bizonyítási indítványok előterjesztése az eljárásnak e szakaszában azonban nem pusztán lehetőség, hanem kötelezettség is – melyet egyébként szankciónál is a törvény –, arra tekintettel, hogy a tárgyalás előkészítését követően már csak szűk körben terjeszthető elő bizonyítási indítvány.²⁰ E rendelkezések egyértelműen a perkoncentrációt igyekeznek elősegíteni, azaz hogy mind a vád, mind a védelem fedje fel kártyáit és a bizonyítás keretei már az előkészítés során behatárolhatóvá váljanak (Belovics, 2018a). Bánáti János ugyanakkor e rendelkezések kapcsán arra hívja fel a figyelmet, hogy problémás lehet a védő felkészülése az előkészítő ülésre, tekintettel arra, hogy nem várható el részéről az ügyismeret olyan szintje, mint ami a nyomozást hosszabb ideig felügyelő/irányító vádhatóságtól (Bánáti, 2017).

A funkciómegosztás a Be.-ben

Meglátásom szerint az eljárási feladatok megosztásának vizsgálata és értelmezése során a már megállapított azon tételtől kell kiindulni, hogy a bíró semmiképp nem kötelezhető a törvény által arra, hogy a vádat alátámasztó bizonyítékokat kutassa. Az 1998-as Be. rendelkezései alapján azonban ez a gyakorlatban nem érvényesült, tekintettel arra, hogy a hivatalbóli bizonyításra és a funkciómegosztás elvének deklarálására vonatkozó szabályanyag nem volt összhangban a megalapozatlanság szabályaival (Elek, 2017). A Kúria az 1/2007-es büntető kollégiumi véleményében foglalkozott e kérdéssel, miután az 1998-as Be.-be bekerült a tétel, miszerint amennyiben az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére és megvizsgálására. E rendelkezés a Kúria álláspontja szerint arra volt hivatott, hogy még

²⁰ Be. 520. § (1), (2), (3) bekezdések.

következetesebben elhatárolja a bíróság és a vádló feladatait. Ugyanakkor épp e szakasz második fordulata tartalmazta a tényállás alapos, hiánytalan és a válnak megfelelő tisztázását. Amennyiben pedig a másodfokú bíróság felderítetlenséget állapított meg, úgy az mindenképp az eljáró bírót sújtotta, függetlenül attól, hogy mely eljárási szereplő mulasztott. Ezt elkerülendő, a törvényi rendelkezések következtelensége miatt arra kényszerült az ítélező bíró, hogy adott esetben a vád hiányosságait kiküszöbölve „túlbizonyítson” (Vida, 2019).

Kardos Sándor éppen ezért már az említett rendelkezésnek az 1998-as Be.-be iktatásakor figyelmeztetett arra, hogy összhangba kellene azt hozni a megalapozatlanság szabályaival. Ameddig ugyanis a tényállás felderítetlensége a bíró terhére esik²¹, addig nem lehet érvényt szerezni annak a szabálynak, hogy a vádat alátámasztó bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles (Kardos, 2010).

A Be. – ezen ellentmondást orvosolandó – immár rögzíti, hogy amennyiben a tényállás felderítetlensége az ügyész nyilvánvaló mulasztására vezethető vissza, nem alkalmazhatók a megalapozatlanság szabályai.²² Ezek fényében a Be. célja, hogy ne telepítsen a bíróra az ítélező funkcióval össze nem egyeztethető bizonyítási kötelezettséget és hangsúlyozza, hogy „...a vád bizonyításához szükséges tények feltárása, az azokat alátámasztó bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása (vagy legalábbis az azok beszerzésére irányuló indítványtétel) a vádlót terhelik. Ezért a váddal való rendelkezésből fakadó eljárási feladatok teljesítése vagy elmulasztása is kizárólag a vádló (ügyész, magánvádló, pót-magánvádló) felelőssége.” (Polt, 2018b). Azáltal tehát, hogy a Be. összhangba hozta a korábban következtelenül szabályozott megalapozatlanságra vonatkozó rendelkezéseket a funkciómegosztás követelményével, a vád esetleges hiányosságai miatt az ítélező bíró túlbizonyításra nem kényszerül (Elek, 2017).

A kontinentális bizonyításelmélet ugyanakkor általában a bírót is a bizonyítás alanyának tekinti, hiszen e rendszerekben a hivatalbóli bizonyítás lehetősége biztosított, valamint ezen túl a bíró ítéletében a bizonyítékok mérlegelését indokolni is köteles (Tremmel, 2009).

A funkciómegosztás tiszta formája természetesen úgy érvényesülhetne, ha a törvény a hivatalbóli bizonyítás lehetőségét egyáltalán nem biztosítaná az

21 Egyes esetekben a törvényi rendelkezések eredeti céljának megfelelő értelmezésére került sor. „A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárást hiánytalanul folytatta le. A vád bizonyítása a vádlót terheli, a vád megalapozása a vádló és nem a bíróság feladata. Ez a vádlói és bírósági feladatok elhatárolásából következik. A felülbírálat során megalapozatlansági okként nem értékelhető, ha az elsőfokú bíróság nem szerzett be a vádat alátámasztó olyan bizonyítási eszközt, amelynek beszerzésére az ügyész saját maga nem tett indítványt. Erre tekintettel az V. rendű vádlott vonatkozásában felderítetlenségre alapított megalapozatlanságra nem lehet hivatkozni.” (Szegeci Ítélet-tábla Bf.379/2012/9. számú határozata).

22 Be. 593. § (4) bekezdés.

eljáró bíró számára.²³ Amennyiben azonban a magyar eljárási rendszerben is érvényesíteni kívánjuk e tételt, úgy ennek a kontinentális hagyományoknak megfelelően szerveződő hierarchikus rendszerben az eljárás további állomása-ira kivetített hatásait is figyelembe kell vennünk, hiszen a passzív bírói szerep a koordinatív rendszernek az egymásra épülő, egymást kölcsönösen kiegészítő elemei közül egyetlen építőelem (Tóth, 2016). Különösen a megalapozatlanság kérdéseivel való kapcsolódási pont szorul vizsgálatra – bár tompítja a korábban említett kitétel a bíró által a felderítetlenségért viselt felelősséget a vádat alátámasztó bizonyítékok vonatkozásában –, ugyanakkor a teljes megalapozatlanság továbbra is hatályon kívül helyezést eredményez.

Fontos ugyanis hangsúlyozni, hogy a vádló bizonyítási indítványa vonatkozásában nyilvánvaló mulasztást említ a törvény. Meglátásom szerint a helyes értelmezés az, hogy e rendelkezés csak abban az esetben alkalmazható, amennyiben az ügyész a helyes minősítés ellenére mulasztja el a bizonyításra vonatkozó indítványtételi kötelezettségét. Hiszen előfordulhat, hogy a bíró szerint nem úgy alakul a cselekmény minősítése, ahogyan az az ügyész által került megállapításra. Ebben a helyzetben pedig az ügyész nyilvánvalóan nem is tud azon törvényi tényállásnak megfelelő bizonyítást indítványozni. Az tehát mindenképp gondos mérlegelést igényel majd a másodfokú bíróság részéről, hogy az esetlegesen fennálló megalapozatlanság valóban ügyészi mulasztás következménye-e vagy a bíróság nem tett eleget az igazság felderítésére vonatkozó kötelezettségének, ez utóbbi esetben ugyanis a megalapozatlanságra vonatkozó szabályanyag ugyanúgy irányadó.

Továbbá pusztán a vádlói mulasztás eredményezheti a megalapozatlanság következményeinek kizárását, a terheltet mentő bizonyítékok esetében ugyanúgy érvényesül az igazság felderítésének igénye²⁴, és a bíróságnak a terhelt érdekét szolgáló bizonyítékokat akkor is be kell szereznie és meg kell vizsgálnia, ha nincs erre vonatkozó indítvány (Belovics, 2018a). Szabó Krisztián előrelépésként értékeli e rendelkezés beiktatását, azt az 1998-as Be. szabályozásához képest az anyagi védelem hangsúlyosabb érvényesüléseként értelmezi (Szabó, 2018).

Mindezek alapján a terhelő bizonyítékok vonatkozásában a törvény

23 A bíró bizonyításban betöltött szerepének új Be. alapján történő értelmezése tekintetében más álláspont is érvényesül. Eszerint, ha a bíró által, hivatalból beszerzett bizonyíték értékelése eredményeként megállapítható, hogy az a vádat támasztja alá, úgy analógia útján a jogellenesen beszerzett bizonyítékok generálklauzulája alkalmazandó, tekintettel arra, hogy vádlói indítvány hiányában járt el a bíró. Be. 167. § (5) bekezdés II. fordulata (Mezőlaki, 2018).

24 Be. 3. § (6) bekezdés: A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság köteles a terheltet mentő és a büntetőjogi felelősségét enyhítő körülményeket hivatalból figyelembe venni. Az 1998-as Be. a következőképpen rendezte e szabályt: Az ügyész kötelessége, hogy mind a terheltet terhelő és mentő, mind a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket az eljárás minden szakaszában figyelembe vegye.

a funkciómegosztás követelményét hangsúlyozza, míg a mentő körülmények tekintetében az anyagi igazság feltárásának kötelezettségét. Meglátásom szerint így teremt egyensúlyt a szabályozás az igazság felderítésének igénye és a garanciális követelményt jelentő funkciómegosztás követelménye között.

A kifejtettekre tekintettel a hivatalból történő bizonyítás létjogosultsága pedig megkérdőjelezhetetlen, ugyanis önellentmondást eredményezne, ha a bírót passzív helyzetbe hozva a törvény továbbra is elvárná a megalapozott tényállás felderítését. Ugyanakkor a Be. egyértelművé teszi azt is, hogy a hivatalbóli bizonyítás lehetősége terhelő bizonyítékok esetében pusztán a vádhatárain belül, a vád tárgyává tett tények vonatkozásában képzelhető el²⁵, hiszen ugyanúgy az ítélező funkcióval össze nem egyeztethető túlbizonyítást eredményezne, ha a vádban nem rögzített tények tekintetében folytathatna bizonyítást az eljáró bíró. Erre mutatott rá például a Miskolci Törvényszék is, amikor megállapította, hogy az elsőfokú bíróság olyan tényállási elemeket vont be az ítéletbe, amelyek nem képezték a vád tárgyát, ugyanis a konkrét esetben „az ügyészi vád csak egyetlen »ár alatti« ügyletet – részvényértékesítést – tett vád tárgyává, ennek ellenére az első fokú bíróság az összes részvényeladást a tényállás és a marasztalás alapjává tette.”²⁶ A bíróság nem állapíthat meg tehát a bizonyítás eredményeként olyan új, a vádban nem szereplő tényeket, melyek önálló nívumot alkotó büntetőjogi értékelést igényelnek (Háger–Szabó, 2018).

Összegző gondolatok

A felvázolt gondolatmenet nyomán immár választ lehet adni arra a kérdésre, hogy a bevezető tételek igazolást nyernek-e. A túlbizonyítás elkerülésével kapcsolatban annyi bizonyos, hogy tévútra vezet, és helyes következtetések levonására semmiképpen sem lehet alkalmas, ha a túlbizonyítást pusztán technikai jellegű problémának tekintjük. Igazi természetének megértéséhez akkor jutunk közel, ha a túlbizonyításra elsősorban mint igazságkeresési anomáliára tekintünk. Ez persze nem teszi könnyebbé a dolgunkat, hiszen ilyenként a túlbizonyításnak a büntető eljárásjog – amúgy is nehezen megoldható – alapkérdéséhez van a legszorosabb köze.²⁷

25 Be. 163. § (3) bekezdés. E kitélt az 1998-as Be. expressis verbis nem tartalmazta.

26 Miskolci Törvényszék 7.Bf.1213/2006/15.

27 Emellett természetesen a szociológiai, jogszociológiai, filozófiai szempontú vizsgálat is fontos lehet, de ezt egyrészt célszerű lenne magával az igazság-igazságosság kérdésével együtt vizsgálni, másrésztől az ilyen vizsgálat messze meghaladná a dolgozat kereteit.

A törvényi rendelkezések vizsgálata alapján rögzíthető, hogy a tárgyalási szakban tetten érhető technikai jellegű túlbizonyítással kapcsolatban leginkább jelentős újítás a bizonyítási indítványok előterjesztésének ismertetett rendje. Ez kötelezővé teszi mind a vád, mind a védelem számára, hogy valamennyi bizonyítási indítványukat az eljárás e szakaszában előterjesszék. Szintén a felesleges technikai túlbizonyítás elkerülése érdekében bővíti továbbá a Be. a jogszerűen mellőzhető bizonyítás körét is; amit ugyanis nem vitatnak a felek, azt nem kell bizonyítani. Ennek eredménye pedig az lesz, hogy a bizonyítás fókuszát kizárólag a vitatott kérdésekre lehet leszűkíteni.

Az ítélkező funkcióval össze nem egyeztethető túlbizonyítás tekintetében a bíró bizonyításban elfoglalt szerepére vonatkozó nívumok vizsgálandók. A törvény szellemisége alapján és az egyes rendelkezések egymással összevetve történő értelmezése eredményeként megállapítható, hogy az ítélkező bíró feladata az elé terjesztett bizonyítékok alapján állást foglalni a bűnösség kérdéséről.²⁸ Az eljárás során tehát alapvetően a szereplők aktívabb tevékenységén keresztül kell az igazságot kideríteni (Kiss, 2018). Emellett azonban megmarad a mindezt aktív módon ellenőrző bírói közreműködés lehetősége, mely miatt nem feltétlenül sérül a funkciómegosztás elve, legfeljebb nem teljesen merev módon érvényesül (Tóth, 2016). Az ítélkező bíró nincs ugyanis elzárva akár a vádat alátámasztó bizonyíték beszerzésétől sem, de immáron csak akkor, ha meggyőződése szerint az a felelős és megalapozott döntés meghozatalához szükséges, túlbizonyításra a vád esetleges hiányosságait kiküszöbölendő okból semmiképpen nem kényszerül.²⁹ A terhelő bizonyítékok vonatkozásában tehát a funkciómegosztás követelményét hangsúlyozza a törvény, a védelmi bizonyítás tekintetében azonban már az anyagi igazság felderítésének kötelezettsége éled fel, így a terhelt érdekét szolgáló bizonyítékokat erre vonatkozó indítvány hiányában is be kell szerezni és meg kell vizsgálni. Összességében úgy gondolom, hogy a Be. az igazságkeresésre, a valóság megismerésére irányuló igényt továbbra is fenntartja, „finomhangolva” a – dogmatikai értelemben – egymással ellentétben álló elvekkel, így a funkciómegosztás követelményével, valamint a hatékonysággal és a főlősleges túlbizonyítás elkerülésére irányuló törekvéssel. Nem ragaszkodik tehát görcsösen az anyagi igazság felderítéséhez, azonban ez az ismertetett

28 E megállapítást támasztja alá a Be. igazságkonceptiója is. A Preambulum rögzíti, hogy összhangban a törvény szellemével, szem előtt tartja – nem véletlenül jelző nélkül – az igazság megállapításának igényét, a bizonyítás általános szabályai között elhelyezett tétel szerint pedig a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését pusztán a valósághű tényállásra alapozza. Ez egyébként az 1998-as Be. rendelkezéseire képest egy jóval árnyaltabb fogalom, amely a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására való törekvéstről rendelkezett [1998-as Be. 75. § (1) bekezdés].

29 Egyértelműen rögzíti a Be. ezzel összefüggésben azt is, hogy ez pusztán a vád keretei között képzelhető el, a vádelv sérelme nélkül [Be. 163. § (3) bekezdés].

szabályanyag tükrében – meglátásom szerint – egyúttal nem jelent lemondást az igazság felderítésének igényéről (Vida, 2019).

Felhasznált irodalom

- Angyal P. (1915). *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat.
- Balogh J. (1912). *Magyar bűnvádi eljárási jog*. Grill Károly Cs. és Kir. udvari könyvkereskedése.
- Bánáti J. (2017). Megújuló büntetőeljárás, újszerű védői feladatok. In Barabás A. T. & Vókó Gy. (Szerk.), *A bonis bona discere. Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából* (pp. 157–170). Országos Kriminológiai Intézet – Pázmány Press.
- Baumgarten I. (1898). *Fellebbvitel ténykérdésben*. Jogtudományi Közlöny, 46.
- Belovics E. (2019). A büntetőeljárásról szóló törvény új jogintézményei (I. rész). *Ügyvédek Lapja*, (7-8), 1–5.
- Belovics E. (2018a). Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben. In Molnár G. M. & Koltay A. (Szerk.), *Bonus iudex. Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából* (pp. 39–54). Pázmány Press.
- Belovics E. (2018b). Új büntetőeljárási törvény, új feladatok. *Börtönügyi Szemle*, 37(4), 5–13.
- Bencze M. (2016). „Nincs füst ahol nincsen tűz”: az ártatlanság vélelmének érvényesülése a magyar büntetőbíróóságok gyakorlatában. Gondolat Kiadó.
- Callen, C. C. (2008). Cognitive Strategies and Models of Fact-Finding. Crime, procedure and Evidence in a Comparative and International Context. In Jackson, J. D., Langer, M. & Tillers, P. (Eds.), *Essays in Honour of Professor Mirjan Damaška* (pp. 165–170). Oxford and Portland.
- Damaška, M. (1997). *Evidence Law Adrift*. Yale University Press.
- Damaška, M. (1986). *The Faces of Justice and State Authority – A Comparative Approach to the Legal Process*. Yale University Press.
- Elek B. (2017). A bizonyítási teher változó szabályai és az észszerű kételyen túli bizonyosság. In Korinek L. & Végh Zs. (Szerk.), *A tudós ügyész. Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára* (pp. 57–66). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft.
- Grande, E. (2008). Dances of Criminal Justice: Thoughts on Systemic Differences and the Search for the Truth. Crime, Procedure and Evidence in a Comparative and International Context. In Jackson, J. D., Langer, M. & Tillers, P. (Eds.), *Essays in Honour of Professor Mirjan Damaška* (pp. 145–164). Oxford and Portland.
- Háger T. & Szabó K. (2018). Gondolatok a vádelvről, a tettazonosságról, figyelemmel az új büntetőeljárási törvény rendelkezéseire. *Magyar Jog*, 65(10), 567–576.
- Heller E. (1947). *A magyar büntetőtörvénykezési jog tankönyve*. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.
- Kardos S. (2010). *Kit „terhel” a bizonyítási teher? A büntető ítélet igazságtartalma*. Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó.

- Kiss A. (2018). Változó szerepek az új Be.-ben. *Belügyi Szemle*, 66(5), 5–19. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.5.1>
- Kostoris, R. E. (Ed.) (2018). *Handbook of European Criminal Procedure*. Springer International Publishing. University of Padua. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-72462-1>
- Langbein, J. H. (2003). *The Origins of Adversary Criminal Trial*. Oxford University Press.
- Mezőlaki E. (2018). Hogyan érvényesül a funkciómegosztás elve? A bírógazdálkodás árnyéka. *Ügyvédek Lapja*, 57(1), 2–5.
- Miskolczi B. (2015). Az új Be. szabályozási elvei (2): Az igazság – igazságosság megjelenése a szabályozási elvekben. *Ügyvéd Világ*, 9(6), 22–25.
- Pizzi, W. (2008). Sentencing in the US: An Inquisitorial Soul in an Adversarial Body? Crime, procedure and Evidence in a Comparative and International Context. In Jackson, J. D., Langer, M. & Tillers, P. (Eds.), *Essays in Honour of Professor Mirjan Damaška* (pp. 65–80). Oxford and Portland.
- Polt P. (Főszerk.) (2018a). *Kommentár az új büntetőeljárási törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary.
- Polt P. (2018b). A büntetőeljárási törvény újításainak várható hatásai. *Belügyi Szemle*, 66(9), 29–38. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.9.2>
- Somogyi G. (2018). A bírói igazságkeresés útjai. Az objektív valóság és a processzuális igazság kibékítése. In Molnár G. M. & Koltay A. (Szerk.), *Bonus Iudex. Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából* (pp. 335–352). Pázmány Press.
- Szabó K. (2018). A védőhatóságról. In Homoki-Nagy M. (Főszerk.), *Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára* (pp. 881–888). Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Tóth M. (2016). Hol az igazság mostanában? – szemelvények és reflexiók Király Tibor professzor tiszteletére. In Hack P., Horváth G. & Király E. (Szerk.), *Kodifikációs kölcsönhatások. Tanulmányok Király Tibor tiszteletére* (pp. 17–29). ELTE Eötvös Kiadó.
- Tremmel F. (2009). *Bizonyításelmélet*. Pécsi Tudományegyetem.
- Tremmel F. (2002). Továbbfejleszthető-e a bizonyításelmélet alapfogalmai? In Fenyvesi Cs. & Herke Cs. (Szerk.), *Tanulmányok Erdősy Emil professzor tiszteletére* (pp. 32–42). Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Varga Z. (2018). Kötetlen tárgyalás vagy sarokba szorított védelem? *Ügyvédek Lapja*, 37(4), 27–29.
- Vida J. (2019). Kibékíthető ellentétek a büntetőeljárársban. *Belügyi Szemle*, 67(5), 99–113. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.5.7>

A cikkben található online hivatkozások

URL1: Kúria joggyakorlatalemző csoport. *Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*. Budapest, 2017. október hónap. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/ossze_fogl_velemeny_iteleti_bizonyosság.pdf

URL2: *Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2012.L.II.E.1/6. szám. A bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának elemzése (büntetőügyek) 2012-es összefoglaló vélemény.*
https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemen_y_2012iimod2_2.pdf

Jogszabályi hivatkozások

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról
T/13972. törvényjavaslat a büntetőeljárásról

Ítélezési gyakorlat

4/2013. büntető jogegységi határozat
1/2007. büntető kollégiumi vélemény
BH2001. 458.
BH2013. 33.
Debreceni Ítéltábla Bhar.II.497/2007/12.
Fővárosi Ítéltábla 2.Bf.97/2019/11.
Miskolci Törvényszék 7.Bf.1213/2006/15.
Szegedi Ítéltábla a Bf.379/2012/9.

Alkotmánybírósági határozatok

14/2002. (III. 20.) AB határozat

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Zsiros B. (2022). Túlbizonyítás, mint az igazságkeresés egy anomáliája a büntetőeljárásban.
Belügyi Szemle, 70(4), 667–687. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.2>

A körzeti megbízotti szolgálat története 2. A kezdetektől a rendszerváltozásig¹

History of the Neighbourhood Police Officers' Service 2. From the beginning to the regime change

Tihanyi Miklós

Dr. PhD, egyetemi docens, rendőr őrnagy,
rendőrségi tanácsos
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
tihanyi.miklos@uni-nke.hu

Papp Dávid

mesteroktató, rendőr őrnagy
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
papp.david@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A mű szerzői az első körzeti megbízotti szabályzat bemutatása mellett az 1960-as, 1970-es és 1980-as évek főbb, a körzeti megbízotti szolgálatot érintő változásainak, eseményeinek feldolgozására és ismertetésére vállalkoznak. Mindemellett lényeges a korszak körzeti megbízotti szellemiségének adekvát bemutatása.

Módszertan: Módszertani szempontból a mű dokumentumelemzésen alapszik, a korabeli szakirodalom mellett a korszak hivatalos jogi forrásai is elemzésre kerülnek, történeti és rendszertani feldolgozás módszerével.

Megállapítások: Az 1950-es években újtára indult körzeti megbízotti szolgálat az 1960-as évekre megszilárdult. A szolgálati formát korábban szabályozó belügyminiszteri parancsokat leváltva 1964-ben megszületett az első egységes körzeti megbízotti szabályzat. A szolgálati formával kapcsolatban ekkor megfogalmazott szabályok időtállóan bizonyultak. A vizsgált időszakban a körzeti megbízotti rendszer szellemiségének különleges jellegzetességeként az összetartozás-megkülönböztetés kettőse emelhető ki. E célt szolgálta a körzeti megbízottak szolgálati jelvénye, amely egyrészt erősítette a körzeti megbízotti összetartozást, másrészt a külvilág számára is érzékelhetően megkülönböztette, vagy ha úgy tetszik, kiemelte a körzeti megbízottakat a rendőri állományból, utalva ezzel a nagymértékű személyes felelősségre, amely a körzeti megbízottak komplex feladatrendszeréből eredeztethető.

1 A tanulmány első része a Belügyi Szemle 2022/3. számában jelent meg.

Érték: A szakmatörténeti áttekintés a körzeti megbízotti szolgálat kezdeti időszakát követő stabilizálódásától a rendszerváltozásig terjed, tehát az 1960 és 1990 közötti időszakra szorítkozik. A Magyar Népköztársaság Kádár-rendszerként is emlegetett periódusának e zavartalan, nagyobb belső és külső konfliktusoktól mentes időszakában működő körzeti megbízotti rendszer tevékenységének vizsgálata alkalmas időszakos tendenciák kimutatására, és azok alapján következtetések levonására.

Kulcsszavak: körzeti megbízotti szolgálat, Kádár-rendszer, fejlődéstörténet, önkéntes rendőr, körzeti megbízotti szabályzat

Abstract

Aim: In addition to presenting the first neighbourhood police officers' regulation, the authors of the work undertake to process and describe the main changes and events of the 60s, 70s and 80s concerning the neighbourhood police officers' service. In addition, it is important to adequately present the spirit of the neighbourhood police officers' service of the era.

Methodology: From a methodological point of view, the work is based on document analysis, in addition to the contemporary literature, the official legal sources of the period are also analyzed, using historical and taxonomic processing.

Findings: The neighbourhood police officers' service, which began in the 1950s, was consolidated into the 1960s. Replacing the orders of the Minister of the Interior, which previously regulated the form of service, the first unified neighbourhood police officers' regulation was born in 1964. The rules formulated at that time in relation to the form of service proved to be timeless.

As a special feature of the spirituality of the neighbourhood police officers' system in the period under review, the duality of togetherness and discrimination can be highlighted. The neighbourhood police officers' badge served that purpose, which on the one hand strengthened the district commissioner's cohesion, and on the other hand distinguished perceptible to the outside world as well or if you like highlighted the neighbourhood police officers from the police force, referring to the high level of personal responsibility which can be derived from the complex system of tasks of the neighbourhood police officers.

Value: The professional-historical review ranges from the stabilization of the neighbourhood police officers' service after the initial period to the regime change, so it is limited to the period between 1960 and 1990. The examination of the activity of the neighbourhood police officers' system operating in the smooth period of the Hungarian People's Republic, also referred

to as the Kádár regime, free of major internal and external conflicts, is suitable for detecting periodic tendencies and drawing conclusions based on them.

Keywords: neighbourhood police officers' service, Kádár regime, development history, volunteer policeman, neighbourhood police officers' regulation

Bevezetés

Miután 1959-ben a körzeti megbízottak száma országos szinten mintegy megháromszorozódott (Rendőrségi Szemle, 1960), az ennek következtében stabilizálódott körzeti megbízotti szolgálat fejlődéstörténetében az útkeresés időszakát a minőségfejlesztés kora váltotta fel. Katona József 1960 decemberében ekként vélekedett: *„A körzeti megbízotti és ennek szerves tartozékaként az önkéntes rendőri szolgálat kiépítése már 1954-55-ben megkezdődött. Teljes bevezetését azonban annak idején huzavona és bizonytalankodás, különösképpen pedig az ellenforradalom megnehezítették, hátráltatták. Alaposabb és szakszerűbb előkészítéssel, adottságaink, sajátosságaink fokozottabb figyelembevételével lényegében 1959 tavaszán indult meg a körzeti megbízotti és az önkéntes rendőri szolgálat bevezetése, most már azzal az igénnyel, hogy a közrendvédelmi sőt az egész rendőri munka alapvető szolgálati rendszere legyen.”* (Katona, 1960). A szolgálati forma alapvetően ellátta rendeltetését, azonban az eredményesség fokozásában jócskán volt még tennivaló. Az ország közbiztonsági helyzetét a korszak szakemberei mindemellett jónak tartották, melyben nagy jelentőséget tulajdonítottak a körzeti megbízotti szolgálat országos szintű bevezetésének. Úgy vélték: *„A körzeti megbízotti szolgálat a szocialista típusú közrendvédelmi munka legfontosabb egysége.”* (Vörös Balogh, 1960). A tevékenységet természetesen továbbra is áthatotta a politika, a Magyar Szocialista Munkáspárt vagy ahogy akkoriban nevezték, „A Párt” filozófiájának terjesztése. Már az 1950-es években is esett szó a körzeti megbízotti tevékenység értékelésének fontosságáról, azonban a szolgálati formával összefüggésben csak ekkor született meg és értékelődött fel az elemző-értékelő tevékenység, melynek jelentősége kezdetben elsősorban parancsnoki szinten került hangsúlyozásra. Általánosan elfogadott nézetté vált, hogy *„A parancsnoki irányítói tevékenységnek fontos előfeltétele a rendszeres és alapos elemző- és értékelő munka. A parancsnokok csak akkor tudják az alájuk rendelt egységet megfelelően irányítani, ha széles látókörrel rendelkezve felismerik a párt politikájának helyi alkalmazásával kapcsolatos feladatokat, ha ismerik egységük ütőképességét, politikai és szakmai felkészültségét és tisztában vannak területük adottságaival, közbiztonsági helyzetével, bűnmügyi fertőzöttségével.”* (Lakatos, 1960).

Az 1960-as években egyrészt tovább gyarapodott a körzeti megbízottakkal szemben támasztott követelmények köre, másrészt pedig megfogalmazásra kerültek az addig íratlan, de a gyakorlatban már alkalmazott megoldások.

- 1) Szakmai tapasztalat: elvárásként fogalmazódott meg, hogy a körzeti megbízott többéves rendőri múlttal és kimagasló szakmai tapasztalattal rendelkezzen. Ennek megfelelően a debreceni városi rendőrkapitányság körzeti megbízottainak kétharmada 1960-ban több mint tíz éves rendőri szolgálattal rendelkezett (Lakatos, 1960).
- 2) A körzeti megbízott vegyen részt a lakosság gyűlésein.

A körzeti megbízotti tevékenység vezetése, irányítása

Az 1950-es években jobbra az a nézet uralkodott, hogy a körzeti megbízotti tevékenység vezetése kizárólag a közrendvédelmi parancsnokok feladata. A korabeli írásokból megállapítható, hogy az 1960-as évekre ez a nézet döntően átalakult, megteremtve ezáltal a szolgálati formára ma is jellemző vezetési-irányítási-szakmai felügyeleti rendszer alapjait. Általánossá vált ugyanis az a nézet, hogy a bűnügyi és igazgatásrendészeti alegységek vezetői is felügyeljék, és szükség esetén segítsék a körzeti megbízotti tevékenységet, sőt időnként vegyenek részt annak ellenőrzésében és az eligazítások megtartásában. Az elemző-értékelő tevékenység során levont következtetések alapján a parancsnokok különbséget tudtak tenni a különböző területek közbiztonsági helyzete között, és elsősorban azokat a körzeti megbízottakat ellenőrizték, akik területén nagyobb számban fordultak elő bűncselekmények.

A rendőrségre már 1955-ben jellemző volt, hogy nem kizárólag szolgálati formaként, hanem egyfajta szervezeti elemként is tekintettek a körzeti megbízottakra. A rendőrségről szóló 1955. évi 22. törvényerejű rendelet szerint a városi és a járási rendőri szervek rendőrösökre és körzeti megbízottakra tagozódtak. Az 1960-as években a városi körzeti megbízottak tevékenységének közvetlen vezetését az őrsparancsnokok látták el. E körzeti megbízottak ellenőrzése során gyakorta volt tapasztalható, hogy nem ismerték a területükön elkövetett bűncselekmények jelentős részét. Ennek oka az volt, hogy a körzeti megbízottak területén elkövetett bűncselekmények sértettjei sok esetben nem a rendőrőrsön, hanem a rendőrkapitányságon tettek feljelentést (akkoriban panaszt), és a kapitányság bűnügyi osztálya nem tájékoztatta erről a rendőrőrsöket. Természetesen a probléma okának feltárását követően azt hamar orvosolták, azonban a tájékoztatás módja kezdetben nem volt egységes. Helyenként a panaszjegyzőkönyvek másolatát küldték meg a rendőrőrsöknek, másutt

a panaszfelvevő távbeszélőn értesítette az őrs állományát, de akadt olyan hely, ahol naponta parancskivonatban értesítették a rendőrőrsöt a területén az elmúlt napon történt és a kapitányság tudomására jutott bűncselekményekről (Molnár & Gróf, 1960). Az a nézet, miszerint a városi körzeti megbízott ne teljesítsen bűnügyi feladatokat egyre inkább háttérbe szorult, és a körzeti megbízottak bűnügyi tevékenysége az 1960-as évek elején tovább gyarapodott, jelentőssé vált. A körzeti megbízottak a nyomozati tevékenységüket a bűnügyi nyomozók iránymutatása (bűnügyi szolgálati ág szakirányítása) mellett látták el. A körzeti megbízott azonban – hasonlóan a mai helyzethez – nemcsak önálló nyomozati tevékenységet láthatott el egy-egy bűnügyben, hanem különböző eljárás feladatokat is végezhetett, segítve ezzel a nyomozók munkáját. *„A rendőrőrsök beosztottjai, különösen a nyomozótiszthelyettesek és a körzeti megbízottak csaknem minden vonatkozásban és minden téren értékes munkát végezhetnek. Nagyszámú részfeladatot oldhatnak meg, ezáltal gyorsíthatják, eredményesebbé tehetik a nyomozást, de tehermentesítik is a bűnügyi állományt. Bevonhatók figyelésekbe, tanúk felkutatásába és kikérdezésébe, a szökésben lévő terhelt felkutatásába, különféle operációk – razzia, házkutatás – lebonyolításába, bizonyos adatok leellenőrzésébe stb., stb.”* (Horváth, 1960). A körzeti megbízottak sokrétű tevékenységét mutatja, hogy ebben az időszakban mindig az épp aktuális, tendenciaszerű problémák megoldására kaptak utasítást, hol az elszaporodó falopásokat kellett megelőzniük, megszüntetniük, hol pedig építkezéseket kellett ellenőrizniük.

A körzeti megbízottak megkülönböztetése más rendőröktől

A vizsgált időszakból származó források alapján azt a megállapítást tehetjük, hogy a körzeti megbízottak kiemelt jelentőséggel bírtak az akkori rendőrség rendeltetészerű működésében, és területük lakosságának körében köztisztletnek örvendtek. Minden bizonnyal nagy megtiszteltetés volt akkoriban körzeti megbízottnak lenni, ami talán árnyaltabban, de a mai rendőrségi viszonyokról is elmondható. E kiemelt rendőrségi szerepkör hangsúlyozására, más rendőröktől való látható megkülönböztetésre (mely a lakosság segítségére is lehetett), és mindezek mellett a körzeti megbízottak együvé tartozásának szimbolizálására 1965. május 7-én kiadásra került *„A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0020. számú parancsa”*, mellyel szolgálati jelvényt rendszeresítettek a körzeti megbízottak részére. A jelvény viselése 1965. július 1-jétől szolgálatban – a parancsban meghatározott módon – kötelezettség, míg szolgálaton kívül lehetőség volt. Az ekkor körzeti megbízotti beosztásba kinevezett személyek

valamennyien megkapták a jelvényeket, akik pedig ezt követően kerültek körzeti megbízotti beosztásba, a kinevezésük alkalmával vehették át a szolgálati kitűzőt. Bevonták a jelvényt azoktól, akiket a körzeti megbízotti szolgálatból bármely okból (áthelyezés, nyugállományba helyezés, szolgálati jogviszony megszüntetése) felmentettek. A körzeti megbízotti jelvény a rendszerváltozás során, annak következményeként 1990-ben megszűnt.

Az önkéntes rendőrök

A körzeti megbízotti szolgálati forma jó úton haladt az önkéntes rendőri tevékenységgel szemben korábban megfogalmazott elvárások irányába. Az önkéntes rendőrök szolgálati igénybevétele Debrecenben átlagosan havi 15 óra volt (Lakatos, 1960). A körzeti megbízotti szolgálati jelvény mintájára 1966. november 21-én „*A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 6. számú parancsában*” az önkéntes rendőrök részére is szolgálati jelvényt, valamint karszalagot rendszeresítettek. A hosszú időt szolgált önkéntes rendőrök érdemeinek elismeréséül 1970-ben a kormány kitüntető jelvényt alapított a 10–15 éve folyamatosan tevékenykedő önkéntes rendőrök számára. Az önkéntes rendőrökre és önkéntes határőrökre vonatkozó szabályok összefoglalása érdekében 1976-ban napvilágot látott a Belügyminisztérium munkájának önkéntes segítői szabályzatának kiadásáról szóló 4/1976. számú belügyminiszteri parancs. E szabályzat szerint önkéntes rendőr

- a 18. életévét betöltött;
- büntetlen előéletű;
- politikailag, erkölcsileg megbízható;
- lakóköznyezetében, munkahelyén közmegebecsülésben álló;
- valamely szerv, kollektíva ajánlásával rendelkező;
- a szabályzatban foglaltak ellátására alkalmas, rátermett;
- e tevékenységet önként vállaló és fogadalmat tevő személy lehetett, aki nem tagja a fegyveres testületeknek vagy a rendészeti szervezeteknek;
- társadalmi állományú munkásőr;
- üzemrendész;
- mező-, vad-, hal-, gát- vagy csatornaőr;
- önkéntes határőr vagy önkéntes tűzoltó.

Az önkéntes rendőr ekkoriban bevonható volt többek között járőr- és őrszolgálat ellátásába, rendezvények felügyeleti vagy biztosító szolgálatának ellátásába, figyelő szolgálatba és szórakozóhelyek ellenőrzésébe. Mindemellett

tilos volt az alkalmazásuk a titkosnak minősített ügyviteli munkában, titkos iratok kezelésében, razzia esetén önálló zárásban, kutatásban, és fogvatartott őrzésében, kísérésében (fiatalkorú személy kivételével). Nem illette meg őket a lőfegyverhasználat joga (kivéve a jogos védelem és végszükség esetén, amennyiben fegyverviselésre jogosult), a kényszerítő eszköz alkalmazásának joga (kivéve a jogsértő cselekmény elkövetésén tettenérés esetén tanúsított ellenállást), a helyszíni bírság kiszabásának joga, és a fegyveres testületek egyenruhás tagjaival szemben az igazoltatás és előállítás joga (más személyekkel szemben e jogot gyakorolhatták). Az önkéntes rendőrök e minőségük igazolása érdekében szolgálati igazolvánnyal, szolgálati jelvényvel és karszalaggal rendelkeztek. Az önkéntes rendőrök kitüntetésére szolgáló jelvényt 1977-től öt évente kapták meg a rendőrség segítői. Az évek folyamán az önkéntes rendőri szolgálat olyannyira kiterjedt és átalakult, hogy már nem kizárólag a körzeti megbízotti szolgálati formához kötődött, hanem a járőr- és őrszolgálatokhoz is. Mindemellett 1978-ban – az akkor hatályban lévő kmb szabályzat (2/1978. belügyminiszteri parancs a Körzeti Megbízotti szabályzat kiadásáról) rendelkezéseinek megfelelően – még mindig a körzeti megbízott kötelessége volt, hogy

- 1) az önkéntes rendőri csoportokat szervezze, összetételüket javítsa;
- 2) a csoportvezetőket irányítsa, őket rendszeresen eligazítsa, beszámoltassa, tájékoztassa;
- 3) az önkéntes rendőröket nevelje, segítse, oktassa, szolgálat közben ellenőrizze, politikai, szakmai felkészültségüket javítsa;
- 4) kapcsolatot tartson az önkéntes rendőrt ajánló szervezetekkel;
- 5) a csoport tagjaival szemben gyakorolja az elismerési és elmarasztalási jogokat.

A körzeti megbízotti szolgálat és az önkéntes rendőri szervezet fennállásának 30. évfordulója alkalmából kiadott 37/1985. számú belügyminiszteri parancs szerint 1985-ben közel hatvanezer magyar állampolgár (köztük férfiak és nők, idősek és fiatalok, fizikai dolgozók és szellemi munkások, párttagok és párton kívüliek) látott el önkéntes rendőri tevékenységet. A rendőri intézkedést igénylő események, cselekmények minél gyorsabb kezelése érdekében 1986-ban az Országos Rendőrfőkapitány Közbiztonsági és Közlekedési Helyettesének 5/1986. számú körlevelében kísérleti jelleggel önkéntes rendőri ügyeletet vezettek be, melyet a körzeti megbízotti irodákban kellett teljesíteni. A bevezetéskor abból indultak ki, hogy azokon a közigazgatási területeken, ahol a körzeti megbízott székhelye nem a rendőrkapitányság vagy rendőrőrs székhelyén van, az elsődleges intézkedéseket zömmel a körzeti megbízottak hajtják végre, és a lakosság

elsősorban a körzeti megbízotthoz fordul, ha jogsérelem érte őket, vagy a rendőrséget érintő kérdésekben felvilágosításra van szükségük. Mindemellett az akoriban irányadó heti két óra időtartamú fogadóórát nem volt indokolt növelni, mivel továbbra is magasabb szolgálati érdek fűződött ahhoz, hogy a körzeti megbízottak szolgálati idejük döntő többségét közterületen töltsék. Arról, hogy az intézkedés mennyire volt eredményes és mennyire váltotta be a hozzá fűzött reményeket, a kutatás során nem sikerült információt szerezni.

Az első körzeti megbízotti szabályzat

A körzeti megbízotti szolgálati forma működésére vonatkozó szabályokat sokáig belügyminiszteri parancsokban fogalmazták meg. Ezeket leváltva 1964-ben kiadásra került az első körzeti megbízotti szabályzat, amely egységes formában tartalmazta a speciálisan erre a szolgálati formára vonatkozó normákat. E szabályzat a városi és vidéki körzeti megbízottak mellett már tartalmazta a körzeti megbízotti csoportokat, valamint – a körzeti megbízott közlekedésrendészeti feladatai körében egészen 2015-ig alkalmazott csoportosítás² szerint – vasúti, folyamrendészeti (vízi) és repülőtéri (légirendészeti) körzeti megbízottakat különböztetett meg egymástól.

A szabályzat a körzeti megbízotti szolgálatot a közrendvédelem egyik alapvető szolgálati rendszereként, míg a körzeti megbízottat a rendőrség olyan beosztottjaként definiálta, aki szolgálati elöljárója irányításával meghatározott területen, körzetben, vasúti vonalszakaszon, repülőtéren, folyamszakaszon (együtt körzetben) önállóan látja el a hatáskörébe utalt rendőrségi feladatokat. A körzeti megbízott legfőbb feladatául természetesen a lakossággal való közvetlen kapcsolattartást határozta meg. E tevékenységen belül pedig egyrészt a jogsértő cselekmények megelőzését, másrészt pedig a már bekövetkezett ilyen jellegű cselekmények felderítését tűzte ki célul. A szabályzat írásba foglalta a személyes felelősség elvét, mely szerint a körzeti megbízott felel a körzete közbiztonsági helyzetének alakulásáért.

A beosztás betöltését már ekkoriban objektív és szubjektív feltételekhez kötték. Körzeti megbízott ezidőtájt az a tisztvi vagy tiszthelyettesi rendfokozatú rendőr lehetett, aki:

2 A Magyar Köztársaság Rendőrségének Körzeti Megbízotti Szabályzata kiadásáról szóló 11/1995. (VIII. 30.) ORFK utasítás még tartalmazta a körzeti megbízott légirendészeti feladatait, azonban az utasítást hatályon kívül helyező és leváltó, a körzeti megbízotti szabályzatról szóló 26/2015. (XII. 9.) ORFK utasítás már nem.

- elvégezte az általános iskola nyolc osztályát;
- rendelkezett rendőri szakképzettséggel;
- tiszthelyettesi vagy magasabb rendőri iskolát végzett;
- és többéves rendőri szolgálattal rendelkezett.

Egyedüli szubjektív feltételként fogalmazódott meg, hogy a körzeti megbízott jelölt alkalmas legyen az önálló szolgálatellátásra. A körzeti megbízottakkal kapcsolatos kinevezési és felmentési jogkör gyakorlója az adott rendőr-főkapitányság vezetője volt, aki a rendőrkapitányság vezetőjének javaslata alapján gyakorolta e jogait. Ez a szabály is a szolgálati forma fontosságát, kiemelt szolgálati formaként történő kezelését érzékeltette. A jogkör gyakorlása magában foglalta a körzeti megbízott áthelyezését is, ami szolgálati érdekből vagy kérelemre történhetett.

Körzeti megbízotti csoportot alkotott két vagy több körzeti megbízott, amennyiben a székhelyük egyazon községben volt. Egy község területén több körzeti megbízott is láthatott el szolgálatot, míg egy körzeti megbízottnak több község is tartozhatott. Továbbra is lényeges volt azonban, hogy a körzeti megbízott lakóhelye és irodája a székhelyéül meghatározott községben legyen, sőt az is, hogy a városi körzeti megbízott lehetőleg a körzete területén lakjon. A körzeteiket vagy működési területeket úgy kellett kialakítani, hogy azok teljes egészében lefedjék az államigazgatási területeket, annak figyelembe vételével, hogy városokban egy körzetre 4–6, sűrűn lakott település esetén 3–5, ritkán lakott településen pedig 2–3 ezer főre jusson egy körzeti megbízott. A szolgálati és társadalmi berendezkedés változásainak megfelelően átalakítva ugyan, de lényegi elemeiben ma is az akkori eljárási rend követendő egy új körzeti megbízott megbízása (akkor szolgálatba állítása) esetén. A körzetet át kellett adni, illetve venni. A körzet átadása az őrsparancsnok feladata volt, aki az átadás során:

- ismertette a körzeti megbízottal a terület sajátosságait, bűnügyi, közbiztonsági és közlekedésrendészeti helyzetét;
- bemutatta a helyi párt, tanácsi, társadalmi és gazdasági szervek azon vezetőinek, akikkel a körzeti megbízott köteles volt kapcsolatot tartani, továbbá az önkéntes rendőri csoport vezetőinek és tagjainak;
- a körzeti megbízottal közösen bejárta a területet;
- átadta a körzeti megbízottnak a szükséges nyilvántartásokat, ügyszerkeket.

A működési terület – hasonlóan a mai helyzethez – a körzeti megbízott távolléte (szabadság, betegség, vezénylés) esetén sem maradhatott rendőri ellenőrzés nélkül, ezért szükséges volt gondoskodni a távol lévő körzeti megbízott helyettesítéséről. Ez történhetett:

- a szomszédos körzeti megbízottal;
- nyomozó tiszthelytessel;
- más rendőr ideiglenes megbízásával;
- vagy járőr területre történő vezénylésével.

A szolgálatteljesítést illetően megállapítható, hogy a körzeti megbízottnak naponta nyolc órát kellett szolgálatban töltenie, amit teljesíthetett egyben vagy bontva is. Heti hat napot (48 órát) volt köteles szolgálatban tölteni és egy szabadnap illette meg, úgy, hogy tilos volt azokat egymást követő napon (például vasárnap-hétfő) kivenni. A szolgálatteljesítés megkezdése előtt az aznap elvégzendő feladatait szolgálati naplóban kellett vezetnie. Emellett két hétre előre határidőnaplóban volt kötelező vezetnie a fontosabb szolgálati tevékenységeket, tervezett teendőket. Természetesen továbbra is működött a fogadóóra intézménye, amit a körzeti megbízottnak a kapitányságvezető által előre meghatározott és a lakossággal kellően ismertetett helyen és időben – fő szabály szerint hetente egy alkalommal – kellett tartania. A körzeti megbízott éjjel egyedül nem, csak rendőrrel, önkéntes rendőrrel vagy munkásörrel teljesíthetett szolgálatot.

Ami a szolgálati forma irányítását és vezetését illeti, ekkoriban a körzeti megbízottak a területileg illetékes rendőrshöz tartoztak, és az őrsparancsnok közvetlen alárendeltségében tevékenykedtek. A rendőrőrs parancsnokának feladata volt az eligazítás (havi egy alkalommal, melyen részt kellett vennie a közrendvédelmi parancsnoknak, a kapitányságvezetőnek, a bűnügyi és igazgatásrendészeti vezetőknek is), a beszámoltatás (elsősorban ellenőrzés során, a berendeléssel történő beszámoltatás csak rendkívüli esetben volt engedélyezett), az ellenőrzés, valamint az állomány oktatása, és mindezek által az elvárt fegyelmi helyzet fenntartása. Az őrsparancsnok negyedévente munkaértekezletet volt köteles tartani, emellett elvárás volt, hogy évi egy alkalommal a rendőrkapitányság valamennyi körzeti megbízottja részvételével összevont értekezlet kerüljön megrendezésre.

A körzeti megbízottal szemben – az eredményes bűn- és balesetmegelőzés érdekében – már ekkoriban elvárásként fogalmazódott meg az oktatási (felvilágosító nevelő), valamint a gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység, amelynek keretében szükséges volt megismertetni a lakossággal többek között az idényjellegű bűncselekmények jellemzőit, a gyakori szabálysértésekkel kapcsolatos információkat, és a szabályos közúti közlekedésre vonatkozó elvárásokat. Mindemellett a szabályzat külön utasításban meghatározott módon továbbra is fenntartotta a körzeti megbízottak nyomozati jogkörét.

A körzeti megbízott ellenőrzését illetően már az első szabályzatban megfogalmazódtak a ma is alkalmazandó ellenőrzési formák, elvek és módszerek.

A körzeti megbízottak akkoriban tételes (ma átfogó) és célellenőrzés érintette. A tételes ellenőrzés természetesen kiterjedt a körzeti megbízott valamennyi tevékenységére, mint a lakossággal és az állami, gazdasági szervekkel történő együttműködés és kapcsolattartás, a terület közbiztonsági, közlekedésrendészeti helyzete, a körzeti megbízott ezek javítását szolgáló tevékenysége, valamint az ügyintézés és a pénzgazdálkodás. Tételes ellenőrzést kellett tartania az őrsparancsnoknak (negyedévente), a közrendvédelmi parancsnoknak és a kapitányságvezetőnek (évente). Az ellenőrzésről – az arra történő felkészülés érdekében – a körzeti megbízott legalább három nappal annak megkezdése előtt tájékoztatásra volt jogosult. A célellenőrzés során egy-egy tevékenységi kört vontak ellenőrzés alá, mint az önkéntes rendőri szolgálat szervezése, a közrendvédelmi vagy épp a közlekedésrendészeti tevékenység. A célellenőrzések tervezése során elvárt volt, hogy azok éjszakára és munkaszüneti napra is essenek. A tételes és célellenőrzés mellett a megyei rendőr-főkapitányság közrendvédelmi osztálya a szolgálati formát érintően évente általános ellenőrzést tartott. Az ellenőrzésekkel szemben már ekkor megfogalmazásra került az a ma is aktuális általános követelmény, amely szerint az ellenőrzés segítő jellegű legyen, ne hibakereső.

Újdonságok a szolgálatellátás során

A körzeti megbízotti tevékenység eredményességének és a körzeti megbízottak egészségvédelmének érdekében 1978-ban lényeges kérdéssé vált a gépjárművel történő szolgálatellátás. A körzeti megbízotti szolgálat járműellátásáról szóló 6/1978. számú belügyminiszteri utasítás a kérdést az alábbiak szerint szabályozta:

- 1) A három fős vagy annál nagyobb létszámú községi kmb csoportok részére folyamatosan személygépkocsit kell biztosítani.
- 2) A községekben a szolgálatot egyedül ellátó vagy a két fős csoportokba beosztott körzeti megbízottak részére lehetővé kell tenni a saját tulajdonú személygépkocsik térítés ellenében történő szolgálati célú használatát. Ennek érdekében – hitel biztosításával – elő kell segíteni a saját személygépkocsi vásárlást.

A körzeti megbízotti szolgálati formára vonatkozó első egységes szabályzatot mintegy 14 év után hatályon kívül helyezte a helyébe lépő 2/1978. belügyminiszteri parancs a Körzeti Megbízotti szabályzat kiadásáról. Az új szabályzat már összegezve fogalmazta meg a szolgálati forma alapelveit, melyek között szerepelt a területiség elve, a személyes felelősség elve, a komplexitás (összrendőri feladatellátás) elve. Újdonságként került bevezetésre, hogy a körzeti megbízott

már nem minden esetben az őrparancsnoknak, hanem a közbiztonsági osztály alosztályvezetőjének, az őrparancsnoknak vagy a körzeti megbízotti csoport vezetőjének közvetlen alárendeltségében tevékenykedett. Egy kmb csoport ekkoriban 2–5 főből állt. Átalakultak az egy körzeti megbízottra jutó lakossággal kapcsolatos elvárások is. A körzeteket úgy kellett kialakítani, hogy egy fő körzeti megbízottra a fővárosban, a megyeszékhelyi és kiemelt városban 8–10 ezer, a kisebb városokban 4–7 ezer, a községekben 3–4 ezer, míg a községekben létrehozott kmb csoportok esetén fejenként 3–5 ezer lakos jusson. Ekkor került megfogalmazásra a kis módosítással ma is érvényben lévő szabály, miszerint a körzeti megbízotti működési körzeteknek le kell fedniük valamennyi település területét és a körzeti megbízotti szolgálat kialakítható, szervezhető vasúti pályaudvarok ellenőrzésére és vízrendészeti feladatok ellátására is.

A két szabályzat összehasonlítása során arra a következtetésre juthatunk, hogy a második normát méginkább áthatotta a politika. E következtetést támasztja alá például az a tény, hogy a körzeti megbízott kinevezéséhez szükséges feltételek kiegészültek az alapfokú politikai képzettséggel. E felfogás korántsem volt újkeletű, mivel gyökerei az 1950-es évekre nyúltak vissza. A területfelelősi rendszerrel összefüggésben már 1952-ben megfogalmazódott a politikai elkötelezettség és műveltség elvárása. „*Területfelelősnek az őr legkiválóbb járőreit nevezték ki, akik hivatásuk magaslatán álltak, vagyis megfelelő politikai és szakmai ismeretekkel, felkészültséggel rendelkeztek, a szolgálat ellátásában példát mutattak, az oktatásban és továbbképzésben pedig élen jártak, továbbá példás családi és magánéletet is éltek.*” (Szilvási, 1984). Később, a körzeti megbízottakkal szemben is hasonló elvárásokat támasztott az állami vezetés. Körzeti megbízott 1957-ben – egyéb feltételek egyidejű teljesülése mellett – az lehetett, aki önállóan képes volt a párt politikájának helyi megvalósítására, és lehetőleg párttag is volt (Szilvási, 1984).

Az új szabályzat szerint a körzeti megbízott a szolgálatát önállóan tervezte és hajtotta végre. A tervezésnél természetesen figyelemmel kellett lenni a vonatkozó szabályokra, és a szabadnapokat (naptári hetenként egy nap, melyet két naptári hetenként a pihenőnappal összekapcsolva kell biztosítani), pihenőnapokat (a hét bármelyik napja, melynek havonta egy alkalommal vasárnapra kell esnie), valamint a szabadság napokat egy hónapra előre kellett tervezni. A körzeti megbízott szolgálatát vezényléses szolgálati időrendszerben teljesítette, ami napi 4–12 óra szolgálatot jelentett, mely teljesíthető volt bontott (osztott) formában is. A körzeti megbízott távollétében gondoskodni kellett a körzete ellenőrzéséről, amit szomszédos körzeti megbízott vagy járőrszolgálat hajthatott végre. A szabályzat – hasonlóan a ma is hatályban lévőhöz – taxatív felsorolást nyújtott a körzeti megbízott szolgálati idejébe beszámítandó tevékenységekről.

Szintén újdonságként hatott a kmb körzet elhagyása eseteinek tételes felsorolása. A körzeten kívüli szolgálatteljesítésre

- harcészültség és riadószolgálat ellátásakor;
- karhatalmi fegyveres biztosítószolgálat esetén;
- személyes szabadságot korlátozó rendőri intézkedés végrehajtása céljából;
- bűnügyi vizsgálati munka esetén, ha a körzetében történt bűncselekmény bizonyítása azt indokolta;
- a szomszédos kmb helyettesítésekor, illetve ha azt a körzeti megbízottak közös szolgálata indokolta;
- közbiztonsági, közlekedési ellenőrző (razzia) szolgálat (ma fokozott ellenőrzés) céljából

volt mód.

A szabályzat ugyancsak konkrétan meghatározta azokat a tevékenységi köröket, amelyekre kizárt volt a körzeti megbízott igénybevétele. Erre nyilvánvalóan a körzetben tartózkodás garantálása érdekében volt szükség. Kimondta, hogy a körzeti megbízott nem vehető igénybe, illetve nem osztható be:

- a hatáskörébe nem utalt bűnügyi vizsgálati tevékenység végzésére;
- ügyeleti és egyéb belső szolgálat ellátására;
- objektumőri, fogdaőri és kísézőőri szolgálatba;
- vezető, parancsnok helyettesítésére;
- futárszolgálatra;
- kiértékelésekre;
- idézés kézbesítésére;
- a feladatkörébe nem tartozó ügyintézői teendők ellátására;
- nem vezényelhető más szolgálati ághoz.

A körzeti megbízott tételes ellenőrzésével kapcsolatos előzetes tájékoztatási kötelezettség három napról tíz napra módosult, emellett a tevékenységi köre tényleges igazgatásrendészeti (fegyverrendészeti) és idegenrendészeti feladatokkal is kiegészült. Az 1978-as kmb szabályzat egészen a rendszerváltozásig, sőt azt követően is szabályozta a körzeti megbízotti tevékenységet. Hatályon kívül helyezésére a Magyar Köztársaság Rendőrségének Körzeti Megbízotti Szabályzata kiadásáról szóló 11/1995. (VIII. 30.) ORFK utasítással került sor.

Összegzés

A vizsgált három évtized történéseit összegezve megállapíthatjuk, hogy a körzeti megbízotti szolgálati formát egyfajta stabilitás és állandóság jellemezte. Változatlanúságról nem beszélhetünk ugyan, hiszen két új szabályzat is napvilágot látott, ezek azonban az addigi gyakorlatot tekintve nem tartalmaztak drasztikus változást hozó szabályokat, inkább enyhe irányváltatásokat, finomításokat eredményeztek a szolgálatteljesítésben, arról nem is beszélve, hogy jócskán több mint tíz évig hatályban voltak. Az akkor kiadott kmb szabályzatok tartalmát tekintve kijelenthető, hogy ez az időtálló szolgálati forma 1978-ra szinte teljesen elnyerte a mai formáját. Az átalakult társadalmi berendezkedés természetesen hozott magával mind meghatározó, szellemiségbeli, mind pedig részletszabályokat érintő változásokat, a szolgálati forma gerince azonban a kezdetektől megmaradt, sőt bizonyos részletszabályai is kiállták az idő próbáját, és helyenként apró módosításokkal ugyan, de a mai napig alkalmazásban vannak. A rendszerváltozást követő években a körzeti megbízotti szolgálat – ahogy a rendőrség is – politikailag függetlenné kellett, hogy váljon, emellett az átalakult társadalmi viszonyokhoz és elvárásokhoz átsztrukturált feladatrendszer dukált, sőt a körzeti megbízott kinevezéséhez szükséges feltételek (kiváltképp azok objektív oldala) jócskán megváltoztak. Mindent összevetve kijelenthetjük, hogy a vizsgált időszak nyugalma és állandósága kiváló lehetőséget nyújtott az akkorra már állandósult és stabilizált szolgálati forma fejlesztésére és működésének finomítására, így a rendszerváltozást megelőző három évtized sem telt eredménytelenül.

Felhasznált irodalom

- Az országos értekezlet tanácskozásairól (1960). *Rendőrségi Szemle*, 8(3), 163–171.
- Horváth J. (1960). A nyomozás megszervezéséről. *Rendőrségi Szemle*, 8(6), 437–445.
- Katona J. (1960). Új vonások a rendőri munkában. *Rendőrségi Szemle*, 8(12), 914–920.
- Lakatos J. (1960). A debreceni körzeti megbízottak munkája. *Rendőrségi Szemle*, 8(1), 73–79.
- Molnár F. & Gróf P. (1960). A bűnügyi és közrendvédelmi szervek együttműködéséről. *Rendőrségi Szemle*, 8(3), 230–236.
- Szilvási F. (1984). *A körzeti megbízotti szolgálat harminc éve*. BM Könyvkiadó.
- Vörös Balogh I. (1960). A közrendvédelmi szolgálat fejlődéséről. *Rendőrségi Szemle*, 8(4), 315–319.

Alkalmazott jogszabályok

1955. évi 22. törvényerejű rendelet a rendőrségről

12.200/1964 számú Körzetmegbízotti szabályzat, A Belügyminisztérium II. Főcsoportfőnökség kiadványa 1964.

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0020. számú parancsa a körzeti megbízotti szolgálati jelvény rendszeresítéséről (10-21/20/1965)

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 6. számú parancsa az önkéntes rendőri szolgálati jelvény rendszeresítéséről (10-23/6/1966)

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 4/1976. számú parancsa a Belügyminisztérium munkájának önkéntes segítői szabályzatának kiadásáról

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 2/1978. számú parancsa a Körzeti Megbízotti Szabályzat kiadásáról (10-22/2/1978)

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 6/1978. számú utasítása a körzeti megbízotti szolgálat járműellátásáról (10-21/6/1978)

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 37/1985. számú parancsa a körzeti megbízotti szolgálat és az önkéntes rendőri szervezet fennállásának 30. évfordulója alkalmából (10-22/37/1985)

Az Országos Rendőrfőkapitány Közbiztonsági és Közlekedési Helyettesének 5/1986. számú körlevele (50-16/5/1986)

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Tihanyi M. & Papp D. (2022). A körzeti megbízotti szolgálat története 2. A kezdetektől a rendszerváltozásig. *Belügyi Szemle*, 70(4), 689–703. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.3>

Egy PhD-dolgozat megvédése, és az esemény háttere

Defending a PhD thesis and the background to the event

Fórizs Sándor

Prof. Dr.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
drforizs@gmail.com

Absztrakt

Cél: A publikáció elkészítésének célja bemutatni a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészettudományi Doktori Iskola alapításának és működése beindulásának folyamatát, röviden bemutatni az első megvédett tudományos dolgozat elkészítőjét, és az értekezés tartalmát.

Módszertan: A szerző rendőrtisztai főiskolai és közszolgálati egyetemi dokumentumok, valamint a Magyar Akkreditációs Bizottság határozatai feldolgozásával ismerteti azt a két évtizedes munkafolyamatot és feladatrendszert, amelynek során lehetőség nyílt egy tudományág alapítására és az ahhoz kapcsolódó doktori iskola megteremtésére. Az olvasó megismerheti a vonatkozó szenátusi határozatok és rektori, dékáni kezdeményezések lényegét.

Megállapítások: Az első PhD dolgozat nyilvános védéséhez vezető út főbb állomásai a rendészettudomány tudományágként történő elismerése. Emellett szükséges volt hasonló profilú egyetemi szak alapítása és a képzés indítása, majd a doktori iskola megalapítása és azon is a felkészítés megkezdése, mely lépéseket a publikáció részletesen bemutatja.

Érték: A feldolgozott, összességében közel húszéves folyamat egyedülálló a magyar rendészeti felsőoktatásban. Hazánkban eddig nem létezett rendészeti egyetemi szintű képzés vagy rendészeti tudományos felkészítés. Ezen tudományág iránt érdeklődők számára új lehetőség nyílt kutató munka végzésére és saját maguk ilyen magas szintű szakmai kvalifikálására.

Kulcsszavak: doktori iskola, akkreditáció, nyilvános védés, műhelyvita

Abstract

Aim: The aim of the publication is to present the process of the establishment and the beginnings of the operation of the Doctoral School of Law Enforcement at the Faculty of Law Enforcement of the University of Public Service and to briefly introduce the author of the first defended thesis and its content.

Methodology: By analysing the documents of the Police College and the University of Public Service and the decisions of the Hungarian Accreditation Committee, the author describes the system of tasks and the work of two decades during which it became possible to establish an academic discipline and the associated doctoral school. He also presents the essence of the relevant Senate decisions and the Rector's and the Dean's initiatives.

Findings: The main milestones on the way to the public disputation of the first PhD thesis include the recognition of Police Science as a discipline. Also, it was necessary to establish a university faculty with a similar profile and launch its training programme, followed by the establishment of the Doctoral School and commencing the training there, steps which are described in detail in this publication.

Value: The nearly twenty-year process discussed in the paper is unique in Hungarian law enforcement higher education. There was no university-level training or academic preparation in law enforcement in Hungary before. For those interested in this discipline, a new opportunity opened up to carry out research work and to be able to achieve such a high professional standard.

Keywords: doctoral school, accreditation, public disputation, workshop disputation

Bevezetés

Publikációmban egy PhD-dolgozat elkészítését és annak háttéreseeményeit szeretném bemutatni. Az apropót ehhez az íráshoz az az esemény adja, hogy Kui László rendőr alezredes, „*A magyar határőrizet technikai generációváltásai és lehetséges fejlesztési irányok*” című írásos munkájával megszerezte a PhD (Doctor of Philosophy) tudományos fokozatot a rendészettudományok tudományágban a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar (NKE RTK) Rendészettudományi Doktori Iskoláján (RDI). A lezajlott nyilvános védés és a tudományos fokozat azt követő odaítélése az első alkalom volt a doktori iskola által folytatott tudományos képzésben. Maga az intézmény nem tekint vissza hosszú múltra. Első hallgatóit 2016 szeptemberében vette fel, ez volt az

első év, amikor felvételt hirdetett, lezajlott az első felvételi eljárás, a szeptemberi tanévkezdés. Kívülálló, aki főállásban nem érintkezik a tudományos képzéssel, nem tevékenykedik egy doktori iskolában, talán nem is tudja megítélni, hányan és milyen sokat dolgoztak azon, hogy elhangozhasson a mesés „doktorrá fogadom Önt” mondat. És most nem csupán a jelöltről van szó, aki természetesen sok időt és energiát áldozott a cím elérésére 2016–2021 között. Azokra gondolok, akik még az egykori Rendőrtiszti Főiskolán (RTF), majd a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen rengeteget tettek ennek az eseménynek az elérése érdekében. A folyamatot 2005-ig vezetem vissza, és erről szeretnék néhány gondolatot megosztani az érdeklődőkkel.

Egyetemi (mester) képzés alapítása

Egy doktori iskola működéséhez szükség van egyetemi szakon folytatott képzésre. Az iskolának meg kell határoznia, milyen mesterszakon zajló felkészítésre alapozza tudományos munkáját, mely szakokat fogad be saját egyeteméről és egyéb intézményektől (Finszter, 2014).

A mai doktori iskola felé vezető indító mozzanatnak egy főiskolai tanácsulést tekintek. Az RTF Intézményi Tanácsa tanácsülésén 2005. április 6-án elfogadta, támogatta Dr. Sárkány István tábornok, addigi oktatási főigazgató-helyettes főigazgatói munkakör betöltésére vonatkozó pályázatát. A három akkori pályázó közül – megítélésem szerint – a legjobbat választották a tanács tagjai. Terveiben már szerepelt egy egyetemi szak alapításának elképzelése. A résztvevők a bemutatott programtervezetét jónak ítélték. Innen számolom a főiskola modernizálásának felgyorsulását, és a mesterszak alapításának, majd azon a képzés későbbi indításának kezdetét.

Egy rendészeti jellegű egyetemi képzés indítását a főiskola akkori legsikeresebb és leginkább előremutató eredményének tekintem. A szakalapítást és a szakindítást heves viták előzték meg a „Szükséges-e?” és a „Képesek vagyunk-e rá?” kérdések területén. A „Rendészeti vezető” szak mintája, az alap-elképzelések Németországba, Münsterbe vezettek az ottani rendőr egyetem (a Rendőrség Német Főiskolája) képzésére, amelyet többször is tanulmányoztunk. Amit lehetett felhasználtunk az ottani tapasztalatokból, de sajnos ez nem vonatkozott a német tanintézet anyagi lehetőségeire és akkori támogatottságára. A legnagyobb eltérést talán az jelenti, hogy ott kétéves nappali képzés folyik, függetlenül a rendőrtiszteket a napi munkától, de biztosítva számukra az addigi illetményüket. A Rendőrtiszti Főiskolának éppen 2006-ban szűkítették a költségvetési forrásait és létszámát (Virányi, 2019). Az alapítóknak mindenesetre

meggyőződése volt, hogy egy egyetemi diploma megszerzésének lehetősége sokakat érdekelni fog a rendészeti szervek állományából, különösen azokat, akik a régi alma materbe térhetnek vissza egy második diplomáért, még abban az esetben is, ha először költségtérítéses lett a felkészítés.

A főiskolai szenátus 2007 márciusában tárgyalta a szakindítási kérelmet, a két-éves képzés 2008-ban kezdődött. Az első turnusban 2008 és 2010 között 28 fő végzett. A 2009-es felvételi tájékoztató¹ a négy féléves felkészítésre 20–30 fő felvételét engedélyezte (30 fő végzett ebből a turnusból), akkor még önköltséges alapon, szemeszterenként 160 000 forint ellenében. 2011-ben, az egyetem megalakulásakor 40 fő volt az éves felvételi létszám. A későbbiekben a szak specializációkkal egészült ki: rendészetelméleti, csapatszolgálati, értékelő-elemző, szervezett bűnözés elleni, integrált határigazgatási. Az érdeklődés fokozatosan emelkedett a képzési lehetőség iránt, és a felvettek száma évente meghaladta a 70 főt. 2010 és 2017 között 372 fő fejezte be eredményesen egyetemi tanulmányait.

A mester felkészítés talán legjelentősebb hozama az a tény, hogy az egykori Rendőrtiszti Főiskola egyetemi karként kerülhetett be a Közszolgálati Egyetem szervezetébe. Természetesen ehhez szükség volt az alapítók jóindulatára is. Ellenkező esetben maradhatott volna az intézmény főiskolai kar az egyetemen belül, vagy esetleg máshonnan kellett volna egyetemi szakon folytatott képzést átcsoportosítani a karra.

A mesterszak alapításának másik távlatos, de rendkívüli eredménye az lett, hogy lehetővé tette egy Rendészettudományi Doktori Iskola (RDI) erre történő ráépítését. Igaz, ehhez a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) kívánságára pontosítani kellett az eredeti dokumentációt, melyben a bíráló kevésnek ítélte a rendészettudományi (rendészetelméleti) vonatkozású anyagokat, és különösen sokallotta a rendészeti vezetési kérdések gyakorlati megjelenését. Nem hiszem, hogy a 2006-os költségvetési és személyi nehézségek mellett valaha is létrejött volna a doktori iskola az önálló RTF-en. Az eredményes akkreditációhoz szükséges személyi bővítés (törzstagság „erősítése”) már az újonnan alapított egyetemen, 2012-ben tervezetten zajlott le. Az ehhez nélkülözhetetlen pénzügyi keretet az új intézmény biztosította.

A tiszti iskola egy egyetemi szakkal („Rendészeti vezető”) lépett be az egyetemre 2011-ben. Azóta jelentős változások következtek be. A doktori képzés támaszkodik a karon később alapított nemzetbiztonsági, védelmi igazgatási, és kriminalisztikai mesterképzési szakokra.

1 2009. évi Felsőoktatási Felvételi Tájékoztató Diplomásoknak. Oktatási és Kulturális Minisztérium, Budapest, 2008. november, nyilvántartási szám nélkül.

Az RDI akkreditációjához szükséges dokumentumok 2012. augusztus 31-re készültek el, és az egyetemi szintű egyeztetést követően az év őszén benyújtásra kerültek. A Magyar Akkreditációs Bizottság 2012. december 7-én befogadta a „Rendészettudomány” tudományági besorolást. A MAB a „doktori.hu” internetes felületet 2012 év végén megnyitotta a Rendészettudományi Doktori Iskola számára.

Néhány szó a rendészettudományról

Témánk szempontjából szükséges, hogy szóljunk néhány szót a rendészettudományról. Ha ugyanis az az ismeretrendszer, amely ehhez a területhez tartozik nem lenne tudományágként elismerve, nem működhetne doktori iskola a témakörben. Természetesen a tudomány egy bizonyos területen akkor is tudomány, ha azt az állam igazgatási rendszere nem fogadja el, esetleg éppen tagadja. Fordítva is igaz, lehet, hogy az állam hivatalosan tudományként ismeri el (lásd a náci Németország és a fajelmélet), valójában mégsem az. Tehát szükséges az állami elismertség a további igazgatási feladatok, jelen esetben iskolaalapítás és képzés szempontjából. A magyar rendészettudomány kialakulását, majd későbbi akkreditációját több publikáció is részletesen bemutatja (Sallai, 2015, 2019; Deák, 2014), és a rendészettudomány akadémiai szervezéséről és műveléséről is további részleteket tudhatunk meg Görbe Attilánétól (2014).

Az előbbi követelménynek tett eleget a MAB, amennyiben 2012-ben határozatban elismerte a társadalomtudományok területén tudományágként a rendészettudományt. Kimondta: „*A rendészettudomány tudományágként való elismerésére elvi támogatás született, de szükség van még a tartalmi jellemzők és követelmények kidolgozására.*” (A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság Hivatalos Lapja – MFABHL, 2012). Maga a megfogalmazás is jelzi számomra, itt még bizonytalanság volt a jövőbeni rendészettudomány belső tartalmát illetően. Mára, úgy gondolom, ez a kétség a múlté.

A fejezet címe is érdekes számunkra, ahol ez a szöveg megjelent: „*Doktori iskolák létesítésének és működésének véleményezése – új tudományágak: állam- és közigazgatás-tudomány, rendészettudomány.*” (MFABHL, 2012). Ezzel lényegében zöld utat kapott a doktori iskola létesítése.

Ugyanezen értesítő másik fejezetében „*Rendészettudomány, mint önálló tudományág elismerése (végszavazás)*” címszó alatt található az alábbi megfogalmazás:

„*2012/10/V/2. sz. MAB határozat (2012.12.07.) A MAB elismeri a rendészettudományt a doktori iskolák létesítése szempontjából új tudományágként,*

a következő megjegyzéssel: *A rendészettudomány tudományágban doktori iskola létesítése akkor támogatható, ha – az egyéb feltételek teljesítése mellett – létrejön a rendészetelméleti mesterszak, és azon a képzés a MAB támogató szakvéleménye alapján elindul.*” (MFABHL, 2012). Ehhez módosítani kellett a Rendőrtisztviselői Főiskolán korábban alapított rendészeti vezető mesterszakot, ami a későbbiekben meg is történt. Ettől a határozattól még három évre volt szükség a Rendészettudományi Doktori Iskola 2015-ös alapításáig.

A doktori iskola alapjául szolgáló mesterszakokat az alábbiakban határozza meg az anyag: *„rendészeti vezető, büntetés-végrehajtási vezető, nemzetbiztonsági, biztonsági szervező”* (MFABHL, 2012).

Ez az Akkreditációs Értesítő kettős győzelem az egyetem számára, mert a rendészettudománnyal párhuzamosan a *„Közigazgatás-tudomány, mint önálló tudományág elismerése”* fejezetben az alábbi szöveggel *„2012/10/V/1. sz. MAB határozat (2012.12.07.). A MAB elismeri a közigazgatás-tudományt a doktori iskolák létesítése szempontjából új tudományágként”* (MFABHL, 2012) utat nyit az egyetem harmadik doktori iskolája alapításához. A Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola létesítésének éve 2012, a képzés kezdetének éve 2013 lett (URL1). A Rendészettudományi Doktori Iskola pedig az egyetem negyedik doktori iskolája lett (URL2 és URL3).

A Rendészettudományi Doktori Iskola létesítése, működése

Magának a doktori iskolának az alapítása is egy hosszú, sok mozzanatból álló, a létesítési/hivatali rend által pontosan meghatározott folyamatként zajlott. Elsősorban szükséges volt ehhez egy egyetem, amely a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozásával (2011. évi CXXXII. törvény) és a Rendészettudományi Kar alapításával szervezeti háttérrel biztosított a jövőző iskolához. Az egyetem szenátusának 131/2013. (IX. 11.) határozata életre hívta a Rendészetelméleti Tanszéket (URL4), így már nevében is létezett egy, a rendészet elméleti kérdéseivel, történelmével foglalkozó egyetemi szervezeti elem.

Az egyetemi Fenntartói Testület 6/2015. (I. 16.) számú határozatával elvi állásfoglalását adta a Rendészettudományi Doktori Iskola létesítéséhez, valamint támogatta a létesítés tervezett menetrendjét.

Az egyetemi szenátus a 14/2015. (I. 28.) számú határozatával döntött az RDI létesítéséről, valamint felhatalmazta a rektort, hogy kérje az Oktatási Hivataltól az RDI nyilvántartásba vételét.

A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság Felülvizsgálati Bizottsága 18/2015. számú 2015. november 30-án kelt határozatával akkreditálta a RDI-t (akkor 2017 második feléig).

A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság a D 226 azonosítási számú társadalomtudományok tudományterületen, rendészettudományok tudományág besorolással, az akkreditációval az egyetem fokozatadási jogát az RDI-n keresztül kiterjesztette a rendészettudományokra. Magyarra lefordítva: ezzel lehetővé vált, hogy a rendészettudományok területén is megvalósuljon a tudományos (PhD) felkészítés és fokozat odaítélése.

Az Oktatási Hivatal a benyújtott kérelem alapján 2015. december 11-én az FF/396-12/2015. számú határozatával nyilvántartásba vette az RDI-t.

Az iskola létesítése céljából kidolgozott anyagot a Rendészettudományi Kar Kari Tanácsa 2016. január 19-i ülésén tárgyalta, „*Előterjesztés a Rendészettudományi Doktori Iskola képzésének indításáról és a képzési terv elfogadásáról*” címmel. A betervező Dr. habil. Boda József vezérőrnagy, dékán volt.

A doktori iskola tőrzstagjai Dr. Kerecsi Klárát, az MTA doktorát jelölték az iskola első vezetőjének, amit az Egyetemi Doktori Tanács elfogadott, (2016. január 26.). A 2021-es vezetőváltást követően Dr. Haller József DSc egyetemi tanár lett az iskola vezetője.

A doktori iskola első titkára Dr. Mátyás Szabolcs r. őrnagy, akit 2018. szeptember 1-jétől Dr. Kovács István PhD. r. őrnagy váltott, aki jelenleg is a doktori iskola titkáráként dolgozik.

Az RDI 2015-ben került megalakításra, 2016-ban kezdte a szervezett képzést. A MAB akkreditáló határozatának száma: 2018/1/V/1/2/1179.

A 2016/2017. évi, első induló képzésre 25 fő nyújtott be jelentkezést, a felvételi meghallgatásra 2016. május 23–24-én került sor, egy fő még az okmányok hiánypótlása idején visszalépett. A felvételi bizottság négy főt javasolt nappali ösztöndíjas, 14 főt költségtérítéses levelező képzésre, és hat főt utasított el. 2018-ban 21 jelentkezőből 16 főt, 2019-ben 22 jelentkezőből 14 főt vettek fel. A jelentkezők száma mutatta a folyamatos érdeklődést a tudományos képzés iránt.

A MAB ötéves időszakra, 2020-ig akkreditálta az iskolát. Az elmúlt ötéves időszakról önértékelést kellett készíteni. Az önértékelést az eljárási szabályoknak megfelelően a Magyar Akkreditációs Bizottsághoz küldték be. A MAB az akkreditáció érvényességét 2021. december 31-ig a 2020/7/VIII/2/3. számú határozatával meghosszabbította, az ilyenkor szokásos látogatóbizottság várhatóan 2021 őszén keresi fel ellenőrzés és megítélés céljából az intézményt.²

A MAB minősítés: „megfelel”. Határozat száma és dátuma 2020/7/VIII/2/3., kelte 2020. július 24. Érvényessége 2021. december 31.

2 Beszámoló a Rendészettudományi Doktori Iskola 2019. évi tevékenységéről és működéséről. 2020. január.

A doktori iskola működésének meghatározó személyei a törzstagok, tizenegy fő és a 35 fő témavezető. A törzstagok közül kilenc fő egyetemi tanár, egy fő habilitált egyetemi docens. A doktori iskola döntéshozó testülete a Tudományági Doktori Tanács, tagjai a törzstagok és három teljes jogú külsős személy, valamint két fő törzstag emeritus és egy fő professor emeritus.

A tanács 2020-ban 12 ülésen tárgyalta meg az iskolára vonatkozó kérdéseket, és hozott azokban döntéseket. Tanácskozási jogú tagja többek között a Belügyi Tudományos Tanács titkára Dr. Sabjanics István, valamint a Rendőrség Tudományos Tanácsának elnöke Dr. Németh József r. ezredes. Jelenlétük segíti a kapcsolódást a minisztérium és a rendőrség vérkeringéséhez.

2020. szeptemberben a doktori iskola öt évfolyamán 76 hallgató tanult, kutató, közülük 15 fő nappali ösztöndíjas és 60 fő levelező. Két eredményes védelemre került sor 2021 júniusáig³. Összesen 87 oktató végez oktatási tevékenységet, amelyből 52 fő témát hirdet három nagy kutatási terület valamelyikén. Az oktatók többsége a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának munkatársa, azonban más egyetemekről, így az Eötvös Lóránt Tudományegyetemről, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemről is vannak oktatók.⁴

2020-ban a képzésre 17 fő jelentkezett, közülük 13 főt vettek fel, egy hallgatót nappali képzésre, 10 főt levelező felkészítésre és kettő főt egyéni felkészülésként. 2021-ben 13 fő jelentkezését támogatta a felvételi bizottság. A pályázott témák közül egyet sem utasított vissza, azokat kidolgozásra, kutatásra érdemesnek tartotta.

A nappali helyekre évente 3–4 fő felvételére lenne lehetőség. Sajnos a rendészeti szervek hivatásos állománya nem pályázik (nem tud pályázni) erre a rendkívül kedvező tanulmányi lehetőségre, mert fizetésükhöz viszonyítva alacsony az ösztöndíj, kettős ellátásban pedig nem részesülhetnek.

Az új PhD-fokozatos bemutatása

Kui László 1998-ban fejezte be tanulmányait a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar⁵ határőr szakán, ahol négyéves képzés során határőr tisztt, mérnök-tanár főiskolai diplomát szerzett. Első beosztásában kirendeltségvezető-helyettesként dolgozott a Nyírbátori Határőr Igazgatóság Bejárásvezetői Kirendeltségén 1998–2002 között. 2003-ban levelező

3 2019/20. Évkönyv. Ikt. szám:34000/14295/2020. ált.

4 Rendészettudományi Doktori Iskola beszámoló. 2020. 12. 28. Nyilvántartási szám nélkül.

5 A képzés megkezdésekor (1994) még Kossuth Lajos Katonai Főiskola.

hallgatóként szerzett mester végzettséget, ekkor végzett a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar határrendészeti és védelmi vezetői szakán. Mindeközben több munkakörben olyan szakmai vonalon haladt előre, amely a legkedvezőbb módon támasztotta alá későbbi doktori értekezése elkészítését. Tevékenykedett mint „M” kiemelt főelőadó a Nyírbátori Határőr Igazgatóság Határőrizeti Osztályán, kirendeltségvezető volt Beregsurány Határforgalmi Kirendeltségen, majd a 2004-ben létrejött Beregsurány Határrendészeti Kirendeltségen határrendészeti, illetve hatósági osztályvezetőként dolgozott. 2013–2016. között kiemelt főreferens munkakörben dolgozott az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztály Határrendészeti és Kompenzációs Osztályán. Lényegében 18 éven keresztül töltött be különböző vezetői (10 év) és kidolgozói feladatokat megközelítőleg egyazon szakmai vonalon, és halmozott fel pótolhatatlan tapasztalatokat, meghatározó információkat a később kidolgozandó értekezése számára. Az ORFK-n négyéves gyakorlati tapasztalatot szerzett a határrendészet központi szakirányításában határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési szakterületen, illetve az Európai Unió Külső Határok Alapja és Belső Biztonsági Alapja különböző határrendészeti célú projektjeinek határrendészeti szakértői feladataiban.

2016-tól a NKE RTK Határrendészeti Tanszék tanársegéde lett, és ettől kezdve munkájának meghatározó részét az oktatás, kutatás, pályázati tevékenység, és az elért eredmények publikálása képezte. Összesen 37 tudományos közleménye jelent meg. Ebből 30 Magyarországon, magyar nyelven, kettő Magyarországon, idegen nyelven, öt külföldön, idegen nyelven. 2013-tól lehetősége nyílt külföldi tanulmányutakon részt venni; Romániában, Macedóniában, Lengyelországban, Olaszországban, Svédországban, Franciaországban, az Egyesült Királyságban, összesen tíz alkalommal. Az itt szerzett információk nélkülözhetetlenek bizonyultak a későbbi kidolgozó munka során. Tudományos dolgozatát már 2020 szeptemberre elkészítette, de a vitát kétszer is elhalasztották a COVID-19 járvány miatt.

A Rendészettudományi Doktoranduszok Országos Egyesületének rendes tagja volt és a Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat titkára.

A minősítési eljárás menete

A jelölt 2016-ban felvételizett és iratkozott be a Rendészettudományi Doktori Iskolába. Ez az első évfolyam, amely megkezdte tanulmányait a frissen alapított intézményben. A kötelező és szabadon választható tantárgyak és a vizsgák teljesítése mellett folyamatosan írta dolgozatát, másképpen nem lett volna lehetséges,

hogy négy év alatt elkészítse műhelyvitára az anyagot. Felkészülésében két témavezető, a kutató területre tekintettel egykori határőr tisztek segítettek:

- Prof. Dr. Fórizs Sándor ny. r. ddtbk., CSc hadtudomány, NKE RDI oktató, és
- Dr. Zsigovits László ny. r. ezds., PhD hadtudomány, NKE RDI oktató.

2020-ban elkészült az értekezés tervezete. A műhelyvitára 2020. június 25-én került sor. Az ilyen rendezvényekhez előírt előopponenseket egy hónappal korábban kérték fel írásos bírálatuk elkészítésére. Prof. Dr. Kovács Gábor r. dandártábornok, egyetemi tanár, akkor az egyetem oktatási rektorhelyettese képviselte az intézményen belüli, és Dr. Ritecz György ny. r. ezredes, PhD BM szakértő az intézményen kívüli opponenciát. Mindkét bíráló korábban a határőrségnél is dolgozott mint hivatásos tiszt, és jól ismerték a jelölt kutatási területét. A vita 52 résztvevővel zajlott, közülük 18 fő rendelkezett tudományos fokozattal, a kötelezően előírt öt fő helyett. Nagy létszámmal képviseltette magát a végrehajtó szolgálat a különböző kirendeltségekről, lehetőséget adva komoly szakmai érvek kifejtésére. A rendezvényt lezáró szavazás az értekezés tervezet pontosítására és benyújtására tett javaslatot.

A nyilvános vitához a második bírálat elkészítésére a doktori iskola előírásai szerint az egyik opponenst (a „külsőt”) az eljárás során váltották, és Prof. Dr. Rajnai Zoltán egyetemi tanárt, az Óbudai Egyetem Bánki Donát Gépész- és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar, dékánját kérték fel az anyag újbóli, másodfokon történő megítélésére. A Rendészettudományi Tudományági Doktori Tanács kijelölte a bíráló bizottságot, és a doktori iskolán megrendezendő első nyilvános védésre az alábbi bizottságot kérte fel:

- „*Elnök, Prof. Dr. Sallai János r. ezds. PhD történelemtudomány, NKE RTK Rendészetelméleti és – Történeti Tanszék, tanszékvezető.*
- *Titkár, Dr. Balla József r. ezds. PhD hadtudomány, NKE RTK Határrendészeti Tanszék, tanszékvezető.*
- *Tag, Dr. Boda József (külső) ny. nb. vezérőrnagy PhD hadtudomány.*
- *Tag, Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina r. ezds. PhD hadtudomány, NKE Tudományos Ügyek Iroda, irodavezető.*
- *Tag, Dr. Ritecz György ny. r. ezds. PhD hadtudomány, BM szakértő.”*⁶

A nyilvános védést 2021. március 23-án 10.00 órától tartották meg. A doktorjelölt a bizottságtól titkos szavazáson a lehetséges maximális 35 pontból 32

6 A Rendészettudományi Tudományági Doktori Tanács 41/2020.(09.24.) számú határozata. Fokozatszerzési eljárás megindításának engedélyezése. Iktatószám: 34000/13326-3/2020. ált.

támogató pontot kapott, ez 91%-os teljesítménynek számít, így summa cum laude minősítéssel védte meg dolgozatát.⁷

Ezt követően az előírt eljárási rend utolsó mozzanata következett, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Egyetemi Doktori és Habilitációs Tanácsa határozatában⁸ döntött a doktori (PhD) fokozat odaítéléséről.

Néhány szó a megvédett tudományos dolgozatról

A 2020-ban elkészült értekezés tervezete már külső kinézésre is imponáló, 252 oldal szöveges részből, a felhasznált irodalom jegyzékéből és a mellékletekből áll, összesen 310 oldal terjedelemben.

Az értekezést a kötelező tartalmi elemek (tudományos probléma megfogalmazása, kutatási célok meghatározása, hipotézisek kibontása, kutatási módszerek bemutatása stb.) mellett az alábbi fejezetek alkotják:

- „1. A magyar határőrizeti rendszer működése a kezdetektől a rendszerváltásig.”
- „2. A határőrizeti rendszer technikai elemei a rendszerváltástól Magyarorszáig teljes jogú schengeni taggá válásáig terjedő időszakban.”
- „3. A tömeges méretű illegális migráció hatásai a határőrizet technikai támogatására.”
- „4. A jövőbeli technikai fejlesztések lehetséges irányai.”
- „5. A kutató munka összefoglalása.”

A kidolgozás körülményeivel kapcsolatban elmondhatjuk, a szerzőnek nagyon kedveztek a határrendészet és a migráció gyakorlati területén 2015 óta lejáratott események. A jelölt ugyanis a magyar határőrizet technikai oldalát, annak technikai biztosítása változásait, a bekövetkezett technikai generációváltásokat és a lehetséges jövőbeni fejlődést helyezte kutatása középpontjába. Az elmúlt néhány évben ez a terület az Európai Unió és az azon kívüli országok határrendészeti tevékenységében, stratégiájában jelentősen felértékelődött. Nagy vonalakban fogalmazva ma mindenki határkerítést épít, drónokat, éjjellátó eszközöket, új technikai megoldásokat alkalmaz, kutat. Ez egy szerencsés egybeesés, de inkább előrelátó, sikeres témaválasztásnak bizonyult.

A dolgozat első fejezete összefoglalja, szintetizálja a rendszerváltozásig terjedő történelmi időszak hazai határőrizeti módszereit, megoldásait, nemzetközi kitekintéssel alátámasztva. Egy nagy ívű történelmi áttekintése határőrizeti

⁷ Jegyzőkönyv doktori védésről. Intézményi azonosító száma: FI 99859.

⁸ 37/2021. (V. 17.) számú határozat.

múltunknak. A második fejezet tovább vizsgálja ugyanezt a problémakört Magyarország schengeni tagsága kezdetéig. Az olvasó átfogó, történelmi adatokkal bizonyított betekintést kap nem csupán szakmai kérdésekbe (határőrizeti technikai megoldások), hanem a határőrizet és az ország mindenkori politikai helyzete, politikai törekvései rejtettebb összefüggéseibe. A harmadik fejezet a tömeges migráció határőrizeti technikára gyakorolt hatásait dolgozza fel mind hazánk, mind pedig más országok vonatkozásában. Az anyag értékeli az egyes államok eltérő földrajzi viszonyaiból (is) eredő különböző törekvéseket az illegális határátlépések eredményes kezelésének technikai támogatására. A kidolgozás tudományos megoldását jelentősen segítették a szerző külföldi tanulmányútjain szerzett tapasztalatai, az ott látottak elemzése, összevetése a magyarországi lehetőségekkel. A jelölt kutatóként részt vett a Belső Biztonsági Alap keretében BBA-2.3.2-201500001 azonosító számú, a „*Határőrizeti rendszer felülvizsgálata*” címmel meghirdetett pályázat keretében végzett alkalmazott kutatásban, melynek elméleti következtetései és saját korábbi gyakorlati tapasztalatai szerencsésen ötvöződnek a fejezet feldolgozása során. Kimutatja a 2015-ben lezajlott migrációs hullám meghatározó hatását az Európai Unió és egyes országai, természetesen elsősorban hazánk, migrációs politikai változásaira, és ezek hatását a határőrizet technikai biztosítása módosulásaira.

Az első három értékes fejezetre a koronát a negyedik fejezet teszi fel. A jövőbeli technikai fejlesztések lehetséges irányainak, módszereinek elemzése lényegében szintetizálja, egységes keretbe foglalja az előző szakaszok belső tartalmából levont következtetéseket, majd ezeket a kutatómunka összegzésében önti végleges formába. A téma iránt érdeklődők egy speciális, napjainkban időszerű szakmai kérdéssel, a migrációval szembeállított határőrizeti technikai megoldásokkal ismerkedhetnek meg, kitekintve más országok és nemzetközi szervezetek (Frontex) törekvéseire is.

A választott és alkalmazott kutatási módszerek (a hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozása, a jogszabályelemzés, a műhelymunka, a kérdőíves felmérés és elemzés, az értékelés, a következtetések levonása, a technológiai fejlődés legújabb eszközeinek bemutatása, értékelése) összhangban állnak a dolgozat tartalmával, jól szolgálták a kutatási terület hatékony és széles körű tanulmányozását, feldolgozását. A szerző a kutatás keretein belül elvégezte a szakirodalom, joganyag, a fellelhető statisztikai adatok elemzését, tanulmányozását, feldolgozását. Elemző, kutató, szintetizáló munka alapján vont le következtetéseket, fogalmazta meg saját véleményét és tett konkrét javaslatokat.

A dolgozat egyik szakmai érdekessége, hogy a kidolgozó valamennyi határőrizet-technikai eszközt rendszertanilag besorolt egy általa elsőként megalkotott hat elemes működési sémába, amelyet elemenként, valamint összességében és

együtthatásában is bemutatott. A séma valamennyi elemére fejlesztési javaslatot tett magyar vonatkozásban a jelenlegi határőrizeti eszközrendszer és a nemzetközi kutatási-fejlesztési eredmények figyelembevételével.

A mellékletek összegyűjtött adatokat, technikai megoldásokat tartalmaznak.

A bírálóbizottság négy következtetést fogadott el tudományos eredményként. Ezek közül az egyik az ideiglenes biztonsági határzár működésének, fenntartásának elemzése és a továbbfejlesztésére vonatkozó javaslatok. Különlegessége a műszaki határzár mesterséges intelligenciával történő összekapcsolási lehetőségének több változatban történt elemzése.

Záró gondolatok

Napjainkban a rendészettudományt mint egy új diszciplínát, tudományágat egész Európában elismerik. Húsz évvel ezelőtt még heves viták övezték, lényegét, belső tartalmát meg kellett határozni. Elfogadásával megnyílt az út a rendészeti jellegű doktori iskolák alapítása és működése számára. Ma sok mértékadó, önálló rendőri egyetemen/főiskolán (bármilyen is a megnevezés) folyik egyetemi szakon oktatás, és folytatódik a tudományos felkészítés a doktori iskolákban. A polgári egyetemek doktori iskolái is befogadnak rendészeti jellegű témákat.

Mi magunk elégedettek lehetünk, európai viszonylatban is gyorsan léptünk. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem alapítását követően – a korábról „örökölt” doktori iskolák mellett – azonnal belekezdett két újabb tudományos iskola megteremtésébe, ehhez a megelőző években nem tapasztalt szinten biztosította az elengedhetetlen anyagi és szellemi feltételeket. A folyamat valódi nyertesei közé tartoznak a rendészeti szervek. Támogatásukkal a jelentkező doktoranduszok az eddigieknél nagyobb mélységben kutathatnak, vizsgálhatnak választott rendészeti témákat a rendőrség vagy más szervezetek számára. Remélhetjük, hogy kutatási eredményeik valamilyen formában az elméletben és a gyakorlatban egyaránt hasznosulni fognak, beépülnek az oktatásba és a napi rendészeti tevékenységbe.

A Rendészettudományi Doktori Iskola hat év működéssel a háta mögött tulajdonképpen még gyermekcipőben jár. Sok értékes területet kutatnak a hallgatók, megtörténtek az első védések, a folyamat a maga logikája szerint gyorsul, várhatóan sikeres lesz, várja az új jelentkezőket.

2021. május 13-án lezajlott az iskola második védése egy igen érdekes téma feldolgozásával. Dr. jur. Molnár István Jenő r. alezredes értekezésének címe: „Az építészeti bűnmegelőzés magyarországi alkalmazhatóságának vizsgálata”. A témavezető, Prof. Dr. Barabás Andrea Tünde egyetemi tanár, CSc segítségével egy olyan problémakört vizsgált, amelynek hazánkban igen kevés irodalma található.

Felhasznált irodalom

- 2019/20 Évkönyv. Ikt. szám: 34000/14295/2020. ált. Rendészettudományi Doktori Iskola beszámoló. 2020. 12. 28. nyilvántartási szám nélkül.
- A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság Hivatalos Lapja (2012). *Akkreditációs értesítő*, 17(3), 5–7.
- Beszámoló a Rendészettudományi Doktori Iskola 2019. évi tevékenységéről, és működéséről. 2020. január.
- Deák J. (2014). A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953–2013). In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV.* (pp. 355–359). Magyar Hadtudományi Társaság.
- Finszter G. (2014). A társadalomtudományok és a rendészet. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Rendészettudományi gondolatok* (pp. 15–32). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Görbe Attiláné Zán K. (2014). A rendészettudomány akadémiai szervezése és művelése. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Rendészettudományi gondolatok* (pp. 175–181). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Sallai J. (2015). A magyar rendészettudomány etablációja. *Belügyi Szemle*, 63(6), 5–28. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.6.1>
- Sallai J. (2019). A magyar rendészettudomány akkreditációja. *Belügyi Szemle*, 67(10), 7–23. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.10.1>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola adatlapja*. https://doktori.hu/index.php?menu_id=191&lang=HU&di_ID=196
- URL2: *Rendészettudományi Doktori Iskola honlapja*. <https://rtk.uni-nke.hu/oktatas/rendeszettudomanyi-doktori-iskola/bemutatkozas>
- URL3: *Rendészettudományi Doktori Iskola adatlapja*. https://doktori.hu/index.php?menu_id=191&lang=HU&di_ID=204
- URL4: *Rendészetelméleti- és Történeti Tanszék honlapja*. <https://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/rendeszettelmeleti-es-torteneti-tanszek/rolunk>

Alkalmazott jogszabályok

- 2012/10/V/2. sz. MAB határozat (2012. 12. 07.) A MAB elismeri a rendészettudományt a doktori iskolák létesítése szempontjából új tudományágként

2012/10/V/1. sz. MAB határozat (2012. 12. 07.). A MAB elismeri a közigazgatás-tudományt a doktori iskolák létesítése szempontjából új tudományágként

2011. évi CXXXII. törvény a Nemzeti Közszolgálati Egyetemről, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai felsőoktatásról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Fórizs S. (2022). Egy PhD-dolgozat megvédése, és az esemény háttere. *Belügyi Szemle*, 70(4), 705–719. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.4>

A rendőrtiszthelyettes-képzés múltja és jelene

Past and present of police non-commissioned officer training

Lippai Zsolt

mesteroktató, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: Az állampolgárok első sorban a rendőri tevékenység képzeletbeli gerincét alkotó tiszthelyettes állománnyal kerülhetnek napi szintű, közvetlen kapcsolatba. Gondolva itt például egy közúti ellenőrzésre, igazoltatásra vagy bármely „hétköznapi” is tekinthető rendőri intézkedésre, melynek során rendőreinktől emberileg és szakmailag is megalapozott, mindenkor megfelelő döntéseket vár el mind a jogalkotó, mind pedig társadalmunk valamennyi tagja. Intézkedései során szükséges, arányos, jog- és szakszerű döntéseket kell hoznia, melyek egyik elengedhetetlen alapfeltétele a megfelelő szintű alapképzés, a folyamatos képzés, továbbképzés, az ismeretek szinten tartó fejlesztése. A tanulmány célja a sokak által kevésbé ismert rendőrtiszthelyettes-képzés múltjának és jelenének bemutatása.

Módszertan: A tanulmány elkészítéséhez a rendelkezésre álló releváns hazai szakirodalom vizsgálata mellett napjaink tiszthelyettesképzésének gyakorlati aspektusai is feldolgozásra kerülnek.

Megállapítások: A rendőri hivatás rendkívül nagy felelősséggel járó, speciális tudást és felkészültséget igénylő szolgálati tevékenység, amelynek alapjait biztosító képzési programok és képző intézmények megpróbáltatásokkal és kihívásokkal tarkított történetiségük során együtt fejlődtek, fejlődnek a rendőri szervekkel szemben támasztott elvárásokkal.

Érték: A tanulmány a sokak által kevésbé ismert honi rendőrtiszthelyettes-képzés múltját és jelenét mutatja be.

Kulcsszavak: rendőrség, rendészet, tiszthelyettesképzés, rendvédelmi technikum

Abstract

Aim: Citizens will first and foremost have direct day-to-day contact with the officers who form the imaginary backbone of policing. This is the case, for example, with a roadside check, a police stop or any other ‘everyday’ police action, where the legislator and all members of society expect our police officers to make sound, human and professional decisions. In taking action, the police must make necessary, proportionate, legal and professional decisions, one of the essential prerequisites of which is an appropriate level of basic training, continuous training and further training, and the continuous development of knowledge. The aim of this study is to present the past and present of the training of police officers, which is little known to many.

Methodology: For the preparation of the study, in addition to examining the available relevant domestic literature, the practical aspects of today’s officer training will be discussed.

Findings: The police profession is a highly responsible service requiring specialised knowledge and skills, and the training programmes and institutions that provide the foundations for this have evolved and continue to evolve with the expectations placed on police forces throughout their history, which has been full of trials and challenges.

Value: The study presents the past and present of the little-known training of domestic police officers.

Keywords: police, law enforcement, non-commissioned officer training, law enforcement technical school

Bevezetés

Az állampolgárok első sorban a rendőri tevékenység képzeletbeli gerincét alkotó tiszthelyettes állománnyal kerülhetnek napi szintű, közvetlen kapcsolatba. Gondolva itt például egy közúti ellenőrzésre, igazoltatásra vagy bármely „hét-köznapinak” is tekinthető rendőri intézkedésre, melynek során rendőreinktől emberileg és szakmailag is megalapozott, mindenkor megfelelő döntéseket vár el mind a jogalkotó, mind pedig társadalmunk valamennyi tagja. Ugyanakkor a rendőri szolgálatellátást meghatározó jogok és kötelezettségek szövevényes rendszerét vizsgálva a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék munkatársainak ez évi felmérése szerint egy közterületi járőrszolgálatot ellátó rendőr tiszthelyettesnek több mint nyolcszáz jogszabállyal, jogi szabályozóval, belső rendelettel, utasítással

kell egyidejűleg tisztában lennie, és azokat napi szinten tudni kell alkalmaznia. Intézkedései során szükséges, arányos, jog- és szakszerű döntéseket kell hoznia, melyek egyik elengedhetetlen alapfeltétele a megfelelő szintű alapképzés, a folyamatos képzés, továbbképzés, az ismeretek szinten tartó fejlesztése. Kimondhatjuk, hogy a rendőri hivatás rendkívül nagy felelősséggel járó, speciális tudást és felkészültséget igénylő szolgálati tevékenység, amelynek alapjait biztosító képzési programok és képző intézmények megpróbáltatásokkal és kihívásokkal tarkított történetiségük során együtt fejlődtek, fejlődnek a rendőri szervekkel szemben támasztott elvárásokkal.

Tanulmányomban a sokak által kevésbé ismert honi rendőrtiszthelyettes-képzés múltját és jelenét mutatom be.

A honi rendőrképzés kezdetei

Az országos hatáskörű magyar rendőrség szervezetét érintően a rendészettudományról szóló írásos anyaggal elsők között Karvasy Ágoston *„A politikai tudományok rendszeresen előadva”* (Karvasy, 1845) című, 1845-ben írt művében találkozhatunk, amelyet követően néhány év múlva Szemere Bertalan belügyminiszter, Hajnik Pálra bízta az – 1848/49-es forradalom és szabadságharc miatt kísérleti fázisában megrekedt – országos rendőrség létrehozását. 1869. augusztus 15-én – még az első állami rendőrség megszervezését és felállítását megelőzően – adták ki a *„Közbiztonság”* (rendészettelméleti és tapasztalati ismereteket közlő heti szakközlöny) című első rendészeti szaklapot (Szöllösy, 1927), amelynek első oldalán szerepelt a tudományos igényességgel felkészített rendőr, aki személyünk és vagyonunk őre, továbbá az írás megfogalmazta az országos rendőrség felépítését és tagoltságát. A szaklap szerkesztője az 1870. január 9-én megjelent második szám első oldalán, annak vezércikkében lényegesnek tartotta kiemelni, hogy *„bármily rendszerre is alapítassék a rendőrség újjászervezése, ez csak akkor fog megfelelni hivatásának, ha a rendészeti közegek a rendészeti tudományban elméletileg is kiképeztetnek.”*

*Rendőr rendőrtiszt, törzsaltiszt tisztviselő képzés
a magyar királyi rendőrség államosítása után (1920)*

1873-ban a Pest-Buda-Óbuda egyesítéséről szóló törvénnyel jött létre az állami rendőrség első megjelenési formájaként a Fővárosi Rendőrség, melyet követően még nyolc évet, 1881. április 11-ig kellett várni, amikor a parlament elfogadta az első állami rendőrség jogszabályi alapjait lefektető, a Fővárosi

Rendőrségről szóló 1881. évi XXI. törvénycikket. E törvény pedig már pontosan rögzítette a rendőrség szervezetét és személyi állományának összetételét, amely szervezet a főkapitány által vezetett tisztekből, gyalog és lovas rendőrökből és szolgákból állt.

Az 1881. évi XXI. törvény végrehajtására vonatkozó utasítás¹ mellékletében került megfogalmazásra, hogy a közönséggel érintkező rendőri állomány megválogatására, képzésére folyamatosan a legnagyobb figyelmet kell fordítani, valamint az, hogy a próbaszolgálatosok közül is csak a legalkalmasabbakat lehet kinevezni, illetőleg a képzést a kinevezést követően is folytatni kell. A rendőr-képzés kiemelt státuszát példázta az 1913-tól 1914 áprilisáig tartó vidéki oktató rendőrtisztek és altisztek szakmai képző tanfolyamának elrendelése, valamint az altiszti, közrendőri, felügyelői kar képzéseinek a rendőri szaklapban² való publicitása. 1919-ben az 5047/1919. M.E. rendelettel – több évtized eredményeként – a korabeli rendőrségi szakmai közélet és civil³ szervezet egyetértésével létrejött a szabályozott állományviszonyú és létszámú országos állami rendőrség, a 102.837/1922-es B.M. rendelet⁴ szerinti szervezeti felépítéssel.⁵ A magyar királyi állami rendőrség önkéntes jelentkezés alapján felvételt nyert személyi állománya közül egyenruha és fegyver viselésére jogosult az összesen 12 000 fővel feltölthető fogalmazói, felügyelői kar (amiből legfeljebb 1500 fő a tiszti rangú tisztviselő) és őrségi személyzet (altisztek és rendőrök), valamint a maximum 4000 főt számláló, egyenruha és fegyver viselésére nem jogosult orvos, irodai alkalmazott, detektív és kézbesítő szolgáló személyzet. 1920-tól, a rendőrség államosítását követő években a személyi állomány képzésében korábbiakban megkezdett – de az első világháború és a forradalmak miatt megszakadt – folyamatot az akkor már országos hatáskörű rendőrségnél ismét elkezdték, illetve folytatták az alapvető szakbeli rendőrtisztviselők képzésének kiépítését, a rendőrség vezetése számára komoly kihívást jelentő vidéki városok és a főváros rendőrségi állományának egységes felkészítését.

A majd csak 1922-ben megjelenő, a rendőrség személyállományára vonatkozó képzési rendelet szabályrendelet hiányát – annak előkészítésével egyidejűleg – a Laky Imre által szerkesztett tankönyv (Laky, 1921) kiadásával hidalták át. Az őrszemélyzethez két év időtartamú ideiglenes alkalmazásra újonnan felvett

1 1884. évi 43.972 B.M. számú rendelet a Fővárosi Rendőrség számára kiadott utasítás tárgyában.

2 Rendőri lapok 1914-es évfolyam számai: A bünyügyi rendőrség kiképzésének vezéreszméi; Rendőri szakoktatás; Első bünyügyi kongresszus stb. címmel jelentek meg írások.

3 Magyar Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete.

4 102 837/1922. (VII. 28.) BM. r. az 1922/VII.tc.-nek a Magyar Királyi Állami Rendőrségre vonatkozó rendelkezései végrehajtása.

5 Legfelsőbb igazgatás, kerületi rendőr-főkapitányságok, rendőr-főkapitányságok, rendőri kirendeltségek, határszéli kirendeltségek.

rendőr a próbaidős rendőri címet viselte⁶, majd az eredményesen teljesített első hat hónap után – amely az újonc elméleti és gyakorlati síkú felkészítését szolgálta – ideiglenes minősítésű rendőrré nevezték ki. A kétéves próbaidőt követően – ami alatt bármely rendőrt, aki magatartásával, ítélőképesség fogyatékoságával, felfogásával alkalmatlanságát bizonyította, indoklás nélkül eltávolíthatták a testületből – a megmaradó állományt véglegesítették, így a továbbiakban ők jelentették az egységes szabályozású⁷, a belügyminiszter⁸ által keretbe foglalt altiszt és törzstisztképző tanfolyamokra jelentkezők körét (akiknek altiszti beosztáshoz altiszti vizsgát, törzsaltiszti beosztáshoz törzsaltiszti vizsgát kellett tenni). Az altiszti, törzsaltiszti vizsgákat követően a fogalmazói, felügyelői karba való bekerülés csak a magas követelmények teljesítése után, a bemeneti követelményeknek (érettségi, jogtudományi egyetemi végzettség) való megfelelés és a képzési rendszernek megfelelő – rendőraltisztt-képző, rendőr törzsaltisztt-képző, rendőrtisztviselői tiszti, rendőrtisztviselőket továbbképző, fogalmazói, felügyelői szak, detektív és detektívfelügyelői, detektív főfelügyelői – tanfolyamok és vizsgák eredményes teljesítését követően vált lehetővé (Sallai, 2016).

A rendőrtiszthelyettes-képzés története 1947-től napjainkig

A II. világháború utáni Magyarországon – az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1.690/1945. ME számú rendeletével – létrehozott új, demokratikus államrendőrség állománya iskolai végzettségének és szakképzettségének meglehetősen vegyes képére tekintettel a kormány és a rendőrség vezetői már idejekorán felismerték a rendőri őrszemélyzet és a nyomozók szakmai képzése megszervezésének sürgető igényét. A demokratikus rendőrség kiképzésének alapjait megteremtve a fővárosi és megyei rendőr-főkapitányságok – a képzés legalapvetőbb személyi és tárgyi feltételeinek hiányában, általában 1–4 hetes tanfolyamokon – kezdték meg a karhatalmi alakulatok, tanosztályok és tanfolyamok szervezését, az újonnan felvett rendőrök kiképzését, amelyek rövid időtartama és a képzést végrehajtók szakmai felkészületlensége okán, érdemi eredménnyel nem jártak.

Az 1945 októberében belügyminiszteri utasításra létrejött Országos Tanulmányi Felügyelőség központosította és egységesítette az államrendőrség tagjainak kiképzését, valamint 1947 végére valamennyi tanfolyam részére biztosította a megfelelő színvonalú tankönyveket. 1946. december 1-jén megkezdte működését az Alapfokú Őrsparancsnokképző, valamint a Tisztképző Iskola.

6 2682/1921. VI. a. BM r. Őrszemélyzet felvétele, ideiglenes alkalmazása, kiképzése.

7 37.585/1923. BM. r. A magyar királyi állami rendőrség őrszemélyzetének altisztjeitől megkívánható elméleti és gyakorlati képzettség megállapítása és azzal kapcsolatos intézkedések.

8 37.585/1923. BM. r. 3. §.

1947. szeptember 30-án rendelkezett a belügyminiszter először női rendőrök felvételéről. A felvett női rendőr ugyanolyan hathónapos, bentlakásos képzésben vett részt, mint férfitársai (Kozáry, 2001).

1947–1953 között a belügyminiszter 192.025/1947. IV/1. BM számú Rendőri tanosztályok felállítása tárgyában rendelete alapján változó feladatú és eredményességű tanosztályok létrehozására került sor a budapesti, illetve a megyei főkapitányságok alárendeltségében Kistarcsán, Debrecenben, Miskolcon, Szombathelyen, Nagykanizsán, Székesfehérváron, Mosonmagyaróváron, Pécsen és Szegeden. A képzések végrehajtására három, az I. fokú tanosztályon próbarendőri, a II. fokú tanosztályon tiszthelyettesi és a III. fokú tanosztályon őrsparancsnoki fokozatban került sor. 1947. március 3-án, Kistarcsa székhellyel, a rendőri őrség képzésének céljával kezdte meg működését a Magyar Államrendőrség I. Tanosztály-parancsnokság, amelynek alapvető feladata a fővárosi rendőrség szakemberigényének biztosítása volt. Az 1947 végén felmerült igények kielégítésére Nyomozó Tiszthelyettesi Tanfolyamot hoztak létre Budapesten, amely képzés ideje alatt, annak terhére napi szinten vonták be a hallgatókat kötelékerőbe, az állam- és közbiztonsági feladatok végrehajtásába. Az 1950-es években – a stabilizálódó létszámú személyi állományból – államhatalmi nyomásra nagyszámú szakember kényszerült pályaelhagyására, ami közvetlen negatív hatással járt a szervezetre.⁹ A létszámbírány pótlására ismételtelen előtérbe kerültek az úgynevezett gyorstanfolyamok amelyek megszüntették a háromfokozatú tanosztályrendszert, és 1950–1956 között két hónapos alapfokú tanfolyamot, próbarendőri, valamint járőrvezetői képzést vezettek be, ugyanakkor hat hónapos képzési időtartamú őrsparancsnoki képzést folytató Rendőrtiszthelyettes-képző Iskolát létesítettek.

1953-ban megkezdte működését Budapesten a Korvin Ottó Rendőrtiszti Bűnügyi Szakiskola, ahol a középiskolai érettségi már felvételi követelmény volt a másfél éves időtartamú képzéshez. Létrehozták a nyolc hónapos képzési idejű Alapfokú Rendőrképző Iskolát, és az alapfokú iskolára épülő egyéves képzési idejű Rendőr Tiszthelyettes-képző Iskolát, majd 1956-ban megalakult az Országos Rendőr-főkapitányság.

1957. februárban a Belügyminisztériumban felállították a Személyzeti Főosztályt, amelyen belül megalakult a BM Tanulmányi és Módszertani Osztály. Még ebben az évben a BM országos rendőrfőkapitány 10/1957. számú utasításában rendelte el a BM Országos Rendőr-főkapitányság Alapfokú Rendőriskola felállítását Kistarcsán (Kerepestarcsán), és kezdetét vette a rendőrök iskolarendszerű –

9 A budapesti kerületi rendőrkapitányságokon az átlagos őrszemélyzet (egyenruhás közrendvédelmi állomány) létszámbírányja elérte a 60–70%-ot.

3–6 hónapos tanfolyam keretében végrehajtott – alapfokú szakképzése. 1962-től a kistarcsai alapfokú iskola neve BM Alapfokú Rendőriskolára változott, a képzés időtartama hét hónapra nőtt, feladata pedig a próbaszolgálatos rendőrök felkészítése, valamint a közbiztonsági és a közlekedési járőrök képzése lett.

1968–1972 között Működési Szabályzat, Rendtartás, Tanterv és a Nevelési Terv kiadásával egységesítették a tanintézetek oktatási alapidokumentumait, valamint a BM Alapfokú Rendőriskolában és a BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskolában egyaránt egy tanévre emelték a kiképzésre fordítandó időt.

1968–1989-ig a budapesti tanintézet alárendeltségébe kihelyezett évfolyamaként (tagozat) került a Csoepaki BM Kiképző Tábor, ahol 1976–1980 között, úgynevezett gyorsított képzés keretében négy hónapos rövidített tanfolyamok végrehajtására került sor.¹⁰

1976-ban az Alapfokú Rendőriskola neve BM Rendőrképző Iskolára változott, és Budapestre költözött a mai Készenléti Rendőrség jogelődjének objektumába, helyet cserélve a BM Tartalékos Tisztképző Iskolával. Ugyanebben az évben, az évi 350 fős kapacitással működő budapesti tanintézet mellett Miskolcon és Szombathelyen is felállításra került egy-egy, évi 150 fős kibocsátási kapacitással rendelkező új iskola.

1980-ban a belügyminiszter 18/1980. számú parancsával kiadásra került a Tanulmányi Munka Szabályzat az iskolákban folyó tanulmányi munka irányítására, ellenőrzésére. Ezt követően a korábbi alapfokú rendőrképzés megnevezés rendőrtiszthelyettes-képzésre módosult, a Budapesten, Miskolcon és Szombathelyen működő Rendőrképző Iskolák a BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola, a BM Tiszthelyettes-képző Iskola pedig a BM Kun Béla Zászlósképző Iskola nevet kapta. Az alapfokú rendőrképzés időtartama ismételten tíz hónap lett.¹¹

1981-ben, a módosult képzés során – a közbiztonsági és a közlekedési forgalomellenőrző járőr szakok megszűnésével – kezdődött meg az egységes közbiztonsági ór, járőr tiszthelyettesképzés.

1986-ban, évi 100 fős kibocsátási kapacitással létrejött Szegeden a negyedik BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola.

1989-ben megalakult az ötödik BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola Csoepakon, valamint 12 hónapra növekedett az iskolarendszerű rendőrtiszthelyettes-képzés időtartama.

10 Érdekesként jegyzem meg hogy 1971-ben létrejött a Rendőrtiszti Főiskola és a BM Továbbképző Tanfolyam-parancsnokság, illetőleg megkezdődött az alapvető tiszti utánpótlást biztosító intenzív tartalékos tiszti képzés a BM Tartalékos Tisztképző Iskolán.

11 5–7 hónap tanintézeti képzés és a 22 gyakorló őrök valamelyikén gyakorló szolgálat, illetőleg Budapest különböző kerületeiben teljesített „megegerősítő” rendőri szolgálat.

1990–1992 között mintegy 9000 fő hagyta el a szervezetet, ugyanakkor a rendőrtiszthelyettes-képző iskolák éves 1200 fős kibocsátó kapacitása nem volt elegendő a fluktuáció okozta létszámihiány pótlására, ezért 1990–1994 között a rendőr tiszthelyettes iskolák irányításával a megyei rendőr-főkapitányságokon és az akkori Rendőri Ezrednél kihelyezett tagozatokat hoztak létre, ahol több ezer tiszthelyettes szerzett rendőri végzettséget.

1992-ben a megszűnt BM Zászlósképző Iskola bázisán létrejött az ORFK Oktatási és Kiképző Központ, amely 1997-ben jogutód nélkül szűnt meg. 1992-ben a szakközépiskolai érettségire épülő tiszthelyettesképzés ideje kétévesre változott – 24 hónap és 3168 tanóra¹² keretében biztosította az elméleti és gyakorlati ismereteket –, integrálva a korábbi tiszthelyettes- és zászlósképzés ismeretanyagát.

1993-ban létrejött a Budapesti Rendőr Szakközépiskola, amely 2004-ben zárta be kapuit. 1994-ben megszűnt az önálló Szombathelyi Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola és a Szegedi Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola (amely 1996-ban nyerte vissza önállóságát). A szombathelyi a budapesti, a szegedi iskola pedig a Miskolci Rendőr Szakközépiskola tagozataként végezte tovább a rendőrképzést.

1996-ban a csopaki iskola és a szegedi tagozat önálló szakközépiskolává alakult. Érdekességként említem meg azt a tényt, hogy a rendészeti szakközépiskolák egy év időtartamra a Készenléti Rendőrség irányítása alá kerültek.

1997-ben megszűnt a Budapesti Rendőr Szakközépiskola Szombathelyi Tagozata. 1998. április 1-jén megalakult a Balassi Bálint Határrendész-képző Szakközépiskola – az akkori határőrség területi szintű nevelő-oktató tevékenységet végző intézményeként –, ami 1999. szeptember 1-jétől Adyligeti Rendészeti Szakközépiskola néven folytatta képző tevékenységét.

1998-tól, a BM Oktatási Főosztálya által – az innentől alárendeltségébe tartozó rendészeti tanintézetek aktív közreműködésével – a különböző képzések és továbbképzések szervezeti, tartalmi korszerűsítése érdekében megkezdődött a Belügyminisztérium oktatási struktúrájának kialakítása, az iskolarendszer átalakításának megszervezése, amelynek fő célkitűzése a rendvédelmi szerveknél fennálló létszámihiány orvoslása, valamint a rendőr és a határőr iskolák közös, egységes alapokra helyezése volt.

1999-ben a Belügyminisztérium irányítása alá tartozó rendészeti szakközépiskolákra vonatkozó szabályokról szóló 30/1999. (VIII. 24.) BM-OM együttes rendelet kiadásával egységessé vált a középfokú képzés rendszere, kialakult a tanulók felvételének rendje, sor került a tanulók jogosultságának, kötelezettségének szabályozása.

12 2368 óra tanintézeti és 800 óra a végrehajtó szerveknél.

Új alapító okiratok kiadásával 1999. szeptember 1-jei hatállyal megalakult a hét rendészeti szakközépiskola (Szabó, 2001), melyek közül 2017-től az Adyligeti, a Körömdi, a Miskolci és a Szegedi Rendészeti Szakgimnáziumban folyt az iskolarendszerű tiszthelyettesképzés (Kenedli, 2008). A szakképzésre vonatkozó nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény és a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény változása következtében 2016. szeptember 1-jével a rendészeti szakközépiskolák neve szakgimnáziumra változott (ma: rendvédelmi technikum).

Rendvédelmi technikumok Magyarországon

Az adyligeti és a szegedi rendészeti szakgimnázium Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központba történő integrálódását követően a 2020/21-es tanévtől már csak a Miskolci és a Körömdi Rendvédelmi Technikumokban indult meg az iskolarendszerű tiszthelyettesképzés. Ugyanakkor az is tény, hogy a tiszthelyettesképzés nem csak ezen tanintézmények falai közt zajlik, így annak teljes körű bemutatása jelentősen meghaladná jelen tanulmány kereteit. A továbbiakban a jelenleg is működő technikumokat vizsgálom.

A Körömdi Rendvédelmi Technikum története

Az iskola jogelődje a Határőrség Országos Parancsnoksága szerveként, 1990 szeptemberében kezdte meg a határőr szervek hivatásos tiszthelyettesi állományának képzését, majd a közoktatási és művelődési miniszter döntése a tanintézetet az 1993/1994-es tanévtől szakközépiskolává minősítette. 1993. július 26-án létrejött a Szent László Határrendészképző Szakközépiskola, ezzel egyidejűleg a képzés időtartama két évre módosult, a tanulói állomány pedig középfokú szakmai végzettséget kapott. A Körömdi Rendészeti Szakközépiskolát a belügyminiszter az 1999. július 26. napján kelt 112-671/5/99. számú okirattal alapította a Szent László Határrendészképző Szakközépiskola jogutódjaként, majd 1999-ben – a Dunántúl jelenleg egyetlen érettségi utáni rendészeti képzést folytató szakközépiskolájaként – a Határőrség Országos Parancsnokságától a Belügyminisztérium közvetlen irányítása alá került.

A Miskolci Rendvédelmi Technikum története 1976-tól napjainkig

A Belügyminisztérium Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség 1972-ben a rendőrképzés színvonalának és rendszerének javítására kidolgozott terve

alapján az Alapfokú Rendőriskola tananyagának korszerűsítését és újabb rendőrtiszthelyettes-képző iskolák alapítását írta elő (ekkor még ezen a néven működött a miskolci rendőrképző intézmény). Miskolcon 1976-ban jött létre a 150 fős tanulói és 23 fős dolgozói létszámú tiszthelyettesi iskola. Megújították a nevelési, oktatási alapidokumentumokat, új tantervek, tanmenetek születtek, kötelezővé tették az óravázlatok készítését is. Megjelentek az oktatástechnikai eszközök, a személyi feltételek javítása érdekében kidolgozták a tanári képzés fejlesztési koncepcióját.

Az 1978/79-es tanévtől a hallgatók az egyéves képzési időből hat hónapot az iskolában, elméleti órákon töltöttek el, a többit pedig az ország valamely területén, úgynevezett gyakorló őrsökön, melyről visszatérve év végi vizsga zárta a tanulmányokat.

1981-ben – ötéves hűségidő kikötésével – kidolgozták a rövidített, két hónapos sorkatonai szolgálat letöltése utáni rendőri képzést. A viszonylag állandó tananyag közismereti tárgyait (írás, helyesírás, fogalmazás, történelem, földrajz) felváltva a közrendvédelem, a közlekedés (KRESZ, közlekedésrendszert, vezetés technika), a jogi ismeretek (büntetőjog, szabálysértési, igazgatási jog), a testnevelés, az alaki-karhatalmi kiképzés, a lökiképzés, a munkavédelem és az egészségügy, a híradástechnikai és informatikai ismeretek, a Marxizmus-Leninizmus tantárgyak alkották.

Az iskolában 1980–1989 között végezték a tartalékos, valamint 1980-ban és 1982-ben a körzeti megbízotti állomány továbbképzését; zászlósi beosztásra felkészítést 1983-tól folytattak (URL1). Az intézmény jogelődje a BM Miskolci Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola 1992-ben költözött jelenlegi székhelyére, ahol 1993. szeptember 1-jén Miskolci Rendőr Szakközépiskola néven kezdte meg a tanévet.

Az intézmények működését meghatározó jogszabályok, rendeletek, normák

A technikumok a belügyminiszter által, alapító okirattal létesített, a rendőrség hivatásos állományú tiszthelyettesi utánpótlását biztosító kétéves, érettségi utáni iskolarendszerű szakképzést, iskolarendszeren kívüli szakképzést, vizsgáztatást biztosító intézmények.

A felvételi eljárás rendje, a felvétel kritériumai

A felvételi eljárás szabályait, a jelentkezés feltételeit a minden év november elején kiadásra kerülő jelentkezési egységcsomag tartalmazza, mely letölthető az Országos Rendőr-főkapitányság, a technikumok, továbbá a megyei (fővárosi)

rendőr-főkapitányságok honlapjáról. A jelentkezés feltételei között – a rendőrré válás általános feltételein túl –, megjelenik a hivatásos szolgálat, szakképzéssel járó, szerződésben foglalt követelmények, köteleességek teljesítésének vállalása, illetőleg a jelentkezési adminisztrációs költség befizetése. A felvételi eljárás elemei közé tartozik a technikumban végrehajtandó szakmai irányultságú általános műveltségi írásbeli vizsga, a fizikai (erőnléti) alkalmassági vizsgálat, továbbá az előzetes felvételi ponthatár meghatározása, a pályázó lakóhelye, illetőleg tartózkodási helye szerinti rendőri szervnél teljesítendő egészségi és pszichológiai alkalmassági vizsgálatok, a jelentkező bemutatkozó meghallgatása, majd a végleges felvételi ponthatár meghatározása, és a felvételi döntés meghozatala. A felvételi pontszáma alapján felvehető jelentkező kifogástalan életvitel ellenőrzését a Nemzeti Védelmi Szolgálat (továbbiakban: NVSZ) folytatja le. A szakmai irányultságú műveltségi vizsga a pályázó választott hivatásához kapcsolódó – alapvetően a középiskolai tananyagban szereplő – állampolgári, társadalmi, történelmi és igazgatási ismeretekben való tájékozottságot méri fel, mely teszt pontértékeléses és kizáró jellegű. Az a pályázó, aki nem érte el a feladatlap hibátlan megoldásáért kapható pontszám felét, „nem felelt meg” minősítést kap.

A fizikai (erőnléti) alkalmassági vizsgálat célja a pályázó erőnlétének, terhelhetőségének és fejleszthetőségének felmérése, illetve megállapítása. A felvételiző fizikai (erőnléti) alkalmassági vizsgája csak abban az esetben tekinthető teljesítettnek, ha korcsoportjában az egy kötelező (2000 méteres futás), és a hat (fekvőtámasz, felülés, ingafutás, hajlított karú függés, fekve-nyomás, helyből távolugrás) választható gyakorlatok közül még négy végrehajtásának értékelése szerint legalább „megfelelő” minősítést ér el. A fizikai (erőnléti) alkalmassági vizsgálat korcsoportos, pontértékeléses és kizáró jellegű követelményeit szintén a jelentkezési egységcsomag tartalmazza.¹³

Egészségi és pszichológiai alkalmassági vizsgálatra az a pályázó utalható be, aki a felvételi eljárás technikumban végrehajtott részében a műveltségi vizsga során, és a fizikai alkalmassági vizsgálaton „megfelelő” minősítést kapott, és elérte a – tanintézet igazgatója által – meghatározott előzetes felvételi ponthatárt. A vizsgálatokat a majdani hivatásos szolgálati viszony létesítéséhez szükséges egészségi és pszichikai követelményeknek való megfelelés megállapítása céljából, a jelentkező lakóhelye szerint illetékes megyei rendőr-főkapitányságon végzik el.

13 Itt kell említenem, hogy a felvételi során lehetőség nyílik, okirattal igazolt többletpontok elszámolására is.

A kifogástalan életvitel ellenőrzése során az NVSZ végzi el az adategyeztetést, illetve a pályázó lakókörnyezetéből információkat szerez be, hogy megállapítsa, a pályázó életmódja, életvitele megfelel-e a jövőbeni hivatásos állományba vétel feltételeinek.

A felvételi eljárás eredményeként az a pályázó nyerhet felvételt, akinek az összesített pontszáma eléri vagy meghaladja a végleges felvételi ponthatárt, a felvételi vizsgákon, az egészségi és pszichikai alkalmassági vizsgálatokon, valamint a bizottsági beszélgetésen „alkalmas” minősítést kapott, az életvitel ellenőrzésen megfelelt, és később sem merült fel vele szemben kizáró körülmény.

A rendőrtiszthelyettes-képzés ma

A rendészet és közszolgálat ágazatba tartozó, rendészet és közszolgálat (rendőri) ágazati, rendőr tiszthelyettes alapoktatás szakmai oktatás célja a rendőrség tiszthelyettes utánpótlásának biztosítása. Ennek érdekében a technikumok alapfeladata a két évfolyamos, érettségi utáni szakmai oktatás, melynek keretében – a tanintézet igazgatója – a jelentkezők szakmai előképzettségétől, végzettségétől függően a két tanévtől rövidebb képzési időt is meghatározhat.

A szakirányú oktatásban a szakképzési évfolyamok alapvetően két tanévből állnak, azonban a képzési idő a szakmai előképzettségtől függően lehet kettő, másfél vagy akár egy tanév is. A tanintézetek, a hatályos képzési programban a jelentkezők pályaaorientációs előképzettségét figyelembe vevő három oktatási időtartam teljesítési követelményét dolgozták ki. A felvételi követelményeknek eleget tevő jelentkezőknek ezek közül kell teljesíteni azt, amelyre előképzettségük, végzettségük alapján jogosultak. Az ágazati alapoktatás (URL2) két tanéves képzés esetén nyolc hét (320 óra), másfél tanéves képzés esetén négy hét (160 óra), míg az egy tanéves képzés esetén két hét (80 óra) időtartamú.

A tanulók a képzés során az általános szolgálati ismeretek, a társadalmi és kommunikációs alapismeretek, a rendvédelmi informatika, a szakmai idegen nyelv, a rendőri testnevelés, a lökiképzés alapjai és a jogi alapismeretek tárgyak tantárgyi követelményeit sajátítják el. Az ágazati alapoktatást követően a kötelező tanulási terület tantárgyai kerülnek – meghatározott tantárgyi óraszámoknak megfelelő időtartamú – oktatásra (URL3).

A rendőrség tiszthelyettes utánpótlásának biztosítása érdekében végrehajtott speciális jellegű szakmai oktatás során különösen nagy hangsúlyt fektetnek a rendőrszakmai kompetenciák egyik fontos alapelemére, a fizikai állóképesség folyamatos fejlesztésére, a teljesítmény jogszabályi előírásoknak megfelelő mérésére. A rendőri testnevelés tantárgy szakmai programjába integrált mérési

módszerek pedig megegyeznek az általános rendőrségi elvárásokkal. A tantárgy célja a tanulók fizikai felkészítése, és ennek segítségével a stabil szolgálatelátásra alkalmas állapot elérése. A tantárgy keretében három kötelezően végrehajtandó vizsgálati feladatról beszélhetünk, a 20 méteres ütemezett ingafutásról, az átugrásról zsámoly felett (hason fekvésbe érkezéssel), és a medicinlabdával falra dobásról. A tantárgyak tanintézeti oktatása elméleti és gyakorlati képzés formájában valósul meg, az elméleti ismeretek átadását központi és az iskolák által fejlesztett jegyzetek is segítik.

A tanintézeti gyakorlati oktatás támogatására speciális szakkabinetek, tornatermek, informatika tantermek, akadálypályák, taktikai házak állnak rendelkezésre. A tanintézeti elméleti és gyakorlati oktatás egymásra épül és megalapozza a rendőri szerveknél végrehajtásra kerülő szakmai gyakorlatokat, melyek közrendvédelmi, csapatszolgálati, közlekedési, bűnügyi és határrendészeti szakterületen is történnek, függetlenül a tanuló képzésének szakmairányától. Ennek jellemzően a gyakorlati idő és feladatok arányának meghatározásában van szerepe.

A tanulókat oktató tanárok hivatásos rendőrök vagy civil tanárok. Ez utóbbiak jellemzően a kommunikáció, társadalomismeret, idegen nyelv, testnevelés oktatásban tevékenykednek. A többi szakmai tárgyat általában hivatásos rendőrök oktatják, akik valamelyik rendőri szervtől tartós vezénlyél alapján kerülnek be a tanintézetek oktatói státuszaira. A tanárok szakmai gyakorlatának, ismereteinek szinten tartása érdekében évente teljesítenek szakmai gyakorlatot gyakorló rendőri szerveknél. A közalkalmazott pedagógusok előmeneteli rendszere az egyéb oktatási intézményekben pedagógus munkakört betöltő pedagógusokéval azonos, minősítési, értékelési rendszerük eltér a hivatásos állományban lévő tanároktól.

A technikumok képzés befejezését követően, a szakmai vizsga eredményes lezárása után a tanuló részére rendőr tiszthelyettes szakképesítést igazoló bizonyítványt állítanak ki, amely közokirat elsősorban a rendőrség területi és helyi szerveinél a szakmai és vizsgáztatási követelményekben meghatározott beosztások (munkakörök) betöltésére jogosít fel, és a főtörzszászlósi rendfokozat elérését biztosítja.

Rendvédelmi mentori rendszer

A technikumok tanulói a gyakorlati képzést – lehetőség szerint – a tervezett első beosztás helye szerinti rendőri szerv által kijelölt szolgálati helyeken hajtják végre.

A rendőri szervek vezetői a gyakorlati képzésben részt vevő tanulók oktatására, közvetlen irányítására, felügyeletére hivatásos állományú – a technikumok

által előzetesen felkészített – elsősorban zászlósi, tiszthelyettesi állománykategóriába tartozó rendvédelmi mentorokat (továbbiakban: mentor) jelölnek ki. Egy mentor, egy időben legfeljebb két tanuló irányítását láthatja el. A mentor közvetlenül felelős a rábízott tanulók gyakorlatának és tevékenységének jogszerű és szakszerű teljesítéséért, ezért kiemelt feladata, hogy részt vegyen a technikum által tartott felkészítésen, továbbképzésen, hogy feldolgozza a kapott dokumentumokat, tanulmányozza a meghatározott szakirodalmat. Fogadja és tájékoztatja a szakmai gyakorlatra érkező tanulókat, tanulmányozza a tanuló szakmai gyakorlati képzési (foglalkozási) naplóját, és a tanulóval közösen elkészítse a tanuló szakmai gyakorlati munkaprogramját (feladattervét). Kötelessége felkészíteni a tanulót a szolgálatra, ellenőrizni annak öltözetét, felszerelését, és felhívni a figyelmét a szolgálatellátás közben tanúsítandó magatartási szabályokra, azok betartását pedig folyamatosan megkövetelni. Gondoskodnia kell arról, hogy a tanuló a részére előírt feladatokat elvégezhesse, az intézkedések végrehajtását közvetlenül megsemmisítse, az ellenőrzött okmányokba a mentor szolgálati előjárója által meghatározott mértékben betekinthesse, tapasztalatairól a vonatkozó titokvédelmi szabályok betartásával feljegyzéseket készítsen. A mentor intézkedéseit bemutató jelleggel folytatja le, ezt követően pedig minden esetben megindokolja, hogy mit, miért tett, és felhívja a figyelmet az egyes helyzetekhez igazodó szabályos eljárás módjára, gyakorlati fogásaira, és lehetővé teszi, hogy a tanuló a jelentések elkészítésében közreműködjön. Naponta ellenőrzi és aláírásával ellátva láttamozza a tanuló által vezetett foglalkozási naplót, a mentoráltja tevékenységét rendszeresen értékeli, hiányzásait rögzíti. Továbbá javaslatot tesz a tanuló tevékenységének, fejlődésének, fegyelmi helyzetének értékelésére, és utasítás adási lehetősége van a tanuló részére, annak szolgálatellátásával összefüggésben.

A mentor napi szolgálati teendői ellátása közben végzi a tanulókkal kapcsolatos feladatait, a technikummal kötött megbízási szerződés alapján. Tevékenységéért – jogszabályban meghatározottak szerint – díjazásra jogosult. A ténylegesen ledolgozott munkaórák számát a rendőri szerv vezetője igazolja.

Szakmai gyakorlat

A tanuló gyakorlati képzése a rendőr szakképzés programtervében előírtak szerint, a technikum szakmai programja alapján, lehetőleg a tervezett első beosztás helye szerinti rendőri szerv által kijelölt szolgálati helyen kerül végrehajtásra. A tanuló köteles a gyakorlati képzésen részt venni, a mentor utasításainak eleget tenni, és a képzettségének megfelelő szolgálati feladatok végrehajtásában a kijelölt szolgálati hely munkarendje szerint közreműködni. A gyakorlati képzést

az ORFK vezetője, a technikumok igazgatói, továbbá a rendőri szervek vezetői, illetőleg az általuk megbízott személyek ellenőrzik. Az ellenőrzés kiterjed az érintett rendőri szerv és a technikum között létrejött együttműködési megállapodásban, a programtervben meghatározott gyakorlati képzési feladatok megvalósulására, a tanulók és a mentorok tevékenységének szakszerűségére, jogszerűségére és eredményességére. A technikum és a rendőri szerv az adott évfolyam gyakorlati képzése lebonyolítását követően értékeli az azok végrehajtásának tapasztalatait.

Tanulók kinevezési, beosztásba helyezési eljárásának rendje

A rendőrtanulók szervek szerinti elosztását – a szakirányító szervek által mért rendőri szervei feltöltöttségi adatok figyelembe vételével – minden évben az ORFK határozza meg. A létszámelosztást követően a megyei és területi rendőri szervek felveszik a kapcsolatot az érintett technikummal, és a meghatározottak szerint végrehajtásra kerül a tanulók elosztása. A technikum összeállítja és megküldi a tanulói személyi anyagokat, továbbá – igény esetén – segítséget nyújt a tanulók egészségügyi, pszichológiai és fizikai felmérésében. Az alkalmassági vizsgálatok meglétét követően a tanintézmény személyzetis munkatársai összeállítják és ellenőrzik a kész tanulói nyilvántartási anyagokat, az egészségügyi törzskönyvet és a pszichológiai anyagokat zárt borítékban csatolják, és fogadószervek szerinti bontásban továbbítják. A beosztásba helyezés, valamint az állományparancsok elkészítése a fogadószervek feladata, míg a parancsokból egy példányt a kinevezést követően megküldenek az érintett tanintézmény részére.

Avatások, kibocsátó ünnepségek végrehajtása

A technikumokban minden év június hónapjában a végzős évfolyam tanulói állománya részére kibocsátó ünnepség kerül megtartásra az Országos Rendőr-főkapitányság és az érintett terület rendőri vezetői, a társ rendvédelmi szervek és belügyi oktatási vezetői részvételével.

Befejezés

A rendvédelmi technikumok iskolarendszerű – történelmi előzményekkel gazdagított – képzésére jelentkezők döntően az érettségiző évfolyamokból kerülnek ki, életkoruk, élettapasztalatuk, családi neveltetésük és szociális érettségük pedig még közel sem befejezett. Az önálló rendőri feladatra történő szakmai

szocializáció, az alapvető szakmai kompetenciák kialakítása és legalább részbeni képessé fejlesztése megfelelő szakmai és a hozzá szükséges nevelési ismeretekkel, tapasztalatokkal rendelkező humán környezetet, kellő érési időt tesz szükségessé. A megfelelő alapok biztosítása, a rendőri hivatás iránti elkötelezettség kialakítása, rendkívüli emberi és szakmai felelősséget ró a technikumok oktatói állományára. Azon nemes feladatot, hogy alkalmassá tegyék leendő rendőr tiszthelyetteseinket a több mint nyolcszáz jogszabály, jogi szabályozó, belső rendelet, utasítás elsajátítására, megértésére és alkalmazására, a szükséges, arányos, jog és szakszerű döntések napi szintű meghozatalára, a rendőri hivatás betöltésére. Tanulmányomban – a terjedelmi korlátok által határolt teljesség igénye nélkül – a rendőrtiszthelyettes-képzés múltját és jelenét mutattam be.

Felhasznált irodalom

- Forster L. (Szerk.) (1870). *Közbiztonság 2. sz. 1.*
- Karvasy Á. (1845). *A politikai tudományok rendszeresen előadva.* özv. Streibig Klára.
- Kenedli T. (2008). A Budapesti Rendészeti Szakközépiskola és a rendőr tiszthelyettes-képzés története I. *Hadtudományi Szemle, 1(3)*, 60–71.
- Kozáry A. (2001). Rendőrtisztképző iskolák Magyarországon. *Belügyi Szemle 49(10)*, 80–105.
- Laky I. (1921). *Szervezési és egyéb szabályzatok.* Pátria Rt.
- Sallai J. (2016). Rendőr, rendőrtiszt, rendőr törzsaltiszt képzés a m. kir. rendőrség államosítása után. *Magyar Rendészet, 16(6)*, 169–177.
- Szóllósy A. (1927). Az első rendőri szaklap. *A Rend. 7(7)*, 3–4.
- Tankóczy Gy. (Szerk.) (1914). *Rendőri Lapok 1914. évf.*

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *A Miskolci Rendészeti Szakgimnázium története 1976 – napjainkig.* <https://www.mrszg.hu/iskolank/tortenete>
- URL2: *Megújuló szakképzési rendszer - Kérdések és válaszok a szakképzésről.* <https://szakkepzes.ikk.hu/gyik>
- URL3: *Tájékoztató az alapképzésről (1; 1,5 és 2 éves).* <https://www.mrszg.hu/kepzesek/alapkepzesek/tajekoztato-az-alapkepzesrol>

Alkalmazott jogszabályok

1884. évi 43.972 B.M. rendelet a fővárosi rendőrség számára kiadott Utasítás tárgyában
2682/1921. VI. a. BM r. Őrszemélyzet felvétele, ideiglenes alkalmazása, kiképzése

1923. évi 37.585 B.M. rendelet a m. kir. állami rendőrség őrszemélyzetének altisztjeitől megkívánható elméleti és gyakorlati képzettség megállapításáról és az azzal kapcsolatos intézkedésekről.
102 837/1922. (VII. 28.) BM.r. az 1922/VII.tc.-nek a Magyar Királyi Állami Rendőrségre vonatkozó rendelkezései végrehajtása.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Lippai Zs. (2022). A rendőrtiszthelyettes-képzés múltja és jelene. *Belügyi Szemle*, 70(4), 721–737. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.5>

A rendészet szerepe és feladatai az állam „külső” védelmében

The role and tasks of law enforcement authorities in the ‘external’ protection of the state

Merkl Zoltán

mesteroktató, rendőr őrnagy
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
merkl.zoltan@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy rámutasson, a megírásakor is időszerű aktuális eljárásai különbségekre. A határellenőrzés, határon végzett hatósági tevékenység egyes szabályai hogyan illenek bele a közös uniós határvédelmi politikába és eljárási rendbe. Két tagállam (Magyarország, Németország) rendszerének vázlatos bemutatása és eltéréseinek, hasonlóságainak megjelenítése

Módszertan: Kutatásaimat különböző írásos anyagok elemzésével, internetes anyagok tanulmányozásával, vonatkozó magyar és német jogszabályok feldolgozásával végeztem. A nem magyar szabályokat tartalmazó szabályok beszerzése céljából felvettem a kapcsolatot a baden-württembergi „készenléti” rendőri egység egyik tagjával.

Megállapítások: Tanulmányom megírása során a felvetéseim, miszerint a magyar-német rendészeti szervek eljárásai eltérnek, de nyilvánvalóan a közös, szövetségi, uniós szabályozásból kifolyólag egységes, hasonló rendszert is fel lehet mutatni. Az írás során és annak részeként általam tett felvetések, problémák tisztán láthatóak.

Érték: A feldolgozott témával kapcsolatban mindig új kihívások bukkannak fel, minden nappal újabb eljárási és szabályozási technikákat igényelnek a megemlített rendvédelmi szervek. A kutatási alapot a folytatásra a tagállamokat érintő biztonságot befolyásoló, veszélyeztető kockázatok (illegális migráció, szomszédos háborús helyzet) indokolhatják. A rendvédelmi szervek fő feladata a közrend, közbiztonság fenntartása, biztosítása, ezen fenyegető helyzetek elhárítása. A rendet a külső veszéllyel szemben is védeni kell. A műben a határvédelmi feladatot ellátó német-magyar rendőri tevékenység kerül bemutatásra, a közös vonások és különbségek bemutatásával.

Kulcsszavak: határvédelem, közrend, közbiztonság, schengeni norma, Frontex, rendőri intézkedés

Abstract

Aim: The aim of this study is to point out current differences in the field of different procedures of law enforcement agencies working at the border. Namely, how certain rules of border control and activities of other authorities working on the borders harmonise with the common EU border protection, policies and procedures. The paper aims to draw up a sketchy overview of these systems of two EU member states (Hungary and Germany) by highlighting the main differences and similarities.

Methodology: The research is based primarily on the analization of written materials, documents and processing of relevant Hungarian and German legislation. In my access to German regulations I was assisted by a Baden-Württemberg police officer.

Findings: My main hypotheses have been that the procedures of the Hungarian and German law enforcement agencies are different. At the same time, it should be clear that there are many similarities between the common federal and EU regulations. The problems detected and suggestions formulated during the research and as a part of the study are well detectable.

Value: On the researched and processed topic emerge always changing new challenges and the mentioned law enforcement agencies require new procedural and regulatory techniques accordingly. Further research may be justified by multifaceted factors that challenge the mentioned law enforcement agencies, such as the security risks affecting the Member States of the European Union (illegal migration, neighboring war situations, etc.).

The main task of the law enforcement agencies is to maintain and ensure public order and public safety. Order must also be protected from external danger. The work presents the German-Hungarian police activity performing the task of border protection, presenting common features and differences.

Keywords: border protection, public order, public security, Schengen standard, Frontex, police action

Publikációm tárgya Magyarország védelme, a határain kívülről érkező veszélyek elleni rendészeti intézkedések, rendészeti, rendvédelmi szervek eljárásának bemutatása. Az alábbi, idézetben foglalt aspektusokat fogom jelen írásomban górcső alá venni.

„A rendészeti igazgatásban, mint közigazgatási ágazatban nemcsak a hatósági tevékenység és annak intézkedésekben megnyilvánuló közvetlensége van intenzíven jelen. Kiemelt jogi tárgyai (közbiztonság és közrend), valamint az ezekre leselkedő veszélyek elhárításához és a megsértett rend helyreállításában való közreműködéshez felhasználható fizikai erőszak monopóliuma is” (Pátyi, 2013). Célom ezen cselekmények összehasonlítása a német rendészeti szervek munkájával, intézkedéseivel, illetve a vonatkozó jogszabályai bemutatásával, alátámasztásával. Publikációmban arra fogok rámutatni, hogy a két ország rendszere miben különbözik, és miben hasonlít. Szeretném – vázlatosan ugyan – bemutatni az ebben a feladatvégzésben részt vevő rendvédelmi szerveket. Ennek a témának az aktualitását számos tényező is indokolja, úgymint Magyarország Kormánya által 2015-ben elrendelt és azóta is fenntartott, minősített jogrend¹, a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kezelésére létrehozott magyar műszaki határzár vagy ismertebb nevén déli határzár, melynek ellenőrzését a Magyar Honvédség és a Magyar Rendőrség határra levezényelt tagjai végzik. Több jogszabály, egyezmény és szerződés elemzése mellett, olyan újságcikkeket is fontosnak tartok elemezni, amelyek rávilágítanak arra a problémára, ami miatt a rendészeti szervezeteknek újra és újra meg kell birkózniuk az országhatáron jelentkező veszélyekkel. Legyen szó akár illegális határátlépőkről, embercsempészetéről, migrációról vagy csempészáruról. Többek között az említett helyzet kezelését szabályozzák az alább felsorolt jogszabályi változtatások, illetve jogszabályokban történt módosítások. Ezen normák közül a tanulmány alapjául csak felsorolás szintjén jelennek meg a következők:

- A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény.
- A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
- A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény.
- Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény.
- A menekültjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény (benne, hogy mely intézményeket érinti konkrétan a változtatás:
 - a határon lefolytatott eljárás,
 - tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet,
 - tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben alkalmazható ideiglenes igénybevétel).

1 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról.

- Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény, amely törvény tartalmazza a konkrét intézkedést: a tranzitár kialakítására vonatkozó szabályokat.
- A termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX törvény.
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (konkrét változtatás a következő területeken következett be a 2017. évi XC. törvényben a büntetőeljárásról:
 - a határárral kapcsolatos bűncselekmények esetén,
 - bíróság elé állítás,
 - lemondás a tárgyalásról).
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, amely a következő bűncselekményeket sorolja fel módosításként:
 - határárral tiltott átlépése,
 - határárral megrongálása,
 - határárral kapcsolatos építési munka akadályozása.
- Az autópályák, autóutak és főutak használatáért fizetendő, megtett úttal arányos díjról szóló 2013. évi LXVII. törvénymódosítás.
- A büntetések, intézkedések, egyes kényszerintézkedések és szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Merkel, 2016).

E jogszabályok is mutatják, hogy több rendészeti, rendvédelmi ([URL1](#)) és egyéb „civil” szerv, hatóság eljárását is meg kellett változtatni, hogy az elrendelt jogrend szerinti működésnek megfeleljenek, ezt a fentebb említett jogszabály-módosítások is alátámasztják.

Véleményem szerint a magyar jogi szabályozás – összehasonlítva a német, azonos területen alkalmazott szabályaival – jobban szolgálja az ország közrendjének, belső rendjének védelmét és fenntartását. Ennek indoklására bemutatom, hogy a több szerv (KVI, Magyar Honvédség, Magyar Rendőrség, NAV stb.) részvétele, a több jogszabály által védett rend biztosításában eredményesebb. Jelen publikációmban főleg a rendőri folyamatokat vizsgálom, természetesen a többi részt vevő hatóság megemlézése mellett.

Az Európai Unió külső határa 2015-től kezdve – a tömeges bevándorlás okozta, olykor rendkívüli néptömeg mozgása miatt – erős nyomás alá került. A különböző tagállamok akkor még nem egységesen léptek fel az elvileg egyezményben vállalt kötelezettségeik teljesítésére, ez szerencsére napjainkban már a fejlődés útjára lépett, ám még közel sem tökéletes az együttműködés. Magyarország az akkor sokat bírált déli határárral felépítésével garantálta az ország védelmét, és

biztosította a schengeni egyezményben vállalt feladatát. Az Alaptörvény² és a Rendőrségi törvény³ határozza meg a közigazgatási szervek közül a rendészeti szerveknek a közrend, közbiztonság fenntartását. „*A közrend – korábban belső rend – és a közbiztonság fenntartására irányuló rendészeti tevékenység a közigazgatás legrégebbi feladata, hiszen ez alapvető feltétele az államok létezésének, működésének.*” (Bencsik & Rózsás, 2018).

A közrend és közbiztonság fenntartása óhatatlanul olyan eszközök alkalmazását teszi szükségessé, amelyek használata önmagában, azaz szabályozás és engedély nélkül nem alkalmazható. Az a törvényi felhatalmazás, amely biztosítja az államnak a legitim fizikai erőszak alkalmazásának lehetőségét, a rendészeti szervek intézkedési jogkörében valósul meg. Az intézkedés meghatározására az alábbi idézetet alkalmazom:

„*A rendőri intézkedés a rendőrség, mint állami közhatalmat gyakorló szerv közegének, a rendőrnek a hatósági intézkedése:*

- *amely rendszerint szóban történik,*
- *az intézkedés alá vont személyre azonnali végrehajtási kötelezettséget ró,*
- *jogilag determinált, meghatározott közcélok – a törvényes rend – a közrend – elérése és fenntartása – érdekében alkalmazzák,*
- *céljának eléréséhez legitim fizikai erőszak alkalmazására kerülhet sor és*
- *a rendőrség és az intézkedés alá vont személy között közigazgatási jogi jogviszony jön létre” (URL2).⁴*

Hatósági jogalkalmazással, intézkedéseivel a rendészeti szerv ellátja a jogszabályban meghatározott alapvető feladatát. A rendészeti szervek közös védendő értéke a közbiztonság, ami számos meghatározásban megjelenik. Például: „*A közrendet akként határozhatjuk meg, hogy a hatályos jog által deklarált rend, amely a társadalmi együttélés alapját képezi*” (Christián, 2018). Kutatásom alapján mindenképpen hangsúlyozandó, hogy ismert a rendészet irodalmából ettől markánsan eltérő álláspont is, amikor a közrendet a közbiztonsággal felcserélhető szóparként kezelték (lásd Berényi, Finszter, Szikinger⁵), míg Balla Zoltán szerint „*a rendészet által védett jogi tárgy a közbiztonság, amelynek alternatív kifejezése a közrend*” (Balla, 2016). Ezen állítások eredményeként leszögezhetem, hogy az állam belső rendjének fenntartása és védelme elsősorban

2 Alaptörvény: 46. cikk (1) A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme (Szilvásy, 2016).

3 1994. évi XXXIV. tv. a Rendőrségről 1. § (1) bekezdés.

4 A jogorvoslati kérdések kapcsán (Szilvásy, 2011).

5 Berényi Sándor, Finszter Géza és Szikinger István jogászok, jogtudósok.

a rendőrség feladata⁶. Ennek nyomatékosítására tökéletes a rendészet fogalmának ismertetése. A rendészet kifejezés alatt értendő tehát: „*olyan közigazgatási tevékenység, amely a (köz)biztonság védelmét sajátos intézkedésekkel, kényszerintézkedésekkel, titkos eszközök alkalmazásával a legitim erőszak monopólium birtokában lát el*” (Balla, 2017).

A rendészeti szervek, illetve egyéb hatóságok, amelyek a magyar – és ezzel együtt az Európai Unió és Schengen külső – határát ellenőrzik, védik, az első vonalban valósítják meg az alaptörvényi feladatot, a (belső) közrend védelmét. A külső veszély számos tényező lehet: migrációs, járvány, más országok katonai konfliktusai stb. A további fejezetekben bemutatott rendészeti eljárások, és a feladat ellátásánál jelentkező különbségek először a következő területen jelentkeznek: a védelmi rendszert – a Magyar Honvédség részvételével – számos szakaszon megerősítették a határokon 2015-ben.⁷ Ez a magyar-német rendszerek működésének összehasonlítása miatt kiemelendő információ, mert a magyar intézkedési joggal felruházott szervek, amelyek a védelmi feladatot ellájtják, a német rendszerhez képest katonai jelenléttel is támogatottak. Német határvédelmi feladatokban, békeidőben, a katonaságnak nincs feladata. A honvédség járőrtársként segíti a rendőrség határon teljesített szolgálatát (Merkl, 2016). Aktualitásként szeretném itt megemlíteni, hogy a 2020 márciusában megjelent veszélyhelyzet miatt kibővítették a hadsereg jogalkalmazási hatáskörét. „(4) Az (1) bekezdés szerinti közreműködő feladatot, valamint a (3) bekezdés szerinti őrzés-védelmi feladatot, továbbá a veszélyhelyzettel összefüggésben elrendelt korlátozó intézkedések ellenőrzését a Magyar Honvédség a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti tagja (a továbbiakban: katona) – a katonai rendész jogköreit nem érintve –

a) a Hvt. 54/D. §-ában meghatározott intézkedéseket és kényszerítő eszközöket, továbbá

b) a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 33. és 39. §-ában meghatározott intézkedéseket a szükségesség és arányosság követelménye betartásával alkalmazhatja.

(5) Ha a katona a (4) bekezdés szerinti rendőri intézkedést hajt végre, vagy annak végrehajtásában közreműködik, eljárására az Rtv.-ben meghatározott szabályok az irányadóak. A katona intézkedésének a jogszerűségét a Hvt.-ben meghatározottak szerint kell vizsgálni.”⁸

6 Mindemelllett a hivatásos katasztrófavédelmi szervé, a büntetés-végrehajtási szervezeté és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoké. Kiegészítésként még: NAV, Országgyűlési Őrség stb.

7 A honvédelemről és a magyar honvédségről, valamint a különleges jogrenddel bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet.

8 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről.

„E rendelet szerinti korlátozó intézkedések betartását a rendőrség ellenőrzi, a katonai rendészet és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény szerinti bármely szerv bevonásával.

(2) E rendelet szerinti korlátozó intézkedések be nem tartása esetén a rendőr a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) szerinti intézkedéseket és kényszerítő eszközöket a szükségesség és arányosság követelménye betartásával az Rtv.-ben meghatározott módon alkalmazhatja.”⁹

Összegezve: azok a honvédelmi egységek, amelyek a közbiztonság érdekében járőri feladatot látnak el a kijelölt területeken, önálló intézkedési jogkört kaptak.¹⁰

Háttérszabályozók bemutatása

Magyarország és Németország védelmi szabályainak, szerveinek, a működésüket irányító egyezményeknek, jogszabályoknak bemutatását az alábbiakban ismertetném.

Közös alapelv, amely az intézkedési, eljárási rendszert befolyásolja: a schengeni egyezmény. Mindkét állam feladatai közösek, mivel kötelezettséget vállaltak az egyezmény elfogadásával. Az egyezmény alap gondolata, előzménye a saarbrückeni egyezmény, ami egy német-francia szerződés volt. Lényege, hogy a két ország közös határain megszüntetik a határellenőrzést. Több állam csatlakozásával létrejött az Európai Unió első és harmadik pillérének részeként az egyezmény. Követte ezt a schengeni végrehajtási rendelet. Ebben került meghatározásra, hogy nincs belső határellenőrzés a tagállamok között. Ezen közös feladatok ellátására természetesen a rendőri és igazságügyi szervek munkájának összehangolására volt szükség. Minden közös feladat egy szigorú elv, a belbiztonság megőrzése, védelme mellett valósítható meg. Az egyik ilyen szerv a *Schengeni Információs Rendszer (SIS)*. Magyarország 1996-ban csatlakozott az egyezményhez. Ebben a rendszerben változást az amszterdami szerződés új irányelvei jelentettek. Több fontos területet érintett, de amit kiemelnék: az egyezmény kimondta, hogy az Unióhoz csatlakozó államoknak kötelező érvényűen be kell építeniük a nemzeti jogrendszerbe a „Schengeni Acquis-t”¹¹ (Éberhardt, 2018).

9 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról.

10 A rendőri és a katonai intézkedések megkülönböztetéséről bővebben: Buzás, 2018.

11 Magyarul: „schengeni vívmányok”. Olyan szabályok, jogszabályok, amelyek az EU jogába integrálódtak.

Az azóta eltelt időszakban¹² történt változtatások folyamán mára az a rendszer alakult ki, hogy nem magához az egyezményhez kell csatlakozni, hanem a schengeni relevanciájú normákat kell átvenni vagy közvetlenül kell alkalmazni a jogrendszerben. A következő kapocs a két védelmi rendszer között, ami szintén nemzetközi, uniós elvek mentén jött létre a Frontex (Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség). Természetesen ez már nem jogalkotói vagy közös kodifikációs elvárásokat támaszt, hanem egy olyan rendszert jelent, ami közelebb áll a tényleges határ, illetve az államok integritását védő szervezethez. Az ebben a rendszerben részt vevő államok rendészeti szerveinek közös munkáját segíti, és legfőképp rendőri együttműködést jelent a közös határvédelmi feladatok ellátásában.

2004-ben alapították az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséget (hatóságot), segítségül az EU-s tagállamok és a schengeni társult országok állampolgárai szabad mozgását biztosító uniós terület külső határainak védelméhez. 2016-ban az ügynökség szerepkörét kibővítették a migráció ellenőrzésével a határigazgatásban. Természetesen az ügynökség több feladat összehangolásával nyújt segítséget a határon átnyúló bűnüldözés sikeres megvalósításához is.

Néhány feladat felsorolásával szemléltetem ezt:

- helyszíni kiküldetés,
- kockázatelemzés,
- helyzetfigyelés,
- sebezhetőségi értékelés,
- parti őrségi együttműködés,
- hírszerzési adatok megszerzése, olyan bűncselekményeknél, amelyek természetüknél fogva megfigyelésük ide tartozhatnak,
- visszatérési (toloncolási) műveletek,
- gyors reagálás.

A Frontex céljai közül azokat emelném ki, amelyek jelen kutatáshoz kapcsolódnak. Ilyen az Európai Unió külső határvédelmének segítése szakértők bevonásával, ennek okán közös műveletek a támogatásra, segítségnyújtás a bizonyos fokú veszélyes helyzetekben. Ezen célok és feladatok felsorolásából is látszik, hogy az ügynökség egy elemző, információgyűjtő, összehangoló és tájékoztató szerv inkább. A későbbiekben csak pár gondolat erejéig rámutatnék, hogy mennyire nem tudják hasznát venni ennek a rendszernek a súlyos migrációs nyomás alatt álló államok.

12 Az amszterdami szerződést 1997. október 2-án írták alá és 1999 május elsején lépett hatályba (elmúlt 20 évben).

Az első ok, amiből szintén látszik a rendszerek közötti különbség a honvédelem alkalmazása terén adódik, a következő eltérés pedig a feladatvégzésben, a feladat természetéből fakad: a német oldalon nincs schengeni szárazföldi, külső határvédelmi feladat, míg a magyar rendészeti szervek között nincs parti őrségi feladatot ellátó rendőri egység. Fontos és az elemzés céljából fakadóan meg kell említenem egy 2015-ben megjelent német sajtóértesülést. Ebben a cikkben több uniós vezető, politikus, a témában érintett adott nyilatkozatot. Az ezekből levont véleményekből és kimutatásokból azt a következtést lehet levonni, hogy „*A Frontex a múlté*” (URL3).

A migrációs események¹³ rávilágítottak arra a helyzetre, hogy a szabad, határok nélküli Európai Unió, külső határvédelmi szigorú szabályozás nélkül sebezhető. Ezt a megállapítást a 2020-ban a görög-török határon történtek is igazolhatják. Míg a 2015-ös magyar határvédelmi intézkedéseket (déli határzár építése) több ország élesen bírálta, addig a mostani aktuális helyzetben a görög rendészeti szervek és a hadsereg feladatvégzését pénzzel és eszközszállítmánnal is támogatják. Mivel az országoknak a külső határok tényleges, hatékonyabb védelmével kell szembenézniük, számos ország szigorította államhatárának kívülről befelé irányuló átlépését. Elkészült egy olyan tervezet, mely egy olyan szervezetet hozna létre (Európai Határ- és Parti Őrség, a Frontex munkáját segítő), ami egy közös határőrzési feladatot ellátó rendőri erő lenne. Ennek az oka, hogy a Frontex ezt a kihívást nem tudja megoldani. Az ügynökség nem képes fizikailag a határok védelmére. Feladataiból, céljaiból adódóan a tanácsadásban és szervezésben kimerül a tevékenysége. A terv szerint egy egységes, bevethető erőt hoznának létre, ami csoporttechnikai felszereltséggel együtt három napon belül bárhol bevethető lenne. Az elgondolás jó és hatékony, mint az számos nyugati vezető véleményéből kitűnik. A gond a kivitelezéssel kapcsolatban merül fel. Ezt a „segítséget” igénybe venni bizonyos feltételek fennállása esetén kötelező lenne, még akkor is, ha az uniós ország ellenáll. Ezen elvek mellett a tervezet maradt tervezet, hiszen számos tagállam egy fontos kitételeből nem engedett, ez pedig az adott ország szuverenitásának megőrzése volt. Mint említettem, ellenkezés esetén is ez a „rendvédelmi egység” látna el a külső határon, az adott állam rendszerének figyelmen kívül hagyása mellett, a határvédelmi feladatot.

13 Például Macedónián és Szerbián át a magyar határra érkező migráns hullám, a Közel-Keleten történő események stb.

Jogszabályi háttér a két ország vonatkozásában

A továbbiakban azokat a szabályozásokat, jogszabályokat fogom ismertetni, amelyek alapját képezik a két ország jogi szabályozásának, illetve ezzel egyetemben kapcsolatot jelentenek a német-magyar rendészeti feladatok ellátásában.

A jogforrási hierarchia legfelső szintjén az Alaptörvény áll. Ez mindkét állam jogrendszerében így van. Az alaptörvényi rendelkezések, cikkek alapvető feladatokat, célokat határoznak meg adott szerveknek. Kezdve a Magyar Alaptörvénnyel, ami kimondja: „*A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.*”¹⁴ „*Magyarország fegyveres ereje a Magyar Honvédség. A Magyar Honvédség alapvető feladata Magyarország függetlenségének, területi épségének és határainak katonai védelme, nemzetközi szerződésből eredő közös védelmi és békefenntartó feladatok ellátása, valamint a nemzetközi jog szabályaival összhangban humanitárius tevékenység végzése.*”¹⁵

A következő idézet pedig a Német Szövetségi Köztársaság Alaptörvénye tartalmazza: „*A szövetségi kormány vagy egy állam létezését vagy szabad demokratikus alaprendjét fenyegető fenyegetés elkerülése végett az állam kérhet más államok rendőri erőit, valamint egyéb közigazgatás és a Szövetségi Határőrség erőit és létesítményeit.*

(2) Ha az az állam, amelyiket a veszély fenyegeti, önmagában még nem áll készen vagy nem képes leküzdeni a veszélyt, a szövetségi kormány az ország rendőrségét és más állam rendőri erőit utasíthatja és kiküldheti a szövetségi határőrséget. A veszély kiküszöbölését követően a parancsot a Szövetségi Tanács kérésére bármikor vissza lehet vonni. Ha a veszély egynél több ország területére terjed ki, a szövetségi kormány utasításokat adhat az állam kormányainak, amennyiben az szükséges a hatékony küzdelemhez;” (91. cikk).

„*(1) Valamennyi szövetségi és állami hatóság kölcsönös jogi és adminisztratív segítséget nyújt.*

(2) A közbiztonság vagy a rend fenntartása vagy helyreállítása érdekében egy állam különleges jelentőségű esetekben kérheti a Szövetségi Határőrség erőit és intézményeit, hogy támogassák rendőri erőit, ha a rendőrség nem tudja a feladatot ellátni e támogatás nélkül vagy csak jelentős nehézségekkel. Természeti katasztrófa vagy különösen súlyos baleset esetén az állam más államok rendőri erőit, és létesítményeit, illetve más közigazgatási szerveit segítségre, valamint a Szövetségi Határőrségtől és a fegyveres erőktől.

14 Magyarország Alaptörvénye, 46. cikk.

15 45. cikk.

(3) Ha a természeti katasztrófa vagy a baleset egynél több államot fenyeget, a szövetségi kormány - a hatékony harchoz szükséges mértékben - utasíthatja az állam kormányait, hogy a rendőri erőket más államok rendelkezésére bocsásák, valamint a Szövetségi Határőrség és a fegyveres erők egységeit a rendőri erők támogatására. A szövetségi kormány által az 1. mondattal összhangban hozott intézkedéseket a Szövetségi Tanács kérésére bármikor vissza kell vonni, különben a veszély elhárítása után” (35. cikk).

A német alaptörvény¹⁶ a rendészeti feladatok ellátását a szövetségi államok hatáskörébe utalja (30. cikk). Ezen, mint látszik, valamilyen veszélyhelyzet kialakulása változtathat, amikor is a szövetségi rendőri erők feladata ezt elhárítani, ha a különböző érintett államok ezt saját erejükből nem képesek orvosolni. A két törvény közötti különbség az állami berendezkedésből is fakad, hiszen a magyar rendszer nem szövetségi irányítást valósít meg, hanem általános feladatként szabályozza a rendőrség védelmi feladatait. Többlet jogosítványokat természetesen a minősített jogrend bevezetése esetén biztosít a rendvédelmi hatóságoknak. A német rendőrségi szervrendszer, szövetségi (Bundes) és állami (Landes Polizei) szervekből áll. A rendőri és rendészeti feladatok ezen két hatóság között oszlanak meg. Irányításukban is a kettősség a jellemző. A szövetségi rendőrség a szövetségi hatáskörrel rendelkező Belügyminisztérium (Bundesministerium des Innern) irányítása alatt áll. A rendészeti feladatokat meghatározó jogszabályokon felül ez a szerv a rendőrség legfőbb feladatszábással feljogosított szerve.

A szövetségi rendőrségre vonatkozó törvényből (Bundespolizeigesetz, [URL4](#)) felsorolt hatáskörök, amelyek a publikáció témájához szorosabban kötődnek, a következők:

- védi Németország határait,
- közreműködik a határon átnyúló bűncselekmények felderítésében,
- vasúti rendészeti feladatok (pályaudvarok, szerelvények biztosítása stb.),
- légi forgalom biztosítása,
- kiemelt objektum védelem (Szövetségi Kancellária).

Migrációs szempontból fontos kiemelni a szövetségi rendőrség hatáskörét a vasúti közlekedés biztonságára. A 2015-ben induló illegális migrációs nyomasztás ugyanis ezen a ponton érintette először jelentősen a német rendőri hatóságokat. A Magyarország és Németország között közlekedő Rail Jet szerelvények – melyek az osztrák (ÖBB) vasúttársaság tulajdonai –, végállomása München

16 Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland – A Német Szövetségi Köztársaság Alaptörvénye.

Hauptbahnhof. A szerelvényekre feljutott illegálisan érkező külföldi állampolgárok száza ekkor érték el Németország határait. Ezen folyamatok is jelentős nehézségek elé állították a határvédelemért felelős rendőri erőket. További feladatokat ad a rendőrség számára az idegenrendészeti eljárásokban történő intézkedési kötelezettség is. Ezek közé tartoznak többek között a menedék- és tartózkodási engedély kérők jogaival kapcsolatos eljárások. Ebben az intézkedési körben nemzetközi együttműködést is megvalósítanak az érintett rendőri szervek. Az együttműködés során a bűnüldözési feladatok mellett a határrendészeti eljárásokkal védik az országot az erőszakos bűnelkövetők fenyegetésétől. Összefoglalva, ezen intézkedésekből, eljárási szabályokból elmondható, hogy a német rendőrség védi az illegális határsértőktől, a migrációtól és bármilyen közvetlen fenyegetéstől az államhatárt, fenntartva ezzel Németország közrendjét és biztonságát.

További rendőrségi egységek is részt vehetnek a határvédelmi, biztosítási, feladatokban. Mind a szövetségi, mind az állami rendőrség igénybe veheti a német készenléti rendőri egységeket (*Bereitschaftspolizei*). Természetesen ezen erők alkalmazásához jogszabályi, illetve szövetségi indok kell. Általános feladataik közé tartoznak a biztosítás, kísérés, zárás, intézkedés. A készenléti egységek a szövetségi rendőrségi törvény alapján, a szövetségi miniszter, a szövetségi rendőri vezetők utasítására határvédelemmel összefüggő hatáskört is elláthatnak. Azonban a minősített időszakokban a rohamrendőrök alkalmazása a rendőri igények szerint sokkal nagyobb jelentőséggel bír.

A határvédelmi-rendészeti feladatokat tehát összességében a szövetségi rendőrség látja el. Igény szerint feladatot kaphatnak a tartományi rendőri egységek is. Ennek az a feltétele, hogy a tartomány saját erőből meg tudja oldani a jogszabályban pontosan megjelölt hatásköröket, amelynek ékes példája a bajor határőrség (*URL5*) újjászervezése. 2018-ban a bajor (*Landespolizei*) rendőrség részeként felállításra került saját határrendészeti egységként. Feladatai közé tartozik a határ és a hozzá tartozó terület (mélységi) ellenőrzése, zavar és bizonyos utasítások nyomán a más okokból származó veszélyek elhárítása. A veszélyelhárítás csak a határrendészeti feladatokat érintően értendő (*URL6*). Intézkedési jogkörük csak a bajor államhatár védelmét szolgálhatja, de természetesen jogosítványai között található a felhatalmazás a nemzetközi együttműködésre és a többi állami rendészeti szervvel való kapcsolatfelvételre. Irányítását és működésének felügyeletét a Bajor Állami Minisztérium gyakorolja, ahová a bajor rohamrendőrség és az állami bünyügyi rendészet is tartozik. Ezen rendőri egység újjászervezésével a bajor állam lett az első, akinek saját erejéből határőri rendőrsége lett.

Intézkedések, rendőri eljárások mindkét oldalon

Az eddig bemutatott egyezmények, törvények, szervek felsorolásával, megfogalmazásával ismertettem és képet adtam a német határvédelmi rendszerről, kihangsúlyoztam az eddigiekben tapasztalt különbségeket. A következőkben pedig a tényleges intézkedésekkel folytatom, amelyek az adott feladat ellátásához nélkülözhetetlenek. Ezen szabályokat mindkét (magyar-német) oldalon a rendőrségi törvények és külön intézkedési jogszabályok tartalmazzák.

- Bundespolizeigesetz – BPolG¹⁷.
- Gesetz über den unmittelbaren Zwang bei Ausübung öffentlicher Gewalt durch Vollzugsbeamte des Bundes¹⁸.
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

A felsorolt jogszabályokban a határvédelemmel összefüggésben alkalmazzák a kijelölt rendőri erők a különböző intézkedéseket és kényszerítő eszközöket.

A határ ellenőrzése összetett feladatként jellemezhető, ezen feladat intézkedési rendje is több szálon mozog. Egyrészt okmányellenőrzés, majd a belépésre való jogosultság ellenőrzése. (Ezek közrendészeti, idegenrendészeti intézkedések együttesen.) Ezen cselekmények mentén valósul meg a fizikai értelemben vett ellenőrzési jogkör. Összességében a felsorolt tevékenységek valósítják meg a megelőzés célját, ami alkotmányos, jogszabályi, és német oldalon szövetségi elvárás a rendőri szervekkel szemben a közrend és biztonság fenntartása érdekében. Az országhatáron történő intézkedések nemcsak a fizikai értelemben vett határon valósulnak meg. Az ellenőrzés megvalósulhat az egzakt határvonaltól mért belföldi területen is, mint mélységi ellenőrzés. Ez a terület egy 30 km-es sávot jelent. Az itt végrehajtott intézkedést szeretném két oldalról szemléltetni. A hatóságok ezen a területen folytatott eljárása biztosítja a gépjárművek utólagos ellenőrzését. Ezt az intézkedést a rendőrségi egységeken kívül a vámrendészeti hatóságok is elvégezhetik. Ebben az eljárásban is megvalósulhat a rendészeti hatóságok együttműködése. Az együttműködés lehet több rendészeti szerv között, de lehet nemzetközi, és a német oldalon ehhez még párosulhat szövetségi és állami szervek eljárása. A különböző nemzetek vagy különböző illetékességgel rendelkező egységek a saját egyenruhájukat viselik, azonban az eljárási rendet az adott ország jogszabálya és a közös egyezmények adják.

¹⁷ Német szövetségi rendőrségi törvény.

¹⁸ Magyarul: „Törvény a szövetségi rendvédelmi tisztviselők által a közhatalom gyakorlásakor elkövetett közvetlen kényszerről” – német rendőrségi törvény.

A következőkben a német szövetségi szabályok elemzésével folytatom. A rendőrségi törvény (Bundespolizeigesetz) határvédelemmel kapcsolatos rendelkezései (2. §, 31. §, 61. §) tartalmaznak feladatot, egyebek mellett a határrendészeti szerv megfigyelésére, határátkelők létesítésére (URL4), viszont szűkebben vett határvédelmi intézkedéseket nem tartalmaznak. A rendészeti szervek feladatuk ellátása során – mint minden hatóság jogalkalmazása során, amelyik közhatalmi felhatalmazással bír – legitim kényszert alkalmazva intézkedési jogkörét gyakorolja. Természetesen a két ország normákkal szabályozott tevékenysége hasonló eszközöket, formákat tartalmaz. A részletezés előtt azonban szeretnék egy személyes tapasztalatot megosztani. 2014-ben a volt Rendőrtiszt Főiskola szervezett az abban az évben mester szakon tanuló hallgatóknak egy berlini utat. A berlini rendőrképzést folytató iskolával (Hochschule für Wirtschaft und Recht in Berlin) történt hallgatói csereprogram keretében kísérő tanárként én is részt vettem. Több, a városban működő rendőri parancsnokságot látogattunk meg. Ezen program során, az előadókkal történt beszélgetésekből képet kaptam a német intézkedések gyakorlatának pszichikai oldaláról is. A német rendőrség régebben elfogadott álláspontja az volt, hogy az elkövetőt inkább megdobják a fegyverrel, minthogy használják, ezt természetesen átvitt értelemben véve. Ebből a szempontból „méltatták” a magyar norma szabályozta fegyverhasználatot. Természetesen már a kétezres években sokat változott a felfogás a rendőri szerveknél, hiszen az intézkedés alá vontak köre megkívánta a szigorítást (Linder, 2014). A társadalmi változások, a bűnözők radikálisabb eszközhasználata miatt kényszerült a felfogás, hozzáállás változtatására a rendőrség.

A határvédelmi intézkedéseket a szövetségi tisztviselők által alkalmazott kényszer¹⁹ esetén a fentebb említett jogszabály²⁰ tartalmazza: „*Gesetz über den unmittelbaren Zwang...*” (A szövetségi tisztviselők által a hatósági erőszak gyakorlása során alkalmazott kényszerről). A törvény által felsorolt eszközök közül a különbségek miatt a fegyverhasználatot szemléltetném, mivel a többi jogintézmény hasonló a magyar szabályozáshoz. A norma második részében található a lőfegyver és robbanó anyag használatára vonatkozó előírások.

Először is a 9. §-ban (közvetlen kényszer bekövetkezése esetén alkalmazható a lőfegyverhasználat) a lőfegyver használatára feljogosított személyek körét nevesíti a norma. Ennek bekövetkezése esetén a következő személyek jogosultak a használatra:

19 Testi kényszer, kényszerítő eszközök.

20 Gesetz über den unmittelbaren Zwang bei Ausübung öffentlicher Gewalt durch Vollzugsbeamte des Bundes.

- szövetségi tisztviselők,
- határőrség tagjai és vám (pénzügyőr) hatósági feladatot ellátó tisztviselő,
- határterületen őrző, kísérő, szolgálatot ellátó személy (Bereitschaftspolizei),
- szövetségi bíróság képviselői, igazságügyi végrehajtó tisztek,
- egyéb hatósági feladatot ellátó személy, akiket a szövetségi minisztérium, illetve a szövetségi hatóságok ruháztak fel közhatalom kényszerrel való betartására,
- bűnüldöző szervek tisztviselői általános feladatvégzés során.

A 11. §-ban található a határőrizeti szolgálatban történő lőfegyver használatára vonatkozó előírás. Erre feljogosított személyek köre pedig a következőképpen változik:

- szövetségi rendőrtisztek,
- állami rendőrség állománya, ha a feladatot saját erőből képes megoldani, például bajor határvédelem,
- bíróság által feljogosított tisztviselők.

Abban az esetben használhatják lőfegyverüket, azok ellen:

- akik a folyamatos, megismételt felszólítás ellenére jogsértést követnek el;
- olyan személyek ellen, akik nem vetik alá magukat, illetve gépjárművüket az ellenőrzésnek, átkutatásnak, a szállított áru átvizsgálásának;
- a fogva tartás, illetve az intézkedés alól elmenekülnek.

A szóbeli figyelmeztetés sikertelensége esetén mindenképpen egy figyelmeztető lövés kell, hogy megelőzze a személyre leadott lövést.

A 12. §-ban a fegyver használatának különös eseteit szabályozza a törvény. Fegyver abban a különleges esetben alkalmazható, amelyben a közvetlen intézkedések sikertelenek maradnak, és személyek ellen pedig csak akkor használható, ha a tárgy ellen való felhasználása nem ért célt. Az alkalmazás célja csak az lehet, hogy a támadót ártalmatlanná tegye vagy szökésre képtelen állapotba helyezze. A lőfegyver használat – mint a hatóság kényszerítő eszközként való alkalmazása – természetesen más jogszabály által is szabályozott: a szolgálatot ellátó rendőr vagy megbízott, felhatalmazott tisztviselő, a közös műveletek során, nemzetközi együttműködés során, de nem utolsó sorban az alap törvényi cikkeken szabályozott esetekben is. Ezen rendelkezések a minősített jogrendi eljárást, az intézkedési kötelezettséget érinti. Felhatalmazást adhat a törvény olyan tevékenységre, illetve hatáskörön kívüli intézkedésre, amiben a kényszerítő eszközök bevetésére is sor kerül. A német Alaptörvény (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) is tartalmaz ilyen szabályokat. A szövetségi

rendőrségi törvény 15. §-a kimondja, hogy a határellenőrzést érintő helyzetben az Alaptörvény 91. cikke módosíthatja az intézkedési rendet. Ez a szabály írja elő, hogy a külön illetékességgel bíró rendőrségi szerveknek (szövetségi, állami) együttműködésben kell a fenyegetés ellen fellépniük. A 115. cikk f) pontjában a törvény a védelmi helyzet kezelésére ad utasításokat. Az itt említett veszélyek elhárítása a külső támadás esetén elrendelendő intézkedéseket tartalmazza. Ebben az esetben – ellentétben az eddigiekkel, hiszen számos különbség bemutatása történt – itt hasonló a védekezés a veszély elhárításában. A rendőri erőkn kívül itt megjelenik a katonaság (Bundeswehr) intézkedési kötelezettsége. A szövetségi katonai erőknek itt is alapfeladata a külső támadás elleni védekezés, viszont rendészeti szervként akkor sem említhetjük, hiszen alkalmazásuk csak minősített időszakhoz kötött. Emiatt a közrend-közbiztonság védelmének kezelésével más időszakokban nem rendelkeznek jogosítványokkal. A 36. cikk szintén befolyással bír a rendőrségi intézkedések alkalmazására.

Összegzés

A német határrendészeti tevékenységet több jogszabály is tartalmazza. A feladat ellátásánál a külső (schengeni) határvédelemért felelős erői elsősorban a szövetségi rendőrség egységei. Hasonlóságként a két rendszerben azt lehet kiemelni, hogy a hadsereg csak minősített időszakban járhat el. A Magyarországon 2015 óta elrendelt különleges jogrend (a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet), amit a mai napig fenntart a kormány, elrendeli a honvédelem részvételét a határvédelmi feladatok ellátásában. Emiatt viszont a határon intézkedési jogkörrel rendelkező fegyveres erők lényegesen nagyobb létszámban teljesítenek szolgálatot, mint a német oldalon. Ehhez párosul a kormány új rendelete, miszerint a katona ugyanolyan intézkedési jogkörrel rendelkezik, mint a rendőr. Ebből a szempontból ez a tényező különbségként említhető.

Szintén különbségként kezelendő az a tény, hogy Magyarországon a vázolt feladat az általános rendőrség feladatát képezi. Németország állami berendezkedése miatt ezen feladatok fő ellátója a szövetségi rendőrség, amit nem nevezhetünk általános rendőrségnek, hiszen a mindennapi életben a védelmet az állami rendőrség látja el állami szinten. A szövetségi erők csak a törvény felhatalmazása, más jogszabályok hatályosulása, esetleg a szövetségi minisztérium utasítása esetén látják el rendészeti feladatukat. Természetesen a határrendészeti feladatokban a vámrendészeti hatóságok is gyakorolják hatásköreiket, azonban mivel a törvény szerint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal nem rendészeti

szerv, a téma kutatásában nem szerepelnek.²¹ Összességében véleményem szerint a két ország rendszere és intézkedési jogköre az állam külső védelmének el-
látása során nem mutat nagy eltérést, hiszen a sok hasonló eljárási, intézkedési
szabály és alkalmazásuk több hasonlóságot mutat, mint különbséget. Ez az ösz-
szegző kifejtés olyan tényeken alapul, amelyek megismerhetők, jogszabályok-
ban, rendeletekben, utasításokban, médiában fellelhető adatokat tartalmaznak.

Felhasznált irodalom

- Balla Z. (2013). Közigazgatás és rendészet. *Új Magyar Közigazgatás*, 6(12), 15–22.
- Balla Z. (2016). *Monográfia a rendészetről*. Rejtjel Kiadó.
- Balla Z. (2017). *A rendészet alapjai és egyes ágazatai*. Dialóg Campus.
- Bartók R. (2019): „Eddig és ne tovább” - Gondolatok a határzár jogszerűségéről. *Miskolci Jogi Szemle*, 14, 73–82.
- Bencsik A. & Rózsás E. (Szerk.) (2018). *Közigazgatási jog. Különös rész*. Dialóg Campus.
- Buzás G. (2018). Rendészet – katonai rendészet. *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 6(2), 25–50.
- Christán L. (2018). „Rendészeti szervek”. In Jakab A. & Fekete B. (Szerk.), *Internetes Jogtu-
dományi Enciklopédia* (pp. 12–18). Pázmány Péter Katolikus Egyetem.
- Éberhardt G. (2018). A Schengeni értékelési rendszer elmélete és gyakorlata. *Határrendészeti
Tanulmányok*, 15(2), 46–63.
- Linder V. (2014). *A hivatásos és a civil közigazgatási személyi állomány foglalkoztatási viszo-
nyai nemzetközi összehasonlításban*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó.
- Merkl Z. (2016). A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet. *Belügyi Szemle*, 64(6), 108–119.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.6.6>
- Patyi A. (2013). A rendészeti igazgatás és a rendészeti jog alapjai. In Lapsánszky A.
(Szerk.), *Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből* (pp. 135–169). Comp-
Lex Wolters Kluwer.
- Szilvássy Gy. P. (2011). A közigazgatási eljárásjog egyes problémái. In Gerencsér B. & Takács
P. (Szerk.), *Ratio legis – ratio iuris. Ünnepi tanulmányok Tamás András tiszteletére 70. szü-
letésnapja alkalmából* (pp. 458–463). Szent István Társulat.
- Szilvássy Gy. P. (2016). A rendőrség szerepe egyes közigazgatási eljárások körében. *De Iurispru-
dentia et Iure Publico*, 10(1), 1–16.

21 2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: Rendvédelem kontra rendészet. <https://mersz.hu/lapsanszky-kozigazgatasi-jog-i>

URL2: Gondolatok a rendőri intézkedésről. Egy tudományos kutatás előzményei és lehetséges folytatása. (Új generáció a közigazgatás tudományok művelésében. Posztdoktori konferencia Budapest 2013.) 89. https://www.ajk.elte.hu/file/Uj_generacio_konf_kotet_2013.pdf

URL3: Frontex war gestern - die EU-Grenzpolizei kommt. <https://www.br.de/nachricht/frontex-grenzschutz-polizei-100.html>

URL4: Gesetz über die Bundespolizei. <https://www.buzer.de/gesetz/6381/index.htm>

URL5: Bayern bekommt eine eigene Grenzpolizei. <https://www.augsburger-allgemeine.de/bayern/Bayern-bekommt-eine-eigene-Grenzpolizei-id44226506.html>

URL6: Spezialaufgabe Grenzschutz: Die Bayerische Grenzpolizei. <https://www.polizei.bayern.de/wir/geschichte/index.html/23287>

Alkalmazott jogszabályok

1994. évi XXXIV. tv. a Rendőrségről

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről

71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról

2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról

A honvédelemről és a magyar honvédségről, valamint a különleges jogrenddel bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. tv. egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Merkl Z. (2022). A rendészet szerepe és feladatai az állam „külső” védelmében. *Belügyi Szemle*, 70(4), 739–756. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.6>

Szövegbányászat a dark neten: rendészettudományi alkalmazások¹

Text mining on the darknet: use cases in law enforcement studies

Szigeti Ákos

doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
szigeti.akos@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A kibertér felhasználói tömérdek elemezhető szöveges adatot hoznak létre, ahogy a látható (surface) weben, úgy a láthatatlan (deep) weben, és azon belül az anonimitásra épülő dark net platformjain is. A szövegbányászat különböző elemzési eljárásai lehetőséget kínálnak e nagy adatmennyiség (big data) automatizált elemzésére, amit számos kutató kiaknáz. Tanulmányom célja a rendészettudomány szempontjából releváns jó gyakorlatok, alkalmazási példák áttekintése, bemutatása.

Módszertan: A szövegbányászat társadalomtudományban való elterjedésének újszerűsége miatt kutatásom során a kurrens szakirodalom feldolgozására specializálódtam, úgynevezett state-of-the-art szakirodalomelemzést alkalmaztam, melynek célja az adott kutatási terület új perspektíváinak bemutatása.

Megállapítások: A nemzetközi szakirodalomban megjelennek például a legális-illegális tartalmak klasszifikációját célzó nyelvmodellek, melyek megerősítik a dark net kettős felhasználhatóságáról szóló elméletet. Az illegális kereskedelmi tevékenységet (is) végző dark netes kriptomarketek élete jellemzően a rendvédelmi szervek beavatkozásával, bezárással végződik, ahogy történt az a Silk Road nevű kriptomarkettel is 2013-ban. A bezárásokat követő felhasználói aktivitás trendjeit elemző topikmodellezési eljárások segítséget nyújthatnak e rendészeti beavatkozások értékelésében.

¹ Az Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Érték: A tanulmány e példák bemutatásával a szövegbányászat mint kutatási módszer rendészettudományi kiaknázásában rejlő lehetőségeket világítja meg.

Kulcsszavak: kutatómódszertan, szövegbányászat, dark net, kiberbűnözés, rendészettudomány

Abstract

Aim: The users of cyberspace create an enormous amount of textual data on the surface web and on the deep web as well, including the anonymity based darknet platforms. The various automated analytical methods of text mining allow us to analyse these big data sources, which opportunity is already exploited by several researchers. The aim of my study was to review the use cases which are relevant from the aspect law enforcement studies.

Methodology: As text mining is relatively new in social sciences, I applied state-of-the-art review methodology, which is specialized in reviewing current literature to offer new perspectives in a field of research.

Findings: In the international literature, we can find examples for classifying legal and illegal content by statistical language models, strengthening the theory of darknet's dual-usage. Darknet markets usually end up being closed by law enforcement agencies, just like it happened in the case of the Silk Road market, back in 2013. Analysing the trends of user activity after the closure of specific darknet markets can help in evaluating the interventions of law enforcement.

Value: By presenting these examples, this study shed light on the exploitable opportunities of text mining as a research method in law enforcement studies.

Keywords: research methodology, text mining, darknet, cybercrime, law enforcement studies

Bevezető

A digitális tér szolgáltatói és platformjai gyűjtik és elemzik a látogatottsági mutatókat, a kattintások számát vagy éppen a tranzakciók alakulását. E könnyen számszerűsíthető adatok mellett a kibertér felhasználói hatalmas mennyiségű szöveges adatot is létrehoznak: a közösségi média oldalain, fórumokon, blogokon és egyéb platformokon osztják meg gondolataikat hozzászólások és posztok formájában. A nagy adatmennyiség algoritmusok segítségével történő feldolgozásával foglalkozó adattudomány úgynevezett természetesnyelv-feldolgozás

(angolul natural language processing, NLP) nevű területe éppen az ilyen strukturálatlan szöveges adatok kezelésére szakosodott. A szövegbányászat természetesnyelv-feldolgozási algoritmust alkalmazva alakítja át a strukturálatlan adathalmazt elemezhető szöveggörpusszá, vagyis a szöveg nagyobb, strukturált halmazává, amit utána a számos eljárás közül választva elemezhetünk (Németh, Katona & Kmetty, 2020). Ilyen például a pozitív-negatív tartalmak elkülönítésére képes szentiment-analízis (vagy más néven véleménybányászat), a gépi tanuláson alapuló és az elemzett dokumentumokban jelenlévő témák azonosítását célzó topikmodellezés, ahogy ide tartoznak a különböző, szemantikus hálók elemzésén (a szavak számának, együttes előfordulásának és távolságának mérésén) alapuló, úgynevezett szóbeágyazási modellek is (Veltri, 2020). Bár e módszerek fejlesztésében korunk technológiai vállalatai élvonak tekinthetők², az akadémiai szféra szerepe sem elhanyagolható³, a szövegbányászat alkalmazása pedig mára a nagy adatmennyiség feldolgozására szakosodott, úgynevezett számítógépes társadalomtudomány (angolul computational social science) területének meghatározó elemévé vált. A szövegbányászat társadalomtudományi alkalmazásáról már több magyar nyelvű tanulmány is született (Novák, Siklósi & Prószéky, 2018; Németh, Katona & Kmetty, 2020; Katona & Németh, 2021), ugyanakkor a hazai rendészettudomány területén máig nem jelent meg a módszer. Tanulmányomban amellet érvelek, hogy ahogy számos más társadalomtudományi kutatási kérdés megválaszolásában, úgy a bűnözésre adott intézményi és társadalmi reakciók (és azok hatásosságának) vizsgálatában is segítséget nyújthatnak a különböző automatizált szöveganalitikai eljárások. Érvelésem alátámasztása érdekében a dark neten és a dark netről szóló fórumokon megvalósított, rendészettudományi szempontból releváns, szövegbányászatot alkalmazó kutatások eredményeit tekintem át; ahol lehetséges, ott érvényességüket más kutatási módszerekkel gyűjtött eredményeken keresztül vizsgálva. Amellet, hogy a dark net maga is egy új kutatási terület, melyről a társadalomtudomány még viszonylag kevés ismerettel rendelkezik, vizsgálatom aktualitását tovább erősíti, hogy a dark netes kriptomarketeken zajló kábítószer-kereskedelem (mely a dark net-kutatások jelentős részének kutatási tárgyát képezi) a COVID-19 világjárvány okozta kijárási korlátozások következtében még inkább felerősödött (EMCDDA & Europal, 2020).

2 Úttörő munkát végeztek például a szentiment-analízis fejlesztése terén az IBM (Nasukawa & Yi, 2003), vagy a szóbeágyazási modellek létrehozása során a Google munkatársai (Mikolov, Sutskever, Chen, Corrado & Dean, 2013).

3 A GloVe nevű szóbeágyazási modellt például a Stanford Egyetem kutatói fejlesztették ki (Pennington, Socher & Manning, 2014).

A kettős felhasználhatóságú dark net

A dark netet (vagy más néven dark webet⁴), ahogy a neve is jelzi, a globális internet sötét oldalaként tartjuk számon. A dark nethez tartozó oldalakat a hagyományos keresőmotorok (mint például a Google vagy a Bing!) nem tudják elérni, így azok a deep web, vagyis az internet nem indexált részét képezik. Azonban míg a deep web többi tartalmát jellemzően egy szolgáltatóhoz (például e-mail kliensbe vagy vállalati intranetbe) történő egyszerű bejelentkezés után elérhetjük, a dark net tartalmainak eléréséhez egy anonim jelenlétet lehetővé tevő böngészőre is szükségünk van. Ilyen például a TOR (The Onion Router), melynek fejlesztését eredetileg az Amerikai Tengerészet kezdeményezte. Céljuk az internet – és az azon keresztül zajló kommunikációjuk – lehető legmagasabb szintű titkosítása volt, amit az internetes forgalom különböző szervereken való átvezetésével értek el, úgy, hogy az információt lépésenként titkosították. A TOR Project weboldalán kvázi misszióként fogalmazzák meg, hogy „*az internet felhasználóinak privát hozzáférésük kell legyen a cenzúrázatlan internethez*” (a szerző saját fordítása, URL1).

Van ugyanis a dark netnek egy „kevésbé sötét” oldala is: például egyes nem demokratikus országokban politikai aktivisták és újságírók is használják a platformot, hírek, információk és véleményük cenzúramentes megosztására (UNODC, 2021). Bár a dark net valós biztonsági kockázatot jelent, az, illetve annak megfogható része, a platformjai és az elérését biztosító böngésző valójában csupán egy technológiai eszköz, melyet sokan, sokféle célból használnak (Mirea, Wang & Jung, 2019). Jardine (2015) szerint a dark net rendészeti eszközökkel való kezelése nyilvánvalóan nem a legideálisabb megoldás, sokkal jobb lenne, ha az emberek egyszerűen nem használnák a TOR böngészőt illegális dolgokra, hiszen így nem fenyegetné a dark net oldalakat az illegalitás miatti betiltás. Ezzel megmaradna a lehetőség az elnyomó országokra jellemző cenzúra és megfigyelés megkerülésére, melyet tehát a TOR böngésző által nyújtott online anonimitás biztosít. Ez az idealisztikus elképzelés aligha lehet korunk valósága, így Jardine is inkább amellet érvel, hogy az anonimitás és a TOR böngésző korlátozása helyett a fókusznak inkább a hálózaton történő konkrét események rendészeti kezelésén kellene lennie, ezzel minimalizálva a dark net okozta társadalmi károkat, és egyúttal maximalizálva a platformnak köszönhető pozitív hatásokat (Jardine, 2015). A fent hivatkozott szerzők érvelését egy triviális hasonlattal szemléltethetjük: csak azért, mert az utcán illegális kábítószer-kereskedelem is zajlik, még nem célszerű az utcai közlekedést betiltani.

4 A dark web kifejezést jellemzően a dark net szinonimájaként használja a szakirodalom (Jardine, 2015).

A dark net eléréshez szükséges technológia tehát önmagában még nem „sötét” (sőt, valójában még csak nem is szürke, hiszen a TOR böngésző használata teljesen legális), ugyanakkor tudjuk, hogy a dark net illegális tartalmak (például gyermekpornográfia) feltöltésére, illegális szolgáltatások (így akár bérnyilkosság) hirdetésére, illetve az úgynevezett kriptomarketeken illegális áruk (például tiltott gyógyszerek, kábítószer, fegyverek stb.) kereskedelmére is lehetőséget ad. E kriptomarketek működése kifejezetten hasonlít más online kereskedelemre szakosodott platformok működéséhez (például az Amazonéhoz vagy az eBay-éhez), a kulcsfontosságú különbség az, hogy a kriptomarketek elérése teljes mértékben anonim, a hatóságok által nem visszakereshető módon történik (EMCDDA & Europol, 2020).

A dark netes kábítószer-kereskedelem problematikája napjainkban talán aktuálisabb, mint korábban: a European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA, a Kábítószer és a Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja) és a European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol, a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniói Ügynöksége) 2020. májusi jelentése szerint a járványügyi helyzet miatti kijárási korlátozások eredményeképpen nőtt a dark net illegális kábítószer-kereskedelemben betöltött szerepe. Bár a személyes találkozásokra építő kábítószer-kereskedők a kijárási korlátozások fennállásának idején kevesebbet vásároltak a kriptomarketeken, az egyéni fogyasztók rendeléseinek száma jelentősen nőtt (EMCDDA & Europol, 2020). Érdeemes megjegyezni, hogy a kriptomarketeken zajló kábítószer-kereskedelemnek lehet pozitív hatása is. Mivel az itt zajló tranzakciók máig jellemzően kereskedő és fogyasztó (és nem kereskedő és kereskedő) között zajlanak (UNODC, 2021), a kriptomarketek forgalmának növekedése hatással lehet a kábítószer-kereskedelemhez kapcsolódó erőszakos bűnözés alakulására is: a kriptomarket egy közvetlen csatorna lehet a termesztők/előállítók és a fogyasztók között, ezzel szűkítve az utcai kereskedelem terét, és megkímélve a fogyasztókat a veszélyes helyek felkeresésétől (Martin, 2014; UNODC, 2021). Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a személyes találkozást a veszélyessége miatt nem kockázatos potenciális vásárlók számára éppen a kriptomarketek adnak lehetőséget a kábítószer vásárlására, ezzel bővítve a potenciális vásárlók és így a kábítószer-fogyasztók körét, egyúttal növelve a napjainkban tapasztalható kábítószer-krízist (Pergolizzi, LeQuang, Taylor, Raffa & NEMA Research Group, 2017). E hatást gyengítheti, hogy az online kábítószer-vásárlás esetén a vevőnek valamilyen címet meg kell adnia, ami magában hordozza a vevő zsarolhatóságát és a rendészeti szereplők általi beazonosíthatóságát (EMCDDA & Europol, 2020).

A kriptomarketeket célzó rendészeti beavatkozások tervezése előtt tehát sok szempontot érdemes figyelembe venni, melyek súlyozása nem könnyű feladat.

Mindenesetre úgy tűnik, hogy a dark net egyes platformjain (kriptomarketeken, fórumokon, hírfolyamokon) megjelenő tartalmakat célzottan érdemes értékelni és kezelni, amihez a platformok minél szélesebb körű és minél mélyebb megismerésére van szükség. Tekintve, hogy e platformokon jellemzően nagy mennyiségű szöveges adat jön létre (gondoljunk például a fórumok hozzászólásaira vagy a kriptomarketek eladóiira és az ő termékeikre adott visszajelzésekre, értékelésekre), a rendészettudomány hatékony eszközei lehetnek a különböző szövegbányászati megoldások.

Szövegbányászat alkalmazása a dark neten

A szövegbányászat dark neten való alkalmazására a nemzetközi szakirodalomban számos példát találhatunk. A kurrens szakirodalom feldolgozására specializálódott úgynevezett state-of-the-art szakirodalomelemzésem (Grant & Booth, 2009) során e példák közül emelem ki a rendészettudomány szempontjából releváns alkalmazási eseteket. Avarikioti és szerzőtársai (2018) például a dark net minél több oldalának megismerése céljából, webcrawler (keresőrobot) segítségével gyűjtötték össze több, mint 34 ezer dark netes weboldal tartalmát, melyek közül végül több, mint 7500 oldalon találtak elemezhető adatot. Elemzésükből megtudhatjuk például, hogy ezen oldalak körülbelül kétharmada angol nyelvű, 11%-uk orosz, és további 24 nyelvet detektáltak az előbbieknél alacsonyabb arányban. A felügyelt tanulás alapú (tanulóhalmazzal rendelkező) úgynevezett Support Vector Machine (tartóvektor-gép, SVM) osztályozó algoritmus segítségével végzett tartalmi klasszifikációjuk alapján a kábítószerre utaló tartalmak aránya például csupán 4,3%, míg a legnagyobb arányban a blog (13,5%) és a szoftver (12,3%) kategóriába estek a tartalmak. A korábban említett kettős felhasználhatóság elméletét erősíti, hogy eredményeik szerint az oldalak 6,2%-án szerepeltek aktivizmushoz kapcsolódó tartalmak. Elemzésük szerint összeségében a tartalmak közel kétharmada (62,6%) volt legális. Ugyanakkor amennyiben az adott szolgáltatóhoz tartozó oldalakat, például egy kriptomarket esetén az összes aloldalt (az egyes áruk oldalait) összevonva kezeljük, akkor elmondhatjuk, hogy a szolgáltatók több, mint fele (56,4%) illegális tartalmat vagy szolgáltatást (is) nyújt (Avarikioti, Brunner, Kiayias, Wattenhofer & Zindros, 2018). Choshen és szerzőtársai (2019) szintén az illegalitás klasszifikációját tűzték ki célul: olyan nyelvmodellt hoztak létre, mely a dark neten fellelhető szövegek nyelvezete alapján képes eldönteni, hogy azok legális vagy illegális tartalmakra utalnak. Tanulmányukkal nem az Avarikioti és munkatársai (2018) által végzett feltáró kutatást ismételték meg, céljuk sokkal inkább a módszertan fejlesztése volt. Eredményeik alapján

nem csupán a különböző szavak előfordulása, de a szövegek szintaktikai jellemzői alapján is lehetséges a legális és az illegális szövegek elkülönítése, így a dark net platformjai – véleményük szerint – nagyszerű tesztkörnyezetnek bizonyulnak az ilyen osztályozást célul kitűző nyelvmodellek fejlesztéséhez (Choshen, Eldad, Hershovich, Sulem & Abend, 2019). Ezek az eredmények túlmutatnak a dark net kutatásán, hiszen a legális és az illegális tartalmak ilyen módon létrehozott klasszifikációs eljárásai vélhetően más környezetben is alkalmazhatók, hasznosíthatók lehetnének. Tavabi és munkatársai (2019) a deep web és a dark web (melyeket összefoglalóan d2web-nek neveztek el) 80 fórumának 482 ezer hozzászólásán végeztek gépi tanuláson (machine learning) alapuló, úgynevezett Latent Dirichlet Allocation (látens Dirichlet allokáció, LDA) topikmodellezést a dokumentumokban jelen lévő rejtett mintázatok feltárása érdekében. Az LDA a generatív modellek csoportjába tartozó valószínűségi modell, ami egy szövegkorpusz dokumentumait rögzített számú téma összességéként reprezentálja, a témákat a korpusz szavainak eloszlása alapján azonosítva (Blei, 2003). Ezt a modellt Tavabi és szerzőtársai (2019) a fórumok aktivitásának dinamikáját vizsgálandó, úgynevezett Beta Process HMM (BP-HMM) modellezéssel egészítették ki. Ebben a megközelítésben az egyes fórumok többváltozós idősként jelennek meg, ahol a változók az LDA által talált témák. Ezek a változók kerülnek be a BP-HMM modellbe, ami megvizsgálja a fórumokon megjelenő témák közötti eltéréseket, és segít nyomon követni a különböző fórumokon folytatott beszélgetéseket, s azonosítani az esetleges rendellenes viselkedést vagy fontos eseményeket. Az így kapott eredményekből kiemelendő például az AlphaBay és a Hansa kriptomarketek Federal Bureau of Investigation (FBI, Szövetségi Nyomozó Iroda) általi leállításának nyomon követése. Mivel a két kriptomarketet éppen a kutatás időablakában zárták be (a később részletesebben bemutatandó Bayonet Művelet keretében), a kutatók az adatokból következtetni tudtak arra, hogy a két oldal felhasználói a Dream Market nevű kriptomarketre költöztek át (Tavabi et al., 2019).

Bár nem szövegbányászati módszer segítségével, de szintén nagy adatmennyiség feldolgozásával jutottak hasonló eredményre ElBahrawy és szerzőtársai (2020). A szerzők közel 39 millió felhasználó több, mint 130 millió BitCoin kriptovaluta-tranzakcióját vizsgálták, és közülük több, mint 8 millió felhasználó esetében találtak kriptomarkettel zajló interakciót. E tranzakciók vizsgálatán keresztül megállapították, hogy egy kriptomarket bezárása után a felhasználók szinte kivétel nélkül egy másik kriptomarketre migrálnak át (ElBahrawy et al., 2020). Mindez kísértetiesen hasonlít a bűnözés rendőrségi beavatkozást követő térbeli áthelyeződésének offline térben már régóta vizsgált jelenségére (Guerette & Bowers, 2009). Az ilyen és ehhez hasonló kutatások eredményei

lehetőséget adnak arra, hogy felmérjük egy adott rendészeti beavatkozás hozadékaként előálló előnyöket és hátrányokat, és végső soron értékeljük a beavatkozás sikerességét (Riloff, Wiebe & Phillips, 2005).

A dark net marketekkel kapcsolatban már a surface weben (az internet indexált, bárki által elérhető felületén) is végeztek szöveganalitika elemzést. Porter (2018) munkájában a Reddit közösségi oldal DarkNetMarkets nevű (azóta betiltott), úgynevezett subredditjében (alfórumában) végzett LDA topikmodellezést, szintén az Alhabay és a Hansa bezárását magába foglaló időablakban. Eredményeiből kiderül, hogy a hozzászólók korábbi laza, nyugodt hangvétele a bezárásokat követően egy aggódó, bizonytalan és biztonságorientált hangvételre váltott, és nőtt az igény az olyan titkosított kommunikációt lehetővé tevő csatornák használatára, mint amilyen a PGP (Pretty Good Privacy) (Porter, 2018). Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a beavatkozás jelentős hatással volt a kriptomarketek felhasználóira is – kérdés azonban, hogy a növekvő bizonytalanság valójában hány felhasználót térített el a vásárlástól. Bradley és Stringhini (2019) nem szövegbányászat segítségével, hanem kvalitatív kutatásban, a DarkNetMarkets és a dnmuk nevű Reddit al fórumok tartalomelemzésével vizsgálták két beavatkozás hatásosságának eltéréseit. Az egyik vizsgálatba bevont akció a Hyperion Művelet (Operation Hyperion) volt, melyet különböző rendészeti szervek Five Eyes Law Enforcement Group (FVEY, Öt Szem Rendészeti Csoport⁵) nevű nemzetközi együttműködése valósított meg 2016 novemberében, és keretében elsősorban a svéd rendőrség hallgatott ki gyanúsítottakat: eladókat és vevőket egyaránt (EMCDDA & Europol, 2020). Majd a holland rendőrség létrehozott egy dark netes weboldalt, melynek – vélhetően elrettentő célzattal – a „*Dark net market felhasználók nyomozás alatt*” („Darknet market users under investigation”) nevet adták (Bradley & Stringhini, 2019). A korábban már említett Bayonet Művelet (Operation Bayonet) nevű beavatkozás alig egy évvel később, 2017 júliusában történt: az FBI bezárta az egyik legnagyobb dark net marketet, az Alhabay-t, majd ezt követően a holland rendőrség azonosította a Hansa market szervereit. Az Alhabay felhasználói jelentős részének Hansára való átmigrálását, és így adataiknak hatóság általi begyűjtését követően, egy hónappal később bezárták a Hansát is (EMCDDA & Europol, 2020). Bradley és Stringhini (2019) kutatási eredményei szerint a Bayonet Művelet hatása sokkal jelentősebb volt, mint a Hyperioné. Főleg a Hansa bezárása előtti adatgyűjtés keltett aggodalmat a felhasználókban, és az, hogy ekkor több felhasználó a pénzét is elveszítette. Ez utóbbi beavatkozást követően többen utaltak arra, hogy szünetet tartanak vagy teljesen befejezik a kriptomarketes kereskedelmi tevékenységüket (Bradley & Stringhini, 2019).

5 A szerző saját fordítása.

Konklúzió

Tanulmányomban olyan dark neten megvalósuló, szövegbányászatot alkalmazó kutatásokat mutattam be, melyek a rendészettudomány számára is releváns kutatási eredményeket hoztak. Bár a különböző automatizált szöveganalitikai eljárások relatíve új módszernek tekinthetők a társadalomkutatás tágabb területén is, és a dark net is egy kifejezetten új kutatási terepként jelent meg az elmúlt évtizedben, a dark net szövegbányászat segítségével való vizsgálatára már így is remek példákat találhatunk a nemzetközi szakirodalomban. Az adattudomány területéről kölcsönzött szövegbányászat módszere a dark net feltérképezése mellett lehetőséget ad olyan specifikus kutatási feladatok elvégzésére, mint amilyen például a dark net illegális tartalmainak detektálása. Az ilyen, legális-illegális tartalmak klasszifikációjára képes nyelvmodellek fejlesztése pedig azon túl, hogy megerősíti a dark net kettős felhasználhatóságára vonatkozó elméletet, más környezetben való hasznosíthatóságának köszönhetően a dark net kutatásán túlmutató jelentőséggel is bírhat. További példa a szövegbányászat dark neten való alkalmazására a kriptomarketekkel kapcsolatos rendészeti beavatkozások hatásának vizsgálata. Az e témára fókuszáló, szövegbányászatra épülő kutatások megállapítását, mely szerint egy kriptomarket hatóság általi leállítása után a felhasználók jellemzően másik kriptomarketten folytatják az illegális tevékenységüket, a kriptovaluta-tranzakciók elemzése is megerősíti. Ugyanakkor szövegbányászaton alapuló és kvalitatív tartalomelemzést végző kutatás is képes bemutatni a felhasználók hozzáállásának bezárások utáni változását: a korábbi nyugodt hangulatot aggodalom váltja fel, és – főleg az adatvesztéssel és anyagi kárral járó Hansát érintő beavatkozás esetében – a bezárás egyeseket el is rettenthet további tevékenységüktől. A hosszútávú hatások vizsgálata későbbi kutatások feladata lehet – hiszen a dark netes kriptomarketek kábítószer-kereskedelemben betöltött szerepe nemhogy csökkenni nem látszik, az utóbbi időben inkább növekedést lehetett elkönyvelni, amihez napjainkban a digitalizáció járványügyi korlátozások miatti felgyorsulása is hozzájárult. A fenti példák azt hivatottak illusztrálni, hogy a szövegbányászat a rendészettudomány számára is értékes kutatási eredményeket képes hozni, így érdemes lehet megfontolni a kutatási folyamatokba való beillesztését, más, „tradicionális” társadalomkutatási módszerekkel (például kvalitatív tartalomelemzéssel, interjúkészítéssel stb.) való együttes alkalmazását. Az így kapott kutatási eredmények segítséget nyújthatnak a rendészeti beavatkozások tervezésében, a dark netre vonatkozó kriminálpolitikai irányvonalak kialakításában.

Felhasznált irodalom

- Avarikioti, G., Brunner, R., Kiayias, A., Wattenhofer, R. & Zindros, D. (2018). Structure and Content of the Visible Darknet. *Computers and Society*, 4, 1811.01348.
- Blei, D. M., Ng, A. Y. & Jordan, M. I. (2003). Latent dirichlet allocation. *Journal of Machine Learning Research*, 3(1), 993–1022.
- Bradley, C. & Stringhini, G. (2019). A Qualitative Evaluation of Two Different Law Enforcement Approaches on Dark Net Markets. *2019 IEEE European Symposium on Security and Privacy Workshops (EuroS&PW)*, 453–463. <https://doi.org/10.1109/EuroSPW.2019.00057>
- Choshen, L., Eldad, D., Hershovich, D., Sulem, E. & Abend, O. (2019). The Language of Legal and Illegal Activity on the Darknet. *Proceedings of the 57th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics*, 4271–4279. <https://doi.org/10.18653/v1/P19-1419>
- ElBahrawy, A., Alessandretti, L., Rusnac, L., Goldsmith, D., Teytelboym, A. & Baronchelli, A. (2020). Collective dynamics of dark web marketplaces. *Scientific Reports*, 10(1), 18827. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-74416-y>
- EMCDDA & Europol (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol). (2020). *EU Drug Markets: Impact of COVID–19*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/6585/TD0417834ENN.pdf>
- Grant, M. J. & Booth, A. (2009). A typology of reviews: An analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Information and Libraries Journal*, 26, 91–108. <https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x>
- Guerette, R. T. & Bowers, K. J. (2009). Assessing the extent of crime displacement and diffusion of benefits: a review of situational crime prevention evaluations. *Criminology*, 47(4), 1331–1368. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2009.00177.x>
- Jardine, E. (2015). The Dark Web Dilemma: Tor, Anonymity and Online Policing. *Global Commission on Internet Governance Paper Series*, 21. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2667711>
- Katona E. & Németh R. (2021). Automatizált szöveganalitika a korrupció kutatásában. *Socio. Hu*, 11(1), 108–124. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2021.1.108>
- Nasukawa, T. & Yi, J. (2003). Sentiment analysis. *Proceedings of the International Conference on Knowledge Capture – K-CAP '03. the international conference*. <https://doi.org/10.1145/945645.945658>
- Németh R., Katona E. & Kmetty Z. (2020). Az automatizált szövegelemzés perspektívája a társadalomtudományokban. *Szociológiai Szemle*, 30(1), 44–62. https://szociologia.hu/dynamic/44_62_oldal.pdf
- Novák, A., Siklósi, B. & Prószéky, G. (2018). Segíthetnek-e a szóbeágyazási modellek a társadalomtudósoknak? *Magyar Tudomány*, 179(7), 945–954. <https://doi.org/10.1556/2065.179.2018.7.3>
- Martin, J. (2014). *Drugs on the dark net: How cryptomarkets are transforming the global trade in illicit drugs*. Palgrave Pivot. <https://doi.org/10.1057/9781137399052>

- Mikolov, T., Sutskever, I., Chen, K., Corrado, G. S. & Dean, J. (2013). Distributed Representations of Words and Phrases and their Compositionality. In Burges, C. J. C., Bottou, L., Welling, M., Ghahramani, Z. & Weinberger, K. Q. (Eds.), *Proceedings of the Conference on Advances in Neural Information Processing Systems 26 (NIPS)* (pp. 3136–3144). La Jolla: Neural Information Processing Systems Foundation. <https://arxiv.org/pdf/1310.4546.pdf>
- Mirea, M., Wang, V. & Jung, J. (2019). The not so dark side of the darknet: A qualitative study. *Security Journal*, 32(2), 102–118. <https://doi.org/10.1057/s41284-018-0150-5>
- Pennington, J., Socher, R. & Manning, C. (2014). Glove: Global Vectors for Word Representation. *Proceedings of the 2014 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing (EMNLP)*. <https://doi.org/10.3115/v1/d14-1162>
- Pergolizzi, J. V., LeQuang, J. A., Taylor, R., Raffa, R. B. & NEMA Research Group. (2017). The “Darknet”: The new street for street drugs. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*, 42(6), 790–792. <https://doi.org/10.1111/jcpt.12628>
- Porter, K. (2018). Analyzing the DarkNetMarkets subreddit for evolutions of tools and trends using LDA topic modeling. *Digital Investigation*, 26, S87–S97. <https://doi.org/10.1016/j.diin.2018.04.023>
- Riloff, E., Wiebe, J. & Phillips, W. (2005). *Exploiting subjectivity classification to improve information extraction*. AAAI-05/1106–1111. <https://www.aaai.org/Papers/AAAI/2005/AAAI05-175.pdf>
- Tavabi, N., Bartley, N., Abeliuk, A., Soni, S., Ferrara, E. & Lerman, K. (2019). Characterizing Activity on the Deep and Dark Web. *Companion Proceedings of The 2019 World Wide Web Conference* (pp. 206–213). IW3C2. <https://doi.org/10.1145/3308560.3316502>
- UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime, az Egyesült Nemzetek Szövetségének Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala) (2021). *World Drug Report 2020. 4: Cross Cutting Issues: Evolving Trends and New Challenges*. United Nations. https://wdr.unodc.org/wdr2020/field/WDR20_BOOKLET_4.pdf
- Veltri, G. (2020). *Digital social research*. Polity Press.

A cikkben található online hivatkozás

URL1: *TOR Project – History*. <https://www.torproject.org/about/history/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szigeti Á. (2022). Szövegbányászat a dark neten: rendészettudományi alkalmazások. *Belügyi Szemle*, 70(4), 757–767. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.7>

A rendészet egyedi megjelenése különböző országokban

Unique appearance of policing in different countries

Vájlok László

mesteroktató, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
vajlok.laszlo@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A rendészeti feladatot ellátó szervezetek létének kommunikálása a civil társadalom felé egyre inkább fontos feladat. A láthatóság és az állami feladatot ellátó szerv hagyománya, történelme vagy akár feladata bemutatásának hitelességét az növeli, ha ez nem toladó módon történik. A 20. század végére tehető annak a módszernek az elterjedése, amely a forgalomban lévő pénzürmék segítségével hozza közelebb a mindennapok embereihez a rendészeti szervet és annak munkáját, legyen az a rendőrség, a tűzoltóság, a csendőrség vagy összességében a rendészeti tevékenység. A szervezet közvetlen bemutatásán túl, közvetetten a rendészeti feladat fontosságára is felhívják ily módon a figyelmet, növelve ezzel az adott szervezet és azon keresztül a rendészeti tevékenység elismertségét.

Módszertan: Jelen írás minden földrészre kiterjedően egy-két példával illusztrálva kívánja a fenti kommunikációs tevékenység gyakorlatát bemutatni. A bemutatáshoz a saját vonatkozó gyűjtemény értékelésén túl a szerző néhány jelentősebb katalógus iránymutatásait is figyelembe vette, illetve az egyes országok hivatalos pénzverdéinek információira is támaszkodott.

Megállapítások: A hazai szervek nem használják ki azt a lehetőséget, amely a kommunikáció e formájában rejlik. A példák azt mutatják, hogy a publikált módszer hatékony eszköz lehet a lakosság tájékoztatására.

Érték: Érdemes lenne vizsgálni hasonló módszereket a tájékoztatás és népszerűsítés érdekében, illetve csatlakozni azon országok táborához akik hatékonyan kommunikálják a „szolgáltatásukat”.

Kulcsszavak: rendőr, rendőrség, rendészet, elismertség, kommunikáció, érme, numizmatika

Abstract

Aim: Nowadays, the expression of the importance of different law enforcement agencies towards civil society has become more crucial. The display of transparency; the traditions, history or the operation of its governmental functions is the most authentic if it happens in a nonintrusive manner. It was during the 20th century, when coins for circulation were used to bring the work of police organisations closer to common people. Among these were the police, fire department, gendarmerie – or public security on the whole. Aside from the direct presentation, the importance of these organisations is expressed in an indirect way, which increases public respect for them.

Methodology: This script gives examples with illustrations from all continents on these communication practices. For the presentation, in addition to an evaluation of his own relevant collection, the author has also taken into account the guidelines of some major catalogues and has drawn on information from the official mints of each country.

Findings: The law enforcement agencies are not exploiting the potential of this form of communication. Examples show that the published method can be an effective tool to inform the public.

Value: It would be worthwhile to explore similar methods of information and promotion, and to join the countries that effectively communicate their „service”.

Keywords: police officer, police, policing, appreciation, communication, coin, numismatics

Bevezetés

A rendészeti szervek egyes csoportjai mindig is jelentős energiát fektettek és fektetnek abba, hogy ismertségük és elismertségük a társadalom különböző szintjein egyre magasabb legyen. Ez a kérdés valószínűleg szinte minden olyan országot foglalkoztat, ahol állami irányítás alatt, a rend fenntartása érdekében valamilyen szintű szervezet jelen van. A presztízs növelésének fő célja a rendészeti szerv által teremtett foglalkozás elismertsége, a jövőbeni utánpótlás biztosítása, és főként nyitás a civil szféra irányába. Nem egyszerű kérdés ez, hiszen önmagában egy rendészeti szerv annak „esszenciája” miatt (legitimált erőszak lehetősége) nem kis mértékű „elszigetelődéssel” járhat. A civil emberekhez való közeledés azokban az államokban mondható sikeresnek, ahol a rendészeti tevékenység sine qua non-ja, azaz a rend fenntartása ténylegesen és függetlenül látható, kézzelfogható, nem pedig a mindenkori „politikai hatalomhoz

való húzásban” merül ki (éppen ezért a diktatórikus államokban a rendészet népszerűsítése nem lehet központi kérdés, bár ennek ellenére mégis jelentőséget tulajdonítanak a szervezetük látszólagos „népszerűsítésére”). A népszerűség növelésének egyik hatékony módja kétségtelenül a jó irányú kommunikáció, másrészt pedig azok a látványos elemek, amelyek a mindennapi életben tolatkozás nélkül közelebb viszik a szervezetet az emberekhez. Természetesen vannak olyan rendészeti szervek vagy rendészeti jellegű feladatot ellátó állami szervek is (ezt országa válogatja), amelyek esetében nincs nagyon szükség „reklámra”, hiszen a szervezet tevékenysége önmagáért beszél, ilyen például a tűzoltóság. Óhatatlan, hogy jelenleg a világon az egyik legelismertebb munkát végző rendészeti típusú szervezet az övék, bár meg kell jegyezni, hogy esetükben is azért jócskán lehet szűkíteni a szerepköröket népszerűség szerint.

Több országban bevett szokás, hogy a rendészeti szervek valamely jeles évfordulójuk alkalmából valamilyen formában megjelennek az emberek előtt, és a szűkebb, szakmai berkekben megtartott belső ünnepléseiken túl kifelé is kommunikálják létüket, valós fontosságukat, szerepüket vagy éppen törekednek arra, hogy az átlagemberek is jobban meg- és elismerjék őket.

A civil társadalomhoz való eljutásnak egyik ilyen legjobb módja és „kiváló figyelemfelkeltő eszköze” (Tóth, 2020) a pénztárcánkban csörgő aprópénz, mellyel szinte mindenki, mindennap találkozik. Sajnálatos módon hazánkban ez a fajta kommunikáció nagyon gyerekcipőben jár még, teljes rendészeti szervezet népszerűsítő forgalmi érme mindössze egy alkalommal került kibocsátásra, míg feltehetően rendészeti szerv tagját ábrázoló verettel szintén csak egy alkalommal találkoztunk, igaz ez utóbbi kétféle címleten is szerepel. A teljesség igénye miatt azt is meg kell jegyezni, hogy az érmék „motivumgyűjtési” körében vagy gyűjtőköri téma (Káplár, 1984) tekintetében a rendészeti szervek (forgalmi pénz)érmén való ábrázolása meglehetősen alulreprezentált. Ez a fajta alulértékeltség egyébként igaz az egyes országok kibocsátási programjaira is, noha az éves hivatalos emlékérmé kibocsátási program tematikájához az egyes szervezetek is adhatnának javaslatot.

Az egyedi megjelenés egyik formája

Mielőtt részleteiben betekintünk a hazai, illetve más országok ilyen irányú gyakorlatába, néhány gondolatot engedjünk meg magáról a „reklámhordozóról”. Jelen írás kizárólag azokkal az érmékkel kíván foglalkozni, amelyek névértékkel rendelkeznek, kiadásuk államilag szabályozott, és hivatalos fizetőeszköznek minősülnek. A történelem segédtudományaként számon tartott numizmatika

lényegesen nagyobb körből tudna meríteni, hiszen oda tartoznak a klasszikus értelemben vett pénzek (érmék) kívül a zsetonok, plakettek, emlékérmék, éremkollekciók is, melyek számtalan formában örökíthetik meg (érték nélkül) egy-egy rendészeti szervezet munkáját, tagját vagy magának a szervezetnek az összességét. Nem is beszélve a falerisztikáról, amely a rendjelek, díszjelek és egyéb (hordható) jelvények (Bodrogi, Molnár & Zeidler, 2005) révén a rendészeti szervek (és katonai szervezetek) mennyiségben és fajtában is legjelentősebb gyűjteményeit takarják. A pénzérméknek két nagy fajtáját különböztethetjük meg a fenti szempont szerint, mégpedig a forgalmi érmét (amivel a leggyakrabban találkozunk), illetve az emlékérmét. A forgalmi érméknek pedig van egy további fajtája, ez pedig a forgalmi érme emlékkiadása.

Hazai példa

Visszatérve a konkrét példákhoz, Magyarország eddig két (pontosabban három) ízben élt a pénzérmék adta lehetőséggel, mégpedig mindkét esetben 2020-ban. A tavalyi évben a Magyar Nemzeti Bank (MNB) a tűzoltóság (katasztrófavédelem) napjára, védőszentjük névnapjára, május 4-ére időzítette az 50 forintos érmék forgalmi emlékkiadását, éspedig a szervezett magyar tűzoltóság 150. éve előtt tisztelegve. A forgalmi érme emlékkiadása mellett az érmék gyűjtőinek további 2000 és 10 000 forintos névértékű emlékérmé-kiadásokkal is kedveskedtek (előbbit színesfém, utóbbit szintiszta ezüst veretként) limitált példányszámban, ám ugyanazon stílusban. A forgalmi 50 forintos kétmillió példányban került kibocsátásra, és alkalmas arra, hogy szinte bárkihez eljusson, aki készpénzzel kíván fizetni. Más kérdés azonban, hogy az érdekes kiadás olyannyira népszerű lett, hogy a lakosság hamar „tezaurálta” (begyűjtötte, felhalmozta és eltette emlékebe) az egyes példányokat, így mára a klasszikus kereskedelmi forgalomban csak ritkán akad egy-egy a kezünkbe (Vájlók, 2021).

A rendészeti szervezetet érintő érmekiadáshoz meg kell említenünk a koronavírus okozta pandémiát, és annak az élet minden területét átszövő hozadékait is. 2020-ban az MNB pályázatot írt ki „Tisztelet a hősöknek” jellegével forgalmi érme emlékváltozatának tervezésére, melynek eredményeként Kovács Krisztina tervei alapján (Tóth, 2020) két-két millió példányban vertek 10 és 20 forintos forgalmi érmét a megszokott, 1992 óta kézbevehető 10 és 20 forintos érme hátlapjával azonos formában, de előlapján a koronavírus elleni küzdelemben résztvevő „névtelen” hősök szívbe zárt sziluettjével. A nagyközönség számára az érme kibocsátására 2020. július 14-én került sor „Tisztelet a veszélyhelyzet hőseinek” tematikával. Számunkra a két új forgalmi érme emlékváltozatának

jelentős értéke abból adódik, hogy a stilizált alakok között egyértelműen azonosítható egy tányérsapkás alak körvonala is, aki egy rendészeti szerv – és a járványhelyzetben végzett munkájára figyelemmel –, valószínűleg egy rendőr alakját ábrázolja. Ezzel a látványelemmel közvetetten is népszerűsítik a rendőrséget olyan módon, hogy az eljuthat több millió emberhez.

1. számú ábra: *A 10 forintos forintérme emlékváltozatának tematikus oldala*

Forrás: MNB, új 10 és 20 forintos forgalmi érme a veszélyhelyzetben helytálló hétköznapi hősök tiszteletére ([URL1](#)).

A hazai példák sora ezzel sajnos véget is ért, ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy vajon a 2020-as év a rendőrség centenáriuma alkalmából nem lett volna alkalmas egy kis reprezentálásra a fentiekhez hasonló módon? Mondhatni, egyelőre ez a „szekér elment”, de néhány év, és lesz alkalom ismét ezen gondolkodni.

Nemzetközi példák

Vannak olyan országok, ahol jelentős hagyománya van az ilyenfajta pénzérmék verésének, így például Európában Olaszország élenjáró mind az euró, mind annak elődje, a líra tekintetében. De például Kanada is előszeretettel szerepelteti pénzén a náluk népszerű Királyi Lovas Rendőrséget. Lássuk hát kicsit részletesebben más – földrészenként legalább egy – ország gyakorlatát.

A forgalmi euró érmék (kizárólag a kéteurós) emlékkiadásai külön csoportot képviselnek, melyek közül megemlíthetők az olasz csendőrség, a vatikáni rendőrség, a monacói csendőrség, a máltai rendőrség, az olasz tűzoltóság, a portugál „összrendészeti” érmék, azonban jelen írás nem ezekre fókuszál ([Vájlók, 2021](#)). Jelen sorokban az eurón kívüli, illetve az azt megelőző időszak pénzkibocsátásról következzen néhány gondolat.

Olaszország

Olaszországnál maradva az olasz líra korszakára sokan emlékszünk, az egyik legnagyobb címletű pénzként maradt meg emlékeinkben. Mind a kétszáz, mind az ötszáz lírás fém pénzérme tekintetében találunk kuriózumot. A kétszáz lírások között mindjárt hármat is.

Időrendi sorrendben először 1994-ben, 200 millió példányban bocsátották ki az „Arma dei Carabinieri” (olasz csendőrség) 180 éves évfordulójához kapcsolódó emlék 200 líra értékű alumínium-bronz ötvözetű pénzérmét. Az érmeképen a szervezet megnevezése alatt annak lángoló gránátos jelképe, illetve szalagsávbán az „Örökké hűséggel” jelmondata olvasható. A szalagsáv fölött római számokkal a „180” számjegyet vésték be, továbbá a pénzérme értékét két oldalról az alapítás és az emlékérme kibocsátásának éve fogja közre (1814, illetve 1994).

2. számú ábra: Az olasz csendőrség tiszteletére kiadott 200 lírás érme tematikus oldala

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes ([URL2](#)).

Érdekes változat az 1999-ben, 105 millió példányban vert, az olasz csendőrség egyik különleges ügyosztályát éltető líra emlékváltozat, melyet a művészeti örökség védelemét szolgáló parancsnokság (Comando Carabinieri per la Tutela del Patrimonio Artistico) 30 éves fennállásának apropójából adtak ki ([URL3](#)). E rendészeti feladatot ellátó szervezet volt az első a világon, amely ilyen céllal önálló egységet alapított már az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) ajánlása előtt. Személyes véleményem szerint az egyik legszebb 200 lírás forgalmi érme, amelynek hátoldala a klaszikus lángoló gránát képe és a „Művészeti örökség védelme” megnevezése mellett, Donatello híres kalapos Dávid bronz szobrának vésetét is megjeleníti (és természetesen tartalmazza az 1969–1999-es évszámokat is). A veret érdekessége, hogy a parancsnokság egy olyan műtárgyat jelenített meg, amelyet

(szerencsére) soha nem loptak el vagy rongáltak meg, ráadásul ez a szobor érmeképként szerepel az 1986-ban, Donatello születésének 600. évfordulójára vert ezüst 500 lírás forgalmi érme emlékkiadásán is ([URL4](#)).

3. számú ábra: Az 1999-ben kiadott 200 lírás emlékérmé tematikus oldala

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes ([URL4](#)).

A csendőrség évfordulóját követő két évvel jelent meg a következő 200 lírás, amely a 100 éves fennállását ünneplő Pénzügyőr Akadémiát hivatott volt népszerűsíteni (200 millió példányban verték az érmét és 8000 példányt adtak ki egyedi tükörveretként a gyűjtők számára). Az érme egyedisége, hogy szakítva a szigorú pénzverési szabályokkal, ezen forgalmi emlékérmé mindkét oldalát a jeles évfordulóhoz igazították, tehát az érme „fej” oldala is változott, nemcsak az „írásé”. A kibocsátási előírások szerint az érmekép előlapján az Olasz Köztársaság felirat egy női fejet fogott közre, míg ennél az éremnél ez eltűnt és helyette a Pénzügyőr Akadémia régi (Caserta királyi palota) és új (bergamói) épületének vésett képét osztja kétfelé az Olasz Köztársaság felirat. Az iskolát 1896. február 9-én alapították ([URL5](#)) és 1915-ben Nápoly mellől Rómába költöztették (Castel Porzianoba, ahol az intézmény egy része – osztozva a képzésen a bergamói iskolával – a mai napig is működik) (Christián, 2009). 1984-ben új helyszínt kapott és ekkor költözött Bergamóba, ahol a mai napig is működik és helyt ad a tisztek képzésének. Az érme másik oldalán köriratban a „Pénzügyőr Akadémia Centenárium” szöveg olvasható, amely körbe öleli a szervezet címerét és jelmondatát (nec recisa recedit – megtörve sem vonul vissza). Az érmekép közepén az értékjelzés alatt a tisztek díszegyenruhájának sapkája (kepi) és egy tör képe látható, valamint szerepel rajta az alapítás és a centenárium dátuma is (1896–1996).

4. számú ábra: Az olasz Pénzügyőr Akadémiát népszerűsítő 200 lírás emlékérmé

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes ([URL6](#)).

Az 500 lírás forgalmi érme egyik emlékkiadása 1997-ben látott napvilágot, és az abban az évben megalakulásának 50. évét ünneplő Közlekedési Rendőrségnek állított emléket 40 millió példányban. Az Állami Rendőrség alá tartozó szervezetet (Polizia Stradale) 1947-ben alapították. A bimetál érme hátlapja tér el a forgalmi 500 lírások érmekéjétől, a külső, ezüst színű gyűrűben olvasható az értékjelzés és az Állami Rendőrség felirat, míg a bronz magba vésvé látható az Állami Rendőrség címere kicsiben, és nagyban a közlekedési szolgálati ágat szimbolizáló nyilazó kentaur. A szárnyas lótestű, férfi felsőtestű lény fejénél az 50-es szám, körben a Közlekedési Rendőrség felirat, míg alul a rendőrségi címer két oldalán a szervezeti elem alapításának éve és az érme verési évszáma látható.

5. számú ábra: Az 500 lírás emlékérmé tematikus oldala

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes ([URL7](#)).

Az európai példákon túl most nézzünk meg néhány érmepéldányt a világ más részéből is. Észak-Amerika két olyan hatalmas ország földrésze, amelyek érmekibocsátása a világ érmegyűjtői jelentős részének érdeklődési körébe tartozik. A számtalan forgalmi érme, emlékérmé és egyéb gyűjtői darab kibocsátására, tematikus gyűjtemények verésére szakosodott pénzverők között kevés van, amely olyan szinten bocsátja ki az újdonságokat, mint Kanada és az Amerikai Egyesült Államok. Kétségtelen, hogy színpompás érmeivel Kanada a világ képzeletbeli dobogójának csúcán kaphat helyet, és az Egyesült Államok dollár és váltópénzének sokszínűsége és értékállósága ugyancsak komoly vezető szerepet játszik a gyűjtők körében.

A két ország közül elsőként Kanadát vegyük górcső alá, ahol az egyik legjelentősebb rendészeti feladatot ellátó szerv, a népszerű Kanadai Királyi Lovas Rendőrség (Royal Canadian Mounted Police – RCMP) jelenik meg a forgalmi pénzen vagy emlékérmén. A szervezet egyébként inkább a csendőrséghez hasonlítható, Kanada kétnyelvűségéből adódóan a francia nyelvterületen is csendőrségként említik a szervezetet, és erre utal a hivatalos francia megnevezése is, azaz Kanadai Királyi Csendőrség (Gendarmerie Royale du Canada – GRC). Maga a rendőri szerv szinte hivatalos szimbóluma Kanadának, hasonlóan a mindenki előtt ismert juharfa leveléhez. A piros zekés, kalapos, fekete lovon ülő alak által szimbolizált szervezet elismertsége és népszerűsége minden bizonnyal a világon egyedülálló ([URL8](#)).

Kanada váltópénze a cent, és annak egyik címlete a 25 centes. Ennek jelenleg számos forgalmi emlékváltozata kering a forgalomban, és ezek egyike a „mountieknak” (a lovasrendőrök elnevezése) állít emléket. Az 1973-ban közel 135 millió példányban kibocsátott pénzérme változtatható oldalán az RCMP zászlót tartó lovas figurájának oldalképe látható a Canada felirat alatt. A lovas bal és jobb oldalán a két évszám: 1873 és 1973, utalva arra, hogy azon évben volt éppen 100 éves a szervezet. Az érmén ezenkívül annak értéke olvasható (25 cents), magára a szervezetre utaló elnevezés viszont nem, de egyébként a fentiek alapján nincs is rá szükség. Az érme másik oldala a szokványos érme (fej) képet mutatja, azaz II. Erzsébet királynő oldalprofilját és a szükséges feliratot.

A Kanadai Királyi Lovas Rendőrségről megemlékezve a fent tárgyalt érmén kívül 1973-óta még további kilenc emlékéremre került kiadásra, melyek közül négy ezüst és öt arany. Az ezüstöket (1 és 10 dollár névértéken) 1973-ban, valamint a szervezet megalakulásának 125. évfordulójára 1998-ban bocsátották ki, kizárólag a gyűjtők számára. Színarany változatban pedig 1993-ban és 2011-ben 200, 1997-ben 50, 2007-ben 75 dollár, továbbá 2010-ben 50 cent névértékű

változattal gazdagították az egyébként sem szegényes kanadai éremkollekciót. Minden változatban közös, hogy a hátlapon valamilyen formában a Mounted Police lovas alakja szerepel (szemből, félig szemből, oldalról álló vagy éppen oldalról vágatott formában), mely szintén azt bizonyítja, hogy a szervezet lát-hatósága és kifelé irányuló kommunikációja terén a kalapos, zekés rendőr képe, és annak elválaszthatatlan „munkaeszköze” a ló, szimbóluma és elismert értéke a kanadai társadalomnak.

6. számú ábra: *A Kanadai Királyi Lovas Rendőrség tiszteletére 1973-ban és 1998-ban kibocsátott 25 centes forgalmi és egydolláros ezüst emlékérmé változatok tematikus oldalai*

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes ([URL9](#), [URL10](#)).

Az Amerikai Egyesült Államok (United States of America – USA) rendészeti szerveinek köre széles körű, az ottani rendészeti modell a mi szempontunkból meglehetősen bonyolult. Az amerikai rendészet központi alakja ugyanakkor az európaiak szemében az igazságos, de rendkívül szigorú, feladatát teljes mértékben ismerő, mindig elegáns, skatulyából kihúzott rendőr képeként jelenik meg. Ráadásul legendásan híres arról, hogy ott hamarabb előrántja szolgálati fegyverét, mint hogy köszönne! Sajnálatos módon azonban az elmúlt időszak pont arról szólt, hogy ezt az évtizedek alatt kiharcolt nimbuszt hogyan sikerült porrá zúzni, és hogyan fordultak el az állampolgárok a rendőröktől. A 2020. május 25-én bekövetkezett rendőri túlkapás során az a bizonyos 7 perc 46 másodperc és következménye olyan tiltakozási hullámot indított el világszerte, amely jelentősen megrengette az USA rendőrségébe vetett bizalmat. George Floyd halála és az azt követően újra felerősödő ACAB¹ „mozgalom” a mai napig érezteti az események negatív hatását. A mára meglehetősen megtépázott becsület helyreállítása érdekében éppen ezért számtalan lépést kell tennie az

1 „All cops are bastards” mozaikszava, amely magyarra finoman talán a gyűlöletkeltésre alkalmas „minden rendőr személtáda” formulaként fordítható!

USA rendőrségének (bár kétségtelen, hogy nem csak a rendőri szervek ellenintézkedései miatt alakult ki a jelenlegi helyzet, az okok feltárása pedig hosszú és többfrontos tudományos vizsgálat tárgya lesz).

A többfrontos „helyreállítási terv” elemei között éppen ezért érdekes a 2021-es év az Amerikai Egyesült Államok hivatalos állami pénzverdájének (United States Mint – USM) hármas éremkibocsátása.

Az emlékérmeprogram keretében ezüst egydolláros, arany ötdolláros és egy réz-nikkel ötvözetű féldolláros emlékérmét bocsátottak ki ([URL11](#)), melynek témája az USA rendőrsége, rendészete (a National Law Enforcement Memorial and Museum Commemorative Coin Program, azaz a Nemzeti Rendészeti Emlékhely és Múzeum Emlékerme Kibocsátási Program keretében). A kibocsátásról szóló hivatalos információ szerint az áldozatvállalásnak és rendkívüli helytállásnak emléket állító érmék hidat jelképeznek a rendészeti szervek és a civil szféra (a nyilvánosság), valamint a múlt és a jelen között. A fentebb említett események miatt nem véletlenül választott szlogen ez.

A 750 000 példányban vert féldolláros érme előlapján a közösség szolgálatát jelképező seriffcsillag látható, valamint a szolgálunk és védünk szlogen, valamint a forgalmi érmék elmaradhatatlan „Istenben bízunk” feliratok, és a kibocsátás éve olvasható. A hátlapra egy nagyítólencsén keresztül ujjnyomatot vizsgáló szemet vésték, amelynek jelentése egyrészt az egyik legnépszerűbb rendőrségi munka, a helyszínelés vizuális megjelenítése, átvitt értelemben pedig azoknak állít emléket, akik a rendőri munka során nem az utcán szolgálnak, hanem a háttérben dolgoznak. Ezen az oldalon a feliratok a szokásos érme-feliratok, azaz az ország megnevezése, az első mottók egyike (E PLURIBUS UNUM), az érték és a program olvasható.

7. számú ábra: Az USM emlékerme kollekciójának féldolláros érméje

Forrás: Az Amerikai Egyesült Államok hivatalos pénzverdéje ([URL12](#)).

Az ezüst egydolláros érme előlapja a közösséget és a jövő generációját szolgáló rendőrt szimbolizálja, azáltal, hogy egy motoros rendőr fél térdre ereszkedve őrzi egy kosárlabdán ülő, és könyvet olvasó kisgyermek nyugalját. Hátlapján – a bizalom helyreállítását jelképezve – egy egyenruhás rendőr és egy civil személy karja látható, amint éppen kezet fognak. A feliratok a féldolláron olvasható felirathoz hasonlóan vannak feltüntetve, mindössze az érték más. Az érmét 400 000 példányban bocsátották ki.

8. számú ábra: Az USM emlékérmé kollekciójának ezüst egydolláros érméje

Forrás: Az Amerikai Egyesült Államok hivatalos pénzverdéje ([URL12](#)).

A kollekció legértékesebb darabja az 50 000 példányban vert arany ötdolláros, melynek előlapja egy tisztelgő férfi és nő rendőrpárt ábrázol, míg hátoldalán az emlékezetre utaló három szál rózsa, és a szolgálatteljesítés közben elhunyt rendőrökre utaló háromszögletűre hajtott zászló képe jelenik meg. A feliratok a szolgálnak és védenek mottón kívül ugyanazok mint a korábbi két érmén, értelemszerűen értékként „öt dollár” jelzéssel.

9. számú ábra: Az USM emlékérmé kollekciójának arany ötdolláros érméje

Forrás: Az Amerikai Egyesült Államok hivatalos pénzverdéje ([URL12](#)).

Dél-Amerika

Dél-Amerika belsejébe ékelődve fekszik Paraguay, melynek forgalmi pénze, hivatalos fizetőeszköze a guaraní. Sok más országhoz hasonlóan Paraguay történelme is megjelenik bankjegyein, illetve pénzérméin. A jelenleg forgalomban lévő 100 guaranis nikkell érme a Paraguay Köztársaság felirat alatt egy hajdan élt rendőr tábornok portréját ábrázolja, mégpedig José E. Diazét (General José E. Diaz). Érdeemes néhány pillantást vetni az érme másik oldalára is, amely a 19. századi Dél-Amerika egyik (akkori) legszebb épületének, a Humaitá erőd romjainak vésett képét ábrázolja ([URL13](#)). A két érmeképnek egymáshoz mindössze annyi köze van, hogy mindkettő az 1864–1870 között zajlott paraguayi háborúban vált fogalommá. Az érme mintegy 100 millió példányban lett kibocsátva, és felét Kanadában verték (nem egyedülálló módon).

José Eduvigis Diaz Vera rendőr tábornok Asunción rendőrfőkapitányaként és egy rendőrzászlóalj parancsnokaként lett híres a – sajnos egyáltalán nem dicsőséges – paraguayi háborúban (Harenberg, 1984). Legnagyobb érdeme az 1866. szeptember 22-én, a szövetségesek (Argentína, Uruguay, Brazília) ellen vívott curupaity-i csatában nyújtott szerepe volt. Ekkor még csak 33 éves volt, viszont még 34. évének betöltése előtt, 1867. február 7-én meghalt egy felrobbanó gránát következtében szerzett sérülésbe. Jelenleg a paraguayi hősök panteonjában nyugszik, és nemzeti hősként tisztelik, ugyanis Paraguayban mára más megítélés alá esik a majdnem az ország teljes pusztulásával végződő háború. A jelenlegi forgalmi érme e személynek állít emléket immár több mint 30 éve, és mára már a harmadik változatában. A forgalmi érme mellett 1973-ban, a tábornok születésének 140. évfordulója alkalmából hasonló érmeképpel emlékérmék is kiadásra kerültek, ezüst 150, míg arany 1500, 3000 és 4500 guaraní értékben.

10. számú ábra: A 100 guaranis forgalmi érme

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes ([URL14](#)).

Ázsia tekintetében, a földrészen megszokott méretű országokhoz képest egy kis országot, és annak legnagyobb városát, azaz az Egyesült Arab Emírátusokat és Dubajt érdemes megnézni. Érdekessége az itt fellelhető érméknek, hogy a rendészeti szervekkel kapcsolatos emlékkiadások külön képviselik az országot, és külön a várost. A dubaji rendőrség híres az extrém gazdagságot is szimbolizáló külön rendőrségi járművekkel való népszerűsítéséről, hiszen itt találunk egyedül a dubaji városi rendőrség mással össze nem téveszthető zöld színére festett Ferrarit, Lamborghinit vagy éppen Bugattit. Valószínűleg a járművek minden napos rendőrségi használatát ők is kerülik, és inkább csak egyfajta PR-fogás a szervezet részéről (és természetesen a város gazdagságának kifelé történő kommunikálása). Az viszont, hogy a városi rendőrség elismert szervezet, nem vitatható, az biztos, hogy technológiai és technikai megoldásokban, újdonságokban csak a józan ész szab nekik határt, és ezt erősíti a rendőrség 50 éves (arany) jubileuma alkalmából 2006-ban, 250 000 példányban kibocsátott egy dirham értékű forgalmi érme emlékváltozata is. Az érme írása a forgalmi érmék írásoldalával megegyező, viszont másik oldalán a dubaji rendőrség címere, az 1956-os és 2006-os dátumok, valamint a „Dubai Police Golden Jubilee” felirat olvasható arab és latin betűkkel (ez utóbbival a szöveg természetesen az angol nyelvű változatban).

Az Egyesült Arab Emírátus fővárosa Abu-Dhabi (jelen dokumentumban maradjunk ennél az írásmódnál), mely természetesen külön rendőrséggel rendelkezik, és alapításának éve is majdnem egyezik a rendőrsége alapításával, mindössze egy év különbség van közöttük. Ennek megfelelően az Abu-Dhabi Rendőrség 50 éves jubileuma alkalmából 2007-ben vertek egy dirham forgalmi érme emlékváltozatot, melynek érmeképe a szinte teljes érmeoldalt behálózó stilizált 50-es számot, az „Abu Dhabi Police Golden Jubilee” (Abu Dhabi Rendőrség aranyjubileum) feliratot, az 1957–2007 évszámot, valamint a rendőrség címerét tartalmazza. Természetesen mindezeket arab nyelven is. Az arab nyelvű feliraton olvasható továbbá az „Adni és fejlődni” jelmondat is. A félmillió példányban vert érmét Ausztriában (az osztrák pénzverdében) állították elő. Viszont tíz év elteltével, ismét csörgethették pénztárcájukban az abu-dhabi-i lakosok az új egydirhamos kiadást, amely már a 60. „születésnapnak” állított emléket. Ezen érme első ránézésre stilisztikailag szinte a megtévesztésig hasonlított a fél-száz évet ünneplő párjához. Az új vereten az 50-es számot a 60-asra cserélték, és a szöveget is aktualizálták, így az alábbiak olvashatók a forgalmi pénz emlékváltozatán: „The sixtieth anniversary of the Abu Dhabi Police” (Abu Dhabi Rendőrség hatvanadik évfordulója). Ezen túlmenően új jelmondatot is kapott,

mégpedig „Security & Safety” (Biztonság & Védelem), valamint hiányzik róla a kisméretű szervezeti címer. Az emirátus központi bankjának az érméről hírt adó 2017-es sajtóközleménye szerint a Kanadában vert érmeket egy az egyben átadták az ünnepelt szervezetnek, és forgalomba így az nem került (URL15). Mára azonban már megjelent szerte a világon, és mindössze három dollárért bárki hozzájuthat egy-egy darabhoz. Mint szinte minden jubileumi érmehez kapcsolódóan itt is kiadásra került a nemesfém változatú emlékérmé is, így az alapításának 50. évét ünneplő abu-dhabi-i rendőrség is kapott 50 dirham névértékű színezüst változatot, amelynek hátoldala teljes egészében megegyezik az egydirhamos emlékváltozatának érmeképével, előlapjára viszont már Khalifa bin Zayed Al Nahyan 2004-es portréját vészték (és természetesen méretét tekintve is lenyűgözőbb a maga 40 gramm súlyával és 40 mm átmérőjével). Értéke kimagasló, mindössze 2000 példányban verték, ritkasági foka jelenleg az érme gyűjtők hivatalosan nyilvántartása alapján a maximális.

11. számú ábra: Az Egyesült Arab Emirátus három forgalmi emlékérméjének tematikus veretváltozatai

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes (URL16, URL17, URL18).

Afrika

Ázsiából Afrika felé fordulva érdemes Egyiptomot egy kicsit górcső alá venni, pusztán csak az érdekesség kedvéért. Ma már ugyan nincs forgalomban (azaz demonetizált) az a forgalmi érme emlékváltozat, amely szintén a rendőrségnek állított emléket. 1988. január 25-én pénzkibocsátással is megemlékezett Egyiptom a rendőrség napjáról, és ezen alkalomból egy réz-nikkel ötvözetű 20 piaster (Quirs) értékű érmét verettek 250 000 példányban. Az előlapon az akkori Egyiptomi Arab Köztársaság és a rendőrség feliratok, valamint a január 25-i dátum szerepelnek, amelyek az egyiptomi sast (címerállatot) veszik körbe. A feliratok közül mindössze a „January 25” (január 25) szerepel angolul,

a többi arab nyelvű írás. Az érme hátoldalán a „Police day” (Rendőrség napja) feliraton kívül csak arab szöveg olvasható, illetve az évszám az iszlám (Hijra) és a Gergely naptár szerint, „1408 1988”.

A rendőrség napjával 1952. január 25-ére emlékeztek, amikor 50 rendőrt ölt meg az Ismaili Rendőrállomáson és akik tettükkel közvetve az egyiptomi államiséget és függetlenséget védtek [*nota bene*: az 1952-es eseményekkel megdőlt az addigi királyság, a hatalmat pedig a hadseregére építették (N. Rózsa, 2019)]. Az időközben lezajlott társadalmi változások, a már ismert 2011-es események (arab tavasz) átírták e dátum jelentőségét, és az akkor regnáló, rendőrség által támogatott erőszakos rezsim elleni fellépés napjának választották január 25-ét, azaz az addigi rendőrség napját a „rendőrség elleni tiltakozás napjaként” jegyezhetjük meg. Egy egyiptomi Facebook csoport 2011. január 25-én utcai tüntetésekre szólította fel követőit, és a szervezők ezt a napot a forradalom napjának, továbbá az elnyomás, a szegénység, a korrupció és munkanélküliség elleni fellépés napjának nevezték ([URL19](#)). Egyiptomban e naptól számítják a forradalom tényleges kezdetét, így e nap ismét szimbolikussá vált, noha ez az érme végleg eltűnt a kereskedelemből, és ugyanerre a sorsra jutott az érme nagyobb „testvére”, az ötfontos ezüst emlékkeret is, amely mindössze anyagában és méretében, no meg értékjelzésében tért el a forgalmi érme emlékváltozatától.

12. számú ábra: Az egyiptomi „Police day” 20 piasteres emlékkerme

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes ([URL20](#)).

2021-ben azonban Egyiptom ismét kibocsátott hárommillió darab forgalmi emlékkermét a rendőrség napja alkalmából, de ez már bimetál egyfontos érme, és érdekessége, hogy a „Police day” szöveg mellett egy nem éppen kerek szám, a 69 szerepel. Az érmekepen egy szárnyát verdeső sas, illetve az érme külső gyűrűjében lótosz- és papiruszvirágok vésett képei láthatók.

13. számú ábra: Az egyiptomi „Police day” egy fontos emlékérmé tematikus oldala

Forrás: Catalog of World Coins & Banknotes ([URL21](#)).

Ausztrália

Jelen írásban az utolsó, emberek közössége által lakott, és hivatalos, önálló pénzforgalmat generáló kontinens a Földön Ausztrália és Óceánia, amelynek legnagyobb országa Ausztrália. Ausztrália pénzverése hasonlóan széles körű és sokrétű Kanada vagy az USA pénzveréséhez, mondhatni a pénzverésben élenjáró országok között ő is dobogós helyezett lehet. Az ausztrál dollár és váltópénze nagyon sok témát megjelenít, közte számtalan tematikus kiadvánnyal is találkozhatunk. Esetünkben most egyetlen példányt, mégpedig a két dollár értékű forgalmi emlékveretet tekintjük át. A korábban tárgyalt érmék közül ez az egyetlen, amely egyébként színes érme, azaz kék-fehér betétet is tartalmaz.

Az érme nem más, mint a rendőrség iránti tiszteletet hangsúlyozó alumínium-bronz érmekiadás, és 2019-ben többféle kiszerezésben, mintegy 3,6 millió darabot vertek belőle. Az érme az úgynevezett „Remembrance Day” (Emléknap) sorozat része, melynek keretében például a „lánglovagoknak” is emléket állítottak a 2020-ban kiadott, valamivel több mint 200 000 példánnyal (Remembrance Day – Firefighters; Emléknap – Tűzoltók). A rendőrség tiszteletére kiadott érmével az ausztrál rendőrség munkája, valamint az időközben szolgálatteljesítés közben elhunyt rendőrök emléke előtt tiszteleg az ország.

Az érme előlapja a normál forgalmi kétdolláros érme képével teljesen megegyezik, II. Erzsébet királynő hivatalos negyedik portréját, nevét, az ország megnevezését és a kibocsátás dátumát tartalmazza (és természetesen a tervező nevének kezdőbetűit). Hátlapja viszont már a rendőrségnek állít emléket, és az érték feltüntetésén túl a „rendőrség” és „emlékezet” feliratokat vészték rá megosztva a felső, illetve az alsó köriratban. Középen található a hétágú rendőrcsillog, amelynek a közepén elhelyezett királyi koronát egy kék-fehér négyzetrácsos (a rendőrség jellegzetes színű és mintájú szimbólumaként) koszorú öleli körbe.

14. számú ábra: Ausztrália kétdolláros rendőrségi emlékérméjének tematikus oldala

Forrás: Ausztrália hivatalos pénzverdéje –
Australian Government Royal Australian Mint ([URL22](#)).

Összegzés

A rendészettel kapcsolatos érmék köre e fenti felsorolással még nem merült ki teljesen, hiszen több, kifejezetten emlékveret is napvilágot látott az elmúlt években, amelyekre találunk példát Fehéroroszországban, Oroszországban, az Amerikai Egyesült Államokban, Ausztráliában, Ausztriában vagy Lengyelországban is. Nem is beszélve az egyes éremgyűjtők esetében kifejezetten keresett zsetonokról, tokenekről vagy fantáziaveretekről, sőt a legnagyobb gyűjteményeket a névérték nélküli plakettek, emlékveretek adják. A rendészeti szervek vagy rendészeti jellegű feladatot ellátó szervek széles köre megjelenik valahol, valamilyen formában a világban az érméken, így találunk emlékkiadást például a polgári védelemről vagy a rendészeti szervek, irányító hatóságok által fenntartott egyéb intézményekről is (hazánkban például a volt BM Központi Kórházról is van kiadott plakett, mely kategóriáját tekintve szintén a numizmatika vizsgálata alá tartozik). Bízunk abban, hogy az évek múlásával egyre több érme jelenik meg, amely valamilyen formában közelebb hozza az emberekhez a rendészeti tartalmú munkát, és szerepet játszik majd az ilyen munkát végzők megbecsülésének növelésében is.

Felhasznált irodalom

-
- Bodrogi P., Molnár J. & Zeidler S. (2005). *Nagy magyar kitüntetéseknévkönyv – a magyar állam rendjelei és kitüntetései*. Rubicon-Ház Bt.
- Christián L. (2009). A Guardia di Finanza, az olasz pénzügyőrség. *Rendészeti Szemle*, 57(5), 105–119.

- Harenberg, B. (Szerk.) (1984). *Az emberiség krónikája*. Officina Nova.
- Káplár L. (1984). *Ismerjük meg a numizmatikát*. Gondolat Könyvkiadó.
- N. Rózsa E. (2019). *Az államiság modelljei a Közel-Keleten – A vahhábita királyságtól az izlám köztársaságig*. Dialóg Campus.
- Tóth Cs. (2020). *Pénzek színes világa*. Martin Opitz Kiadó.
- Vájlok L. (2021). Hommage à la Police (in nummis)! *Magyar Rendészet*, 21(1), 117–128. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.8>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Új 10 és 20 forintos forgalmi érme a veszélyhelyzetben helyálló hétköznapi hősök tiszteletére*: <https://www.mnb.hu/bankjegy-es-erme/hirek/uj-10-es-20-forintos-forgalmi-erme-a-veszelyhelyzetben-helytallo-hetkoznapi-hosok-tiszteletere>
- URL2: *200 Lire Arm of Carabinieri*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces719.html>
- URL3: *Az olasz csendőrség hivatalos oldala*: <http://www.carabinieri.it/cittadino/tutela/patrimonio-culturale>
- URL4: *Donatello születésének 600 évfordulójára kiadott érme*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces2991.html>
- URL5: *Az olasz Pénzügyőr Akadémia hivatalos oldala*: <http://www.gdf.gov.it/chi-siamo/organizzazione/reparti/istituti-di-istruzione/formazione-1/accademia>
- URL6: *200 Lire Academy of „Guardia di Finanza”*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces721.html>
- URL7: *500 Lire Italian Traffic Police*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces2223.html>
- URL8: *Kanada nemzeti weboldala az ország nem hivatalos szimbólumairól*: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/unofficial-symbols-canada.html>
- URL9: *25 Cents - Elizabeth II Royal Canadian Mounted Police*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces365.html>
- URL10: *1 Dollar - Elizabeth II Royal Canadian Mounted Police*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces19353.html>
- URL11: *National Law Enforcement Memorial and Museum Commemorative Coin Program*: <https://www.usmint.gov/learn/coin-and-medal-programs/commemorative-coins/national-law-enforcement-memorial-and-museum>
- URL12: *National Law Enforcement Memorial and Museum Commemorative Coin Program*: <https://www.usmint.gov/learn/coin-and-medal-programs/commemorative-coins/national-law-enforcement-memorial-and-museum>
- URL13: *Conozca su moneda 100 G. Paraguay Központi Bank hivatalos tájékoztatója a forgalmi érméről*: <https://www.bcp.gov.py/monedas-y-billetes-en-circulacion-i513>
- URL14: *100 Guaraníes*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces4979.html>

- URL15: *Az Egyesült Arab Emírátság Központi Bankjának sajtóinformációja*: <http://wam.ae/en/details/1395302648247>
- URL16: *1 Dirham - Khalifa Dubai Police*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces15469.html>
- URL17: *1 Dirham - Khalifa AD Police 50th Anniversary*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces15774.html>
- URL18: *1 Dirham - Khalifa AD Police 60th Anniversary*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces128986.html>
- URL19: *Man sets himself on fire in Cairo protest*: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-12204999>
- URL20: *20 Qirsh Police Day*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces23545.html>
- URL21: *1 Pound Police Day*: <https://en.numista.com/catalogue/pieces269796.html>
- URL22: *30 Years of Police Remembrance Commemorated by the Royal Australian Mint*: <https://www.ramint.gov.au/publications/30-years-police-remembrance-commemorated-royal-australian-mint>

Alkalmazott jogszabályok

A kulturális javak jogtalan behozatalának, kivitelének és tulajdona jogtalan átruházásának megakadályozását és megelőzését szolgáló eszközökről szóló, az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének Közgyűlése által Párizsban 1970. november 14-én elfogadott Egyezmény kihirdetéséről szóló 1979. évi 2. törvényerejű rendelet (5. cikk)

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Vájlok L. (2022). A rendészet egyedi megjelenése különböző országokban. *Belügyi Szemle*, 70(4), 769–788. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.8>

A mentális egészség relevanciája a rendészeti felsőoktatásban

Relevance of mental health in law enforcement higher education

Fibiné Babos Barbara

tanácsadó szakpszichológus, doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
barbi@fibi.hu

Absztrakt

Cél: A változások adekvát kezeléséhez, a személyes fejlődéshez és az optimális alkalmazkodáshoz egyértelműen a mentális egészségen át vezet az út. Mindennek különösen jelentős szerep jut a rendészeti felsőoktatásban, ahol a hallgatók a rendészeti munkavégzésre való felkészülés részeként folyamatos fizikai igénybevétellel is szembesülnek. Jelen tanulmányban a mentális egészség fogalmi meghatározásai mellett, a rendészeti felsőoktatás specifikus jellemzőinek tárgyalására is sor kerül. A mentális egészséget a rendészeti felsőoktatásban részt vevő hallgatók szempontjából közelítem meg, és hangsúlyozom a mentális egészség fejleszthetőségét, pozitív pszichológiai aspektusait.

Módszertan: A rendészeti munkavégzés specifikus jellemzőinek azonosítása, valamint a rendészeti felsőoktatásban részt vevő hallgatók sajátosságainak feltárása érdekében forráselemzéseket végeztem. A mentális egészség komponenseinek tanulmányozását releváns szakirodalmak alapján összegeztem. A tartomelemzések során a három vizsgálandó terület – rendészet, felsőoktatás, mentális egészség – lehetséges kapcsolódási pontjaira fókuszáltam.

Megállapítások: A rendészeti munkavégzésre való felkészítés színtereként a rendészeti felsőoktatásban – összhangban a szakmai feladatokkal – a kompetenciafejlesztésre is egyre nagyobb hangsúly helyeződik. A kapcsolódási pontok pedig egyértelműen a pozitív mentális egészség fejlesztéséhez vezetnek. A specifikus kompetenciák fejlesztését célzó tréningek egyúttal a mentális egészség fejlesztését is szolgálják, a hallgatók egészségmagatartásának pozitív pszichológiai szemléletű támogatásával.

Érték: Az egészségtudatos életmód szükségessége – mind testi, mind lelki aspektusait tekintve – egyre szélesebb körben válik nyilvánvalóvá, mely az egészség

értékének növekedésére is utal. A fizikai egészség mellett a mentális egészség aktualitása is vitathatatlan, amint azt az elmúlt évek próbatételei is igazolják. A jövőbeni kutatási irányok kijelölése pedig a mentális egészség komplexitásából kiindulva, az egyes komponensek fejlesztésén keresztül célszerű.

Kulcsszavak: mentális egészség, rendészeti felsőoktatás, pozitív pszichológia, egészségmagatartás

Abstract

Aim: Mental health is a clear pathway to adequate change management, personal development and optimal adaptation. This is particularly important in law enforcement higher education, where students face constant physical demands as part of their preparation for law enforcement work. In addition to the conceptual definitions of mental health, this paper will also discuss the specific characteristics of law enforcement higher education. I approach mental health from the perspective of students in law enforcement higher education and emphasise the developmental and positive psychological aspects of mental health.

Methodology: In order to identify the specific characteristics of law enforcement work and the characteristics of students in higher education in law enforcement, I conducted resource analyses. I have summarised the study of the components of mental health based on relevant literature. In content analysis, I focused on possible links between the three areas to be examined: policing, higher education, mental health.

Findings: As a platform of preparation for law enforcement work, higher education in law enforcement is increasingly focusing on competence development in line with its professional tasks. And the linkages clearly lead to the development of positive mental health. Training to develop specific competences is also aimed at improving mental health by supporting students' health behaviour through a positive psychological approach.

Value: The need for a health-conscious lifestyle, both physically and mentally, is becoming increasingly obvious, suggesting an increase in the value of health. As well as physical health, the relevance of mental health is indisputable, as the challenges of recent years have shown. Future directions for research should be set, based on the complexity of mental health, through the development of each of its components.

Keywords: mental health, law enforcement higher education, positive psychology, health behavior

Bevezetés

Az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, WHO) szerint az egészséget három dimenzió mentén kell szemlélnünk: fizikai, társas és pszichológiai dimenziók. 2001-ben került sor arra a fókuszváltásra, mely szerint minden egyes egészségelemet – a fizikai erőforrásokat, a mindennapi aktivitást, a teljesítmény színvonalát és a szociális részvétel minőségét – a működésmód szempontjából érdemes vizsgálni (Reinhardt, 2013).

Életmódunk komplex hatást gyakorol az egészségi állapotunkra: választásaink és esélyeink a társadalmi-gazdasági helyzettel és a szociokulturális környezettel együtt alakítja ki a mindennapok sajátos norma- és szokásrendszerét (Weber, 1978; Pikó, 2002).

Az egészség tehát olyan komplex jelenség, amelyben a társadalmi faktorok egyre jelentősebb szerepet játszanak (Marmot & Bobak, 2000).

Életminőségünk egyik fő forrása az optimális egészség és a szubjektív jóllét állapota. Pikó (2011) az egészségvédelem fókuszába az életminőséget helyezi, amelyhez az út az egészségtudatosságon keresztül vezet. A valódi egészségtudatosság pedig a külső és belső kihívásokhoz való alkalmazkodásban jelenik meg úgy, hogy mindeközben megőrizzük relatív egyensúlyunkat és harmóniánkat. Az életmód és az egészségmagatartás tehát főszerepet játszik a jobb egészségi állapot kialakításában (Pikó, 2002).

Az Antonovsky (1987) nevéhez fűződő salutogenesis elméletben az egészség nem egy statikus egyensúlyi állapot, hanem aktív, dinamikus önregulációs folyamat. Az egészség mint egyensúlyi állapot jelenik meg, valamint a koherenciaérzet egyfajta „komplex önbizalomként” támogatja a személyiséget. A koherencia harmóniát és kiegyensúlyozottságot, összerendezettséget jelent. Minél kidolgozottabb a koherenciaérzet, annál egészségesebb a személyiség, mely hatással van a betegségekből való felgyógyulásra is. Mindez jelentkezik az élmények formálta viszonyulásokban, az élet értékességében való rendületlen hitben, a belső harmóniában és összhangban, valamint a kihívásokkal szembeni pozitív attitűdben.

Antonovsky (1987) kiemeli, hogy az egészséggel kapcsolatos kutatások többsége arra irányul, hogy mi az, ami megbetegít, és nem arra, hogy mi tart egészségben. Salutogenetikus modelljének hipotézise szerint a nagyobb koherenciaérzékkel rendelkező személyek nagyobb valószínűséggel küzdenek meg a rájuk nehezedő pszicho-szociális stresszorokkal.

A különböző stresszorok pedig mindennapos kísérői életvezetésünknek. Az egészség létjogosultsága mellett mind gyakrabban találkozunk a mentális egészség fogalmával is.

Az Egészségügyi Világszervezet meghatározása szerint „*a mentális egészség a jóllét olyan állapota, amelyben a személy kibontakoztatja képességeit, megküzd a mindennapi stresszhelyzetekkel és képes produktív munkavégzésre amellet, hogy saját és mások életéhez is konstruktívan hozzájárul. A mentális egészség az egyén számára egy olyan nélkülözhetetlen erőforrás, amely lehetővé teszi:*

- *az intellektuális és emocionális lehetőségek megvalósulását,*
- *a társadalmi és iskolai/munkahelyi szerep megtalálását, betöltését,*
- *hozzájárul a társadalom jóllétéhez, szolidaritásához és a társadalmi igazságossághoz az egyes polgárok jó mentális egészsége által.” (WHO, 1988).*

A mentális egészség szerepe tehát mind a személyiség, mind a tágabb közösség és a társadalom szempontjából kiemelt jelentőségű, így annak fejlesztése is prioritás (Bíró, 2014). A mentálisegészség-fejlesztés által pedig – a mentális betegségek visszaszorítása és megelőzése mellett – a jóllét növelése is elérhető, mely a pozitív pszichológia egyik fontos alapköve.

A mentális egészség pozitív pszichológiai aspektusai

Az egészség megtartásához egészséges személyiségekre van szükség. A pozitív egészségpszichológia célja pedig nem más, mint az egyéni képességek kiaknázása egészségünk megőrzése és életminőségünk fejlesztése érdekében (Pikó, 2004b).

Az egészségpszichológia szemléletében tehát alapvető, hogy pozitív pszichológiai alapelvekre épül (Pikó, 2004a). A pozitív pszichológiai irányzat megszületése Seligman (2011) nevéhez köthető, akit 1997-ben választottak meg az Amerikai Pszichológiai Társaság elnökének. Az irányzat előtérbe kerülésében nagy szerepet játszott az a társadalmi-történelmi háttérfolyamat, mely a második világháború utáni alkalmazott pszichológiát jellemezte: mindenekelőtt a gyógyítás, a patológias reakciók felismerése és kezelése. Ezzel egyidejűleg azonban figyelmen kívül kerültek az optimálisan alkalmazkodó és fejlődni vágyó egyének és lehetőségeik.

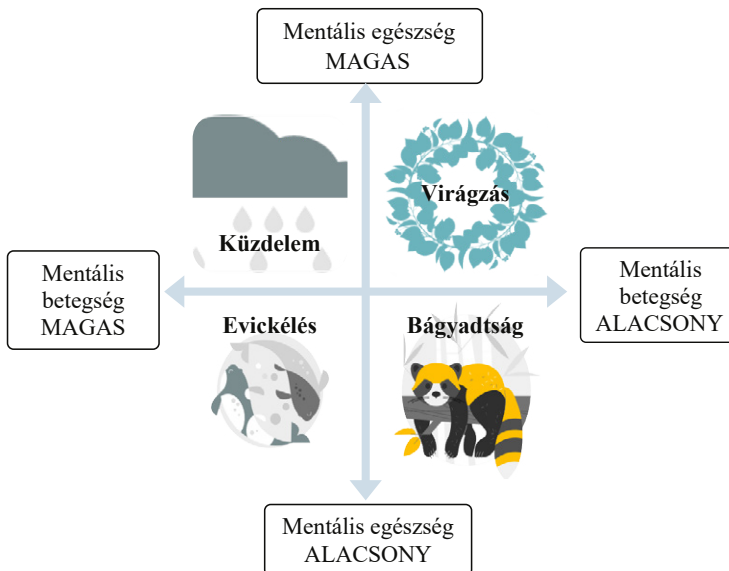
A pozitív pszichológia a betegségek kezelése helyett azok megelőzésére és az életminőség fejlesztésére helyezte a hangsúlyt (Seligman & Csíkszentmihályi, 2000).

A pozitív pszichológia az elmúlt két évtizedben rendkívüli népszerűsége telt szert, napjaink egyik legmeghatározóbb pszichológiai irányzatává lépett elő. Olyan konstruktumok, személyiségjellemzők, személyes készségek és erények kerültek a kutatások fókuszába, amelyekre korábban nem volt példa. Ez az új szemléletmód paradigmaváltást jelentett a pszichológia tudománya számára (Oláh & Kapitány-Fövény, 2012).

A mentális egészség pozitív pszichológiai szemléletű kutatásai az egészségmagatartásra is hatást gyakorolnak. A mentális egészség modern definíciói abból indulnak ki, hogy a mentális egészség nem egyenlő a mentális betegség hiányával, ahogyan a mentális egészség hiánya sem egyenlő a mentális betegséggel. Tehát két egymástól független dimenzióként jelenik meg a mentális egészség és a mentális betegség (Keyes, 2002).

A mentális egészség pozitív pszichológiai modellje Keyes nevéhez fűződik, aki a mentális egészség és a mentális betegség állapotait foglalta rendszerbe. Elméleti modelljében a mentális egészség legmagasabb szintje a flourishing, mely a virágzás állapotát jelenti. Ebben az állapotban az emberek jól működnek és pozitívan viszonyulnak az élethez, vagyis virágzás következik be, melynek megfelelően a pozitív mentális működés dimenziói is teljesülnek. A virágzó egyének mentálisan egészségesek, kiteljesednek a jóllét valamennyi területén. A mentális egészség másik végpontja a languishing (bágyadtság) állapota, melyre üresség érzés, kedvezőtlen pszichés és szociális működés jellemző (Keyes, 2002). Keyes (2002) kétdimenziós mentáliségezség-modellje (1. számú ábra) arra utal, hogy a mentális betegségek kezelése nem vezet egyértelműen a mentális egészséghez. Sokkal inkább a mentális egészség magas szintjének, a flourishing (virágzó) állapotának széles körű elérésére van szükség (Nagy, 2019).

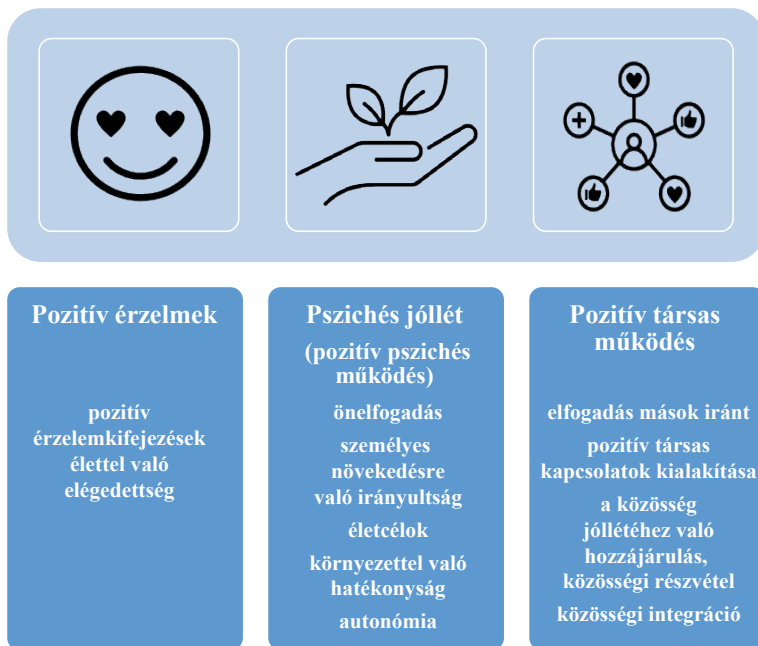
1. számú ábra: A mentális egészség kétdimenziós modellje Keyes (2002) nyomán

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A pozitív mentális egészség a belső pszichés és a társas erőforrások fejlesztését jelenti, amelyek a stresszel való megküzdést, a jobb alkalmazkodást, a produktivitást, a személyes és társadalmi jóllétet, vagyis végső soron a személyek optimális működését támogatják. A pozitív mentális egészség fejlesztése elsősorban pozitív pszichológiai szemléleten alapul (Urbán et al., 2007). A pozitív mentális egészség fejlesztéséhez annak dimenzióin keresztül juthatunk el (Keyes, 2007), melyek összefoglalása a 2. számú ábrán látható.

2. számú ábra: A pozitív mentális egészség dimenziói Keyes (2007) nyomán

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A pozitív mentális egészséget feltétlenül meg kell különböztetnünk a mentális betegségek hiányának állapotától. A pozitív mentális egészség olyan személyiségműködési folyamatot foglal magában, amelyben a személy egyéni képességeinek és készségeinek birtokában, társas interakciók által teljeseedik ki. A mentális egészség számos készséget és képességet foglal magában, melyek közül a legfontosabbak a következők:

- az érzelmi, intellektuális és spirituális fejlődés képessége és jóllét fenntartása;
- kölcsönös társas és közösségi kapcsolatok kiépítése és működtetése;

- az étellel együtt járó stresszel való megküzdés képessége, és a kihívások iránti pozitív attitűd, a személyes fejlődésre irányuló tendencia (Urbán et al., 2007).

A rendészeti munkavégzés mentális egészséggel kapcsolatos kutatásai

A rendészetben dolgozók mentális egészségének mutatói kiemelt szerepet töltenek be mind a rendészeti munkához szükséges alkalmassági követelmények, mind a speciális körülményekhez való alkalmazkodás terén.

A rendészeti munkavégzés – mint segítő, támogató hivatás – elvárásaként fogalmazódik meg, hogy a személyi állomány kiegyensúlyozott, harmonikus és egészséges legyen, pozitív jövőképpel és a mentális terhelés magas szintjével rendelkezzen (Pápay, 2019).

A rendészet különböző területein való munkavégzés feltétlenül optimális szintű mentális egészséget kíván, melyet alátámasztanak a következő kutatási eredmények is. Detréné (2015) kutatásában a védelmi területeken szolgálatot teljesítő, speciális igénybevételnek kitett hivatásos állomány pszichés jellemzőit vizsgálta a stresszrezisztencia és reziliencia vonatkozásában. A vizsgált állománynál kimutathatók voltak azon protektív faktorok, melyek a megfelelő pszichés állapot eléréséhez és fenntartásához elengedhetetlenek.

A közszolgálatban szolgálatot teljesítők körében a reziliencia mint rugalmas ellenállóképesség kiemelkedő jelentőséggel bír a stresszreakciókkal szembeni megküzdés során (Urbán & Kovács, 2016).

A reziliencia a védelmi jellegű lélektani műveletekben is kulcsszerepet tölt be (Hornyák, 2016).

Hornyák (2012) a honvédség területén vizsgálta a reziliencia és az egészségmagatartás közötti összefüggéseket. Kutatásában a speciálisan a személyi állományra kifejlesztett, az úgynevezett Mentális Állóképesség Kvóciens (MÁQ) teszt segítségével mutatta ki az alábbi kapcsolatokat: a MÁQ értéke pozitív kapcsolatban állt az egészségvédő magatartásokkal (gyümölcs- és zöldségfogyasztás, fizikai aktivitás), ugyanakkor negatív összefüggést mutatott olyan egészségkockázati magatartásokkal, mint a dohányzás, koffeinfogyasztás. Az alkoholfogyasztás tekintetében szignifikáns eredmény nem volt kimutatható, a negatív irányú korreláció tendenciaszerűen jelentkezett. Ennek megfelelően a magasabb MÁQ szintű személyek jellemzően ritkábban dohányoztak, ritkábban fogyasztottak koffeint, viszont gyakrabban gyümölcsöt és zöldséget, és több fizikai aktivitást végeztek. Bár a szignifikáns korreláció nem jelenthet oksági

kapcsolatot, de jelzésértékű, hogy a MÁQ hatással van az egyén egészségmagatartására, és befolyásolhatja annak alakulását.

A rendőrtanulók által tapasztalt munkahelyi stressz jelenségét, és a mentális egészség egyes mutatóit vizsgálta Borbély (2019a) kutatása, amelynek fókuszában az egészségmagatartási szokások feltárása is szerepet kapott. Eredményei alapján nemi különbségek mutathatók ki az egészséges életmód és a mentális egészség több vonatkozásában is. A rendészeti munkavégzésre való felkészülés részeként, a rendészeti felsőoktatás intézménye, a mentálisegészség-fejlesztés színtereként jelenik meg.

A felsőoktatás útvesztői

A felsőoktatásban részt vevő hallgatók mentális egészségének fontosságához kétség sem fér, amint ezt több hazai és nemzetközi kutatás is bizonyítja. Gombás (2017) vizsgálata három felsőoktatási intézmény hallgatóinak pszichológiai immunkompetenciáira, és kiegészítővel kapcsolatos veszélyeztetettségére fókuszált. Kiemelhető, hogy a korán elköteleződő, érett személyiséggel rendelkező fiatalok ellenállóbbnak bizonyultak a pszichés stresszel szemben.

Bíró (2014) disszertációjában a Debreceni Egyetem népegészségügyi, gyógytornász és óvodapedagógus szakos hallgatóinak mentálisegészség-mutatóit vizsgálta. Kutatásában megállapítást nyert, hogy a hallgatók közel negyedét jellemezte a kedvezőtlen mentális egészség, amelynek mutatói az alacsony koherenciaérzés és a magas pszichés stressz voltak. A védőfaktorok tekintetében kimutatták, hogy a női hallgatóknál kiemelten a társas támogatás, míg a férfiaknál a fizikai aktivitás dominál. A vizsgálati eredmények mentén, a hallgatók mentális egészségének fejlesztésére kidolgoztak egy intervenció programot, mely szignifikánsan csökkentette a kóros mértékű pszichés stressz szintjét az önkéntesen részt vevő hallgatók körében. A mentális egészség megőrzésének és fejlesztésének helyszínékként tehát a felsőoktatási intézmények jelentős szerepet töltenek be. Az egészséges életmód és az egészséges magatartásformák kialakítását az oktatási intézmények szintjén is érvényesíteni kell. Az egészséges életmódra való nevelést pedig már iskoláskorban el kell kezdeni annak érdekében, hogy felnőttkorra a folyamatos ismeretbővítéssel elérhetővé váljon az egészségtudatos gondolkodás (Hidvégi & Bíró, 2015).

Kraiciné (2016) tanulmányában kiemeli, hogy az oktatási rendszer részeként az egyetem kiemelkedő szerepet játszik az egészség társadalmi meghatározásában. A fiatalok jellemzően hosszú időt, meghatározó éveket töltenek az intézményekben, mely évek nemcsak a tanulmányaikra vannak hatással, hanem

megalapozzák gondolkodásukat, jóllétüket, önmagukhoz való viszonyukat is. A mentális egészség megőrzése szempontjából azonban a felsőoktatásban részt vevő hallgatók nehezített helyzetben vannak, hiszen ebben az életszakaszban számos stresszforrással szembesülnek. A leggyakoribb stresszorokat Petrika (2012) összefoglalásában a 3. számú ábra mutatja:

3. számú ábra: *A felsőoktatás stresszorai Petrika (2012) nyomán*

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A fiatal felnőttkorban kiteljesedik az intimitásigény, ez a szerelem és a szexualitás megélésének időszaka. A megfelelő partnerkapcsolat megtalálásával a felnőttkori kötődési képesség is fejlődik. Mint minden életszakaszban, a fiatal felnőttkorban is megvannak a sajátos kihívásai és elképzelései is arról, hogy mit jelent a siker, a fejlődés és a boldogság (Pikó, 2005). Ryff (1998; Pikó, 2005) kiemeli, hogy a fiatalok számára a személyes hatékonyság, az önisméret fejlődése, önmaguk elfogadása és elfogadtatása a legfontosabb. Emellett a társas kapcsolatokban is leginkább az újdonságkeresés és tapasztalatszerzés jellemzi őket.

A készülődő felnőttkor (emerging adulthood) kifejezés Arnett nevéhez fűződik, aki 2000-ben fogalmazta meg, hogy a 18–25 év közötti fiatalok számára egy új életszakasz differenciálása válik szükségessé (Lisznyai, 2010). Arnett (2000) elmélete szerint ez az időszak alapvetően pozitív, kihívásokkal és lehetőségekkel teli, melynek fő feladata az identitás megtalálása és a lehetőségek megragadása, valamint a munka és a kapcsolatok világában való helytállás próbatétele.

A rendészeti felsőoktatás sajátosságai

A rendészeti munkavégzés során – a klasszikusan értelmezett rendészeti feladatok mellett – megfogalmazódnak speciális kompetenciákkal kapcsolatos elvárások is (például együttműködési, konfliktuskezelési és kommunikációs készségekkel kapcsolatosan). Mindezek fejlesztési igényeire a rendészeti felsőoktatás keretei között szükséges reagálni. A rendészeti szemléletmód változásai, a nemzeti felsőoktatási törvénynek való megfelelés, és a kompetenciaalapú képzés elvárásaihoz való illeszkedés az eredményes és színvonalas oktatás zálogaként jelenik meg (Hegedűs, 2019).

A Nemzeti Közszerológáti Egyetem hazánkban egyedüli felsőoktatási intézményként végzi a jövő közigazgatási szakemberei, a rendőrség, a katasztrófavédelem, a büntetés-végrehajtás, a honvédség, a nemzetbiztonság, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, valamint a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal – 2019. július 1-jétől Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság – szakembereinek képzését és felkészítését (Kovács, 2016). A belügyi rendészeti képzés magában foglalja a felsőfokú képzést a szakközépiskolai és pályaaorientációs képzésektől kezdve a főiskolai tisztképzésen keresztül a doktori képzésig és fokozatszerzésig. Ez a struktúra biztosítja a kiszámítható karrierív lehetőségét, a rendőri pálya iránti elhivatottság elmélyülését és a hosszú távú motiváció fenntartását is (Vári, 2018). A rendőrség végrehajtó állományának utánpótlását jelentős részben a rendészeti szakgimnáziumok hallgatói jelentik, emellett nagy létszámmal vannak jelen a Nemzeti Közszerológáti Egyetem nappali rendszerű alapképzéseiben részt vevők is (Kiss, 2005).

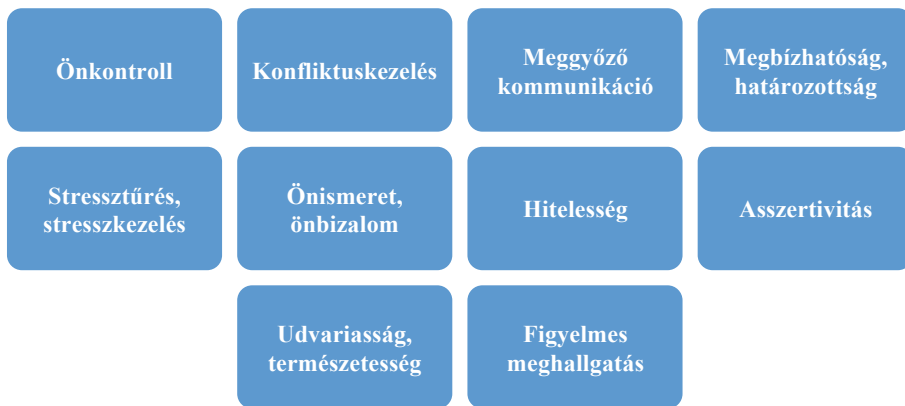
A rendészeti felsőoktatás iránt általánosan nagy az érdeklődés. A legtöbb civil felsőoktatási intézménnyel szemben a rendészeti felsőoktatás különös jellemzője, hogy a tisztjelöltek folyamatos fizikai igénybevételnek vannak kitéve. Ez a fokozott és tartós fizikai terhelés megfelelő egészségügyi állapotot követel (Erdős, 2019). Vári (2018) kiemeli, hogy a tisztjelölti intézmény bevezetése a rendőri hivatás iránti lojalitás kialakítását is célozza: a képzés kezdeti stádiumában a rendőri munka legalacsonyabb szintjének megfelelő állami végzettséget ad, így a tanulmányok esetleges megszakítása esetén is elhelyezkedést biztosít, emellett a jól teljesítő hallgatók számára ösztönző rendszert is jelent. A rendészeti felsőoktatás tehát megfelelő szakmai alapot és autonóm mozgásteret nyújt a hallgatóknak a személyes felelősségvállalás, az önfejlesztés és az élethosszig való tanulás terén. A rendvédelmi szervek világához hasonlóan a rendészeti képzés is hierarchikus rendszerű, mely strukturált és kerettartó működést igényel (Borbély, 2019b).

A mentális egészség kiemelkedő jelentőségét támasztja alá az a tény, hogy a

munkahelyi stresszhez kapcsolódó jelenségek a rendészet területén is kiemelten jellemzők. A követelményeknek való megfelelés, a felelősségvállalás és a különböző szintű munkahelyi konfliktusok jelentős stresszorokként azonosíthatók. A hierarchikus szervezeti működés az alkalmazkodásra és a lojalitásra megkülönböztetett hangsúlyt helyez, szemben a versenyszférával (Haller, Hazafi & Kóródi, 2017). Mindemellett, a rendészeti felsőoktatásnak és a rendészeti szervezeteknek érdemes figyelemmel kísérniük az újonnan belépő fiatal generációt, sajátos tulajdonságaik és a hierarchikus rendszerhez való viszonyuk tekintetében is (Szabó, 2017).

A rendészeti képzések alapjául azok a kompetenciák szolgálnak, amelyek a közszolgálatban dolgozók mindennapi munkájában feltétlenül szükségesek. A különböző szintű képzések során olyan kompetenciák kialakítása a cél, amelyek segítségével a hallgatók képesek lesznek tudásukat alakítani, integrálni, és ezzel összefüggésben alkalmazni az adekvát technikákat, megoldásmódokat (Krémer & Molnár, 2007). A rendészeti képzésben a legfontosabb elemekben hasonlóság mutatkozik az egységes közszolgálati alapkompenciákkal¹. A rendőri munkában kiemelt jelentőségű kompetenciákat (Borbély, 2019b) a 4. számú ábra mutatja be.

4. számú ábra: *A rendőri munkában kiemelt fontosságú kompetenciák Borbély (2019b) nyomán*

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

¹ Az egységes közszolgálati alapkompenciák azonosítását a Rendőrség Tudományos Tanácsa, valamint a KÖFOP-2.1.5.-VEKOP-16. azonosító számú, A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása című projekt Kiválasztási Munkacsoportjának keretében megalakult Alapkompencia Kutatócsoport végezte el. A rendvédelmi szervek bevonásával megvalósult vizsgálat célja elsődlegesen az egységes kompetenciák meghatározása volt, valamint a kompetenciák viselkedéses megjelenéseinek leírása (Malét-Szabó, Hegyi, Hegedűs, Szeles & Ivaskovics, 2018).

Mindezen készségek a rendészeti képzés különböző szintjein kiemelten fontos, fejlesztendő és fejleszthető kompetenciák, amelyek jelentősége egyre hangsúlyosabbá válik (Borbély, 2019b). A fiatal tisztjelölteket olyan további sajátosságok is jellemzik, mint az önállóság és a változatosság igénye, melyek érdekében gyorsan képesek munkahelyet és hivatást váltani. Mindez a pályaelhagyás megelőzése szempontjából kitüntetett figyelmet érdemel (Szabó, 2017).

A felsőoktatás aktuális kihívásaként fogalmazza meg Freyer (2018) az egészségfejlesztés beépítését a képzési rendszerbe. A prevenció, az egészségtudatosság és az egészséges életmód jellemzően kevés hallgató mindennapjaiba épül be. Számos felsőoktatási dokumentum megfogalmazza, hogy az egyetemek jövője szempontjából alapvető jelentőségű, hogy mind az oktatók, mind a hallgatók életkörülményeit, életminőségét folyamatos fejlesztéssel javítva járuljon hozzá az oktatás minőségéhez. Elérendő cél továbbá, hogy az intézmény megőrizze és fejlessze a magas szakmai színvonalú oktatóit amellet, hogy fokozza a hallgatókat vonzó és megtartó képességét is, valamint a minőségi oktatógárda kialakítását és megőrzését (Bárdos & Kraiciné, 2018). Bár az egészségfejlesztés terén az egyéni felelősség meghatározó, a felsőoktatás komoly szerepet vállalhat a motiváció felkeltéséért és fenntartásáért is.

Összefoglalás

A tanulmányban célul tűztem ki a mentális egészség relevanciájának hangsúlyozását a rendészeti felsőoktatásban. Ennek során feltártam a mentális egészség összetevőit, és pozitív pszichológiai szemléletben vizsgáltam a mentális egészség felsőoktatásban betöltött szerepét is. Kitértem a lehetséges kapcsolódási pontokra, melyek egyértelműen a pozitív mentális egészség fejlesztéséhez vezetnek. Kiemelendő, hogy a rendészeti munkavégzés stresszorai feltétlenül igénylik a személyiségműködés magas szintjét, a stresszhelyzetekkel való adekvát megküzdést és a megküzdési készségek fejlesztését. A mentálisegészség-mutatóinak tárgyalása során olyan kompetenciákat is érintettem, amelyek fejlesztése a jelenlegi felsőoktatási képzés során kompetenciafejlesztő tréningek formájában valósul meg. A kompetenciafejlesztő tréningek körének bővítése, széles körű szorgalmazása konstruktívan hozzájárul a mentális egészség fejlesztéséhez, egyúttal a rendészeti felsőoktatásban hallgatók egészségmagartartásának pozitív pszichológiai szemléletű támogatásához.

Felhasznált irodalom

- Antonovsky, A. (1987). Health promoting factor at work: the sense of coherence. In Kalimo, R., El Batawi, M. A. & Cooper, C.L. (Eds.), *Psychosocial factors at work and their relation to health* (pp. 153–167). WHO.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging Adulthood. A Theory of Development from the Late Teensthrugh the Twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Bárdos Gy. & Kraiciné Szokoly M. (2018). Egészség, életmód, egészségfejlesztés a felsőoktatás szemszögéből. *Neveléstudomány*, (2), 5–21. <https://doi.org/10.21549/NTNY.22.2018.2.1>
- Bíró É. (2014). *Felsőoktatásban tanulók mentális egészsége*. Doktori értekezés. Debreceni Egyetem.
- Borbély Zs. (2019a). Egészségmagatartás és mentális egészség – nemi különbségek a munkahelyi stressz megélésében. *Belügyi Szemle*, 67(7-8), 37–49. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.7-8.3>
- Borbély Zs. (2019b). Az iskolarendszerű rendőrképzés napjainkban. In Zsámbokiné Ficskovszky Á. (Szerk.), *Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében* (pp. 38–50). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. <https://doi.org/10.37372/mrtvtpt.2019.1.2>
- Detrené U. N. (2015). *A stressz-rezisztencia és a pszichológiai reziliencia fejlesztésének és fenntartásának szükségessége a védelmi szektorban*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Erdős Á. (2019). A rendészeti tisztté válás első nehézségei – a gyermeki elképzelések találkozása a realitással. *Új Pedagógiai Szemle*, (1-2), 79–99.
- Freyer T. (2018). Az egészségfejlesztő egyetem. *Sport -és Egészségtudományi Füzetek*. 2(4), 29–37.
- Gombás J. (2017). Felsőoktatási hallgatók pszichológiai immunkompetenciáinak vizsgálata. In Karlovitz J. T. (Szerk.), *Válogatott tanulmányok a pedagógiai elmélet és szakmódszertanok köréből*, (pp. 168–180). Pető András Főiskola. <https://doi.org/10.18427/iri-2017-0026>
- Haller J., Hazafi Z. & Kóródi Gy. (2017). *Stressz, kiegészítés és törvényi szabályozás*. Dialóg Campus Kiadó.
- Hegedűs J. (2019). Szemléletformálás a rendészeti képzésben. In Hegedűs J. (Szerk.), *A magatartástudomány helye és szerepe a rendészeti képzésben* (pp. 5–18). Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Hidvégi P. & Bíró M. (2015). *A rekreáció elmélete és módszertana 2. Egészségfejlesztés*. Líceum Kiadó.
- Hornyák B. (2012). Mentális állóképesség összefüggése az egészségmagatartással. *Honvédtudomány*, 64(3-4), 129–142.
- Hornyák B. (2016). A mentális állóképesség fejlesztése, mint lehetséges védelmi jellegű lélektani művelet. *Hadtudományi Szemle*, 9(1), 235–248.
- Keyes, C. L. M. (2002). The Mental Health Continuum: From Languishing to Flourishing in Life. *Journal of Health and Social Behavior*; 43(2), 207–222. <https://doi.org/10.2307/3090197>

- Keyes, C. L. M. (2007). Promoting and protecting mental health as flourishing. *American Psychologist*, 62(2), 95–108. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.62.2.95>
- Kiss R. (2005). A belügyi rendészeti képzés Magyarországon. *Magyar Rendészet*, 5(2) 150–171.
- Kishegyi J. & Makara P. (Szerk.) (2004). *Az egészségfejlesztés alapelvei. Az egészségfejlesztés alapvető nemzetközi dokumentumai*. Országos Egészségfejlesztési Intézet.
- Kovács G. (2016). A Nemzeti Közszerződési Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztekkel szemben támasztott követelmények változásai. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, No. 17.* (pp. 259–264). Magyar Hadtudományi Társaság.
- Kraiciné Sz. M. (2016). Egészségfejlesztés a felsőoktatásban – Gondolatok egy felsőoktatást érintő projekt zárása kapcsán. *Opus et Educatio*, 3(5), 512–528.
- Krémer F. & Molnár K. (2007). Előszó az integrált társadalomtudományi képzés c. tantárgyhoz. In Molnár K. (Szerk.), *Rendészeti kommunikáció vezetőknél* (pp. 7–8). MA tananyag. Rendőrtiszti Főiskola.
- Lisznyai S. (2010). Készülődő felnőttég. Kutatás a fiatalok mentálhigiénés állapota témakörében. In Puskás-Vajda Zs. & Lisznyai S. (Szerk.), *Életrszakaszok határán: közösségi és egyéni tanulási feladatok* (pp. 9–25). FETA.
- Malét-Szabó E., Hegyi H., Hegedűs J., Szeles E. & Ivaskécsics K. (2018). Rendőri alapkompétenciák. Az egységes közszolgálati alapkompétenciák tükrében. *Rendőrségi Tanulmányok*, 1(1), 15–74.
- Marmot, M. & Bobak, M. (2000). International comparators and poverty and health in Europe. *British Medical Journal*, 321, 1124–1128. <https://doi.org/10.1136/bmj.321.7269.1124>
- Nagy H. (2019). *A pozitív pszichológia alkalmazása a klinikai és egészségpszichológiában*. Eötvös Kiadó.
- Oláh A. & Kapitány-Fövény M. (2012). A pozitív pszichológia tíz éve. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 67(1), 19–45. <https://doi.org/10.1556/mpszle.67.2012.1.3>
- Pápay N. (2019). Hallgatói pszichés jóllét összetevői a rendészeti felsőoktatásban. In Hegedűs J. (Szerk.), *A magatartástudomány helye és szerepe a rendészeti képzésben* (pp. 46–59). Nemzeti Közszerződési Egyetem.
- Petrika E. (2012). *Rendszerezés tesztelés hatása a mentális egészségre és az életminőségre fiatal felnőtteknél: depresszív tünetek, stressz és stresszkezelés összefüggéseinek empirikus vizsgálata*. Debreceni Egyetem.
- Pikó B. (2002). *Egészségpszichológia*. Új Mandátum Kiadó.
- Pikó B. (2004a). Interplay between self and community: A role for health psychology in Eastern Europe's public health. *Journal of Health Psychology*, 9(1), 111–120. <https://doi.org/10.1177/1359105304036105>
- Pikó B. (2004b). Csoporthatások a serdülőök identitásformálásában, kapcsolati szerktúrájában és egészségmagatartásában. *Pszichoterápia*, 13(1), 16–22.
- Pikó B. (2005). *Lelki egészség a modern társadalomban*. Akadémiai Kiadó.
- Pikó B. (2011). Életminőség és egészségvédelem a modern társadalomban. *Korunk*, 22(4), 3–9.

- Reinhardt M. (2013). *Mentális egészség és tünetképzés összefüggései a családi működéssel serdülőknél*. Doktori disszertáció. Eötvös Lóránd Tudományegyetem.
- Seligman, M. E. P. & Csíkszentmihályi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish – Éljen boldogan!* Akadémiai Kiadó.
- Szabó K. (2017). Női generációk és helyzetük a hazai és uniós munkaerőpiacon. *Studia Mundi*, 4(5), 60–72. <https://doi.org/10.18531/Studia.Mundi.2017.04.05.60-72>
- Urbán N. & Kovács L. (2016). A pszichológiai reziliencia, mint integrált alkalmazkodó rendszer. *Honvédorvos*, 68(3-4), 43–50. <https://doi.org/10.29068/HO.2016.3-4.43-50>
- Urbán R., Buda B., Hevesi K., Kökönyei Gy., Nagy H., Rigó A., V. Komlósi A. & Várnai D. (2007). *Mentális egészségfejlesztési stratégia-pozitív egészségfejlesztés és primer prevenció*. Országos Egészségfejlesztési Intézet.
- Vári V. (2018). A rendőri életpályamodell és a rendőri felsőoktatás összehangoltsága. *Magyar Rendészet*, 18(2), 205–222.
- WHO (1988). Adelaide-i ajánlások az egészséget támogató közpolitikáról. Második Nemzetközi Egészségfejlesztési Konferencia, Adelaide.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Fibiné Babos B. (2022). A mentális egészség relevanciája a rendészeti felsőoktatásban. *Belügyi Szemle*, 70(4), 789–803. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.9>

Ajánlás a Nemzetközi Rendészeti Figyelő rovat elé

Finszter Géza

professor emeritus, ny. rendőr ezredes
Magyar Tudományos Akadémia doktora,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar

Korinek László

professor emeritus
Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja,
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar

A rovat *célja* ezúttal a rendészeti igazgatás külföldi szakirodalmából olyan témák felvillantása, amelyek részben működési és szervezeti kérdések, részben pedig hagyományosnak mondható kriminológiai tematikák. Természetesnek kell tekinteni, hogy a COVID–19 harmadik évében változatlanul aktuális a járvány elleni küzdelem.

A szerkesztés *módszere* ebben az esetben is az európai és a tengeren túli rendészeti profilú szakfolyóiratok áttekintése abból a szempontból, hogy az előzőekben meghatározott területeket érintő publikációk kiválasztásra kerüljenek.

Az elkészült recenziók főbb *megállapításai* megerősítik a rendészeti igazgatásnak azokat a főbb törekvéseit, amelyek a 21. század harmadik évtizedét jellemzik. Ide sorolható a rendőrségi szervezetek reform értékű fejlesztése, a környezet- és klímavédelem feladatainak közbiztonsági összefüggései a digitális világ biztonságra gyakorolt hatásai.

A rovat fő *értéke* az, hogy a recenziók a nemzetközi rendészeti szakirodalom legújabb termékeiből széles körű és szakszerű áttekintést adnak, biztosítva azt, hogy az érdeklődők az eredeti forrásokhoz is hozzáférhessenek.

A rendőrségek működésének legérzékenyebb területe a jogsértő hatósági fellépések határozott elutasítása, a rendészeti eljárások jogszerűségének garanciákkal történő biztosítása, a kegyetlen-megalázó bánásmód leleplezése csakúgy, mint a közszolgálatra méltatlanná váló személyek testületből való eltávolítása. Lippai Zsolt recenziója azt is nyilvánvalóvá teszi, hogy a törvényesség érvényre juttatásában a tüneti kezelések helyett a rendészeti szervezetek reformja hozhat megnyugtató eredményeket.

A kutatói érdeklődésnek egy szokatlanul új irányát ismerhetjük meg a *közjavak* fogalmát körüljáró tanulmányból, amelyet Zsákai Lénárd ismertet. Az Európai Unió és az egyes tagországok számára egyaránt fontos a biztonság, mint alapvető közjó, amit világosan el kell választani a *magánjavaktól*. Utóbbiak ugyanis jellemzően piaci mechanizmusokon keresztül hasznosulnak. Nemzetközi szinten, ahol az államok kollektívája – a kölcsönös biztonság mellett – olyan közjavakra építheti az integrációt, mint a jogállamiság intézményei, az

egészségügy, a honvédelem a környezettudatosság és klímavédelem, meg kell találni a nemzeti és az uniós szintű cselekvés leggyümölcsözőbb útjait.

A bűnmegelőzésnek a digitális térben megvalósítható új lehetőségeiről számol be Kalmár Ádám recenziója, amelyből a számítógéppel támogatott kockázatelemzés hollandiai módszereibe kaphatunk áttekintést. Fekete Csaba a szlovák önkormányzati rendőrség jogszabályi alapjait és működését mutatja be.

Az Egyesült Államokat és Spanyolországot érintő kutatásra alapozva az illegális kábítószerpiac digitális térben bekövetkezett helyfoglalásáról tudósít Nagy Ivett munkája. Dulai Péter a sorozatgyilkosságok ausztráliai történetét áttekintő tanulmányt elemez. Herczeg Mónika a COVID–19-járvány elleni küzdelemnek a francia, illetve a holland kormány által követett stratégiai és taktikai lépéseit elemző tanulmányra hívja fel az olvasók figyelmét.

Recommendation in front of the column of the International Law Enforcement Observer

This time, the *aim* of the column is to highlight topics from the foreign literature on law enforcement administration, which are partly operational and organisational issues and partly traditional criminological topics. It should be taken for granted that, in the third year of COVID–19, the fight against the epidemic remains topical.

The editorial *method* used in this case again is to review European and overseas law enforcement journals in order to select publications in the areas identified above.

The main *findings* of the completed reviews confirm the major aspirations of the law enforcement administration that characterize the third decade of the 21st century. These include the reform-oriented development of police organisations, the public security context of environmental and climate protection tasks, and the impact of the digital world on security.

The main *value* of the column is that the reviews provide an extensive and professional overview of the latest international law enforcement literature, ensuring that those interested also have access to the original sources.

The most sensitive area in the operation of police forces is the firm rejection of unlawful actions by the authorities, the guarantee of the legality of police procedures, the unveiling of cruel and degrading treatment, and the removal of

persons who become unworthy of the civil service. Zsolt Lippai's review also makes it clear that the reform of law enforcement organizations can bring reassuring results in enforcing the rule of law instead of symptomatic treatments.

We can learn about an unusual new direction of research interest from the study surrounding the concept of *public goods*, which is described by Lénárd Zsákai. For both the European Union and individual Member States, security is an essential public good that must be clearly separated from *private goods*. The latter are typically exploited through market mechanisms. At international level, where the collective of states, – in addition to mutual security – can build integration on public goods such as the rule of law, health, defence, environmental awareness and climate protection, the most fruitful ways to act at national and EU level need to be found.

Ádám Kalmár's review reports on the new possibilities of crime prevention in the digital space, from which we can get an overview of the Dutch methods of computer-assisted risk analysis. Csaba Fekete presents the legal basis and functioning of the Slovak municipal police.

Based on research in the United States and Spain, the work of Ivett Nagy reports on the seizure of the illegal drug market in the digital space. Péter Dulai analyses a study reviewing the history of serial killings in Australia. Mónika Herczeg draws readers' attention to a study analysing the strategic and tactical steps taken by the French and Dutch governments to combat the COVID-19 epidemic.

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

Nemzetközi Rendészeti Figyelő V. International Law Enforcement Observer V.

Lippai Zsolt

mesteroktató, doktorandusz,
rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Kalmár Ádám

osztályvezető, doktorandusz,
rendőr alezredes
Baranya Megyei
Rendőr-főkapitányság,
Idegenrendészeti Osztály
kalmara@baranya.police.hu

Nagy Ivett

doktorandusz,
rendőr hadnagy
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
nagy.ivett@uni-nke.hu

Zsákai Lénárd

kiemelt főreferens, doktorandusz,
rendőr főhadnagy
Belügyminisztérium,
Európai Együttműködési Főosztály
lenard.zsakai@bm.gov.hu

Fekete Csaba

Dr. mesteroktató, doktorandusz,
c. r. danártábornok
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
fekete.csaba2@uni-nke.hu

Dulai Péter

doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
dulai.peter@uni-nke.hu

Herczeg Mónika

doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
herczegmonica@gmail.com

Lippai Zsolt

Új keret? A rendészet átalakításának garanciái

A New Frame? Transforming Policing through Guarantees of Non-Repetition

Brianne McGonigle Leyh tanulmánya szerint a világ országai szembesülnek a személyes integritás fizikai megsértésében megnyilvánuló, jogszerűtlen rendőri intézkedések társadalmi következményeivel (McGonigle, 2020). A szerző tudományos kutatások eredményeit felhasználva mutatja be a rendőrség és a civil közösségek közötti kapcsolat megrendülését, valamint a bizalom helyreállítására és fenntartására irányuló kezdeményezések alacsony határfokát. Megfogalmazza az átfogó rendőrségi reformok igényét. Prioritásként jelöli meg a biztonsági ágazat, a rendfenntartás átalakításának szükségességét, a polgári lakosság által ellenőrzött hatékonyabb és elszámoltathatóbb, a jogszerűséget

szavatoló intézmények létrehozását, a rendészeti intézkedések összhangjának megteremtését az emberi jogok tiszteletével és a jogállamiság elveivel.

Az előfordult konfliktusokat követő béketeremtés részeként vizsgálja, hogy egyfelől miként lehetne garantálni, hogy a hatóságok jogsértései ne ismétlődjenek meg, másfelől hogyan előzhetőek meg a jövőben fenyegető jogszerűtlen fellépések. Ezekre a kérdésekre a rendőrségi reformok körüli viták során lehetséges válaszokat keresni. A tanulmány hitet tesz amellett, hogy a rendészeti ágazat holisztikus megközelítése érveket szolgáltat az intézményi reformok szükségességéhez. A reformok kiterjednek az erőszakot megelőzni képes garanciális normák tiszteletben tartására, valamint a rendőrség és a társadalom közötti bizalmi kapcsolatok megerősítésére. Ezeknek a céloknak a megvalósítása az emberi jogok hatékonyabb védelmezéséhez szükséges.

A tanulmány azt vizsgálja, hogy a rendőri erőszak útjába korlátokat állító garanciák hogyan kínálnak lehetőséget a változtatására azáltal, hogy ezek a jogintézmények a lehetséges áldozatok egyéni élethelyzetét csakúgy figyelembe veszik, mint a közbiztonság jogszerű megőrzésével összefüggő társadalmi elvárásokat. Mivel a jogsértő hatósági erőszak tilalma nemzetközi emberi jogi normákban is kifejeződik, így az államok kötelessége mindazoknak az intézményi és normatív feltételeknek a megteremtése, amelyek a megelőzést, valamint a bekövetkezett jogsértések kivizsgálását és a sérelmek orvoslását szolgálják. A kutatás rámutat arra is, hogy amennyiben az állam a jogsértések kivizsgálásában kellő gondossággal jár el, ez a felelős magatartás érzékelhetően javítja a hatóságok működésének jogszerűségét, komoly akadályt jelent a jogsértő gyakorlat folytatásának útjába, végül érzékelhetően növeli a civil társadalom és a hatóságok közötti bizalmat.

A kellő gondossági kötelezettség azt is megköveteli az államoktól, hogy a rendőri erőszakhoz és az áldozattá váláshoz vezető kockázati tényezők minimalizálása érdekében maradéktalanul teljesítsék a kockázati tényezők kezelésére irányuló intézkedéseket: először a jogsértő cselekmények bekövetkezésének megelőzését, másodsor az elkövető büntetőeljárás alá vonását és megbüntetését, valamint harmadszor a megfelelő szintű jogorvoslat biztosítását. A szerző a rendőrségi reform részének tekinti a kulturálisan is érzékeny társadalmi szereplőkkel folytatott párbeszédet, de jelentőséget tulajdonít annak is, hogy legyen részletes áttekintés a bekövetkezett jogsértések típusairól, történjék meg ezek okainak feltárása, a jogsértőkkel szemben érvényesüljön a következetes felelősségre vonás, ami a szükséges esetekben a szolgálatból történő elbocsátásig terjedhet.

A szerző kifejti, miszerint álláspontja szerint nem léteznek univerzális megoldások, mert minden jogeset egyedi vonásokkal rendelkezik. Ugyanakkor az

általára vázolt megoldási minta egyértelmű válasz a bekövetkezett jogsértésekre, amelyben kifejeződik az államnak az emberi jogok védelméért viselt felelőssége, a hivatali szervek munkájához nélkülözhetetlen bizalom megerősítése. Elengedhetetlen az is, hogy az államok a jogállamiság gyakorlatában elszámoltathatóak legyenek, amihez nem nélkülözhető nemzetközi szerződésekben rögzített ellenőrzési rendszer működtetése.

Brianne McGonigle Leyh tanulmányában hangsúlyt kapott az is, miszerint a bekövetkezett konfliktusokat követő béketeremtés során minden esetben figyelembe kell venni a helyi közösségek kulturális sajátosságait és azok változó társadalmi dinamikáját. Ellenkező esetben a tervezett össztársadalmi célok csak igen korlátozott szinten valósulhatnak meg. A legfőbb tanulság az, hogy a jogállamiság útján járó rendészet számára gyökeres változást csak a konzervatívizmus áttörése, a reform értékű modernizáció elfogadása hozhat.

Felhasznált irodalom

McGonigle, L. B. (2020). A New Frame? Transforming Policing through Guarantees of Non-Repentation. *A Journal of Policy and Practice*, 15(1), 362–372. <https://doi.org/10.1093/police/paaa035>

Zsákai Lénárd

Az európai belbiztonság mint közjó

European Internal Security as a Public Good

A tanulmány az európai belső biztonsági együttműködés új kutatási megközelítésének új irányát kívánja előmozdítani a közjavak vizsgálatának szemszögéből (Bossong & Rhinard, 2021).

A műben a szerzők rávilágítanak arra, hogy az Európai Unió (továbbiakban EU) belső biztonsággal kapcsolatos együttműködése úgy jellemezhető, mint egyfajta „közjó” előállítására irányuló közös erőfeszítés, amely egyéni hozzájárulások révén jön létre, és kollektív egységgé alakítható. E tény összhangban van az uniós együttműködési törekvésekkel. A tagállamoknak olyan intézkedéseket kell hozniuk, amelyek közös eredményekkel járnak a legérzékenyebb területeken, mint például a terrorizmus visszaszorítása vagy a szervezett bűnözés elleni küzdelem.

Bossong és Rhinard kifejtik, hogy a közjavak keretrendszere gazdag eszköztárat kínál a közös célok megfogalmazásához, az értékeléséhez, az

együttműködésekben felmerülő problémák elemzéséhez és az EU belső biztonságát szolgáló intézmények kialakításához. Véleményük szerint ez az elméleti megközelítés további kutatásokat ösztönözhet, és eredményezheti az uniós szintű együttműködést.

A cikkben a szerzők három fő területet érintenek. Elsőként empirikus tapasztalatokat ismertetnek és rámutatnak a meglévő belbiztonsági szakirodalom jelentős hiányosságaira. Megállapításaik szerint a tudósok már meglehetősen régóta küzdenek az EU belbiztonsági együttműködésének tartalommal való kitöltéséért. Sokan érdekalapú megközelítéssel próbálják alátámasztani, hogy a biztonság területén hagyományosan „erős védelmet” szorgalmazó európai államok miért tartják fontosnak ezt a törekvést. Egyes válaszok erre a kérdésre a poszt-vesztfáliai államrendszer irányába történő strukturális elmozdulásokra mutatnak rá. Más kutatások viszont a külső „sokkhatásokra” és fenyegetésekre hivatkoznak. Ezek a jelenségek olyan együttműködésre ösztönzik a tagállamokat, amelyekre korábban nem volt példa. A belső biztonsági együttműködés magyarázatára használt más megközelítések ideológiai tényezőkre összpontosítanak. Vannak kutatók, akik nyomon követik, hogy az új transznacionális biztonsági fenyegetések észlelése és feldolgozása hogyan történik az egyes tagállamok és az EU szintjén,

A szerzők kifejtik, hogy a közjavak elmélete három, egymással összefüggő kérdéscsoportot vizsgál: egyrészt lehet-e bizonyos javakat kizárólag azok számára hozzáférhetővé tenni, akik azt előállítják, és számít-e az adott közjavakat felhasználó fogyasztók nagyságrendje, másrészt minden egyes egyén hozzájárulása azonos mértékű-e az adott közjó előállításához, harmadrészt pedig a csoportnagyság vagy egyéb intézményi tényezők megváltoztatják-e az adott közjavak előállításának motivációit.

A második részben felvázolásra kerülnek a közjavak megközelítésének legfontosabb „építőelemei”, továbbá áttekintést kaphatunk a közjavaknak a regionális biztonság és az európai integráció különböző területein történő jelenlegi tényleges és jövőbeli potenciális alkalmazásáról. A közjavak elméletének vizsgálatakor a tanulmány készítői hangsúlyozzák, hogy szükséges megkülönböztetni a piaci viszonyok között kézzel foghatóan előállítható és megteremthető magánjavakat, amelyek hatékony létrehozása lehetséges, azoktól a közjavaktól, amelyek előállításához más formákra – jellemzően politikai és/vagy társadalmi értelemben kollektív cselekvésre – van szükség. Az ilyen javak mindig közösségi termékek. Amint az adott javak rendelkezésre állnak, mindenki élvezni fogja azok gyümölcseit. Sőt, a kollektivitás egyik tagjának intenzívebb fogyasztói aktivitása nem rövidíti meg a közösség többi tagját a hasznosításban. Más szóval, az ilyen „tisztá” közjavak nem zárhatóak el senkitől (mindenki

élvezi az előnyöket) és egymással nem rivalizálnak. Viszont szemléltetésre kerül azon probléma, miszerint a közjavak egyéni felhasználásához nem szükséges a kollektív hozzáférhetőség biztosítása. Ezzel szemben a klasszikus magánjavak esetében a javakat előállító személy az áruk megteremtésére (előállítására) fordított költségeket úgy térítheti meg, hogy a felhasználó személytől valamilyen ellenszolgáltatást (például díjfizetést) kér. A kollektív cselekvés problémájának leküzdéséhez egy irányítási jogkörrel felruházott jogi entitásnak (például kormánynak) kötelező hozzájárulást (például adót) kell szednie az összes potenciális felhasználótól. A modern államok így állítják elő és tartják fenn az alapvető közjavakat, például a jogi intézményeket, az egészségügyet vagy a honvédelmet. Nemzetközi szinten, ahol az államok kollektívája olyan közjót kíván létrehozni, mint a kölcsönös biztonság, a környezettudatosság és klímavédelem vagy egy betegség felszámolása, a problémák hasonlóak, de a megoldások kevésbé nyilvánvalók és átláthatók.

A tanulmány a továbbiakban rávilágít arra is, hogy a közjó elméletét számos esetben alkalmazták az uniós integráció létrehozásában, különösen pedig az EU biztonságpolitikájának alakításában. Egyesek magát az uniós együttműködést klasszikus törekvésnek tekintik, ami a tiszta közjavak közösségi szintre emelésére irányul az erőforrások jobb mobilizálása vagy a jobb szabályozás érdekében. A jelenlegi helyzetben a közjó elméletének néhány elszigetelt alkalmazása az EU belső biztonsága érdekében az együttműködés erősségeit és korlátait egyaránt tükrözi. A szerzők számos korábbi kutatási eredményt és álláspontot ismertetnek, amiből megtudhatjuk, hogy egyes vélemények és kvantitatív jellegű vizsgálatok szerint a biztonsági feladatok hatékonyan teljesülnek a tagállamok között, ezzel szemben létezik olyan vizsgálati eredmény is, ami azt mutatja, hogy az EU még nem alakított ki egy olyan erőforrás-mobilizációs rendszert, ami válságok idején is működőképesnek bizonyulhatna.

Abból a célból, hogy új elméleti megközelítések kaphassanak teret az EU belső biztonságának elemzésére, a cikk szerzői bemutatják a közjavak elméletének három egymást kiegészítő alkalmazhatóságát. A három fő irány a következőképpen alakul: feltáró keretrendszer a javak természetének értékeléséhez, magyarázó eszköz az együttműködési problémák megvilágítására és előíró modell az intézményi tervezési javaslatok kidolgozására.

A mű összegző részében a szerzők hangsúlyozzák, hogy a belső biztonsági kérdésekben folytatott európai együttműködés egyre növekvő kutatási terület, de megalapozásához hiányzik egy olyan szilárd elmélet, ami képes lenne feltárni az alapvető törvényszerűségeket. Ezt a területet többnyire empirikus leírások és szűkre szabott elemzések jellemzik. A cikkben kifejtésre kerül, hogy a „közjavakra” való elméleti összpontosítás hasznos feltáró, magyarázó, sőt a

gyakorlatot is alakító befolyást biztosíthat, lehetővé teszi a tudósok számára, hogy összehasonlítsák a belső biztonsági kérdésköröket. Bossong és Rhinard úgy vélik, hogy a felvázolt keret, illetve annak elemei felhasználhatók az EU belső biztonságával kapcsolatos vizsgálatokhoz. Álláspontjuk szerint itt az ideje, hogy strukturált, elméletileg megalapozott módon lehessen feltenni az EU belső biztonságával, mint közjavak egyik fontos területével kapcsolatos alapvető kérdéseket.

Felhasznált irodalom

Bossong, R. & Rhinard, M. (2021). European Internal Security as a Public Good. *European Security*, 22(2), 129–147. <https://doi.org/10.1080/09662839.2012.727181>

Kalmár Ádám

Előrejelző rendészet: A kockázatértékeléssel kapcsolatos kockázatok

Predictive policing: The risks associated with risk assessment

A hollandiai Utrecht egyetemének tanára, Litska Strikwerda tanulmánya két holland prediktív rendőri eszköz, vagyis számítógépes algoritmus (a SyRI és a CAS) működésének tapasztalatai alapján olyan kérdéseket tanulmányoz, melyek hazánkban még kevésbé vetődtek fel, tekintettel arra, hogy a rendészeti munkát a mesterséges intelligencia eszközeivel támogató kockázatértékelési algoritmusok használata még nem elterjedt (Strikwerda, 2021). Hollandiában azonban igen, olyannyira, hogy nemrégiben a kormány leállította a SyRI, a csalók előrejelzésére szolgáló előrejelzésen alapuló rendőri eszköz használatát, mivel a hágai kerületi bíróság szerint az sérti a magánélethez való jogot.

De mi is az a prediktív, vagyis előrejelző rendészet, és milyen eszközökkel valósítják meg? A lényege a számítógéppel támogatott kockázatértékelésen alapuló bűnmegelőzés. A rendőri munka előrejelzésen alapuló „jövőbe látási képességéhez”, vagyis olyan elemzési technikák alkalmazásához, amelyek a rendőri intézkedések valószínűsíthető célpontjainak azonosításához nyújtanak támpontot, olyan matematikai vagy logikai képleteket alkalmazó algoritmusok szükségesek, melyek a jövőbeni bűncselekmények elkövetőire vagy helyszíneire, esetenként a lehetséges áldozatok körére vonatkozóan alkotnak előrejelzéseket.

Az algoritmusok használata azonban a szerző megállapítása szerint kockázatot rejt magában. Tekintettel arra, hogy a kockázatelemzéseket végrehajtó

alkalmazások működése gyakran nem átlátható, nem lehet megfelelően mérlegelni a bűnmegelőzés azon kockázatait, amelyek a magánélethez való jog aránytalan sérelméhez, valamint az egyenlő bánásmódhoz, illetve a megkülönböztetés elleni védelemhez való jogok megsértéséhez vezethetnek.

A holland SyRI-t (rövidítve: Systeem Risico Indicatie, ami lefordítva Kockázat Jelző Rendszer) például a kormány a társadalombiztosítási és a jövedelemmel kapcsolatos rendszerek, az adók és más járulékok, valamint a munkajog területén elkövetett csalások megelőzésére és leküzdésére használta. A rendszer input adatai között – a személyes adatokon kívül – foglalkoztatási, adóssággal kapcsolatos, egészségbiztosítási és integrációs adatok találhatóak. A titkosított adatokat a rendszer olyan természetes vagy jogi személyiségek beazonosítására használta, melyek potenciálisan elkövethetnek adócsalást, majd ezen kockázatosnak ítélt egyének és cégek adatait átadta egy elemző csoportnak, akik a nyomozó szervezetek továbbították. Problémát jelent, hogy ezeknél a „fekete dobozoknál” a bemenet és a kimenet jól megfigyelhető, de az általuk használt kockázati modell nem ismert, csak az valószínű, hogy egy bizonyos előrejelző modellt alkalmaznak.

A szerző által elemzett másik prediktív rendőri eszköz a holland CAS (vagyis a Criminaliteits Anticipatie Systeem, vagyis Bűnmegelőzési Rendszer), melyet 2019-ben Hollandiában országosan minden rendőri szervnél bevezettek, így nagy érdeklődést váltott ki. A CAS nagy mennyiségű bűnügyi és egyéb adat (például geográfiai jellemzők) felhasználásával „hő térképen” jelzi előre a jövőbeli lehetséges bűnözési gócpontokat. Érdekesség, hogy alkalmazza a „közelbi ismétlődés” elméletét, mely azon a megfigyelésen alapul, hogy egy bűncselekmény megtörténte után egy bizonyos földrajzi és időablakon belül megnő a bűncselekmény bekövetkezésének kockázata. Az áldozattá válás legjobb előjelzője pedig éppen a korábbi áldozattá válás. Az úgynevezett „ismételt viktimizáció” általában gyorsan bekövetkezik az első bűncselekményt követően. Az áldozatok közvetlenül a következő hónapokban ismét ki vannak téve a bűnözés kockázatának. Egy betöréses lopás esetén nemcsak a szóban forgó lakás van kitéve annak a veszélynek, hogy hamarosan újra betörnek, hanem a környéken lévő más, hasonló ingatlanok is. A CAS rendszer tehát képes kezelni ezeket a földrajzi mintázatokat, azonban hosszabb időtávban már nem ad pontos előrejelzést, mert egy terület jellemzői idővel változhatnak, sok esetben pont a rendvédelmi szervek tevékenyége miatt. A kutatókat érdekelte az is, hogy ha ilyen hatékony számítógépes programok állnak a bűnüldöző szervek rendelkezésére, akkor használatukkal valóban csökkenthető-e a bűnözés egy adott területen. A több országban végzett kontrollvizsgálatok eredménye azonban ellentmondásos, ugyanis Amszterdamban például csökkent a bűncselekmények száma a vizsgált időszakban, de

nem találtak összefüggést a használt program előrejelzéseivel, az angliai Kent rendőrkapitányságán pedig a próbaidőszak után 4%-os csökkenést tapasztaltak ugyan a bűnügyi mutatókban, ez azonban nem volt tartós, és egy 15 hónapos próbaidőszak után már nem volt megfigyelhető további csökkenés.

Különösen 9/11 hatása kényszerítette a kormányokat arra, hogy megelőző módon gondolkodjanak és cselekedjenek a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelem területén. Az új terrorizmusellenes jogszabályok világszerte kiszélesítik a büntetőjogi felelősséget, mivel az ilyen súlyos bűncselekmények előkészületi szakaszát kriminalizálják, például tiltják az olyan információk gyűjtését vagy birtoklását, amelyek terrorcselekmény előkészítéséhez vagy elkövetéséhez kapcsolódhatnak. Az előrejelző rendőri eszközök alkalmazásával a bűnözés – mint bekövetkező kár – felfogása helyett a kutatók a bűnözés mint kockázat felfogása felé mozdultak el. Korunkban „kockázati társadalomról” beszélnek, vagyis a társadalom a kockázatok ellenőrzésére és kezelésére összpontosít, amelyen belül a büntetőjogot a bűnözés kockázatának ellenőrzésére szolgáló eszköznek tekintik. Ez pedig előtérbe helyezi ismét a „fekete doboz-ként” átláthatatlanul működő algoritmusok szembenállását egyes alapvető jogokkal, illetve felveti annak kérdését, hogy egy célhoz kötött rendőrségi intézkedés jogszerű lesz-e, ha csak ilyen kockázatelemző programok adatain alapul.

Vannak azonban támogatói is az előrejelző rendészeti eszközöknek, akik rámutatnak, hogy a rendőrök mindig is igyekeztek előre beazonosítani a bűnözésre hajlamos személyeket és a bűnözési gócpontokat. Ennek érdekében papír alapú térképeken elhelyezett gombostűkkel elemezték a bűncselekmények előfordulásának helyszíneit, vagy egyszerűen csak a tapasztalataikat és az intuíciójukat használták, melyek sajnos – a rasszok, jövedelmi viszonyok és más jellemzők alapján – helyenként elfogultak voltak. A támogatók szerint a mesterséges intelligencia ezzel ellentétben semleges, mennyiségi információkat elemezve jut következtetésre, így a bűnelkövetési helyszínek előrejelzésére szolgáló programok valójában helyreállítják, nem pedig csorbítják a bűnözés által veszélyeztetett környéken élő személyek jogait.

Hazánkban ugyan még kevésbé elterjedtek, azonban léteznek hasonló prediktív kockázatelemző hatósági rendszerek, ilyen például a Nemzeti Adó- és Vámhivatal egyre több adatból táplálkozó kockázatelemzési és kiválasztási rendszere, amely azonosítja az adókötelezettségek teljesítésével összefüggő kockázatokot, majd ezek alapján segíti a kockázatosnak ítélt adózók ellenőrzésre történő kiválasztását. Ezzel a rendszerrel azonban máig a magyar társadalomban a nyugat-európai programokhoz hasonló aggályok nem merültek fel, de ez nem azt jelenti, hogy nagyobb számban történő szükségszerű elterjedésük a magyar rendészetben nem vet majd fel hasonló kérdéseket. A szerző megállapításaival

egyét érthetünk, azonban az is bizonyos, hogy hosszú távon a bűnözés okainak megismerése mellett egyes célzott csoportokat érintő képzési vagy sportprogramok, versenyek, a professzionálisan kommunikáló rendőrség és a civil párbeszéd hatékonyabbak lehetnek a bűnmegelőzésben, mint a rendőri erő és eszköz alkalmazása az előrejelző algoritmusok által beazonosított helyszíneken. Azonban a technológiai fejlődést látva az előrejelző rendészet egyre inkább az életünk részévé válik, hiszen a mesterséges intelligencia – ahogy az élet más területein – a bűnmegelőzésben is támogatást nyújt. Ugyanakkor alkalmazása előtt meg kell alkotni azokat a jogi garanciákat, melyek megakadályozzák az alapvető jogok indokolatlan korlátozását, és biztosítják a forráskódok valamint a teljes működési mechanizmus átláthatóságát és ellenőrizhetőségét.

Felhasznált irodalom

Strikwerda, L. (2021). Predictive policing: The risks associated with risk assessment. *The Police Journal*, 94(3), 422–436. <https://doi.org/10.1177/0032258X20947749>

Fekete Csaba

A szlovák önkormányzati rendészet

The Slovak Municipal Police

Az új és független szlovák állam jogrendszerének fundamentumait képező jogszabályok kimunkálása már a szlovák alkotmány elfogadását megelőzően elkezdődött. Ennek egyik eredménye a szlovák önkormányzati törvény elfogadása, amely jelentős előrelépés volt az erősen centralizált rendészeti szervezetrendszer decentralizációja felé.

A szlovák alkotmányban, hasonlóan hazánk Alaptörvényéhez, nem találhatunk rendelkezéseket az önkormányzati rendészet vonatkozásában, azonban a 369/1990-es önkormányzati törvény 19. §-a felhatalmazza a településeket arra, hogy az állami rendőrség mellett saját, önkormányzati rendőrségeket hozzanak létre. Szlovákiában tehát az általános hatáskörű állami rendőrség mellett létrejöhetnek speciális, településre kiterjedő hatáskörrel rendelkező önkormányzati rendőrségek. Amennyiben egy település önkormányzati rendőrség létrehozásáról dönt, akkor a létrehozott önkormányzati rendőrség hatásköre korlátozottságánál fogva nem helyettesíti, hanem kiegészíti az állami rendőrséget, a két rendőrség párhuzamos működése kezdődik meg (Bacsárdi, 2017).

A szlovák rendészeti intézményrendszerben, mint nem állami, civil szervezetet határozzák meg az önkormányzati rendőrséget.

A Szlovák Nemzeti Tanács 1991-ben az önkormányzati rendőrségről szóló külön törvényben¹ határozta meg az önkormányzati rendőrég alapvető feladatait, szervezetét, tagjainak jogait és kötelezettségeit. Az önkormányzati rendőr feladat- és hatáskörében alkalmazhat kényszerítő eszközt és kényszerítő intézkedést, de az állami rendőrség tagjának jogosultságainál ez a jogosultság korlátozottabb. A törvény hat kényszerítő eszköz alkalmazására ad felhatalmazást, továbbá szabálysértés elkövetése esetén bírság kiszabására jogosult az önkormányzati rendőr.

Az önkormányzati rendőrség alapvető feladata, hogy:

- a) biztosítsa a közrendet a községekben, működjön együtt lakóinak és a településen élő más személyek életének, testi épségének veszélyeztetése elleni védelmében;
- b) működjön együtt a rendőrség illetékes osztályaival az önkormányzati vagyon, az állampolgárok vagyonának, valamint a községek egyéb vagyontárgyainak a megkárosítása, megsemmisítése, elvesztése, vagy visszaéléstől való védelme érdekében, beleértve a központi riasztó rendszerek és más biztonsági rendszerek használatát;
- c) gondoskodjon a település környezetének védelméről;
- d) gondoskodjon a rend, a tisztaság, a higiénia betartásáról az utcákon, más közterületeken és nyilvánosan hozzáférhető helyeken;
- e) hajtsa végre az önkormányzat általánosan kötelező érvényű szabályait, a községi tanács határozatait és a polgármester határozatait;
- f) tisztázza a szabálysértéseket, ha azt külön rendelet előírja, csoportos eljárásban tárgyalja a külön szabályzatban megállapított szabálysértéseket, valamint az általános közlekedési rendet befolyásoló közlekedés biztonsága elleni szabálysértéseket, ha az a behajtási tilalomra, a kikerülésre, a megfordulásra, a tolatásra, a megállásra vonatkozó utasításokat, közlekedési táblákat, közlekedési berendezéseket érinti;
- g) értesítse az illetékes hatóságokat a jogszabályok megsértéséről, amelyet feladatai ellátása során észlel, és amelynek megoldása nem tartozik az önkormányzat hatáskörébe;
- h) értesítse az önkormányzatot az alkohol tartalmú italok és egyéb függőséget okozó anyagok fogyasztására vonatkozó tilalom megsértéséről, amelyet 15 év alatti kiskorú vagy 18 év alatti fiatalkorú követ el;

1 Zákon Slovenskej národnej rady č. 564/1991. Zb. z 3 decembra 1991 o obecnej polícii.

- i) ellátja a megelőzés területén adódó feladatokat;
- j) a bíróság döntése alapján kézbesít iratokat.

A vezetőjét a polgármester javaslatára az önkormányzati tanács nevezi ki és menti fel. Tagjai az önkormányzat alkalmazásában álló köztisztviselők.

A települési önkormányzatok a szervezet felállításáról és megszüntetéséről rendeletben dönthetnek. Sem az önkormányzati törvény, sem pedig az önkormányzati rendőrségről szóló törvény nem kötelezi az önkormányzatokat arra, hogy önálló önkormányzati rendőrséget hozzanak létre. A felállításukat megalapozó döntés több tényező függvénye. Azokból is elsősorban a finansiális háttér megléte és biztosítása a meghatározó.

Amennyiben egy önkormányzat úgy dönt, hogy nem hoz létre önkormányzati rendőrséget, lehetősége van írásbeli szerződésben megállapodni egy másik önkormányzati rendőrséget működtető önkormányzattal a törvényben meghatározott alapvető feladatok ellátására.

A szerződés érvényességének feltétele, hogy – a törvényben előírt kötelező tartalmi elemek meglétéén túl – a szerződő felek önkormányzati tanácsai azt jóváhagyják, továbbá megállapodjanak az ellátandó feladatokról és a költségekről.

„Az önkormányzati rendőrség létrehozása – Christján Lászlót idézve – „a helyi közbiztonság hatékonyabb, eredményesebb fenntartását szolgálja, az állampolgárt és a helyi közösséget állítja működésének középpontjába.

A legnyomósabb érv az önkormányzati rendőrségek létrehozása mellett az állami rendőrségek tehermentesítési szándéka. A szlovákiai törvényhozók belátva a komplementer rendészet előnyeit, lehetőséget adtak a helyi önkormányzatoknak saját rendőrségük létrehozására, így azok az állami rendőrség mellett eljárhatnak a kisebb súlyú bűncselekmények, szabálysértések ügyében, ezért az állami rendőrség képes az erőforrásait a súlyosabb bűncselekmények felderítésére fordítani.” (Bacsárdi, 2017).

A rendészeti szervezetrendszeren belül a Rendőri Testület primátusa vitathatatlan. Az együttműködés a belső rend és biztonság fenntartása érdekében viszont a rendőri testület és az önkormányzati rendőrség között a legnyilvánvalóbb, ennek kötelezettségét rögzíti a rendőrségről szóló törvény, és ez megjelenik az egyes anyagi és eljárásjogi szabályokban is.

Az önkormányzati rendőrség felügyeletét a Rendőri Testület Elnöksége a helyi szervek útján látja el. Nyilvántartást vezet azokról az önkormányzatokról, amelyek önkormányzati rendőrséget hoztak létre és azokról is, amelyek megszüntették az önkormányzati rendőrséget. A nyilvántartás részét képezik az oktatások, képzések iránti kérelmek, a vizsgákról kiadott igazolások, bizonyítványok, valamint tartalmazza az önkormányzati rendőrség tagjaira vonatkozó adatokat.

Felhasznált irodalom

Bacsárdi J. (2017). A hazai és a szlovák önkormányzati rendészet összehasonlító elemzése. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XIX. kötet* (pp. 123–124). Magyar Hadtudományi Társaság.

Alkalmazott jogszabályok

Zákon Slovenskej národnej rady č. 564/1991. Zb. z 3 decembra 1991 o obecnej polícii

Nagy Ivett

Közösségi média és a kábítószerkezhez való hozzáférés online: Egy országos tanulmány az Egyesült Államokban és Spanyolországban serdülők és fiatal felnőttek körében

Social Media and Access to Drugs Online: A Nationwide Study in the United States and Spain among Adolescents and Young Adults

A mű egyedisége, illetve specializáltsága abból adódik, hogy jelen tanulmány az egyik első, amely egy olyan kutatást mutat be, aminek relevanciája napjainkban egyre hangsúlyosabbá válik. Mindamelllett a feldolgozott téma növekvő fenyegetettség is korunk fiatal generációira. A kábítószerkez online vásárlásával foglalkozó műben, adott korosztály viselkedési formái, személyiségjegyei, szokásai és az online térben történő kábítószer-vásárlás közötti összefüggések feltárásának eredményei kerültek publikálásra (Oksanen et al., 2021).

Az illegális kábítószer használata és annak kereskedelme mindig is több gondot okozott a társadalom egyes szegmenseiben, figyelemmel a szerhasználat egyénekre ható nagyon súlyos következményeire. A kábítószerkezhez való hozzáférésnek több lehetséges módja van, de az elmúlt évtizedekben ezen megszerzési útvonalak nagyban fejlődtek, megújultak. A műben említésre kerül a Tor hálózat, mint napjaink egyik olyan internetes hálózata, amelyen keresztül könnyű kábítószerkezhez jutni. Említésre kerül továbbá a Tor hálózaton belül megjelenő Selyemút, mint online kriptopiac, amire a nyilvánosság 2011–2013 években figyelt fel. Az olyan kutatások, amelyek a kábítószer online kereskedelmével foglalkoznak még mindig kezdeti szakaszban járnak. Ezzel ellentétben viszont maga a kábítószer-kereskedelem egyes ágazatai folyamatos újításokon mennek keresztül, így annak nyomon követése egyre nehezebbé válik. A témában publikált tanulmányok szerint eddig a kriptopiacot vagy kriptomarketet

leginkább a húszas éveikben járó férfiak használják. Az online úton történő kábítószer-vásárlás azért is előnyt kap, mert így a felhasználók személyes anonimitása jobban biztosított.

A tanulmány alapját képező kutatás során pszichológiai és társadalmi tényezők is szerepet játszottak. Három olyan szempont kerül említésre, amelyek összefügghetnek a kábítószer-használattal, és a szerek online úton történő beszerzésével. Az egyik az önkontroll és az önszabályozás fontossága, mely szerint az alacsony önuralom az addiktív és deviáns viselkedési elemek kiváltója. Ebből következett a kutatás elején megfogalmazott hipotézis, miszerint azon személyek, akiknek alacsony az önkontrollja, inkább választják a közösségi médián keresztül történő kábítószer-beszerzést, hiszen ott lehet a legkönnyebben hozzáférni. Tény, hogy a rendszeres kábítószer-fogyasztók és az alacsony önkontrollal rendelkező személyek szívesebben szerzik be interneten keresztül a szükséges drogot. A második szempont a deviáns társadalmi kötelékek, azok a jelenségek, amelyek a kortárs csoportokon belül a rossz példák átvételére sarkallnak. A mű felveti annak lehetőségét is, hogy a bűnözés tanult viselkedés, ami negatív interakciókon keresztül valósulhat meg. Végül a harmadik nézőpont volt a kutatás során a mentális egészség, ami az egyénnek a pszichológiai, érzelmi és társadalmi stabilitására és jólétére utal. Korábban számos tanulmány mutatta ki, hogy a mentális egészségi problémák együtt járnak a túlzott kábítószer-használattal. De nemcsak a kábítószer-használat jelenik meg a mentális egészségügyi gondokkal küzdő személyeknél, hanem más olyan magatartászavar, ami által szintén függőség alakul ki. Ilyen az alkoholfüggőség, a szerencsejáték, vagy a túlzott internethasználat.

A tanulmány alapját az Egyesült Államokban és Spanyolországban történt keresztmetszeti kutatás képezi, mivel korábbi felmérések szerint ezekben az országokban magas volt a kábítószer-használat aránya a fiatalok körében. Az országos vizsgálat résztvevői 15–25 év közötti serdülők és fiatal felnőttek voltak, akiknek a részvétele önkéntes és anonim volt. A felmérés egy webes felületen volt elérhető, ahol minden szükséges információt megkaptak a felmérésben résztvevők. Az amerikai válaszadókkal 2018 januárjában került megosztásra az online felület, a spanyol válaszadókkal pedig 2019 januárjában. Mindkét esetben Dynata által adminisztrált online panelek segítségével végezték a kutatást, ami demográfiai kutatásokra alkalmas. A felméréseket már előre tesztelték, illetve azt a szükséges intézményekkel, bizottságokkal ellenőriztették, hogy a kérdések minden szempontnak megfeleljenek. A kutatásnak két célja volt, az első, hogy a fiatalok körében felmérjék a közösségi médiában megjelenő kábítószer-vásárlás mértékét, a másik, hogy a kábítószer megvásárlása milyen összefüggéseket mutat az önkontrollal, a társadalmi kapcsolatokkal és a mentális egészséggel.

Az összeállított kérdések között szerepelt olyan, ami általánosságban a kábítószer-használatra vonatkozott, majd ezt követően kérdeztek a kábítószeresek online beszerzésére. Egyrészt tudakolták, hogy a kérdőívet kitöltő vásárolt-e már interneten keresztül, amennyiben igen, úgy milyen online felületeken került erre sor. Ebbe beletartozott a dark net és a különböző közösségimédia-platfomok, és az online társkeresők is. Majd következett az önkontroll mérése két fajta skálával, aztán a társas kapcsolatok feltérképezése, melynek keretében három kérdést tettek fel a válaszadóknak. Végül a mentális egészség mérése következett, amit egy erre a célra kialakított, 12 tételből álló kérdőívvel mértek. A tényezők között vizsgálták a közösségi média hatásait az életkor és a nemek összefüggésében is. Az Egyesült Államokban átlagosan 14:49 perc volt a kitöltési idő, míg Spanyolországban 16:47 perc. A felmérést lezárva következett az elemzés és az eredmények összegzése.

A kutatási eredmények szerint a válaszadók ötöde (közel hasonló százalékban a két országban) használt már vagy kísérletezett olyan anyagokkal, amelyekből eufórikus állapotba kerültek. Egyértelmű volt, hogy a kanabisszal kísérleteztek a legtöbben, de vannak, akik rendszeres használók. A válaszadók 10%-a online felületen keresztül jut hozzá a kábítószerhez, az Egyesült Államokban a férfiak száma volt nagyobb, akik online vásárolják a kábítószeret, de Spanyolországban nem volt eltérés nemek között. Az összes válaszadó, akik online vásároltak drogot, 69% az Egyesült Államokban és 86% Spanyolországban, közösségi médián keresztül jutottak a drogokhoz. Mindkét országban a leggyakoribb közösségi média felület volt, első helyen a Facebook, második helyen az Instagram. Az elemzés megmutatta, hogy azok, akik online szerzik be a kábítószeret, több önkontroll problémával küzdenek, de akik társas, személyes baráti kapcsolatot ápolnak, azoknál ez a tényező egy megelőző, védő funkciót jelent az adott egyén személyiségében.

A felmérés eredményei rámutatnak arra, hogy az eddig gondolt dark net, mint forrás, már nem is annyira elsődleges a kábítószer-vásárlók körében. Ebből következik, hogy a közösségi médiában is jelen van a kábítószer-kereskedelem. A továbbiakban a kiber térben történő kutatásoknak egy szélesebb perspektívában kell zajlani, hiszen ezek a szolgáltatások bárki számára már sokkal egyszerűbben is elérhetőek. Ezen kívül olyan önkárosító közösségi oldalak használata is lehetséges a fiatalok számára, amelyek a személyiségüket nagyban befolyásolják. Megállapításra került, hogy az alacsony önkontroll mindenképp összefügg a rendszeres kábítószer-használattal, ami a korábbi szakirodalmakban megállapítottakat cáfolja, miszerint az online vásárlók tudatosan képesek szabályozni magukat. A jelen kutatás bizonyította, hogy az alacsony önkontroll spontán kábítószer-vásárláshoz vezethet. Spanyolország kivétel volt abból a szempontból,

hogy akik online vásároltak kábítószerrel, jobban kötődtek az online barátokhoz. Továbbá az online úton kábítószerrel vásárlók több mentális egészségügyi problémával küzdenek, amelyek között szerepel a szorongás és a függőség.

Végül a szerzők arra tesznek javaslatot, hogy ezeket a vizsgálatokat a jövőben folytatni kell, több országban, több kontextusban, mivel egy kialakulóban lévő, számos súlyos problémát felvető, terjedőben lévő viselkedési formával kell számolni. Az online teret és az az online térben való viselkedést kutatni, illetve ellenőrizni nagyon nehéz. A fiatalok egyre több időt töltenek online, ezért fontos, hogy őket is bevonjuk egy-egy közösségi platform kialakításába. Ezzel egy kissé az ő szemszögükből is biztonságos felületek jöhetnek létre. Az oktatási kampányok során foglalkozni kell a fiatalok online módon történő kábítószer-vásárlásával és az ahhoz kapcsolódó viselkedési elemekkel. A tanulmányban még két fontos javaslat jelenik meg. Az egyik kezdeményezés, hogy szükség van terápiás beavatkozásokra, illetve támogatásra azon fiataloknál, akiknek mentális problémájuk alakult ki. A másik javaslat szerint elő kell mozdítani a fiatalok között a helyes irányú fejlődést támogató személyes interakciókat.

Felhasznált irodalom

Oksanen, A., Miller, L. B., Savolainen, I., Sirola, A., Demant, J., Kaakinen, M. & Zych, I. (2021). Social Media and Access to Drugs Online: A Nationwide Study in the United States and Spain among Adolescents and Young Adults. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 13(1), 29–36. <https://doi.org/10.5093/ejpalc2021a5>

Dulai Péter

Sorozatgyilkosságok Ausztráliában 1820 és 2020 között

Serial Homicide in Australia 1820–2020

A sorozatgyilkosságok a média, a közvélemény, a büntető igazságszolgáltatás és a kapcsolódó tudományágak részéről is kiemelt figyelmet kapnak. Ausztráliában sincs ez másként, dacára annak, hogy az ilyen típusú bűncselekmények csupán egy százalékát teszik ki az emberöléseknek. A jelentős érdeklődés ellenére kevés az országban elkövetett sorozatgyilkosságokra irányuló kutatás. A tanulmány szerzői, Amber McKinley kriminalista, valamint Wayne Petherick kriminológus ezért vállalkoztak egy áttekintő munkára, amelyben beszámolnak az áldozatokról, az elkövetőkről, valamint az ilyen típusú bűncselekmények jellemzőiről (Mc.

Kinley & Wayne, 2021). Mintájuk a valaha vizsgált legnagyobb Ausztráliában, 71 sorozatgyilkossággal, 317 áldozattal és 82 elkövetővel. A szerzők forrásként többek között egy nemzetközi monitorozó programot (Australian National Homicide Monitoring Program), két Egyesült Államokbeli egyetem (a Radford és a Florida Gulf Coast University) sorozatgyilkos adatbázisát, bírósági iratokat és a médiában megjelent kapcsolódó anyagokat használtak fel, melyek alapján táblázatba foglalták a bűncselekmények változóit, beleértve az áldozatok és az elkövetők számát, valamint az indítékokat.

A szerzőknek mindenekelőtt azt kellett tisztázniuk, mit tekintenek sorozatgyilkosságnak. Petherick és McKinley az FBI által meghatározott definíciót vette alapul, amely szerint az emberölés ezen típusa két vagy több áldozat megölése ugyanazon elkövető(k) által, ha a bűncselekmények között megbízható kapcsolat van, ha azok között bizonyos nyugalmi időszak telik el, és ha az elkövető motivációja személyes. A szerzők a témában készült korábbi, de az ebben a tanulmányban lényegesen rövidebb időszakokat vizsgált munkákra hivatkozva megemlítik, hogy a legtöbb ausztráliai sorozatgyilkosság áldozata nő, kaukázusi és az elkövető(k) számára idegen volt, 31,5 éves átlagéletkorral. Megállapítják, hogy ezek az eredmények „rímelenk” az Egyesült Államokban, Olaszországban, Németországban vagy Angliában lefolytatott hasonló kutatások számaira. A legtöbb sorozatgyilkos férfi és „magányos” elkövető. A szerzők a korábbi munkákat értékelve kritikaként említik, hogy nem vizsgálták, milyen munkahelyen dolgoztak a tettesek, pedig ez létfontosságú lehet az elkövetett bűncselekmények szempontjából. Hány százalékuknak volt munkahelye, amikor ölt? Hány elkövetőnek volt munkahelye az elfogásakor?

A konkrét esetek jellemzőinek vizsgálatakor korábbi kutatások azt találták, hogy a legtöbb olyan sorozatgyilkosság, ahol volt ezzel kapcsolatban információ, szexuális elemet tartalmazott. Az áldozatokat leggyakrabban késsel és szabadtéri helyszínen ölték meg. Érdekesség, bár logikus, hogy a tengerentúli kutatások következetesen lőfegyvert említenek mint leggyakoribb elkövetési eszköz. Ennek minden bizonnyal az az oka, hogy Ausztráliában sokkal nehezebb lőfegyverhez jutni, mint az Egyesült Államokban.

A szerzők a módszertannal kapcsolatban kiemelik, hogy a 1820 január és 2020 január 31. közötti időszakban megoldott sorozatgyilkosságokat elemezték, vagyis azokat, ahol ismert volt az elkövető. Az esetek beazonosítása, a kutatás több adatból állt össze, mint például: az elkövető első és utolsó ismert gyilkosságának éve, az elkövető neve, kora (az első bűncselekmény idején), az áldozatok száma, kora, az elkövetés módja, vagy, hogy a bűntettnek volt-e szexuális eleme. Miután nem állt rendelkezésükre elegendő információ, a szerzők előzetes elképzeléseikkel ellentétben kénytelenek voltak egyes adatokat kizárni az

elemzésből. Ilyen volt például a családi állapot, vagy az elkövetők foglalkoztatása, amelyről már volt szó. Az információkat csak akkor használták fel, ha azt legalább két forrásban megtalálták. Kivétel volt ez alól, ha egy adat a bírósági iratokban szerepelt.

A kutatók az általuk vizsgált kétszáz éves időintervallumban kettő, sorozatgyilkosságok szempontjából kiemelkedő évtizedet (1890–1899 és 1900–1909) találtak, de az ezekben az években elkövetett bűntények valójában egy-egy elkövetőhöz kapcsolhatók és sok áldozattal jártak. Kiemelik, hogy az I. világháború évtizedében nem történt ismert sorozatgyilkosság. Ennek értelmezésük szerint egyrészt az lehet az oka, hogy akik ekkor ölhetek volna, máshol voltak, miközben az ausztrál rendőrség sem az efféle ügyek felderítésével volt elfoglalva. A statisztikák szerint az 1960-as évektől emelkedni kezdett az ilyen típusú bűncselekmények száma, amiben a jelentős társadalmi változásoknak (drogok, a „szabad szerelem” mozgalom, a légi közlekedés egyre szélesebb körben történő elterjedése) is szerepe lehetett. A 2010-es évtizedben „mindössze” két felderített sorozatgyilkossági ügyet találtak. Ezzel a korábbi évtizedekhez képest kimagaslóan alacsony számmal kapcsolatban azt írják, hogy a közösségi média vagy a szexuális devianciák iránti tolerancia (például a kibertérben, ahol az alanyoknak nem kell fizikailag találkozniuk) lehetővé teszi a potenciális szexuális elkövetők szükségleteinek kielégítését anélkül, hogy nemi erőszakot kövessenek el.

A szerzők az eredmények ismertetésénél kiemelik, hogy a sorozatgyilkosokra inkább a kevesebb áldozat volt a jellemző. Az ölési módszereknél jelentős eltérések voltak, de a szűrő-vágó eszközök alkalmazása volt a leggyakoribb. Annak ellenére, hogy a korábbi állítások szerint a sorozatgyilkosok rendszerint szexuális bűnözők, ennek a kutatásnak az eredményei ezt a motivációt döntő tényezőnek nem találták.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a vizsgált kétszáz évben elkövetett, felderített sorozatgyilkosságok áldozatainak többsége olyan nő, aki nem állt semmiféle kapcsolatban a tettessel. Ez összhangban van más kutatásokkal, vagyis az ilyen bűncselekmények célpontjai inkább a nők, mint a férfiak. Pontosabban, a férfiak nagyobb valószínűséggel céloznak meg nőket. Mivel ez az első ilyen léptékű és típusú kutatás Ausztráliában, a tanulmány több kérdést vet fel, mint amennyit megválaszol – írják a szerzők, hozzátéve, hogy munkájukat kiindulópontként kell használni a sorozatgyilkosságokkal foglalkozó jövőbeli kutatásoknál. A statisztikákból levont következtetések szerint a kétszáz éves időszak alatt áldozatul esett 317 személy esetében inkább az elszigeteltség, mint az életkor, a drog- és alkoholfogyasztás vagy a mentális egészségügyi állapot volt a sebezhetőség fő oka.

Kicsi az esélye, hogy valaki sorozatgyilkosság áldozatává váljon, de a szerzők ettől függetlenül úgy gondolják, áttekintő tanulmányuk kritikai jelentőségű volt a jelenség további megismeréséhez, a kriminológiai és kriminalisztikai tudás bővítéséhez. Ugyanakkor munkájuk a rendőrségi képzésben és a nyomozások gyakorlatában is segítséget nyújthat.

Felhasznált irodalom

McKinley, A. & Wayne, P. (2021). Serial Homicide in Australia 1820 – 2020. *Salus Journal*, 9(2), 39–50.

Herczeg Mónika

A koronavírus-válság rendészete: Franciaország és Hollandia összehasonlítása

Policing the Corona Crisis: A Comparison Between France and the Netherlands

A cikk a 2020-as év tavaszi időszakára vonatkozóan hasonlítja össze a COVID-19-járvány kezelésének francia és holland gyakorlatát (Terpstra, Maillard, Salet & Roché, 2021). A tanulmány kiindulópontnak tekinti, hogy a COVID-19-járvány nem csupán egy globális méretű egészségügyi probléma, hanem a közbiztonságot érintő jelentős kihívás is, amely rendészeti eszközökkel történő kezelése megkerülhetetlen. Az összehasonlítás tárgyaként megjelölt két uniós tagállam kiválasztása során a szerzők megállapították, hogy Franciaország és Hollandia a járvány hatékony kezelésére egymással számos ponton ellentmondó válságkezelési megoldásokat, illetve stratégiát választott. Míg Franciaországban elsősorban a rendőrség válságkezelésben betöltött meghatározó szerepén alapuló koncepció bontakozott ki, addig Hollandiában egy sokkal pragmatikusabb megközelítés került alkalmazásra, amely középpontjában az állampolgárokkal folytatott párbeszéd, illetve az önkéntes jelleg volt a meghatározó.

A járvány kirobbanását követő fellépés tekintetében Franciaország esetében megállapítható, hogy a kormány megkésve realizálta az egészségügyi helyzet komolyságát, amihez hozzájárult a lassú reagálási képesség és a járványkezeléshez elengedhetetlen eszközök (például tesztek vagy védőmaszkok) hiánya. Ennek következtében az első teljes lezárás sokként hatott a lakosságra, hiszen a hirtelen bevezetett intézkedések egyaránt vonatkoztak intézményekre és

egyénekre. A cikk megállapítja, hogy a francia kormány egy viszonylag agresszív megközelítést vett alapul az általa fegyelmezetlennek ítélt francia társadalommal szemben, ezért a határátkelőhelyek lezárása mellett a kijárási tilalom is megjelent az alkalmazott eszközök között. Ezzel szemben Hollandiában a járványkezelés során három időszakot különít el a cikk. Az első az országban első alkalommal észlelt pozitív COVID esetet követő időszak, amely során a kormány drasztikus lépéseket hozott, elrendelve bizonyos intézmények (például sportközpontok vagy vendéglátóhelyiségek) ideiglenes bezárását. Sajnálatos módon a lakosság a járvány kezdeti időszakában nem vette komolyan az önkéntes alapon alkalmazandó megelőző intézkedések betartását, ami az esetszám azonnali növekedését eredményezte, így a kormány a járványügyi szabályok megszegésére szankciókat vezetett be. Ezen második időszak során a holland kormány elsősorban egy „intelligens lezárást”, mintsem teljes lezárási módszert alkalmazott. A szigorúbb fellépés következtében, a csökkenő járványügyi adatok lehetőséget biztosítottak arra, hogy 2020 áprilisától az úgynevezett harmadik időszakban fokozatosan feloldják az addig bevezetett korlátozásokat. Általános szabályként azonban továbbra is érvényben maradt, hogy a tünetekkel rendelkező személyeknek otthon kellett tartózkodniuk, de ettől függetlenül a közösségi távolságtartás szabályainak betartása mellett, a lakosságot érintő egyéb korlátozások fokozatosan kivezetésre kerültek (azzal a feltétellel, hogy az esetszám újbóli növekedése hatással lehet ezekre az intézkedésekre).

A COVID-19-járvány rendészeti eszközökkel történő kezelése kapcsán Franciaország esetében a tanulmány rámutat arra, hogy 2020. március 17-én 100 ezernél is több, az országos rendvédelmi állományba tartozó főt (rendőrség, csendőrség) vezényelték ki a lezárásokkal kapcsolatos szabályok betartatására, aminek következtében egy hónap leforgása alatt közel egymillió bírság kiszabására került sor 13 milliónál is több igazoltatást követően. A rendőri állomány átcsoportosítása miatt egyes helyeken jelentős létszámhiány alakult ki, a rendőri tevékenységet így drónok is segítették a jogellenes cselekmények (például tiltott gyülekezések felderítése) kiszűrésében. A helyzet súlyosbodását követően 2020. március 24-től az önkormányzatok és a helyi közösségek rendőrségeit is felruházták az ellenőrzések és bírságolások lefolytatására, így további 22 000 rendőr kezdhetette meg az eljárásokat (összesen 150 ezer esetben). Fentieknek köszönhetően a szabálysértések száma csökkent, és mivel jóval kevesebb személy tartózkodott a közterületeken, a rendőri állomány átcsoportosítása nem okozott fennakadást az általános közterületi szolgálati feladatok ellátásában.

Az elrettentő hatás érdekében a Belügyminisztérium rendszeres közleményekben tájékoztatta a közvéleményt az igazoltatások és kiszabott büntetések számáról, ami korábban nem volt gyakorlat Franciaországban. Az igen nagy

méreteket öltő rendészeti intézkedések mellett a tanulmány arra is rámutat, hogy a lakosság további elrettentésében a járványkezeléssel kapcsolatos kormányzati kommunikáció is jelentős szerepet játszott, például Macron elnök nyilatkozataiban rendszeresen háborús állapotokhoz hasonlította a járvány elleni védekezést.

A cikk számos statisztikai adatot közöl a francia hatóságok intézkedéseire és eljárásaira, valamint a kiszabott bírságok nagyságára vonatkozóan. Az adatokat elemezve a tanulmány megállapítja, hogy a lakosság egészére vonatkoztatva elvégzett ellenőrzések mindössze 4%-a esetében volt szükség bírság kiszabására, ugyanakkor ezek a számok a korábbi adatokhoz képest még így is nagyon magasak, 2020. március 17. és 2020. május 11. között 1,1 millió bírság került kiszabásra.

A tanulmány szerint Hollandia esetében az első szigorító intézkedések bevezetésére a vírus megjelenését követő negyedik hét után került sor. A hozott intézkedéseket figyelmen kívül hagyók esetében – Franciaországhoz hasonlóan – ugyancsak bírságot szabtak ki, és bár a kiszabható bírság összege elérhette akár a 4350 eurót is, a holland hatóságok által kiszabott 14 000 bírság a két ország lakosságárányát tekintve is jelentősen alacsonyabb szám, mint Franciaországban. A holland rendészeti szervek fellépése tehát közel nem volt olyan „erőszakos”, mint a francia fellépés. A járvány elleni védekezés során a döntéshozók külön eljárási alapelveket fektettek le, amellyel segítették az állampolgárok jobb megértését. Célként fogalmazódott meg többek között a fokozatosság elve, amely szerint a hatóságok a közjó érdekében elsősorban a lakosság tájékoztatására összpontosítottak, majd figyelmeztettek és csak legvégső esetben indítottak eljárást a szabályszegőkkel szemben.

A hozott szabályok betartatására a rendőrségen túl további szervek is bevonásra kerültek, mint például az önkormányzati tisztviselők. Az önkéntes jogkövetésre felszólító stratégián túl itt is bevezetésre kerültek a technológiai megfigyelések, ezek közül is a drónok közterületi ellenőrzésekre történő alkalmazása. A fertőzések továbbterjedésére alkalmazott applikáció bevetésének ötlete azonban heves tiltakozást váltott ki a lakosság körében a magánéletbe történő túlzott beavatkozás okán. A rendőrség eljárási elvei és a kormányzati retorika koherens egységet mutatnak, hiszen a kommunikáció is arra helyezte a hangsúlyt, hogy csak közösen sikerülhet legyőzni a kihívást, ezzel is rámutatva az egyén felelősségére, így az önkéntes jogkövetés fontosságára, kerülve a direkt állami utasítások megjelenítését, a háborús retorikát.

A cikk megállapítja, hogy Franciaországban a COVID–19-járvány kezelése során a rendészeti szervek állományának tevékenysége, valamint annak körülményei, ide értve a szükséges egészségügyi megelőző intézkedések alkalmazását is, komoly vitákat eredményeztek, mind az egyes érdekvédelmi szervezetek és az állam, a járványkezelésben részt vevő különböző állami intézmények

között. A viták középpontjában elsősorban a rendőri intézkedések és a bevezetett intézkedések jogszerűsége, valamint a rendőri szervek túlkapásai álltak. Ennek legfőbb oka, hogy a Franciaországban nagy hagyománynak örvendő tüntetések kezelése is eltért a korábbiaktól, hiszen a tüntetések szervezéséhez való jog is korlátozásra került a járvány ideje alatt. Hollandia esetében, elsősorban a járvány kezdeti időszakában, a járványügyi intézkedések kidolgozatlansága váltott ki bizonytalanságot és kritikát a lakosság részéről, ugyanakkor a hagyományosan tekintélyelvűséget ellenző holland lakosság jelentős része alkalmazkodott az új intézkedésekhez. Ennek ellenére a rendőrségnek számos esetben kellett fellépnie olyan, elsősorban fiatal személyekkel szemben, akik a járványügyi korlátozásokat megpróbálták kikerülni. Itt is előfordultak a kormány járványkezelési politikájával szembeni tüntetések, mivel a járvány elhúzódásával a lakosság tűrőképessége egyre kritikusabbá vált.

A cikk következtetéseiben megállapítja, a Franciaországba és Hollandiában a COVID–19-járvánnyal összefüggő rendfenntartó intézkedések óriási stílusbeli különbségeket mutatnak. Míg Franciaország nagyon szigorú, már-már elnyomó megközelítést alkalmazott, addig Hollandiában a pragmatikusabb, kommunikatívabb és felelősségteljesebb stílus volt az uralkodó. Ahhoz, hogy ezeket a különbségeket jobban megértsük fontos, hogy az állam és a polgárok közötti kapcsolat néhány mögöttes és mélyen gyökerező keretére összpontosítsunk. Ennek következtében Hollandia esetében az állam a lakosság szabadságjogainak minél szélesebb körű betartására törekedett, az egyéni felelősségre, a meggyőzésre és a szankciók csak kivételként való alkalmazására helyezte a hangsúlyt, így egy a párbeszeden és mellérendeltségen alapuló társadalmi koncepciót alkalmazott. Ezzel szemben Franciaországban jóval hagyományosabb a polgárok és az állam közötti hierarchikus viszonyból fakadóan elsősorban a kényszert és egy úgynevezett háborús koncepciót alkalmazott a járványkezelés rendészeti kezelése során, amely a társadalom bizalmatlanságához vezetett.

A felvázolt különbségek ellenére a két ország rendfenntartó szerveinek működése bizonyos azonosságokat is mutat, hiszen Hollandiában sincs teljesen nélkülözve a kényszer alkalmazása, illetve Franciaország kapcsán is megjelenik a kommunikáció, mint a rendészeti szervek fellépésének stratégiai eleme. Továbbá mindkét országban jelentős kritikák fogalmazódtak meg a járványügyi intézkedések jogalapját, valamint azok rendészeti szervek részéről történő betartatását illetően.

Utolsó kérdésként arra keresi a választ, hogy hosszútávon vajon melyik modell lesz fenntartható, a francia jogkövető magatartást kikényszerítő, vagy a holland kollektív felelősség fontosságára és a társadalom tudatosságára építő szemlélet, de erre még a kutatók sem tudtak választ adni.

Felhasznált irodalom

Terpstra, J., Maillard, J. de., Salet, R. & Roché, S. (2021). Policing the Corona Crisis: A Comparison Between France and the Netherlands. *International Journal of Police Science & Management*, 23(2), 168–181. <https://doi.org/10.1177/1461355720980772>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Lippai Zs., Zsákai L., Kalmár Á., Fekete Cs., Nagy I., Dulai P. & Herczeg M. (2022). Nemzetközi Rendészeti Figyelő V. *Belügyi Szemle*, 70(4), 809–830. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.10>

KITEKINTÉS

Rendőr kiválasztás Bajorországban és a különböző német tartományokban

Police selection in Bavaria and in different German states

Mogyoródi Gergely

mb. főosztályvezető, doktorandusz, rendőr őrnagy
Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ SIRENE Iroda
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
mogyorodig@nebek.police.hu

Absztrakt

Cél: A hivatásos állományú rendőrök kiválasztásával foglalkozó hazai szakirodalom bővítése, a bajor és az egyes német tartományok tanulmányozásán, valamint bemutatásán keresztül.

Módszertan: A kutatás végrehajtása a magyar és a külföldi (angol és német nyelvű) forrásanyagok felkutatásával, elemzésével és szintetizálásával, illetve egy írásbeli interjú felvételének segítségével történt.

Megállapítások: A kutatás során összegyűjtött adatokból megállapítható volt, hogy az egyes német tartományi rendőrségek kiválasztásának szisztémája alapjaiban megegyezik, azonban a követelmények a szolgálati és a személyzetbiztosítási érdekektől függően egyedileg változnak.

Érték: A kutatás következtetései támogathatják a hazai hivatásos állományú rendőrök kiválasztásával foglalkozó gyakorló szakemberek munkáját. Emellett alapul szolgálhat a publikációban foglalt egyes részterületek mélységi kutatásához vagy más külföldi gyakorlatokkal történő összevetéshez.

Kulcsszavak: bajor rendőrség, német tartományok, kiválasztás, alkalmasság

Abstract

Aim: To extend the literature of the Hungarian Law Enforcement Science by studying and presenting the selection system of the Bavarian and other German territories.

Methodology: The research was performed through collecting and analysing the English and German open sources and the relevant literature. On the other hand, a written structured interview with a Bavarian practitioner was performed, as well.

Findings: The conclusion of the article is that the structure of police selection in Bavaria and in other German territories are based on similar principles, while the territorial particularities depending on different needs (e.g. duties and hiring) are taken into account.

Value: The findings of this paper could provide knowledge for those specialists in Hungary who are responsible for this area. On the other hand, it can be used as a basis for deeper examinations. The findings can be compared with other countries' practices, as well.

Keywords: Bavarian State Police, German states, selection, eligibility requirements

Bevezetés

Németországban a rendőrség struktúrája a szövetségi köztársaság közigazgatási rendszere szerint épül fel. Mind a 16 tartomány saját szervezettel rendelkezik, az állományukat maguk toborozzák, választják ki és alkalmazzák (Fórizs, 2015). A tartományi rendőrségek mellett funkcionális szereppel, az állam egész területére kiterjedő hatáskörrel rendelkező szervezetek is működnek. Ilyennek tekinthető a Szövetségi Rendőrség, a Szövetségi Bűnügyi Hivatal és a parlament saját rendőrsége (URL20). A tartományokban folyó rendőrképzésről Fórizs több publikációt megjelentetett, legutóbb pedig az egyes német rendőrségek toborzási és felvételi rendszerét vizsgálta, amely során kitért a bajor rendszer jellemzőire is. A szakirodalom eddigi eredményeit kiegészítve ez a publikáció elsősorban a bajor rendőrség rendőrkiválasztását mutatja be, emellett kitér az egyes tartományokban megjelenő bemeneti követelmények sajátosságaira is. A cikk olyan kérdésekre keres választ, mint: A különböző német rendőrségek milyen személyi és képesítési feltételeket támasztanak a jelentkezőkkel szemben? Milyen alkalmassági vizsgálatok mentén történik a kiválasztás? Hogyan zajlik a toborzás? Vannak-e személyzetbiztosítási nehézségeik? A témakör kutatásához 2017 decemberében írásbeli interjút vettem fel a bajor rendőrségnél, egy akkor már négy éve tudományos munkatársként foglalkoztatott munkavállalóval. A kérdéseket magyar nyelven a publikáció 1-es számú melléklete tartalmazza. Emellett feldolgoztam a szakirodalomban közölt eredményeket,

valamint elemeztem a bajor és a különböző tartományi rendőrségek honlapján közölt információkat.

Szervezeti és személyi állomány jellemzői

A bajor rendőrség centrális irányítású szervezet, amely a bajor belügyekért, sportért és integrációért felelős minisztérium irányítása alá tartozik (URL3). Tevékenységét és struktúráját a rendőrség szervezetéről szóló, valamint a rendőrség szolgálati feladatairól szóló törvények határozzák meg. Utóbbit 2018. május 15-én módosították, ami szélesebb jogosítványokat adott a bűnözés és a terrorizmus elleni harchoz, változtatott a határrendészeti szabályokon, illetve az adatvédelmi garanciákon is (URL14). A bajor rendőrség feladatkörébe az általános rendészeti feladatok (járőrszolgálat, rendezvénybiztosítás stb.) mellett a közlekedésrendészet, a határrendészet, valamint a bűnfelderítés és a bűnmegelőzés tartozik. Önálló készenléti rendőrségük van, ezen kívül speciális feladatokat ellátó egységeket is fenntartanak, ilyen például a vízirendészet vagy a mobil bevetési egység (URL11). Az interjú alapján 2016-ban a tartományi rendőrségek hivatásos állományának összlétszáma körülbelül 220 000 fő volt. Ezen felül 40 000-en dolgoztak a tartományi rendőrségeknél polgári alkalmazottként, valamint szövetségi szerveknél hivatásosként. A német kormányzat 2016-ban szövetségi szinten 15 000 fős létszámbővítést rendelt el úgy, hogy mindeközben a középiskolát végzett diákok alacsony érdeklődést mutattak a rendőrség iránt, a német munkaerőhiány pedig 2,2%-on állt, ami körülbelül 778 000 betöltetlen állást jelentett (Chazan, 2018). Bajorországban, ideértve a rendőröket és a polgári személyzetet, 2017-ben megközelítően 42 000 személyt foglalkoztattak. A különböző terrortámadások miatt felmerülő feladatok kezelésére, az interjú felvételekor a bajor rendőrség létszámát 1800 fővel akarták megnövelni, azonban a hivatalos honlapjukon közzétett létszámadatok szerint ez nem valósult meg, mert a teljes állomány mérete jelenleg is közel azonos, körülbelül 41 400 főből áll, amelynek a 20%-a nő (URL9; URL12).

A nem katonai jellegű beosztási kategóriák a végzettségtől függően végrehajtó, közép- és felsővezető szintekre tagozódnak, ezek pedig rendőr, felügyelő, valamint menedzser (tanácsadó, igazgató, elnök) beosztásokra csoportosíthatók. A különböző kategóriák Németország szerte azonosak. A könnyebb értelmezés érdekében a szövegben a végrehajtó állományt tiszthelyettesként, a középvezetőit tisztként, a felsővezetőit főtisztként használok. A rendőrkiválasztás is a végzettség függvényében történik. A végrehajtói szintre a középiskolai vagy szakközépiskolai (szakmai végzettséget adó középiskola, tulajdonképpen

szakmunkás végzettség, betanított munkás) képzéssel rendelkezők, a középvezetők közé a végrehajtói állományban dolgozók, illetve a rendszeren kívülről azok a személyek kerülhetnek be, akiknek érettségijük van. A felsővezetők közé pedig a középvezetőkből toboroznak, ide az egyéni teljesítmény után, jutalomból lehet bekerülni, és erre csak az állomány a 0,3%-ának van lehetősége.

Toborzás és a jelentkezés módja

A toborzásról széles körben tartalmaz információkat a bajor rendőrség honlapja, ahol a személyi és a képzési követelményekről, valamint a kiválasztási eljárásról részletes tájékoztatók állnak rendelkezésre. Emellett a pálya népszerűsítésére több módszert is alkalmaznak, köztük nyílt napokat, különféle rendezvényeken való megjelenést, valamint toborzási tanácsadókat. Az online elérhető tartalom mellett nyomtatványokat (röplapokat) és reklámfilmeket is használnak. Emellett az érdeklődőknek lehetőségük van a saját alkalmasságuk önellenőrzésére, amit egy kilenc kérdésből álló kérdőív segít ([URL6](#)). A pályaorientáció része az önkéntes alapon működő kétnapos gyakorlat is, amit egy helyi szervnél lehet eltölteni. Ezen kívül, akik már felvételt nyertek, a képzés megkezdés előtt öt hónappal, meghatározott létszámban részt vehetnek az „újonc programban”, amely tulajdonképpen a kapitányságon, fizetésért cserébe eltöltött gyakorlati idő. A toborzási időszakok a beosztási kategóriáknak megfelelően igazodnak. A végrehajtó állományt évente kétszer választják ki, egyszer márciusban és áprilisban, valamint szeptemberben és októberben. A tiszti képzésre márciustól október végéig lehet a jelentkezési lapokat benyújtani ([URL8](#)). A bajor rendőrség a pályára csábításban a következő előnyöket hangsúlyozza az érdeklődőknek: kiszámítható életpálya és rendszeres bevételi forrás, élethosszon át tartó tanulási lehetőség, változatos munkavégzés, szociális háló (például az egészségügyi ellátás), korábbi nyugdíjazás, amely 62 év ([URL10](#)). A toborzási kampányok nemcsak a felvehető személyeket célozzák, hanem a fiatalabb generáció szüleit is igyekeznek meggyőzni a szakma előnyeiről. Erre is külön kiadványt állítottak össze, amely részletes leírást tartalmaz a felkészítésről, valamint a juttatásokról és a karrierlehetőségekről ([URL15](#)).

A szülők mellett a középiskolai tanárok is szerepet kapnak a célcsoportok elérésében, a rendőrség rajtuk keresztül kívánja megszólítani az alkalmas jelentkezőket. A tanároknak a szülőkéhez hasonló kiadványt készítettek, amiben a toborzási lehetőségeket és a rendőrségi karrierutakat mutatják be ([URL17](#)). A fentiekén kívül az élsportolók toborzása is kiemelt jelentőséget kap, őket részben eltérő követelményekkel, részben egyéni felkészítéssel igyekeznek elérni.

Élsporthónak tekintik azokat, akiket egy adott sportszövetség annak igazol, bajor sportklubot indíthat, tagja a német olimpiai csapatnak (ideértve a korosztályos válogatottakat) az alábbi sportokban: küzdősportok (például judo, taekwondo), gimnasztika, vízisportok (evezés, úszás), atlétika, kerékpár, sportlövészet, mászósport, téli sportok (szánkó, bob, síelés), biatlon (URL16). A jelentkezés közvetlenül a bajor rendőrség toborzási weboldalán keresztül történik, kivéve azoknak, akik másik tartományból származnak, mert erre nekik a müncheni rendőrség toborzási egységénél van lehetőségük. Az esélyegyenlőséggel kapcsolatban a honlapjuk kiemeli, hogy a szolgálati érdekek figyelembevételével a női pályázókat akkor részesítik előnyben, amennyiben a szervezeten belül az arányuk szignifikánsan alacsonyabb, mint a férfiaké (URL8).

Személyi és képesítési feltételek

A személyi követelmények közé a német állampolgárság, a legalább 165 cm-es testmagasság, a 17–30 év közötti életkor, az egészségi alkalmasság, valamint a büntetlen előélet tartoznak. Alkalmazási feltétel továbbá az úszás tudás igazolása (meghatározott fokozatú német sportjellel) is, amelynek az ellenőrzése kiváltható sport eredményekkel, valamint az életmentő végzettséget igazoló irattal. Kizáró okot pedig a bárki által könnyen észlelhető helyen lévő, tiltott jelképet tartalmazó tetoválások jelentenek. Az életkor felső határa tekintetében egyedi mérlegelésre adhat okot a gyermekgondozással töltött idő, az önkéntes katonai szolgálat, a munkatapasztalat, valamint egy adott területen végzett önkéntesség. Az élsporthónok pedig már 16 évesen jelentkezhetnek rendőrnek (URL16). A testmagasság esetében az elvárástól eltérni kizárólag egyedi esetben lehet, ezt a kiválasztás során szigorúan ellenőrzik. Mentésítést jelenthet például valamilyen speciális sportolói adottság. A német állampolgárokon kívül jelentkezhet az a külföldi is, aki a többi személyi feltételnek megfelel, rendelkezik a szükséges végzettséggel, beszéli a német nyelvet (szóban és írásban egyaránt), ismeri Németországot, valamint a német kultúrát, a jelentkezést megelőzően megszakítás nélkül legalább öt évet Németországban tartózkodott, és amennyiben nem az Európai Unió valamely tagállamának állampolgára, rendelkezik német tartózkodási engedéllyel, illetve a foglalkoztatás megkezdésekor nem katonai szolgálatra kötelezett (URL8). Az állampolgárságra vonatkozó követelmények átalakítására 2016-ban került sor, amelynek a háttérben nem a létszámbiztosítás állt, hanem a Németországba érkező nagy számú bevándorló okozta társadalmi problémák kezelésére irányult. A toborzási kampányt a bajor belügyminiszter hirdette ki azzal a céllal, hogy megelőzhetővé és visszaszoríthatóvá

váljanak olyan jelenségek, mint a Kölnben, 2016 szilveszterén bevándorlók által elkövetett erőszakos cselekmények azáltal, hogy a bevándorlók nyelvét, szokásait a nem német állampolgárságú rendőrök jobban ismerik. Kiemelendő, hogy ebben az időben a tartomány szerte elkövetett betörések, egy felderítetlen emberölés-sorozat, illetve az állampolgárok biztonságérzetének növelése miatt a bajor rendőrség létszámának növelését helyezték kilátásba (Huggler, 2016).

A kiválasztás folyamata

A végrehajtói állományba a kiválasztás teljes hossza hat hónap. A vizsgálatokat Münchenben vagy Nürnbergben a következő sorrendben hajtják végre: nyelvi és alapvető képességeket vizsgáló tesztek, fizikai állapot felmérés, csoportos elbeszélgetés, strukturált interjú, orvosi alkalmasság ellenőrzése. A létszámot az oktatási intézményben felvehető hallgatók, valamint az eljárást sikeresen teljesítők függvényében határozzák meg. A felvételi rangsort az írásbeli teszten elért eredmények alapján állítják össze. Az erőnléti vizsgálat pontszámait csak akkor használják fel, amennyiben az írásbeli teszten elért pontszámok között holtverseny van. Alkalmatlanságot jelent a felmérőktől történő indokolatlan távolmaradás, továbbá, ha valamelyik írásbeli vizsgálaton a pályázó nem éri el a szükséges pontszámot, a Cooper-teszten vagy két másik fizikai gyakorlaton a legalacsonyabb értékelési kategóriát (6-os) szerez vagy hátról alacsonyabb fokozatot (5-öst) kap. Szakaszos sikertelenség esetén az egyes vizsgálatok a következő toborzási időszakban megismételhetők, de a teljes eljárást csak két év eltelte után lehetséges ismételni (URL4). Az interjú tanúsága szerint az üres helyekre általában ötszörös túljelentkezés van, emiatt a bajor rendőrségnek nincs toborzási nehézsége, ezért a követelményrendszerén sem tervez létszámbiztosítást elősegítő változásokat.

A tisztek kiválasztásának folyamata, valamint annak részletei gyakorlatilag megegyeznek a tiszthelyettesekével. Eltérés abban látszik, hogy a felvételi vizsgát, mint előszűrőt nem a rendőrség, hanem a Bajor Állami Személyzeti Bizottság állítja össze és folytatja le, csak ezt követően kerül sor a müncheni vagy nürnbergi csoportos elbeszélgetésre, a strukturált interjúra, az egészségi és fizikai vizsgálatokra (URL8).

Alkalmassági követelmények

A pszichológiai alkalmassági vizsgálat középpontjában a szellemi teljesítőképesség áll, külön klinikai jellegű vizsgálatokat nem végeznek. A végrehajtói

állomány írásbeli vizsgája során alkalmazott nyelvi teszt hossza körülbelül 90 perc. Ez alatt a helyesírást, a nyelvtant, a szavak értelmezését, valamint a nyelvhasználatot ellenőrzik, általában feleletválasztós, szabadszöveges gyakorlatokkal vagy tollbamondással. A képességvizsgáló tesztek hossza megközelítőleg 50 perc, amivel a logikai gondolkodást, annak sebességét, valamint az emlékezőképességet ellenőrzik, matematikai, memóriai, értékelési és döntési feladatokon keresztül. A csoportos elbeszélgetés során egyszerre négy-nyolc fő van jelen, akiknek egy meghatározott problémára együttesen kell megoldást kidolgoznia. A vizsgálat átlagos hossza 45 perc, ami főként a pályázó másokkal való együttműködését elemzi. A strukturált interjú része egy személyes bemutatkozás, amelyet követően kérdéseken keresztül vizsgálják a stressztűrést, a motivációt és a társasviselkedést. A tisztek esetében a vizsgálat hossza négy óra és a következő területeket öleli fel: német nyelvtudás (szövegelemzés és fogalmazáskészítés), földrajz, történelem, közgazdaság, jog, a bajor állam, Németország és az Európai Unió igazgatása, politikája, kortárs politikai és kulturális események. A fizikumot nemenként eltérő követelményekkel vizsgálják. Az eredményeket hat kategóriába sorolják, attól függően, hogy az adott feladatból a jelentkezőnek milyen ismétlésszámot sikerült végrehajtania. A mozgásformák a következők: 31 cm magas, 34 cm széles zsámoly átugrása 30 másodpercen keresztül; fekvenyomás: súly a nőknél a testtömeg 45%-a, férfiaknál 60%, de legalább 22,5 kg; ingafutás időre: 2x10 méter négy ismétléssel és a táv végén zsámoly átugrással; 12 perc Cooper-teszt (futás). A gyakorlatokból az ingafutást kétszer lehet megpróbálni. Az egészségi alkalmasságvizsgálatot a rendőrség egészségügyi szolgálata végzi. Az alkalmatlanságot jelentő okokat a különböző források nem részletezik, kizárólag a testmagasságra vonatkozóan határoznak meg követelményeket ([URL4](#)).

Képzés és próbaidő

A képzési rendszer a beosztási szinteknek megfelelően tagozódik. A végrehajtói állományba jelentkezőket a bajor készenléti rendőrség különböző helyszíneken (Eichstätt, Dachau, Würzburg, Nürnberg, Königsbrunn, Nabburg és Sulzbach-Rosenberg) készíti fel. A képzés hossza két és fél év, amely során egyaránt hangsúlyt kap az elméleti és a gyakorlati oktatás ([URL7](#)). A felkészítési idő öt, egyenként hat hónapos szakaszra tagozódik. Az elsőben jogi és gyakorlati ismereteket (lőfegyverhasználat, helyi szintű rendőri szerv munkájának megismerése) oktatnak, emellett hangsúlyt fektetnek a fizikum fejlesztésére. A másodikban a rendőri magatartásformákat, a nyilvántartások kezelését és az elsődleges

rendőri intézkedéseket tanítják. A fő témakörök között a hivatalos eljárások, a közlekedésrendészet, a járőrszolgálat, valamint a bűnözés elleni küzdelem tartoznak. Ennek a szakasznak a végére kötelező a B kategóriás vezetői engedély megszerzése. A harmadik rész tartalmaz egy 30 napos gyakorlatot, és az oktatásban kiemelt szerepet kap a gépjárművezetés-technika. A negyedikben már három hónap szakmai gyakorlatra kerül sor, ahol a hallgatók mentorokkal dolgoznak együtt, valamint nagy hangsúlyt fektetnek a rendőri intézkedésekre, a gépjárművezetésre, valamint a stresszkezelésre. Az utolsó szakaszban komplex élethelyzetek megoldására, mint például szökésben lévő személyek letartóztatására, a fegyverhasználat eseteire, valamint a záróvizsgára történik a felkészítés ([URL5](#); [URL8](#)).

A tiszthelyettesi állományba jelentkező élsportolóknak a képzés hossza a két és fél helyett öt évig hosszabbítható, részükre egyéni tantervet biztosítanak, illetve az igényeikhez mérten a képzés helyszíne is rugalmasan igazodik. Speciális engedményük, hogy éves szinten nyolc hónap távolléti idővel rendelkeznek, valamint megkapják azokat a személyi juttatásokat, amit a többi hallgató is ([URL16](#)).

A tiszteket a Bajor Közszolgálati Főiskola rendőrtagozatán készítik fel. Az oktatás Fürstenfeldbruck-ban vagy Sulzbach-Rosenberg-ben zajlik, ahol a hároméves programból egy év gyakorlati, kettő pedig elméleti ismereteket ad, a felkészítési szakaszok pedig hat hónaposak. A program két gyakorlatorientált szakasszal (alapvető jogi és rendőri ismeretek: lövészet, vezetéstechnikai tréning, önvédelem) kezdődik, amit egy elméleti felkészítés követ. Ezután a képzés egy gyakorlati (műveleti egységek vezetése, gyakorlat egy rendőrkapitányságon), majd két elméleti szekcióra (írásbeli és szóbeli vizsgákkal) tagozódik. Az elméleti felkészítés főterületei közé a jogi oktatás (rendőri intézkedések, alkotmányjog, közlekedésrendészet, büntető és közigazgatási jog stb.), valamint rendőri menedzsment ismeretek, ezen belül a kriminológia, az irányítási technikák, a szociológia, kommunikáció, konfliktuskezelés, etika tartoznak ([URL13](#)). A felsővezetők képzésére szervezeten belüli kiválasztást folytatnak. Az oktatásuk hossza két év, amelyből egyet a Bajor Közszolgálati Főiskolán, egyet pedig a Szövetségi Rendőri Egyetemen (eredeti nevén: Deutsche Hochschule der Polizei, röviden: DHpol), Münsterben töltenek. A felkészítés során kizárólag elméleti ismereteket sajátítanak el, elvégzésével MA szintű közszolgálati szervező – rendőr menedzser mesterdiplomát kapnak ([URL8](#)). A végrehajtó és a középvezető állomány képzése alatt a hallgatókat, az első év sikeres teljesítését követően, próbaidős közszolgálati dolgozónak nevezik ki, azonban ez nem tekinthető azonosnak a véglegesítéshez szükséges próbaidővel. Utóbbi a képzés elvégzését követően két évre kötik ki ([URL10](#); [URL8](#)).

Eltérő tartományi és szövetségi megoldások

Az állampolgársági követelmények kiterjesztésének több célja és következménye volt. Például Berlinben a külföldi gyökerekkel rendelkező rendőrök a szolgálatellátás során a német helyett az anyanyelvüket használták, ami feszültséget keltett az állomány körében, majd a probléma politikai szinten is megjelent. Meg kell jegyezni, hogy a berlini lakosok mintegy harmadának bevándorló múltja van. Ezt a mintát követi a berlini rendőrség szervezeti összetétele is, ahol már 2015-ben az állomány 29%-a is hasonló háttérrel rendelkezett, többségében török vagy lengyel, illetve kisebb arányban kelet-európai, ázsiai és arab származással (Walsh, 2017). Az állampolgársági követelmények bővítését, a bajor modellhez hasonlóan, nemcsak a szolgálatellátás hatékonysága miatt vezették be, hanem annak érdekében is, hogy a megfelelő létszám biztosítható legyen.

Erre jó példa Brandenburg tartománya, ahol helyi érdeklődés és jelentkezés hiányában a szomszédos Lengyelország állampolgárait, arra dedikált weboldalon keresztül kezdték toborozni. Az intézkedéseknek köszönhetően 2018 áprilisára már több, mint 100 lengyel származású rendőrhallgató folytatta a tanulmányait. A gyakorlati tapasztalatok szerint a német nyelv ismeretének hiánya ugyan nehézséget jelentett, de a kurzus részét képező intenzív nyelvtanfolyam segített a problémakört áthidalni. A létszámbiztosítást nemcsak az érdeklődés hiánya nehezíti, hanem az alkalmas jelentkezők is. Ezt támasztja alá, hogy a Brandenburgi Rendőr Akadémiára 2017-ben 7000-en jelentkeztek, amelyből csak 10% felelt meg a bemeneti követelményeknek, a kiválasztottak további 14%-a pedig a képzés során lemorzsolódott (Chazan, 2018).

Baden-Württembergben a kiválasztás felépítése sok tekintetben hasonlít a bajor modellhez, ahol ugyanúgy a képezési szintnek megfelelően toboroznak. A személyi követelmények között megjelenő német állampolgárság mellett meghatározott országokból (Albánia, Algéria, Bosznia és Hercegovina, Észak-Macedónia, Franciaország, Görögország, Horvátország, Irak, Kína, Koszovó, Lengyelország, Magyarország, Montenegró, Olaszország, Oroszország, Portugália, Ukrajna, Románia, Spanyolország, Szerbia, Törökország) származó pályázókat is felvesznek abban az esetben, amennyiben rendelkeznek tartózkodási engedéllyel és a jelentkezést megelőzően legalább nyolc évig Németországban tartózkodtak. Az elvárt életkor minimuma 16,5 év, felső határa a tiszthelyettesek esetében 32, tisztekében 33 év. A 160 cm alatti, de legalább 150 cm magas pályázóknál külön felméri a kézerőt, a fegyver és kényszerítő eszközök kezelését, valamint a védőfelszerelések viselésének képességét. A végrehajtói állománynak középiskolai, a tiszteknek pedig érettségi vagy felsőfokú technikai végzettséget írnak elő, emellett meghatározzák az elvárt tanulmányi átlagot is.

Ezen kívül követelmény továbbá a B kategóriás vezetői engedély is, azonban azoknál a jelentkezőknél, ahol ez az életkor miatt nem lehetséges, ott a képzés megkezdése után legfeljebb nyolc hónapon belül kell megszerezni. A jelentkezés papíralapon történik, amit a toborzási tanácsadónál kell benyújtani. A kiválasztás sorrendjében itt is a szellemi teljesítményt vizsgáló tesztek (nyelvi, intelligencia) jelennek meg elsőként, ezeket egy nap alatt bonyolítják le. Ezt követően azoknak, akik nem rendelkeznek megfelelő fokozatú sportvizsgálóval 3000 méter síkfutást kell teljesíteniük, ahol az elvárások életkornak és nemnek megfelelően változnak. Ebből következően a fizikai állapotfelmérés előzetes vizsgálóval kiváltható. Az eljárás része még a személyes elbeszélgetés, valamint az orvosi alkalmassági vizsgálat, amit az intézménybe kerüléskor, a kábítószerhasználat ellenőrzésével együtt megismételnek ([URL1](#); [URL2](#)).

Az eddig bemutatott tartományokhoz képest Alsó-Szászországban csak hároméves, BA fokozatú végzettséget adó tisztképzésre lehet jelentkezni ([URL24](#)). A személyi követelmények esetében a német mellett, az Európai Unió és az Európai Gazdasági Térség országainak állampolgárait, valamint azon külföldiek jelentkezését várják, akik rendelkeznek letelepedési engedéllyel. A tartományban a jelentkezés felső korhatára 31 év, ami alól a volt katonák akkor mentesülnek, ha a szolgálati viszonyuk meghaladta a 12 évet, és annak befejezésétől számítva hat hónapon belül jelentkeznek.

A képesítési követelmények közé az érettségi, a szakközépiskolai végzettség vagy ezek hiányában azonos szintű vizsga megléte szükséges német nyelvből és matematikából. Ebben a modellben elvárásként jelenik meg továbbá az idegennyelv ismerete, amely szerint a jelentkezőnek legalább hat éven keresztül folytatott angol nyelvi tanulmányokkal, vagy B1-es szintű angol nyelvvizsgálóval kell rendelkeznie. Tartományi sajátosság az is, hogy a 11 osztályos szakképzésben résztvevők a felsőoktatási törvényük alapján nem vehetnek részt felsőfokú képzésben, ezért ezt a célcsoportot külön rendszerben toborozzák, részükre az alsó-szászországi rendőr akadémián egyéves kurzust tartanak fenn, amelynek eredményes befejezését követően újabb kiválasztás nélkül kezdhetik meg hároméves rendőrségi tanulmányaikat ([URL26](#)). A testmagasság esetében az elvárt minimum a 163 cm, amelytől akkor lehet eltérni, ha a jelentkező képes a szolgálati követelményekhez kapcsolódó feladatok teljesítésére. Ezt rendszerint a többi tartománynál látott nyelvi és egyéb kompetencia vizsgálatokat megelőzően egy nappal, úgynevezett testmagasság vizsgálat során ellenőrzik a következő feladatokkal: fegyverhasználat, kézerő vizsgálat, akadálypálya, életmentést szimuláló, valamint ugró gyakorlat. A kiválasztás része továbbá az erőnléti vizsgálat, ami egy 5000 méteres síkfutásból áll, ahol minimum szintidőt nemtől és korosztálytól függően kell teljesíteni ([URL25](#)).

Mecklenburg-Előpomeránia rendőrségénél a toborzás, az eddig vizsgált modellekre általában jellemző módon, tiszti és tiszthelyettesi állománykategóriák szerint történik, azonban a tartomány földrajzi helyzete miatt a vízrendészethez is lehet jelentkezni. A személyi feltételek között a német mellett megjelennek az Európai Unió, valamint az Európai Gazdasági Térség országainak állampolgárai, valamint azok a harmadik országból származó személyek, akiknek Németországgal tanulmányi szerződésük van. A végrehajtói állományba jelentkezőket 16 és 30 év között fogadják, a középvezetői szintre pedig 34 éves korig lehet pályázni. A képesítési követelmények esetében a tiszthelyetteseknek elegendő a középiskolai, míg a tiszti fokozatba felsőfokú végzettség szükséges (URL19). Az úszástudás ebben a rendszerben nem jelenik meg igazolt elvárásként, azonban a fizikum, a feladatok jellegéből következően, hangsúlyos szerepet kap a kiválasztásban. Megjegyzem az eddig látott eljárási „erősorrend” itt sem tér el, mert elsőként a szellemi képességek ellenőrzésére kerül sor. Az erőnlét vizsgálata összetett, az eredményeket nemekre bontva pontozzák, amiket osztályokba (nagyon jó, jó, kielégítő, megfelelő és nem megfelelő) sorolnak. A gyakorlatok 4x10 méter ingafutásból, hármassugrásból (váltott lábon), felhúzásból és egy akadálypályából (szlalom, zsámoly átugrása, bukfenc előre és hátra, kúszás, akadály átmászás, futás) állnak (URL18).

A Saar-vidéki rendőrség sajátossága, hogy egyféle rendőrképzést folytat, ami a Göttelborni Egyetem Alkalmazott Tudományok tagozatán zajlik. A felkészítés hároméves, amely egyaránt elmélet- és gyakorlatorientált. Elvégzésével az újoncok a Saar-vidéki rendőrség készenléti rendőrség állományába kerülnek. A személyi feltételek kapcsán kiemelendő az életkor, amelynek felső határa 37 év. Ettől eltérhetnek azok a volt hivatásos katonák, akik legalább 12 év szolgálati múlttal rendelkeznek. Elvárás továbbá a 162 cm-es testmagasság, a német, az Európai Unió vagy az Európai Gazdasági Térség országainak állampolgársága, valamint az érettségi vagy a megfelelő szintű szakképesítés is (URL22). A fizikai követelményeknek való megfelelést különböző gyakorlatokkal vizsgálják, ezek a következők: helyből távolugrás, akadálypályán való áthaladás, hajlítottkarú függés, 12 perc futás. Az eredményeket nemekként eltérően értékelik (URL21).

A szász-anhalti rendőrség életkor követelménye megegyezik a Saar-vidéki rendőrségével, azonban a testmagasságra vonatkozó elvárás itt 160 cm. A rendőr kiválasztásukban egyedi elem, hogy már a jelentkezési dokumentumok közé csatolni kell a különböző orvosi (házi-, szem- és fogorvosi, allergiás megbetegedéseket) igazolásokat, illetve amennyiben a jelentkező 18 év alatti, a szülői hozzájárulást. A sajátosságok közé sorolható továbbá a baden-württembergi rendőrségnél alkalmazott megoldás is, ahol a megfelelő szintű sportigazolásal a fizikai alkalmassági vizsgálat kiváltható volt (URL23). A tanulmányozott

tartományi rendszerek, valamint a szövetségi rendőrség toborzása az egészségi követelményekről szűkszavúan, a személyi elvárások között megjelenő testmagasságon túl elsősorban úgy számolnak be, hogy a szolgálatellátás elvárásainak való megfelelést vizsgálják, illetve egy-egy esetben a néhány hangsúlyos területet, például a látást is kiemelik.

Hamburg esetén ezek a kritériumok részletesebben jelennek meg, ahol 31 kizáró okot sorolnak fel. Ezek közé többnyire azok a funkcionális és mozgásszer- vi korlátok tartoznak, amik befolyásolják a futást, az ülést, az állást és az írást, emellett a szív és érrendszeri, a hormonrendszeri, a látási és hallási, valamint a fogazattal kapcsolatos megbetegedések emelhetők ki. Emellett megjelennek a mentális betegségek is, mint az öngyilkossági kísérlet, valamint a függőségek, lásd kábítószer-használat (Fórizs, 2021).

A bemeneti követelmények változása nemcsak a tartományi, hanem a szövetségi rendőrséget (Bundespolizei) is érintette, ahol a tiszthelyettesi állomány felvételéhez kötődő fizikai követelményeket csökkentették, valamint a külföldi állampolgárok számára egyszerűsítették a német nyelvi vizsgát is. Korábban az erőnléti vizsgálatok része volt a fekvőtámasz és a helyből távolugrás, azonban ezeket könnyítésként, egy gyakorlattal, az ingafutással váltották fel. A nyelvi tudásfelmérésben pedig a tollbamondás során növelték a megengedett hibaszázalékot. Az intézkedések háttérében a létszámbiztosítás állt, ezzel kívántak nagyobb számú jelentkezőre és felvehető személyzetre szert tenni, mivel 2020-ban a Német Szövetségi Rendőrségnek 2150 üres beosztást kellett feltöltenie. Mindemellett a természetes fluktuáció is magas, mivel 2020-ban 853 fő nyugdíjazása volt várható (Staudenmaier, 2020).

Meghatározott rendészeti munkák elvégzésére, így objektumőrzésre, fogdászolgálatra, biztosítási feladatokra, toloncolásra, figyelésre, közlekedési szabályok betartatására egyes német tartományokban (például Szászország, Hessen, Berlin) speciális állománykategóriát, úgynevezett rendőr őrséget alkalmaznak. Ez a megoldás egyfelől tehermentesíti a rendőrök munkáját, másrésztől pedig elősegíti a személyzetbiztosítást is. A rendőr őrséggel szemben támasztott személyi és képesítési követelmények, valamint az alkalmassági kritérium tartományonként eltérnek, azonban jellegükben hasonlítanak a tiszthelyettesekkel és a tisztekkel szemben támasztott elvárásokhoz. A kiválasztási eljárásuk azonban kevésbé összetett, egy írásbeli feladatsorból (nyelvi, figyelem és intelligencia teszt), valamint egy orvosi alkalmassági vizsgálatból áll. Utóbbinak része a kábítószer-használat ellenőrzése is. Kiképzésük rövid, 18 hetes, amely idő alatt különböző teljesítményfelméréseken, így fizikai alkalmassági vizsgálaton kell részt venniük (Fórizs, 2016a).

Megállapítások

A vizsgált tartományokban a rendőr kiválasztás a beosztási kategóriáknak megfelelően történik, de valamennyi rendszer a következő struktúra szerint épül fel: személyi és képesítési követelményeknek való megfelelés ellenőrzése, személyiséget és képességeket vizsgáló tesztek, fizikai alkalmasságot mérő módszerek, interjúk és a csoportos feladatmegoldás, orvosi alkalmasság eldöntése. A személyi feltételek között egységesen megjelenik az életkor, az állampolgárság, valamint a testmagasság. A német rendszerek különlegessége, hogy egyes tartományokban egészen fiatalon, akár már 16 évesen lehet rendőrnek jelentkezni, míg az életkor felső határa eltérő képet mutat. A vizsgált területekre együttesen jellemző, hogy az életkor meghatározott személyi körülmények fennállása esetén, lásd gyermekgondozási időszak vagy az önkéntes katonai szolgálat, egyedileg mérlegelhető. Az állampolgársági követelmények között azonos módon megjelennek az Európai Unió és az Európai Gazdasági Térség országai, ami Baden-Württembergben és Bajorországban kiegészül az előzetes tartózkodási idővel. Ahol létszámhiánnyal küzdenek – lásd Brandenburgban –, a külföldi állampolgárok alkalmazása leginkább a személyzetbiztosítást szolgálja. Másol, például Bajorországban, a kibővített személyi követelmények a rendészeti funkciók hatékonyságának növelésére irányul. A testmagasságnak mindenütt kiemelt jelentőséget tulajdonítanak, azonban a tartományok között ebben sincs koherencia, az elvárás 160–165 cm között változik. Ez a feltétel is megengedő, mert ahol a jelentkező ennek az előírásnak nem felel meg, ott egy alacsonyabb limit meghatározása mellett külön fizikai jellegű képességvizsgálatokat folytatnak le. A képesítési feltételek az adott állománykategóriába való jelentkezéstől, ehhez kapcsolódóan pedig a képzési struktúrától függően változnak. A B kategóriás vezetői engedély megléte vagy az úszástudás igazolása több tartományban elvárás, azonban az idegennyelv ismerete csak az alsó-szászországi rendőrségnél követelmény. A nem német állampolgárságú jelentkezők miatt a tudásfelmérő tesztekben hangsúlyos figyelmet kap a nyelvi kompetencia ellenőrzése, illetve a képzés során az ilyen jellegű hiányosságok kiküszöbölése. Figyelemre méltó az is, hogy a végrehajtói képzésre jelentkezőktől nem várják el az érettségi bizonyítványt.

A toborzás célcsoportjai között valamennyi területen megjelennek az élsportolók, illetve többségében az önkéntes katonai szolgálati tapasztalattal rendelkezők. A határmenti tartományokban, mint Brandenburg, a külföldi állampolgárok pályára csábítása is kiemelt jelentőségű. A bajor modellben a toborzási és a pálya népszerűsítési módszerek között érdekes megoldásként jelenik meg a kétnapos betekintési program, valamint a képzést megelőző öthónapos fizetett

gyakorlat. Emellett fontos szerepe van az alkalmasság eldöntését segítő önel-
lenőrző online kérdőívnek is. A jelentkezés módja szintén eltérő képet alkot,
egyszerre tapasztalhatók a hagyományos, papír alapú formák, valamint a mo-
dernebb megoldásnak tekinthető, weboldalon keresztül, elektronikus úton be-
nyújtott felvételi kérelmek. A csatolt iratok között egyedülállóan a szász-anhalti
rendőrség vár el szülői nyilatkozatot, valamint előzetes orvosi papírokat. Az
alkalmasságvizsgálatok különlegessége, hogy az erősorrendben a szellemi tel-
jesítmény kérdése jelenik meg elsőként. A pszichológiai jellegű alkalmassági
vizsgálatokban nem a klinikai jellegű elváltozások kiszűrése dominál, hanem
a szolgálat szempontjából releváns kompetenciáknak és személyiségjegyeknek
a feltérképezése. A megfelelő erőnlét ellenőrzésében tartományonként jelentős
különbségek tapasztalhatók. Több helyen egyszerű futógyakorlattal mérnek,
máshol komplex versenyvizsgákat használnak. Ezek mellett még inkább egyedi
megoldásnak tekinthető a baden-württembergi modell, ahol a fizikai felmérés
előzetes sportvizsgálattal kiváltható. A képzési modellek rendszerint a végrehaj-
tói és a középvezetői szintekre tagozódnak, azonban például az Alsó-Szászor-
szágban alkalmazott rendszerben nincs tiszthelyettesi képzés. Utóbbi ráadásul
külön oktatási programot használ azoknak a felvételére, akik nem rendelkeznek
a megfelelő szintű végzettséggel. Egységes, központosított felkészítés csak a
felsővezetőknek van, ahol mesterdiploma szerezhető.

Összességében a vizsgált német rendőrségek bemeneti követelményei és a kép-
zési rendszerek több ponton azonos tulajdonságokkal rendelkeznek, azonban
valamennyi területre jellemző egy-egy sajátosság. Megállapítható volt továb-
bá az is, hogy egyes tartományokban a létszámbiztosítás nem okoz nehézséget,
azonban máshol, a környezeti hatásoknak köszönhetően (pálya iránti alacsony
érdeklődés, munkaerőhiány) könnyítettek a kiválasztás szakmai kritériumain.

Melléklet

1. számú melléklet – interjú kérdések

I. Interjú alanyra vonatkozó kérdések:

Az interjú alany

neme:

életkora:

állampolgársága:

munkáltatója (külföldi rendőrség hivatalos megnevezése):

1. Kérem, röviden mutassa be a rendőri pályafutását. Ennek során az alábbi kérdésekre is válaszoljon:

- a. Mióta dolgozik rendőrként?
- b. Milyen beosztásokat töltött be?
- c. Mi a jelenlegi beosztása és ezt a pozíciót mióta tölti be?

II. Külföldi rendőrség szervezetére, képzésére irányuló kérdések

2. A rendőrség:

- a. Melyik minisztérium alárendeltségébe tartozik?
- b. Milyen a szervezeti felépítése?
- c. Mely szerv vagy szervezet felügyeli a munkáját?
- d. Milyen a beosztási/rendfokozati struktúra?
- e. Mekkora a teljes létszám?
- f. Van-e próbaidős, tartalékos vagy polgári segítő állományuk?
- g. Milyen arányú a pályaelhagyás, általában milyen okok miatt?
- h. Az utóbbi időben történt-e, illetve terveznek-e a rendőrség létszámát érintő nagyobb változást?

3. Kérem, mutassa be országuk rendőrképzési rendszerét!

III. Külföldi rendőrség kiválasztására vonatkozó kérdések

4. Mikor vett részt felvételi eljárásban?

5. Milyen hivatalos fórumokon keresztül tájékozódhatott a felvételi eljárásról?

Példák:

- online felületen (rendőrség vagy oktatási intézmény honlapja)
- nyomtatott tájékoztatók (felvételi tájékoztatók, felhívások)
- nyílt napok

6. Milyen hivatalos tájékoztatók álltak rendelkezésre a rendőri hivatás jellegéről? Ezekhez hogyan tudott hozzáférni?

Példák:

Online vagy nyomtatott

- felvételi tájékoztatók
- rendőri élethelyzeteket bemutató könyv
- önismereti tesztek
- bemutatók
- nyílt napok

7. *Milyen feltételei voltak a jelentkezésnek?*

Példák:

- életkor
- állampolgárság
- végzettség
- állandó bejelentett lakcím
- munkatapasztalat
- gépjárművezetői engedély megléte

8. *Melyek voltak a szolgálati viszony létesítésének kizáró okai?*

Példa:

- büntetett előélet
- kábítószer használat
- politikai tevékenység
- üzleti érdekeltség

9. *Milyen módon jelentkezett?*

Példa:

- online felületen
- nyomtatványok kitöltésével postai úton
- személyesen

10. *Milyen dokumentumokat nyújtott be a jelentkezés során?*

Példa:

- személyazonosságot igazoló dokumentum másolata
- végzettséget igazoló dokumentumok
- büntetlen előéletet igazoló dokumentum
- motivációs levél
- önéletrajz
- orvosi igazolások

11. *Melyik hónapban indult és mikor fejeződött be a felvételi eljárás?*

Példa:

Magyarországon a diplomás alapszakokra rendszerint február elejéig kell a jelentkezést benyújtani, míg a döntés júliusban születik meg.

12. *Sorolja fel, hogy milyen feladatokon/vizsgálatokon, milyen sorrendben kellett megfelelnie?*

Példa:

- online előszűrés, mint például intelligencia vagy személyiség tesztek
- orvosi vizsgálat

- fizikai állóképesség vizsgálat
- pszichológiai vizsgálat
- kompetencia vizsgálatok, például számítógépes ismeretek

13. Milyen követelményei voltak az egyes vizsgálatoknak?

Például:

- fizikai vizsgálat során a futás vagy a fekvő nyomás
- orvosi vizsgálat során a megfelelő magasság vagy a testtömegindex
- pszichológiai vizsgálat során a megfelelő tulajdonság, mint az együttműködőképesség

14. Hogyan minősítették a vizsgálatokat/teszteket?

Példa:

- alkalmas
- nem alkalmas

15. Volt-e jogorvoslati lehetősége?

16. Mely szervezeti egység(ek) keretein belül zajlottak a vizsgálatok?

Példa:

- oktatási intézmények
- arra kijelölt rendőri egység
- szervezeten kívüli gazdasági társaság

17. Tudomása szerint a jelentkezők milyen arányban feleltek meg a felvételi eljárás egyes szakaszain?

18. Mikor és hogyan szerzett tudomást a felvételi eredményről?

19. Mik a benyomásai a felvételi eljárással kapcsolatban?

20. A képzés megkezdését követően voltak-e olyan személyek, akik rövid időn belül (legfeljebb három hónap) leszereltek? Ha igen, hányan és milyen arányban?

21. Milyen változások történtek a felvételi eljárás menetében vagy a kritériumokban?

22. Terveznek-e bármilyen jellegű változtatást a felvételi eljárás menetében vagy a kritériumokban? Ha igen, akkor milyen változás, mikorra tehető?

Felhasznált irodalom

- Chazan, G. (2018). *German police open up to applicants from Poland*. Financial Times. www.ft.com/content/9f62345e-43a7-11e8-93cf-67ac3a6482fd
- Fórizs S. (2011). Rendőrtiszt képzés Berlinben. *Magyar Rendészet*, 11(4), 43–52.
- Fórizs S. (2012a). A hamburgi rendőrtisztai főiskola. *Magyar Rendészet*, 12(2), 85–91.
- Fórizs S. (2012b). Brandenburg tartomány rendőrtiszt képzése. *Magyar Rendészet*, 12(3), 67–76.
- Fórizs S. (2013). *Rendészeti kihívások – németországi válaszok*. In Gaál, Gy. & Hautzinger, Z. (Szerk.), *Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról* (pp. 43–62). Pécsi Határőr Tudományos Közlemények.
- Fórizs S. (2014). Az alsó-szászországi rendőrtisztképzés. *Magyar Rendészet*, 14(3), 121–134.
- Fórizs S. (2015). Gondolatok Németország rendőrségi rendszeréről. *Belügyi Szemle*, 63(10), 47–64. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.10.4>
- Fórizs S. (2016a). Speciális állománykategória a német rendőrségeknél. *Belügyi Szemle*, 64(11), 97–107. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.11.6>
- Fórizs S. (2016b). Rendőrképzési modellek Németországban. *Határrendészeti Tanulmányok*, 13(1), 37–50.
- Fórizs S. (2021). A német rendőrségek felvételi rendszere. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1569–1584. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.4>
- Huggler, J. (2016). *Bavaria launches drive to recruit immigrants to the police force*. Telegraph. <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/24/bavaria-launches-drive-to-recruit-immigrants-to-the-police-force/>
- Staudenmaier, R. (2020). *Germany to lower language requirements for federal police recruits*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/en/germany-to-lower-language-requirements-for-federal-police-recruits/a-52065649>
- Walsh, A. (2017). *Berlin police officers must speak German during shifts, state ministry requests*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/en/berlin-police-officers-must-speak-german-during-shifts-state-ministry-requests/a-41682104>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *A baden-württembergi rendőrség foglalkoztatási weboldala – jelentkezési eljárás*. <https://www.polizei-der-beruf.de/bewerbungsprozess/>
- URL2: *A baden-württembergi rendőrség foglalkoztatási weboldala – kérdések és válaszok*. <https://www.polizei-der-beruf.de/faq/faq-einstellungsvoraussetzungen/>
- URL3: *A bajor belügyekért, sportért és integrációért felelős minisztérium honlapja*. <https://www.stmi.bayern.de/hil/english/index.php>

- URL4: *A bajor rendőrség alkalmasságról és a felvételi tesztekéről szóló kiadványa.* https://www.mit-sicherheit-anders.de/mam/termine-und-infos/mediathek/flyer/eignung_u_einstellung_2020a_v2_screen.pdf
- URL5: *A bajor rendőrség honlapja – a végrehajtói állomány felkészítési programja.* <https://www.mit-sicherheit-anders.de/deine-ausbildung/ausbildungsinhalte/>
- URL6: *A bajor rendőrség honlapja – alkalmassági kérdőív.* <https://www.mit-sicherheit-anders.de/deine-eignung/>
- URL7: *A bajor rendőrség honlapja – álláspályázatok.* <https://www.bevi.polizei.bayern.de/index.php?ac=jobad&id=12>
- URL8: *A bajor rendőrség honlapja – glosszárrium.* [https://www.mit-sicherheit-anders.de/termine-und-infos/glossar/#3.%20Qualifikationsebene%20\(3.%20QE\)](https://www.mit-sicherheit-anders.de/termine-und-infos/glossar/#3.%20Qualifikationsebene%20(3.%20QE))
- URL9: *A bajor rendőrség honlapja – szervezeti adatok.* <https://www.polizei.bayern.de/wir-organisation/index.html>
- URL10: *A bajor rendőrség karrier kiadványa.* https://www.mit-sicherheit-anders.de/mam/termine-und-infos/mediathek/flyer/gesamtflyer-karriere_2020a_v3_screen.pdf
- URL11: *A bajor rendőrség karrier oldala – a bajor rendőrség.* <https://www.mit-sicherheit-anders.de/dein-beruf/die-bayrische-polizei/>
- URL12: *A bajor rendőrség karrier oldala – család és munka.* <https://www.mit-sicherheit-anders.de/dein-beruf/familie-und-beruf/>
- URL13: *A bajor rendőrség képzési kiadványa.* https://www.mit-sicherheit-anders.de/mam/termine-und-infos/mediathek/flyer/studium_2020a_v2_screen.pdf
- URL14: *A bajor rendőrség szolgálati feladatairól szóló honlap.* <https://www.polizeiaufgabengesetz.bayern.de/gesetz/index.php>
- URL15: *A bajor rendőrség toborzási kiadványa a szülők számára.* https://www.mit-sicherheit-anders.de/mam/termine-und-infos/mediathek/flyer/elternflyer_2020s_v3_screen.pdf
- URL16: *A bajor rendőrség toborzási kiadványa az élsportolók számára.* https://www.mit-sicherheit-anders.de/mam/termine-und-infos/mediathek/flyer/spitzensport_2020a_v2_screen.pdf
- URL17: *A bajor rendőrség toborzási kiadványa tanároknak.* https://www.mit-sicherheit-anders.de/mam/karriere/lehrer_2020a_v1_screen.pdf
- URL18: *A mecklenburg-előpomerániai rendőrség weboldala – erőnléti vizsgálat.* <https://www.polizei.mvnet.de/Karriere/Auswahlverfahren/Sporttest>
- URL19: *A mecklenburg-előpomerániai rendőrség weboldala – felvételi követelmények.* <https://www.polizei.mvnet.de/Karriere/Einstellungsvoraussetzung/>
- URL20: *A Német Szövetségi Rendőrség (Bundespolizei) honlapja – feladatok.* https://www.bundespolizei.de/Web/DE/03Unsere-Aufgaben/unsere-aufgaben_node.html
- URL21: *A Saar-vidéki rendőrség weboldala – sportfelmérő.* https://www.saarland.de/polizei/DE/institution/karriere/PDFs/Sporttest.pdf?__blob=publicationFile&v=4
- URL22: *A Saar-vidéki rendőrségi weboldala – a munkáról szóló információk.* https://www.saarland.de/polizei/DE/institution/karriere/karriere_node.html

URL23: *A szász-anhalti rendőrség honlapja – jelentkezési feltételek.* <https://polizei-web.sachsen-anhalt.de/der-polizeiberuf/deine-bewerbung/>

URL24: *Az alsó-szászországi rendőrség weboldala – képzés.* <https://polizei-studium.de/studium/>

URL25: *Az alsó-szászországi rendőrség weboldala – kiválasztási eljárás.* <https://polizei-studium.de/auswahlverfahren/>

URL26: *Az alsó-szászországi rendőrség weboldala – jelentkezési követelmények.* <https://polizei-studium.de/voraussetzungen-schul-foh/>

Alkalmazott jogszabályok

A bajor rendőrség szervezetéről szóló BayRS II S. 263, BayRS 2012-2-1-I számú törvény

A bajor rendőrség szolgálati feladatairól szóló GVBl. S. 397, BayRS 2012-1 1-I számú törvény

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Mogyoródi G. (2022). Rendőrkiválasztás Bajorországban és a különböző német tartományokban. *Belügyi Szemle*, 70(4), 831–850. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.11>

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

Sallai János: A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon című könyvéről, kiemelten a rendészetelméleti szakmai folyóiratok hatása a rendészettudomány kialakulásával foglalkozó fejezetekre

About János Sallai's book entitled The Establishment and Accreditation of Law Enforcement Science in Hungary, with special emphasis on the chapters dealing with impact of professional journals on the development of law enforcement science

Dános Valér

Prof. Dr. főszerkesztő, egyetemi magántanár, ny. rendőr vezérőrnagy
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
valer.danos@bm.gov.hu

Varga Anita

idegennyelvi koordinátor
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
varga.anita@bmkzf.hu

Szabó Csaba

Dr. PhD, felelős szerkesztő,
rendőr alezredes
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
csaba.szabo3@bm.gov.hu

Absztrakt

Cél: Sallai János A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon című kiadványa ismertetésének célja, hogy rövid, tömör formában bemutassa a rendészettudomány hazai elfogadtatásával és akkreditációjával foglalkozó, történelmi szemlélettel megírt könyvet a Belügyi Szemle olvasói számára.

Módszertan: A könyvismertetés szerzői e recenzió készítése során törekedtek mind a kvalitatív, mind a kvantitatív tartalomelemzés módszerével élni. A könyvismertető készítői ugyanazzal az intertextuális megközelítéssel mutatják be a könyv tartalmi lényegét, ahogyan az a könyv struktúrájában is fellelhető. Ugyanis magának a könyvnek az egyes fejezetei, alfejezetei nem egymástól független, teljesen önálló tételeket fejtenek ki, hanem szervesen összekapcsolódnak, láncszerűen egymásba fonódnak.

Megállapítások: A szerzőnek teljes mértékben sikerült eredeti szándékát megvalósítania. A kiadvány szinte teljességgel bemutatja azt a történelmileg is

hosszú folyamatot, s annak egyes állomásait, amelynek eredményeként a rendészettudomány Magyarországon elfogadott, önálló diszciplínává vált, és mind az akadémiai, mind a felsőoktatási elfogadtatása megvalósult.

Érték: A könyv szerzője által feltárt és e kiadványban is összegzett tudományos megállapítások, információk jelentős mértékben hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a hazai rendészettudomány tovább fejlődhessen, megőrizhesse önálló tudományként történő kezelését, valamint ahhoz, hogy a jövőben is komoly szerepet játszhatnak a rendészetelmélettel foglalkozó szaklapok a rendészettudomány további kiteljesedéséhez, még szélesebb körben történő elismertetéséhez.

Kulcsszavak: rendészettudomány, rendészetelmélet, biztonság, veszély, rend, közbiztonság, etabláció, akkreditáció, szakfolyóiratok

Abstract

Aim: The aim of the review of János Sallai's publication entitled *The Establishment and Accreditation of Law Enforcement Science in Hungary* is to present in a short and concise form the domestic acceptance and accreditation of law enforcement science written from a historian's perspective, for the readers of *Belügyi Szemle*.

Methodology: The authors of this review have sought to use both qualitative and quantitative content analysis in preparing this review. The review's authors use the same intertextuality approach to present the content of the book as it is found in the structure of the book. This is because the chapters and subchapters of the book itself are not independent, completely separate items, but are organically connected, intertwined in a chain.

Conclusion: The author has fully succeeded in realizing his original intention. The publication presents almost entirely the historically long process, its individual stages, as a result of which law enforcement science has become an accepted, independent discipline in Hungary, and its acceptance in both academia and higher education has been achieved.

Value: The scientific findings and information revealed by the author of the book and summarized in this publication can make a significant contribution to the further development of Hungarian law enforcement science, to its treatment as an independent science, and to the fact that in the future, journals dealing with law enforcement theory can play a major role in the further development of law enforcement science and its wider recognition.

Keywords: law enforcement science, law enforcement theory, security, danger, order, public safety, establishment, accreditation, professional journals

„Egy elmélet helyénvalóságát,
igazságát nem a szépsége
vagy az egyszerűsége,
hanem a gyakorlati értéke bizonyítja.”
Csányi Vilmos

Bevezetés

Kell-e egyáltalán igazolnia magát egy tudománynak? – olvasható e kérdés „*A tudomány tudománya*” könyv előszavában (Wang & Barabási, 2021).

Aki elolvassa Sallai János: „*A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon*” című könyvét, annak bizonyossá válik, hogy a magyar rendészettudománynak sem itthon, sem a világ bármely országában nem kell magát igazolnia, sehol sem szorul létének bizonyítására. Ahogy a fenti Csányi Vilmos idézet is mutatja, a létét a gyakorlati értéke bizonyítja. Ennek az állításnak a hitelét mi sem igazolja jobban, mint az a számtalan, rendészettudomány területén született mű, így antológia (Finszter & Korinek, 2019; Boda, 2019; Gaál & Hautzinger, 2019), lexikon, enciklopédia, tudományos és szakmai cikk, amely az elmúlt két évtizedben látott napvilágot.

Sallai János nem először nyilatkozik meg a rendészettudomány elfogadtatásának és hitelesítésének kérdéseiben (Sallai, 2020a; Sallai, 2019a; Sallai, 2019b; Sallai, 2017; Sallai, 2015). Írásaiban szinte mindenütt megjelenik a téma történetiségében való megragadása, hiszen ő maga szinte pályafutásának kezdetétől foglalkozik – történészeket felülmúló aktivitással – a rendészet történetével, mind hazai, mind nemzetközi vonatkozásokban. Nincs ez másként a mostani könyvében sem, mert amint azt ő maga is írja: „*A könyvemben a rendészettudomány etablációjának (befogadásának) és akkreditálásának folyamatát mutatom be, amelynek jobb megértéséhez a biztonság, veszély, rend, közrend, rendészet fogalmak történetét is áttekintem.*” (Sallai, 2021).

Prof. Dr. Sallai János a Nemzeti Közszerzői Egyetemen tanszékvezető egyetemi tanára a Rendészettudományi Doktori Iskola helyettes vezetője, évtizedek óta kutatja és oktatja a rendészettudományi ismereteket, a rendészettudomány történetét, az államhatárok történetét, kriminál földrajzot, az államhatárok rendészetével kapcsolatos ismereteket. A könyv címbeli kérdéseit több mint egy évtizede intenzíven kutatja, mind könyvtári kutatómunkája, mind empirikus felmérései jól ismertek a témával foglalkozó rendészeti szakemberek körében.

Jelen írásában az olvasó egy olyan könyvet tarthat a kezében, amely az említett témaköröket átfogóan ismerteti, és amelyben a szerző összefoglalja a hazai

rendészettudomány fejlődését, annak fontosabb állomásait, valamint azon tudósok, rendészeti szakemberek, oktatók e folyamatban betöltött szerepét, akik jelentős mértékben hozzájárultak e tudományterület akadémiai elismertetéséhez, felsőoktatási akkreditációjához.

A könyv elolvasása után amellet, hogy egy részletes képet kapunk a rendészettudomány létének megalapításáról és önálló tudományként való elfogadásáról, láthatjuk, hogy milyen jelentős szerepük volt ebben a rendészeti szaklapoknak, hiszen, ha ezek az elmúlt két-három évtizedekben nem foglalkoztak volna olyan intenzitással a szóban forgó tudományterület egyes kérdéseivel, még ma is csak polémiáknak, elméleti vitáknak és különböző véleményeknek lehetnének szemtanúi. Jelen recenzió éppen ezért foglalkozik kiemelten a könyvnek e témát körüljáró fejezetével, és más fejezeteiben e kérdésekkel kapcsolatban olvasható kinyilatkozásokkal. Ez azért is vállalható, mert a könyv önmaga is bizonyítja azt a tételt, hogy a magyar rendészettudomány kialakulásában meghatározó szerepet töltöttek be mindvégig az egyes rendészetelméleti szakfolyóiratok, különös tekintettel a *Belügyi Szemlére*. Erről Sallai így nyilatkozik könyvében: „... összegezve megállapítható, hogy a magyar rendészet fejlődésében meghatározó szerepet játszottak a mindenkori rendészetelméleti szakfolyóiratok” (Sallai, 2021).

A bevezetőről

A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon című kiadvány hat fejezetre és négy alfejezetre tagolódik. A bevezetőben Sallai professzor a történeti szellemben írt soraival azonnal orientálja az olvasót afelé, hogy egy rövid időutazást tegyen a rendészet múltjától indulva a mai modern rendészettudományi konstrukciókig. A koronavírus-világjárvánnyal összefüggésben említi a szerző, hogy az orvosrendészet a modern rendészet kialakulásától kezdve jelen van, amelyet Huszty Zakariás Teofil pozsonyi orvos és szakíró 1786-ban megjelent, első ismertté vált rendészettudományi munkája is bizonyít (Huszty, 1786). Az orvosrendészet első jogi szabályozása egy Mária Terézia által kiadott rendeletben jelenik meg, amely nagymértékben hozzájárult az orvosrendészeti alapok lerakásához. Ezt követően Sallai még korábbi időszakokra is visszatekint: „A kezdeti rendfenntartástól a modern rendészet kialakulásáig hosszú út vezetett, amelyen kezdetben az ókori városállamok, majd Róma járt az élen. A középkor után a rendészet tana, illetve az állami rendőrrég francia területen valósult meg először.” (Sallai, 2021). Franciaország mellett Poroszország jeleskedett a rendészet tudományos igényű megközelítésében, ahol már a 19. század végén és a 20. század elején általánossá vált a „rendőrtudomány” elfogadása.

A második világháborút követően itthon „a publikált cikkekben elsőként a rendőrség személyi állományának képzése volt a téma [...] Csak ezután következett a minőségi munka, amelynek a '60-as évektől a Belügyi Szemle, majd az OKRI és az RTF adott színteret” (Sallai, 2021).

Sallai a bevezetőben arról is szemléletesen beszámol, hogy hazánkban a „rendészetelméleti -és történeti kutatásokra a rendszerváltoztatás hajnalán, majd az azt követő időszaktól nyílt lehetőség [...] E folyamat révén a Rendőrtiszti Főiskola a Nemzeti közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karává vált, a rendészettudományt a MAB elismerte, és besorolta a tudományok rendszerébe, illetve megszülethetett a Rendészettudományi Doktori Iskola.” (Sallai, 2021). Ezzel tulajdonképpen a rendészettudomány teljes mértékben elfogadást nyert, és ma már önálló diszciplínaként definiálható.

Állam, biztonság, veszély, rend, közbiztonság, rendészet című fejezetről

Az első fejezetben Sallai János a címbeli hat fogalom kapcsolódását ugyancsak történeti megközelítésében tárgyalja. „Az ókori államok létrejötte óta az állam vezetőnek és az ott élő közösségnek legfőbb érdeke, hogy biztonságban legyen, amihez a rendet folyamatosan fenn kell tartani.” (Sallai, 2021). A fogalmak összekapcsolódásának fontosságát a Tóth Józseftől származó biztonságfogalom idézésével támasztja alá azzal, hogy biztonság alatt: „a veszélyektől és háborítástól való mentesség értendő”. Majd a veszély fogalmát is meghatározza a szerző: „A veszély pedig nem más, mint az az állapot, amely során számolhatunk káros következmények bekövetkezésével.” (Sallai, 2021).

A rendészet kérdése a hazai szakirodalomban már Pauler Tivadar munkásságában is jól tetten érhető, az 1865-ben megjelent írása nyomán kijelenthető, hogy „Pauler szerint a rendészet fő feladata a polgári rend fenntartása”. A rendészet fogalmáról Pauler pedig így fogalmaz: „Az államadalom végczéljai létesítésére, a jogsértések lehetőleg megelőzésére, a társadalmi rendet fenyegető veszélyek elhárítására, azok káros következményeinek megszüntetése szükséges; az e cél közvetlen elérésére alakított intézetek a rendészet köréhez számítanak; a rendészeti politika vagy rendészet annál fogva azon rendszeres foglalatja, melyek szerint a belbátorságot és a polgári rendet fenyegető veszélyek közvetlenül elhárítandók, azoknak káros következményei és a polgári rendet fenyegető veszélyek közvetlenül elhárítandók, azoknak káros következményeik megszüntetendők.” (Sallai, 2021).

Ezt követően Sallai professzor két jeles hazai tudós munkásságát emeli ki, így Concha Gyözőnek és Rédey Miklósnak a rendészettudomány kialakulásával

kapcsolatos nézeteit tárgyalja. Concha Győző érdemét azzal bizonyítja, hogy Concha kiemelt figyelmet szentelt írásaiban a rend, a közrend és a rendőrség egymáshoz való viszonyának.

Sallai alapműnek tekinti Rédey 1923-ban megjelent *„Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba”* című könyvét, amelyben Rédey a rend, az állam, a társadalmi rend, jogrend, természet rendje, közrend és rendészet fogalmát és tartalmát is definiálja. Rédey a közrendről is ír könyvében, véleménye szerint az állam, a társadalom és a természet rendje együttesen alkotják a közrendet (Sallai, 2021).

Ezt követően Sallai Magyar Zoltán, a közigazgatás tudományának nemzetközi hírű művelőjének a magyar rendészettudományra meghatározó hatással bíró, *„Magyar közigazgatás”* címmel 1942-ben megjelent könyvről ír részletesen. A könyv külön fejezetet szentel a rendészetnek, amelyben kifejti, hogy *„rendészetben a közrend megzavarása elleni védekezést értették”* (Sallai, 2021).

A Magyar Zoltán tanítványának tekinthető Szamel Lajos munkásságának középpontjában mindig is a rendészet és az azzal kapcsolatos fogalmak, és azok tartalmának tisztázása állt. A rendészet fogalmának egyik legletisztultabb fogalmát Sallai a következő idézet meghatározásban látja, amikor azt írja, hogy Szamel *„a rendészetet olyan állami tevékenységnek tekintette, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavartrend helyreállítására irányul”* (Sallai, 2021).

A fejezet vége felé Sallai professzor előrevetíti Katona Géza, Finszter Géza, Szikinger István munkásságának a következő fejezetekben kifejtésre kerülő, a rendészettudomány hazai létrejöttében történő meghatározó szerepét. Amint a szerző kifejti, Katona Géza szerint a rendészettudomány interdiszciplináris jellegű, amelynek részterületei más szakmai és tudományos területekkel is kapcsolatokat tartanak fenn.

Finszter Géza, napjaink rendészettudományának kétségkívül legkiválóbb hazai tudósa, azon kutatók egyike volt, aki legelőször fogalmazta meg a rendészettudomány helyét, tárgyát és módszertanát, amellyel igencsak megalapozta a Szabó Andrásról származó gondolatot: *„Helyet kér a rendészettudomány”*. Ugyanis 2003. szeptember 17-én Szabó András kérelmet nyújtott be az MTA IX. Osztály ülésén, ahol tudományosan megalapozott érvekkel és igényességgel, 13 pontba szedve támasztotta alá előterjesztését.

Sallai e fejezetben szükségesnek tartotta idézni Finszter Géza 2014-ben megjelent, *Társadalomtudományok és a rendészet* című cikkében megfogalmazott nézetét a rendészettudományról: *„A rendészettudomány az állam- és jogtudományoknak azon ágazat, amelynek kutatási tárgya a rendészet szervezete, működése és a rendészeti jog. A rendészettudomány sajátos módszertana azoknak a társadalomtudományi metodikáknak az összessége, amelyek alkalmasak*

a kutatási tárgy feltárására. A rendészettudomány rendszere visszatükrözi a rendészeti rendszerre jellemző struktúráját.” (Sallai, 2021).

A fejezetet Sallai azzal a nem vitatható gondolattal zárja, hogy: *„A rend, közrend, rendészet, rendészettudomány fogalmainak történeti áttekintése során egyértelműen megállapítható, hogy a modern rendészetfogalmat a veszélyelhárításból, a közrend fenntartásából lehet levezetni. A modern magyar rendészet létrejöttében meghatározó szerepet játszó magyar tudósok, rendészeti szakértelmiségek döntően a német szakirodalomra, a német modellekre támaszkodtak, amelyek még a XX. század végén Szamel professzor munkáiban is feltűntek.” (Sallai, 2021).*

A magyar rendészettudomány etablációja

E fejezetben Sallai János négy alfejezetben ír a magyar rendészettudomány önálló diszciplínaként történt elfogadtatásáról. Azok a történeti kutatások, amelyeket Sallai professzor folytatott, nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy hazánkban is megtörténjen a szóban forgó tudományterület akadémiai elismerése.

Kutatásai kezdetén vizsgálta a néprajz- és térképészettudomány kialakulását, tudománnyá válásának folyamatát. Ennek során bizonyos hasonlóságot fedezett fel, amelyben felismerte, hogy a két tudományterület története bár igen korai időszakra, az ókorra vezethető vissza, de magyarországi elfogadtatására csak a 20. század elején került sor. Ekkorra már kialakult mindkét szakterület sajátos terminológiája és kommunikációja, azonban a teljes, önálló tudománnyá váláshoz még a következő négy elem együttes jelenlétére volt szükség Sallai szerint: *„egyetemi oktatás, kutatás, tanszék; továbbá országos szakmai civil szervezet megléte; szakmai folyóirat, tudományos publikációk (a tudományterületelméleti ismereteinek rögzítése, rendszerezése, közreadása); a tudományterület tradíciójának megteremtése.” (Sallai, 2021).*

A rendészeti képzés története, a kezdetektől a Rendészettudományi Doktori Iskola létrejöttéig című alfejezetről

Sallai professzor azzal kezdi ezt az alfejezetet, hogy *„A rendészettudomány pontos kialakulását meghatározni nagyon nehéz – szinte lehetetlen –, ugyanakkor rendelkezésünkre állnak olyan források, amelyek azt bizonyítják, hogy a rendészet valamelyik ágát, a rendőrjogot vagy az egészségrendészetet már*

a középkorban egyetemen oktatták, oktathatták [...] A rendészet művelését nemesi hivatásként határozták meg.” (Sallai, 2021). Már ebben az alfejezetben is említést tesz arra, hogy milyen fontos szerepet játszott a rendészettudomány kialakulásában a szakmai folyóiratok megléte. „*A Magyar Királyság területén a rendészettudomány kialakulásában játszott úttörő szerepet Forster József a Közbiztonság rendészetelméleti folyóirat szerkesztője, aki szinte megelőzve korát, a rendőrség képzését, a rendészettudomány művelését tűzte ki főcélul...*” (Sallai, 2021). A főszerkesztő ezek mellett megfogalmazta a rendőrök iskoláztatásának, továbbképzésének jelentőségét, valamint javaslatot tett egy rendészeti tanszék létrehozására, a főbb témák kiírására. Így ezen alfejezet során Sallai professzor végig vezeti az olvasót a különböző történelmi eseményeken, a bevezetett rendeleteken és törvényeken, melyek a rendészeti képzést érintették. Átfogó képet lehet kapni a rendőrtisztviselői tiszti tanfolyamról, tantárgyakról és vizsgáról, valamint a továbbképző tanfolyamról, ezek mellett lehet olvasni a detektív- és detektívfelügyelői tanfolyamokról és vizsgákról, valamint a rendőraltiszti-képzésről, a hozzá tartozó tanfolyamokról, és a rendőrtörzsaltiszti-képzésről. Egészen napjainkig, amikor is 2012-ben egyetemi szintre került a rendőrtiszt-képzés, hiszen akkor jött létre a Nemzeti Közszerződési Egyetem és azon belül a Rendészettudományi Kar, valamint 2016-ban megalakult a Rendészettudományi Doktori Iskola is.

Rendészeti szakmai civil szervezetek létrejötte, tevékenysége alfejezetről

„*A rendészettudomány második tartóoszlopa az országos szakmai civil szervezetek létrejötte és működése, amely teret ad a tudományos gondolkodásnak, vitáknak.*” (Sallai, 2021). Az első ilyen vitafórum az 1871. április 26-án megtartott rendőri kongresszus volt. Az első országos rendészeti civil szervezet alapját pedig az 1878-as *Rendészeti Közlöny* 2. száma készítette elő, amikor is a „*Vélemény országos gyűlések tartása és egy országos közrendészeti egyesület létesítése tárgyában címmel fogalmazódott meg egy rendészettel foglalkozó mozgalom, egyesület elindítására vonatkozó igény.*” (Sallai, 2021).

Ugyancsak ez az alfejezet taglalja a további meghatározó egyesületek létrejöttét, ahol előadásokat tartottak és aktívan részt vettek a rendészettudomány előre lendítésében, a meghirdetett pályázatok, kiadott könyvek és szaklapok segítségével (ilyen volt például az 1907-ben megalakult Magyar Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete, MROE). A történelmi események, mint az I. és a II. világháború, hatással voltak a civil tudományos szerveződésre, ebben

a részben erről, valamint a rendszerváltoztatás utáni időkről és szervezetekről is képet kapunk. Így többek között a 2004-ben megalakult Magyar Rendészettudományi Társaságról, annak céljairól és munkásságáról, amely „garanciát jelent a jövőben is a rendészettudomány etablációjának egy fontos területén a tudományos közélet megszervezésére.” (Sallai, 2021).

A rendészettudomány tradíciói alfejezetről

Az alfejezet szervesen épül az előző alfejezetben tárgyalt egyes folyamatokra, eseményekre. „Minden tudományterületnek fontos, hogy a saját történetét, tradícióit feltárja, ismerje, annak tapasztalatait honosítsa. Különösen igaz ez a fegyveres testületekkel kapcsolatosan, ahol az adott szervezet, ruházat, ékítmény, fegyverek, eljárások történetének ismerete, a hagyományok ápolása kiemelt szerepet játszik a testület életében” (Sallai, 2021) – kezdi Sallai János az alfejezetet, amelyben visszanyúl egészen 1806-ig, amikor is a „rendész” szó megjelenik egy címtárban (Sallai, 2020b).

További könyveket és cikkeket is említ a szerző, amelyek hazai viszonylatban is segítettek a rendészettudomány tradíciójának alapját, vagy akár az 1908-ban megalapított Bűnügyi Múzeumról is szól, s annak betöltött szerepéről is olvashatunk a könyvben. Ez az alfejezet is rámutat arra, hogy a rendészettel foglalkozó folyóiratok hogyan segítettek a szakemberek, kutatók, oktatók munkáját, a gyakorlati tapasztalatuk megvitatásával miként alapozták meg a hazai rendészettudomány tradícióját.

A rendészettudományi szakmai folyóiratok hatása a rendészettudomány kialakulására

E könyvismertető íróira és talán a rendészettudományi szakemberek számára is a kiadvány egyik legérdekesebb és egyben legfontosabb fejezete a „Rendészeti szakmai folyóiratok hatása a rendészettudomány kialakulására” címet viselő rész. Az, hogy a rendészeti szakmai folyóiratoknak jelentős szerepe volt a „rendészettudomány” kialakulására, illetve a rendészettudomány etablációjára, Sallai Jánoson kívül mind Szabó András, mind Finszter Géza, Korinek László, Dános Valér, Tauber István, Szikinger István, Parádi József, Ernyes Mihály egyes munkáiból is jól kitűnik. Ha az általuk végzett kutatások eredményeit bemutató könyvek recenzióit, a tanulmányokat, a cikkeket közlő folyóiratokat vesszük górcső alá, bátran kijelenthető, hogy nem csupán jelentős

szerepe volt a rendszerváltoztatást követően a különböző rendészeti szakmai folyóiratoknak a rendészettudomány hazai befogadására, elismerésére, hanem meghatározó, mi több alapvetően determinálta a kezdetben rendőrtudománynak, majd rendvédelemtudománynak, végül a rendészettudománynak nevezett diszciplína önálló létének elismerését.

Azt nem kell bizonygatni, hogy az említett szakcikkek szerint a kérdés kezdetben történeti szempontból került a kutatások fókuszába, majd empirikus szociológiai kutatások tárgyává vált maga a rendőrség, később pedig elmélet-tudományi megközelítésben vizsgálták egyesek a rendőrség társadalomban elfoglalt helyét, szerepét, a rendőrség és a demokratikus társadalom viszonyát.

Sallai e fejezetet is történeti megközelítésben kezdi: „*Az első rendészeti szaklap mutatvány számának kiadására 'Közbiztonság' címen a XIX. század második felében a kiegyezést követően – de még az állami rendőrség létrehozása előtt – 1869-ben került csak sor.*” (Sallai, 2021).

Témánk szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír a második rendészeti jellegű szaklapnak minősíthető *Közrendészeti Lap*. Ennek jelentőségéről Sallai így ír: „*Az államtitkár az általa aláírt körrendeletben kiemelte, hogy a Közrendészeti Lap a rendészeti irodalmunk művelését és közrendészeti ügyünk előmozdítását tűzte ki célul, amelynek támogatását ajánlatosnak tartotta.*” Majd Sallai professzor a lap fontosságát azzal a gondolattal támasztja alá, hogy „*a rendészeti ügyekkel foglalkozó tisztviselőnek tisztában kell lennie a szakmájába vágó törvényekkel és rendeletekkel, és 'azon alapelvekkel, melyeket a szaktudomány felállított, s melyek útbaigazíthatják őt, oly konkrét esetekben is, amelyekre nézve az általánosabb esetekre alkotott rendészeti törvények vagy szabályok utasítást nem foglalnak magukba'*” (Sallai, 2021).

A könyvből megtudhatjuk, hogy a rendészettudomány kialakulásában jelentős állomás volt az 1896 és 1919 között *Rendőri Közlöny* elnevezés alatt megjelent első belügyminisztériumi hivatalos lap. Ugyancsak fontos állomásnak tekinthető az 1906-tól megjelenő *Csendőrségi Lapok* néven megjelenő kiadvány, hiszen e folyóirat olyan témákkal is foglalkozott, mint például: „*A közrendészet és a nyomozási eljárás, A táborigényről, A helyi rendészet és a csendőrség*” (Sallai, 2021).

Az 1927-ben megjelenő *Rendőrség* szakfolyóirat különlegességét a főszerkesztő vallomása adja, a „miért nehéz rendőrségi szaklapot írni” gondolat megfogalmazásával. Sallai János ennek bizonyítékeként azt írja a főszerkesztői nyilatkozást szemléltetve: „*A rendészeti téma sokfélesége, bősége mellett jelen lévő anyagi források hiánya, az olvasóközönség iskolázottságának eltérő foka mind-mind nehezítik a jó, mindenki számára olvasható, érdekes lap írását.*” (Sallai, 2021).

Meg kell jegyeznünk – néhány évtizedet ugorva –, hogy az igazi áttörést a Belügyminisztérium hivatalos lapjaként 1953-ban megjelenő *Rendőrségi Szemle*, de még inkább annak utódjaként megjelenő *Belügyi Szemle* jelentette a rendészetelmélet ismeretterjesztő funkciójának betöltésével.

Kezdetben a sajátos politikai szerepet is betöltő szaklap már bizonyos rendészetelméleti ismeretterjesztő funkciót is fel kellett vállaljon. Erről Sallai így ír: „*A Belügyi Szemle feladata [...] az állomány politikai és szakmai képzettségének fejlesztése; a tudományos eredmények átvételének és felhasználásának segítése. Ennek során fórumot biztosítva az elmélet és a gyakorlat terén felmerült problémák megvitatására, tisztázására; a gyakorlati tapasztalatok elemzésére; értékelésére és általánosítására; a nemzetközi tapasztalatok felhasználására, ismertetésére; a belügyi szervek együttműködésének, munkakapcsolatának erősítésére.*” (Sallai, 2021).

A rendvédelemtörténet szerelmesei, így Sallai János, Parádi József és Ernyes Mihály kétségkívül úttörő kutatómunkát végeztek a rendészettudomány kialakulása történeti folyamatának feltárása érdekében. E kutatások szinte mindegyike valamelyik rendészeti, rendvédelmi szakmai lapban visszaköszönt, elindítva egy új tudományág megszületését (Parádi, 2014; Parádi, 2018; Ernyes, 2012; Ernyes, 2015).

E kutatások szinte gondolatfertőzőesként hatottak néhány kollégára, akik többségükben a rendőrség és a Belügyminisztérium különböző háttérintézményénél dolgoztak. Sallai János könyvéből az is kiténik, hogy jó néhány más, elméleti kutató, szakember, egyetemi oktató is hozzájárult a rendészettudomány fejlődéséhez, majdani elfogadtatásához, akkreditációjához. Talán elegendő e helyen csupán Mezey Barna professzor nevét említeni, aki *A magyar börtönügy története* című könyvében is írja: „*A börtön, mint a rendészet és az igazságszolgáltatás céljait szolgáló fogva tartó intézmény, a magyar középkornak kezdetektől jelen lévő megoldása.*” (Lőrincz & Mezei, 2019).

A rendészetelméleti szaklapok az elmúlt három évtizedben egyre inkább helyt adtak a különböző szakelméleti cikkeknek, tanulmányoknak, amelyek kezdetben inkább szociológiai megközelítésben vizsgálták a rendőrség belső és külső viszonyait, kapcsolatrendszerét. Lásd erről akár csak Krémer Ferencnek a *Szociológia Szemlében* megjelent írását, amelyben kifejti, hogy „*Magyarországon csekély múltra tekinthet vissza a rendőrség szociológiai vizsgálata [...] csak a rendszerváltást követően került sor az első lépésekre ezen a területen – itt elsősorban Dános Valér, Finszter Géza és Tauber István nevét említeném.*” (Krémer, 1998).

Az első szociológiai indíttatású, rendőrséget érintő empirikus kutatásokról Tauber István és Dános Valér számolt be a szaklapok hasábjain, így például:

Dános Valér és Tauber István a *Rendőrség és társadalom* címen a *Rendészeti Szemlében* megjelent cikkükben (Dános & Tauber, 1993). Csupán érdekességként említjük meg, hogy bár a két kutató közösen végezte a felméréseket, ennek ellenére igen nagy nézetkülönbségről tett tanúbizonyságot Dános Valér egy 1993-ban megtartott konferencián elhangzott, *Rendőrség és szociológia, avagy rendőrszociológia* című előadásában: „Az általam képviselt koncepcióban kiemelt fontossággal bíró tárgya e tudományterületnek a rendőrök sajátos képzési, pályaalakmassági, pályaelhagyásai problémái, valamint a rendőri jogalkalmazás egyes kérdései. Tauber véleménye szerint e kérdések a rendőrszociológián belül nem képeznek önálló területet.” (Dános, 2000).

Ezt követően több olyan cikk jelent meg, amely a rendőrséggel, a rendészettel kapcsolatos empirikus kutatás eredményeit mutatta be, illetve számos rendészetelméleti témájú közleményt adott közre az aktuális szerkesztőség (Szigetvári, 2019; Christián, 2017; Finszter, 2014).

Sallai a későbbiekben bátran kijelenti könyvében, hogy a *Belügyi Szemle* „... hatékonyan szolgálta a belügyi szervek munkatársainak szakmai képzését, a legjobb hazai és nemzetközi gyakorlatok felkutatását, tudományos igényű elterjesztését, tökéletesítését. Jó fórumul szolgált a hazai és külföldi belügyi, később rendészetelméleti, gyakorlati problémák, tapasztalatok megismertetéséhez, megvitatásához, elemzéséhez a *Belügyi Szemle* szellemi műhelyében a bő hat évtized alatt mintegy százezer oldalon megjelent cikktömegben a rendészettudomány napjainkig ható fejlődési ívének két tömör megközelítése látszik körvonalazódni: A rendészettudományra vár az a feladat, hogy a rendészet jogát, rendészet szervezetét és annak működését interdiszciplináris megközelítéssel tárja fel. A rendészettudomány képviselői a rendészetet a legszélesebb körű kiterjesztéssel, a közrenddel és a közbiztonsággal kapcsolatos állami, önkormányzati, társadalmi, vállalkozói és állampolgári tevékenységek célirányos összességeként értelmezik.” (Sallai, 2021).

Sallai János kitér könyvében arra is, hogy milyen szerepet kell játszania a rendészettudomány életében a *Határőrségi Tanulmányok* szaklapnak. „... a fejlesztések arra irányulnak, hogy a rendészettudományban mértékadó folyóirattá váljon. A közölt tanulmányok minősége érje el azt a szintet, hogy azok szerepeljenek az egyetemi jegyzetek kötelező és ajánlott irodalmaiban, a tudományos folyóiratok, szakcikkek hivatkozásaiban.” (Sallai, 2021).

Az alfejezetet Sallai professzor a következő megnyugvást tükröző sorokkal zárja: „Összegezve megállapítható, hogy a magyar rendészet fejlődésében meghatározó szerepet játszottak a mindenkori rendészetelméleti szakfolyóiratok. Már az állami rendőrség létrehozása előtt az első Közbiztonság néven megjelenő lap is kiemelt figyelmet fordított a rendészet oktatására és a rendészeti

szakirodalomra. A rendészeti folyóiratokban az általános írások mellett mindig jelen voltak a rendészetelméleti szakcikkek, melyek szerzői általában az adott korszak kiemelkedő rendőr, jogász, közigazgatási szakemberei, tudósai. A rendészeti szaklapok színteret adtak a szakmai körökben folyó viták lebonyolításának, új és újító rendészettudományi gondolatok közlésének, ezzel hozzájárultak a rendészet fejlődéséhez.” (Sallai, 2021).

A rendészettudomány tradíciói fejezetről

Egyet kell értenünk a könyv szerzőjével, amikor azt írja, hogy „Minden tudományterületnek fontos, hogy a saját történetét, tradícióit feltárja, ismerje, annak tapasztalatait hasznosítsa.” (Sallai, 2021).

Sallai János eddigi munkásságának jelentős része a rendészettudomány tradícióinak feltárására irányult. Fáradtságot nem ismerő kutatómunkájának köszönhetően valamennyiünk számára feltárta, és közleményeiben a nyilvánosság elé tárta munkájának eredményeit. Ennek az évtizedeken átnyúló munkának összegzését adja ebben a fejezetben: *Összességében megállapítottam, hogy a rendészettudomány tartóoszlopai több mint 170 évre visszamenőleg elősegítették a rendészet tudománnyá válását. A rendészetelméleti folyóiratok lehetőséget biztosítottak mind a rendészetelmélet kutatóinak, oktatóinak, mind a rendészet végrehajtó intézményeiben a gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező tisztviselőknek, hogy gondolataikat kifejtsek, vitázzanak egymással, és tudományos igényességgel elkészített tanulmányaikat, könyveiket olvasóik rendelkezésére bocsássák.*” (Sallai, 2021).

A szerző e folyamatban kitüntetett jelentőségűnek minősíti azt a körülményt, hogy a rendészeti képzéssel, oktatással foglalkozó szakembereknek is kiemelkedő szerep jutott a rendészettudomány ismereteinek igen széles körben történő megismertetésében. Bár szerinte a II. világháború után a rendészeti képzés színvonala jelentősen visszaesett, de az 1970-es években a képzés főiskolai szintre történt emelése igen pozitív hatással volt e tudományterület képzésben történt kiemelt helyének kialakulására: „...a '70-es évektől Szamel, Katona, Korinek, Finszter professzorok által ismét helyes mederbe került a rendészet művelése, modernizációja.” (Sallai, 2021). Végül leszögezi, hogy ennek a folyamatnak volt köszönhető a rendszerváltoztatást követően az egyetemi képzés és a doktori iskola megszületése is.

A magyar rendészettudomány akkreditációja

Sallai János könyvének címében olvasható akkreditáció fogalmának jelentős szerepe van egy tudományterület, mint önálló diszciplína elismertetésében. Nincs ez másként a rendészettudomány esetében is: „*A rendészettudomány, mint kifejezés a XIX. század második felétől van jelen a hazai szakmai közéletben. Rédey, Tomcsányi, Tóth, Szamel, Finszter egyaránt használta használja. Ám egy tudományágat csak akkor jegyeznek a mai hazai tudományos közéletben, ha a jelenlegi szabályok szerint a Magyar Akkreditációs Bizottság igazolja azt, és arról határozat formájában döntés születik.*” (Sallai, 2021).

Sallai professzor e fejezetben is visszanyúl a 18. századig, hangsúlyozva, hogy Poroszországban az egyetemeken megalakultak a kamarai tudományok tanszékei, és megvalósulhatott a vonatkozó („rendészettudományi”) tantárgyak oktatása.

Hazánkban hosszú évtizedeket kellett ahhoz megélni, hogy a rendészettudomány elfoglalja méltó helyét a tudományok sorában. Ahogyan a kötet szerzője is hangsúlyozza: „*Magyarországon a rendészet tudományos elismerésének fontosságát már Karvasy Ágoston, Rédey Miklós, Tóth József, Szamel Lajos szinte kész tényként kezelte, ugyanakkor a befogadása a tudománypolitikai közéletben elmaradt. A fontos határkövő átlépésére 2012-ben került sor, amikor a MAB akkreditálta a rendészettudományt. Ezt követhette az NKE Rendészettudományi Karának létrehozása a korábbi Rendőrtiszti Főiskola bázisán [...] Ezzel párhuzamosan az MTA IX. Osztálya helyt adott a rendészettudomány képviselőinek. A rendészettudomány napjainkban tehát egy olyan interdiszciplináris tudomány, amely a közigazgatástudomány gyökereként, a feudális rendőrállam módszertanából a modern rendészeti igazgatást, mint társadalomtudományoktól elhatárolható alrendszer vizsgálja.*” (Sallai, 2021).

Meg kell jegyezni itt Szabó András akadémikus nevét is, aki az MTA Gazdasági és Jogtudományok Osztály ülésén 2003. szeptember 17-én a „*Helyet kér a rendészettudomány*” címmel előterjesztést nyújtott be a tudományterület akadémiai elismertetése érdekében. Az előterjesztés befogadást nyert, és 2004-ben már Szabó András így fogalmazhatott a Rendőrtiszti Főiskolán: „... szerencsére a legitimálást eldöntötte a Magyar Tudományos Akadémia IX. Osztálya azzal, hogy határozatban mondta ki: a rendőrtudományok és a rendészet tárgykörében megjelent és disszertációként benyújtott értekezéseket a IX. Osztály, mint közgazdasági és jogtudományi osztály befogadja, azt a magáénak tekinti, és gondolzza a tudományos fokozat elnyerésének eljárását.” (Sallai, 2021). Ennek folyományaként 2007. november 6-án megalakult a IX. osztályon belül a Rendészeti Albizottság.

A következő fontos állomás a rendészettudomány elismerésének folyamatában a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen a Rendészettudományi Doktori Iskola

létrejött volt, amiről Sallai professzor a következőként emlékezik meg: „*A rendészettudomány elismerésének következő mérföldköve a Rendészettudományi Doktori Iskola akkreditációja volt.*” (Sallai, 2021).

Sallai professzor a könyv *Befejezés* című részében nem lezárt folyamatnak tekinti a rendészettudomány etablációjának és akkreditációjának menetét: „*A könyvem ezt a hosszú időszakot mutatta be, amely folyamat azonban nincs lezárva, mert a rendészet is folyamatosan új kihívások előtt áll.*” (Sallai, 2021).

Bátran kijelenthetjük, hogy Sallai János professzor „tollából” egy kitűnő szakmai könyv született, amelyet a tudományos alaposság, a történeti bizonyítékokra épülő hitelesség jellemez. A könyv könnyed nyelvezete, stílusa és terminus technicus mentessége miatt nem csupán a rendészettudomány művelői számára érthető, hanem a laikus olvasó számára is.

Végezetül Sallai János *A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon* című könyvét ajánljuk mindazoknak, akik teljesebb, tisztább képet szeretnének kapni a rendészettudomány kialakulásának folyamatáról, legyen az kutató, oktató, egyetemi hallgató vagy a könyvben említett Rendészettudományi Doktori Iskola hallgatója.

Mindazoknak, akik ezt a könyvet a kezükbe veszik, hasznos és további gondolkodásra készítő, jó olvasási élményt kívánunk!

Felhasznált irodalom

- Boda J. (Főszerk.) (2019). *Rendészettudományi szaklexikon*. Dialóg Campus.
- Christián L. (Szerk.) (2017). *Rendészettudományi kutatások: Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*. Dialóg Campus Kiadó.
- Dános V. (2000). Rendőrség és szociológia, avagy rendőrszociológia. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 10(12), 5–7.
- Dános V. & Tauber I. (1993). Rendőrség és társadalom. *Rendészeti Szemlében*, 31(2), 3–12.
- Ernyes M. (2012). Rendvédelem-történet. *Pandúr Jogi és Bűnügyi Magazin*, 22(3), 46–49.
- Ernyes M. (2015). Rendvédelem, rendvédelem-történet (fogalmi és tartalmi megközelítés). *Rendvédelem Történeti Füzetek*, 25(43,44,45,46), 15–38. <https://doi.org/10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.15-38P>
- Finszter G. (2014). *Rendészetelmélet*. Nemzeti Közszerkesztési Központ.
- Finszter G. & Korinek L. (2019). *A rend kedvéért*. Duna-Mix Kft.
- Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.) (2019). Gondolatok a rendészettudományról. Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Huszty, Z. G. (1786). *Diskurs über die medizinische Polizei, I-II*. Pressburg.

- Krémer F. (1998). A rendőrség társadalmi szerepe szociológiai szempontból (Műhely). *Szociológiai Szemle*, 1, 93–112.
- Lőrincz J. & Mezey B. (2019). *A magyar börtönügy története*. Dialóg Campus Kiadó.
- Parádi J. (2014). Rendészettudományi gondolatok. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának egy évtizedes jubileuma alkalmából* (pp. 49–52). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Parádi J. (2018). A polgári magyar állam fegyveres rendvédelmi testületei. In Parádi J., Szakály S., Szigetvári O. & Zétényi Zs. (Szerk.), *Nyomozati utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára* (pp. 49–84). Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. <https://doi.org/10.31627/RTF.XXVIII.2018.55N.67-86P>
- Sallai J. (2015). A magyar rendészettudomány etablációja. *Belügyi Szemle*, 63(6), 5–28. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.6.1>
- Sallai J. (2017). A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra. *Magyar Rendészet*, 17(2), 183–204.
- Sallai J. (2019a). A magyar rendészettudomány akreditációja. *Belügyi Szemle*, 67(10), 7–23. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.10.1>
- Sallai J. (2019b). A rendészettudomány forrásai, gyökerei. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Gondolatok a rendészettudományról: Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából* (pp. 241–248). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Sallai J. (2020a). A magyar rendészettudomány etablációja és akkreditációja. In Ruzsonyi P. (Szerk.), *Közbiztonság: Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok III.* (pp. 13–130). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Sallai J. (2020b). Rendészet, rendőr, rendfenntartás, rendőrség, rendvédelem. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *A hadtudománytól a rendészettudományig-társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében* (pp. 104–110). Magyar Hadtudományi Társaság.
- Sallai J. (2021). *A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon*. Rendőrség Tudományos Tanácsa.
- Szigetvári O. (2019). Rendészetelmélet és rendészettörténet. In Boda J. (Főszerk.), *Rendészettudományi Szaklexikon* (p. 13). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Wang D. & Barabási A. L. (2021). *A tudomány tudománya*. Libri.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Dános V., Varga Anita & Szabó Cs. (2022). Sallai János: A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon című könyvéről, kiemelten a rendészetelméleti szakmai folyóiratok hatása a rendészettudomány kialakulásával foglalkozó fejezetekre. *Belügyi Szemle*, 70(4), 851–866. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.12>

INTERJÚ

Út az állatorvosi műtőasztaltól a belügyi oktatási főszemlélőségig

Interjú a 75 éves prof. dr. Janza Frigyes nyugalmazott rendőr vezérőrnagy úrral

The journey from the veterinary operating table to the chief observer for home affairs education

Interview with 75-year-old retired police major general Prof. Dr. Frigyes Janza

Dános Valér

Prof. Dr. főszerkesztő, egyetemi magántanár,
ny. rendőr vezérőrnagy
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
valer.danos@bm.gov.hu

Absztrakt

Janza Frigyes 1947. április 8-án látta meg a napvilágot Újpesten. 1971-től számos beosztásban dolgozik a Belügyminisztériumban. Ez azt jelenti, hogy eddigi életének közel 70%-át belügyesként élte le. Volt polgári alkalmazottként állatorvos Dunakeszin, a BM Kutyavezető-képző Iskolán, működtetett állatkorházat, majd hivatásos tisztként az iskola parancsnoka lett. Sikert siker követte, amihez hozzányúlt, ott valami új, valami csoda született. A kutyatenyésztés és a szolgálati kutyavezetők ki- és továbbképzésének meghatározó alakja lett hazánkban, Európa-szerte elismert és keresett szakemberré nőtte ki magát. Alig néhány év elteltével a rendőrségi szolgálati kutyavezetők több alkalommal az élen végeztek a Kábítószerkereső-kutyák és a Robbanószerkereső-kutyák Európa-bajnokságain. Neve egybekapcsolódik a hazai lótenyésztés hagyományainak felélesztésével is. A Szolgálati Állatfelügyelet vezetőjeként felügyelte a somogyárdi lovasbázison folyó szakmai tevékenységet, és létrehozta a Köztársasági Nemzeti Lovas Díszegységet. Az „*Etológia*” című monográfiája a mai napig is az egyik leggyakrabban forgatott forrásanyag a szakma művelői körében.

Innovatív, kreatív gondolkodásmódjára, az oktatás és a képzés terén elért kiemelkedő eredményeire hamar felfigyelt a Belügyminisztérium vezetése. Így nem csoda, hogy 1998-ban a BM Oktatási Főosztályának vezetőjévé nevezték ki. Bár sohasem szakadt el eredeti szakmájától, a mai nemzedék már inkább a rendőrképzés, és főleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozása és működtetése terén végzett iskolateremtő tevékenysége miatt tiszteli. Ma a Belügyminisztérium oktatási főszemlélőjeként a rendészeti szakterület oktatási, képzési, továbbképzési rendszer dinamizálásában működik közre, s fáradságot nem ismerve, töretlen lelkesedéssel munkálkodik egy jobb, a kor kihívásainak megfelelő rendszer modernizációján.

Kiemelkedő szakmai munkájáért, oktatási és tudományszervezési tevékenységéért kapott elismeréseit felsorolni aligha lehet. Többek között tulajdonosa a Kertész Imre-díjnak, a Szabó András-éremnek, a címzetes egyetemi tanári címnek, a Magyar Érdemrend tisztikeresztjének, a Magyar Érdemrend lovagkeresztjének, a Szent György Érdemjelnek, a Hűség a Hazához Érdemrend Nagykeresztjének, a Kiváló Tudományos Munkáért Emlékéremnek. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Szenátusa 2020. júliusi ülésén egyhangú szavazással az intézmény díszpolgárává választotta, továbbá az egyetem alapításában és működtetésében is kiemelkedő szerepvállalásáért Kossuth-colt ajándéktárggyal is elismerték.

Az interjúban a Belügyi Szemle főszerkesztője, az interjúalany több évtizedes harcostársa arról kérdezte prof. dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagyot, hogy miként és miért váltotta fel állatorvosi hivatását a közszolgálati humánerőforrást fejlesztő hivatással.

Kulcsszavak: interjú, oktatás, képzés, kutyavezető képzés, állatfelügyelet, Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Abstract

Frigyes Janza was born on 8 April 1947 in Újpest. Since 1971, he has held several positions in the Ministry of the Interior. This means that he has spent nearly 70% of his life as a home affairs member. As a former civilian employee, he was a veterinarian in Dunakeszi, at the BM Dog Handler Training School he operated a veterinary hospital, then as a professional officer he became the commander of the school. Success followed success, whatever he touched, something new, something miraculous was born. He became a leading figure in dog breeding and the training and education of service dog handlers in our country and has become a recognised and sought-after expert throughout Europe. In just a few years, police service dog handlers have come out on top at the European Drugs and Explosives Detection Dog Championships on several occasions. His name is also connected with the revival of the traditions of domestic horse breeding. As the head of the Service Animal Inspectorate, he supervised the professional activities at the Somogyárd equestrian base and established the National Equestrian Ceremonial Unit of the Republic. His monograph “Ethology” is still one of the most frequently consulted source materials among the professionals.

His innovative, creative thinking and outstanding achievements in education and training were quickly noticed by the leadership of the Ministry of Interior. Therefore, it is no wonder that in 1998 he was appointed Head of the Education Department of the Ministry of the Interior. Although he never broke away from his original profession, today’s generation respects him more for his pioneering work in police training, and especially for his role in the establishment and operation of the University of Public Service. Today, as the Chief Education Observer of the Ministry of the Interior, he is involved in the dynamism of the education, training and further training system of the law enforcement field, and he is working with untiring enthusiasm to modernise a better system that meets the challenges of the times.

His awards for his outstanding professional work, teaching and scientific organisation activities are hard to list. Among others, he is the owner of the Imre Kertész Prize, the András Szabó Medal, the title of Professor Emeritus, the Officer’s Cross Order of Merit of Hungary, the Knight’s Cross of the Order of Merit of Hungary, the St. George Medal, the Grand Cross of the Order of Merit of the Loyalty of Homeland, the Commemorative Medal for Outstanding Scientific Work. At its meeting in July 2020, the Senate of the University of Public Service, unanimously elected him honorary citizen of the institution,

and also awarded him with a Kossuth-colt gift for his outstanding role in the founding and operation of the university.

In the interview, the editor-in-chief of *Belügyi Szemle*, a decades-long comrade-in-arms of the interviewee, asked Prof. Dr. Frigyes Janza, ret. pol. major general, how and why he replaced his veterinary profession with the profession of human resource development in the public service.

Keywords: interview, education, training, dog handler training, animal control, University of Public Service

Kedves Janza Frigyes! Zavarban vagyok, hogy miként szólítsam. Ön melyik megszólítást venné tőlem szívesen?

Van választék. Doktor úr, tanár úr, főszemlélő úr, tábornok úr. Tőled, kedves Valér a Frici megszólítást várom. Régi barátságunkhoz ezt érzem legközelebb, de most a főszerkesztő kérdez, ezért jobb, ha maradunk a szabályzat keretei között. Az olvasó szabadon választhat.

Köszönöm szépen a segítségét a megszólítással kapcsolatban, így sokkal egyszerűbb lesz a dolgom. Élek a felkínált lehetőséggel, és az olvasóra bízom melyik megszólítás a szimpatikusabb számára a több alternatíva közül.

Tudom jól, hogy katonacsaládban született, több tábornok is volt rokonai között. Önt mégsem vonzotta az egyenruhások világa. Most pedig mint tábornokot faggatom.

Nem, hogy nem vonzott, de kifejezetten óvott a család az egyenruhától. Ennek családi okai voltak. Édesapám 1956-ban az első Nagy Imre-kormány honvédelmi minisztere volt, de 1957-ben már altábornagyból honvéddé lefokozott, minden tisztségétől és kitüntetésétől megfosztott munkanélküliként keresett magának és családjának munkát és megélhetést. Nem könnyű 43 évesen, bukott miniszterként új életet kezdeni. Károly bátyám ekkor utolsó éves katonai középiskolás volt, így számára csak egyetlen továbbtanulási lehetőség adódott: az Egyesített Tiszti Iskolába vették fel, és csak később lehetett elektromérnök és mérnök-közgazdász. Innen avatták hadnaggyá, majd megkezdte – az édesapja hűvös árnyékával terhelt légkörben – tiszti pályafutását. Altábornagyként, helyettes államtitkárként, akadémiai doktorként vonult nyugállományba. Péter öcsénk többszörös országos bajnok kajakosként, a BM által támogatott Újpesti Dózsában sportolt, így jogászként a BM-ben kapott állást. Ezredesként vonult

nyugállományba. Számomra nem volt kérdés, hogy messze elkerülöm az egyenruhák világát. A filozófia és a biológia vonzott. Végül állatorvos lettem, mert kutató orvos akartam lenni. Szerződéselem volt egy intézettel, ahol kezdőként 1680 forintos fizetéssel vártak. Ekkor tett ajánlatot a BM, kezdő állatorvost kerestek Dunakeszire 3800 forintos fizetéssel. A napi állatorvosi teendők ellátásán túl az oktatás és egy modern állatkórház létrehozása volt a feladatomban. A kérdés eldőlt, mindenféle hivatástudat nélkül. Kinevezett polgári alkalmazottként kezdtem. Többször kezdeményezték, hogy legyek hivatásos állományú, de ezeket a próbálkozásokat rendre elhárítottam azzal a viccesnek szánt megjegyzéssel, hogy akkor szóljanak, ha a parancsnoki beosztásba szánják. Ez 1981-ben bekövetkezett. Kétéves vezetői felkészítést követően kineveztek iskolaparancsnoknak. Mivel eléggé kalandos és rendhagyó úton érkeztem a vezetői székbe, későbbi pályám során mindig elsőrendű feladatomban tartottam a karriertisztek támogatását és kineveztetését, szemben a hozzám hasonló „kívülről” érkezettekkel. A véletlen eloszlás Gauss-görbéje szerint persze kívülről is érkezhetnek kiváló szakemberek, akik élen járnak az innovációban, akiknek nagyszerű víziói vannak a jól működő rendszetről, de csak azok lesznek igazán értékes vezetők, akiknek üzemviteli ismeretei és tapasztalatai is vannak. A karriertisztek és a kívülről érkezettek közötti nem túl markáns választóvonal a közrendvédelem és a bűnügy között húzódik. A „rendőr” szó elmossa a különbséget a két terület kompetenciaszükséglete között. Ez számos gond forrása.

Tábornok úr! Miért pont az oktatás, képzés hivatását választotta a sokféle rendészeti munkakör közül?

Nem választottam, kaptam. Már kezdőként kötelezően oktatnom kellett állategészségtant, anatómiát, élettant, idegétlettant, viselkedéstant. Meg kellett írnom az ezekhez szükséges jegyzeteket, majd tankönyvet, amely 1974-ben jelent meg. Mivel nem voltak unalmasak az óráim, a tananyagot is elég jól elsajátították a hallgatóim. Rendszeres előadója voltam hazai és külföldi konferenciáknak. Később az említett tárgyakat a Szent István Egyetemen is oktattam, egészen a tavalyi évig. Fontosnak tartottam, hogy belügyi vezetői tevékenységem mellett az eredeti szakmám szerinti ismeretek oktatását is folytassam. Bár a belügyi intellektuális környezet újszerűen hatott rám, nem akartam ennek a közegnek szellemi Stockholm-szindrómás foglyává válni, ezért a mai napig megőriztem az eredeti foglalkozásom és a világ dolgai iránti naprakész érdeklődésemet. Mivel fiatal koromban egy rendkívül igényes kulturális közegben nevelkedtem, az általánosnál nagyobb és mélyebb ismeretekre tehettem szert. Középiskolás koromban, amellet, hogy országos sportversenyeken is bajnok

lehettem, elolvastam szinte a teljes magyar és külföldi szépirodalmat. Filozófia beadandókat írtam műszaki egyetemistáknak, 23 különféle napi- és hetilapot olvastam, az akkor divatos 5+1 napos oktatási rendszerben forgácsolóknak tanultam, nyaranta dolgoztam. Voltam szódás, paradicsomszüretelő, ipari segéd munkás, vasúti pályaépítő Badacsony mellett, mocsárcsapoló Zalkodon, szerelő Százhalombattán. Az ezeken a helyeken megszerzett ismereteket később jól kamatoztattam vezetői munkám során. Iskolaparancsnokként tagja lettem az akkori Tanulmányi Csoportfőnökség döntéshozói testületeinek, így folyamatosan bővültek az ismereteim az egész belügyi oktatási rendszert illetően. Úgy véltem, hogy az így megszerzett tudásomat az egész közösség javára kamatoztatnom kell, ezért folyamatosan előadásokat tartottam és közösségi feladatokat vállaltam. Kollégáim igényelték a véleményemet, javaslataimat. Úgy éreztem, hogy van értelme mások mellé, az élre állni.

A sok-sok szép és sikeres produktuma közül melyik szakmai eredményére a legbüszkébb?

A szakmai eredményeim közül egyet sem tudok személyemre visszavezethetően kisajátítani. Minden eredményemet munkatársaimmal együtt értem el.

Ön túl szerény tanár úr! Kitüntetéseinek, elismerésének száma meghaladja a százas számot. Akkor másként kérdezem. Melyik szakmai eredményre a legbüszkébb, amelyet munkatársaival, kollégáival együtt ért el?

Ha megneveznék egyet-kettőt, akkor némi kapargatás után könnyen kiderülhetne, hogy ötleteinket az elődök tapasztalataiból merítettük. Mindnyájan az elődeink „vállán” állunk. Tudásunkat és szokásainkat tőlük kaptuk, ezért tisztelnünk kell őket. Személyes sikereim azonban bőven vannak. A hobbim gyermekkorom óta az olvasás. Sikeredt egy kb. 3000 kötetes házi könyvtárat létrehoznom. Személyes sikeremnek tekintem, hogy a családomnak sohasem sikerült rábeszélnie telek vagy hétvégi ház megszerzésére. Így megőrizhettem az olvasásra szánt időmet. További jelentős sikerem, hogy gyermekeimnek és tágabb családomnak (kb. 30 fő) sikerült az érdeklődését felkelteni hazánk múltja és trianoni veszteségeink iránt. Bejártam velük egész Nagy-Magyarországot. A bejárt helyszínekre minden családtag kapott feladatot. Felkészült a hely történelméről és kultúrájából, és a helyszínen ő kalauzolta a csoportot. Jelentős sikerként tartom számon, hogy amikor a belügybe kerültem a szűkebb közösségem még nem tudott mit kezdeni egy egyetememet végzett fickóval. Nem voltak elutasítók, csak óvatosan méregettek. A viszony akkor normalizálódott, amikor a helyi

menő Benke főtörzsöt megvertem snóbliban. Ez megalapozta a tekintélyemet. Sosem vonzott maga a hatalom, csak a cselekvési szabadság áráként tekintettem a vezetői beosztásokra. Akkor éreztem jól magam, ha másoknak segíthettem.

Ha van ilyen, akkor mit tart szakmai pályafutása legnagyobb kudarcának, fiaskójának?

Sem kudarcról, sem fiaskóról nem beszélhetek. Korán megértettem a „belügi gondolkodás” természetét. Ha lassan is, de felfogtam, hogy a belügy nem gyorsnászád, hanem egy lomha tankerhajó. Ismertem Arisztotelész intelmeit: a dolgok nem önmagukban léteznek, hanem térben és időben. Ha nehezen is, de tudomásul vettem báró Eötvös József figyelmeztetését, hogy ami észszerű, nem feltétlenül időszerű is. Alkalmaztam az ókori görög gondolkodók igazról-hamisról, szépről-csúnyáról, jóról-rosszról alkotott dialektikus, további alfogalmakra nem bontható ellentét-párjait. Ilyen szellemi vértet birtokában a sikertelenségeimet nem kudarcként vagy fiaskóként éltem meg.

Mivel soha, egyetlen kezdeményezésem sem személyes indítékok vezérelték, a sikertelenséget sem foghattam fel személyes kudarcként. Nagy kudarc az életben nem ért, de voltak nehéz választási pillanataim. Hat év szolgálat után hívtak vissza az alma materembe oktatni. Dönteni kellett: egyetemi karrier vagy tovább a belügi pályán. Mivel mindig is tudománnyal kívántam foglalkozni, újat alkotni, erős volt az egyetemi csábítás. Két gyermek mellett azonban kénytelen voltam a nagyobb fizetés mellett dönteni, így maradtam. Hangsúlyozom, nagyra becsültem a hivatásos szolgálatot, de nem a hivatástudat, hanem a kevésbé elvszerű, de mégis kényszerítő erővel bíró megélhetés lett a választásom. De akkor elhatároztam: ha bármilyen okból is, de így döntöttem, akkor kötelességem tisztességesen, az eskümet betartva szolgálni. Ha már téglá nem lehettem, malter akartam lenni. Emiatt persze sok mindenről le kellett mondanom, hogy az önbecsülésemet és a tekintélyemet meg tudjam őrizni, de azt is tudtam, hogy ez nem sprintelés, hanem hosszútávfutás – az eredmények csak később szülehetnek. Minden új vezetői beosztásomban az első dolgom volt a társalgó-kávézó kialakítása. Minden inspiráció dialógusból, társas érintkezésből születik. Dialógus viszont csak erős szervezeti kultúra mellett alakulhat ki. A történelem megfosztotta a rendvédelmet a szervezeti kultúra infrastruktúrájától. Nincsenek üdülőink, nincs központi könyvtárunk, nincsenek klubjaink, nincsenek egészségügyi intézményeink, bölcsődéink, óvodáink, nincs rendes múzeumunk, kultúraközpontunk. Nincs semmink, amiért irigyelni lehetne a rendvédelmi dolgozókat. A történelem logikája vette el a szervezeti kultúra élhető helyszíneit tőlünk. Akkor ezt, ha kényszeredetten is, de elfogadtuk. Azonban

30 évvel a rendszerváltozás után már nem állják meg helyüket az akkori érvek, ezért hozzákezdhetnénk a pénzben kifejezett társadalmi megbecsültségen túli eszközök visszaállításához is.

Érvei miatt kénytelen vagyok elfogadni, hogy nagy kudarcot nem kellett átélnie, a sikertelenséget pedig nem személyes kudarcként fogta fel. Professzor úr! Ezek után már bátrabban merem feltenni a következő kérdést, bár tudom, hogy hamar észreveszi a csapdát. Készített már bakancslistát önmagának? Ha szabad megkérdezni: milyen szakmai feladat vagy feladatok végrehajtását tűzte ki maga elé?

Bár értem a rejtett szándékát, mégsem csapdaként értékelem a kérdését. Higgye el, 51 év a rendvédelem szolgálatában nem kevés idő. Lehetővé teszi a szervezet alakulásának áttekintését. Láthatóvá válnak a fejlődés állomásai, látható a változás trendje. A mai kor rendvédelmi dolgozói legyenek büszkéek arra, hogy itt szolgálhatnak. A mai szervezetek minősége össze sem hasonlítható az ötven évvel ezelőttivel. Az államok esszenciális és principiális lényegét alkotó erőszak-monopólium mellé felzárkózott a tudás. Már nem egyszerűen törvényvégrehajtó szervezetek vagyunk, hanem szolgáltató szervezetek is. Ez elvárható, de mégis csak óriási változás. A pozitív változást visszaigazolja a társadalom is, magas szintű a rendvédelem lakossági bizalmi indexe. Vannak még és mindig is lesznek gondjaink. Ahogy a világ változik, úgy kell a működésünket nekünk is kiigazítani. Ezt a versenyszféra naponta éli át, mi sem maradhatunk le. A változás mindig feszültséget is szül. Ezt természetes jelenségként kell kezelnünk és nem a munkánk kritikájaként. Fontos, hogy az üzemműködési zavarokat ne emeljük fel rendszerszintű problémává. Azonban bármilyen belső gondokkal is küzdünk, ezeket nem érzékeltethetjük az intézkedéseinkben. A közszolgálati etika megköveteli, hogy minden körülmények között tisztességesen cselekedjünk.

A szakmai bakancslistám még nagyon hosszú. Talán egy-két célt még megneveznék. A külföldi statisztikák (az OECD is) a rendőr szó alatt általában az egyenruhás rendőröket (állami, önkormányzati, csendőr) érti. Hazánkban a nyomozó szervek nem a független igazságszolgáltatás, hanem a végrehajtó hatalom alárendeltségében működő rendvédelmi szervek kötelékébe tartoznak. Persze a hovatartozás ad abszurdum politikai szándék kérdése. A zavar nem is ebben van, hanem a rendőr szó mögöttes tartalmának meghatározásában. Ha keressük a jó rendőr kompetenciáit, akkor teljesen más készségeket és kompetenciákat kíván meg a közrendvédelmi tevékenység, mint a megelőzés, a nyomonkövetés és a bizonyítás. A szabályok azonban elmosásuk ezeket a különbségeket, amikor csak „rendőr”-t említene. Ez az összemosás számos rendtelenséget,

elégedetlenséget, hamis értékelést szül. Egy másik bakancslistás problémám, hogy eddig nem sikerült kialakítani az alapfokú, a középfokú és a felsőfokú rendészeti végzettségek egymásra épülő, a rendfokozati és előmeneteli rendszerrel szinkronban lévő rendszerét. Mivel a tisztési rendfokozati kategória megszűnt, nem értelmezhető az alapfokú rendészeti végzettség fogalma. Nem biztosított továbbá a felsőfokú rendészeti képesítés ismeret-jártasság-készség szerinti felosztása, illetve a felsőoktatási rendszeren kívüli megszerzésének lehetősége. Még hosszasan sorolhatnám a megoldásra váró feladatokat. Ezeknek a léte azt bizonyítja, hogy leginkább a humán feltételek alakítása van kitéve a gyors változtatások kényszerének. Ezek mindig is jelen lesznek a szervezeteink életében, de a feltételek nem természetes, hanem mesterségesen gerjesztett gyors változtatásai ahhoz a megtapasztalt jelenséghez vezetnek, hogy a korábbi változtatásoknak még nem is értünk a végére (így az eredmény nem is mérhető), de már új döntéshozók által erőltetett új szabályok lépnek életbe. Így fordulhatott elő, hogy a rendészeti ügyintéző képzésben részesülők jószereivel el sem juthattak az érettségiig, mert megváltozott a szakképesítés neve és tartalma. További megoldásra váró lényeges feladat a jövő rendőreinek digitális kompetenciáit az ismeret és jártasság szintjéről készségi szintűvé fejleszteni.

Ha jól tudom, felesége, dr. Janza Frigyesné ügyvédként dolgozik. Mennyiben járult hozzá Katalin asszony az ön sikereihez, a szakmai pályán elért kiemelkedő sikereihez?

Doktorrá avatásom után két órával már a házasságkötő teremben voltam. Feleségemet még B. Nagy Katalinként felvették az ELTE Jogi Karára. Így mellette, szinte vele együtt tanultam jogot is. A jogtörténetet teljes egészében elsajátítottam. A tanulmányok alatt született két gyermekünk. Megtanultam a jogot tisztelni, érzékenyvé váltam a problémák jogi kezelése iránt. Katalin azonban nem vált a jog megszállottjává, egyensúlyt tudott teremteni az édesanyjai, a házastársi és a jogász szerepek között. Ez betonbiztos családi háttérrel jelentett az én számomra is. Én szabadon mozoghattam, őt kötötte a családi tűzhely. Amikor felnőttek a gyerekek, szabadabb lett ő is, sikeres ügyvédként tevékenykedik. Sikereit azonban nemcsak az alapos tárgyi tudása révén éri el, hanem elsősorban a hihetetlen dinamikájú segíteni akarásával és emberszeretetével. Családon belüli sikerverviszonyunk lényege: egyik siker sem létezhetne a másik nélkül.

Végül engedd meg kedves Frici a régi barátságunk okán, hogy tegező formában kérdezzem meg: miként telnek napjaid szeretett családotd körében, és ha netán van rá időd, mivel foglalatalkodsz szabadidődben?

Az a baj, hogy kevés időm van a családdal és magammal foglalkozni. A lányommal és gyermekeivel együtt lakunk. Mi a földszinten, ők az emeleten. Ez nem elég távolság ahhoz, hogy önálló életet éljenek. Igyekszünk nem beleszólni az életükbe, de ez gyakran nem sikerül. Tekintettel Kati lányom művészi foglalkozására, késő éjszakáig tart egy napunk. Ennek ellenére ez még mindig jobb, mintha tőlünk messze élnének. A fiam sikeres vállalkozó. Eredetileg közgazdász végzettségű. Nagyon okos, gyors, szerethető ember, de nem szívesen lennék a főnöke. Korosztályának magabiztosságával mindent „jobban tud”, de ez így természetes, ráadásul nem ritkán igaza is van. Ez nem erősíti a családfői státuszomat, de büszke vagyok a családi erőviszonyok lassú átrendeződésére. Örömmel konstátálom, hogy az unokáim is az igazi értékekre tekintettel gondolkodnak, és fiatal koruk ellenére néha már így is cselekednek.

Végül megemlítem, hogy nemcsak az vagyok, akinek ez a beszélgetés most lefest, hanem állampolgárként, szabadidőmben politikus is. Nagy fájdalom, hogy ezt nyilvánosan nem élhetem meg, de elfogadom az erőszakos szervezetek politikamentességének követelményét. Sajnálatosnak tartom, hogy a rendészeti képzésből a rendszerváltozás kigyomláta a politológiát, illetve az aktuálpolitika ismeretét. Meggyőződésem, hogy csak akkor lehet sikeres egy területi vagy helyi rendőri szerv vezetője, ha ismeri a terepnumának politikai viszonyait és történéseit, a terület múltját, etnikai, vallási, szociális és egyéb körülményeit, kulturális viszonyait. Ismernie kell tehát a helyi történéseket generáló viszonyrendszereket, persze anélkül, hogy ezek az ismeretek eltérjenek a kötelezettségeitől. Nem mondom, emberpróbáló feladat, de nem tehetünk úgy, mintha ez az objektív szükséglet nem létezne. Legfontosabb nevelési és képzési feladatunk azonban elérni azt, hogy amikor a rendvédelmi kollégáink esküt tesznek, ne csak mondják, hanem értsék is: a haza minden előtt!

Tájékozódási futó koromban nehezen éltem meg a korai keléseket, edzéseket. Felírtam a szobám falára a Frangepán család jelmondatát: „Török, de nem hajlik”. Később ez került a csapatzászlómra is. Úgy érzem, nem törtem el az 51 év szolgálat alatt.

Köszönöm az interjút. Kívánom, hogy a megoldásra váró szakmai elképzeléseit éppen olyan sikeresen oldja meg, mint ahogyan az elmúlt 51 esztendőben ez mindig megtörtént. Ehhez kívánok sok kitartást, jó erőt és egészséget, hosszú, értéket teremtő boldog életet!

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Dános V. (2022). Út az állatorvosi műtőasztaltól a belügyi oktatási főszemlélőségig. Interjú a 75 éves prof. dr. Janza Frigyes nyugalmazott rendőr vezérőrnagy úrral. *Belügyi Szemle*, 70(4), 867–877. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.13>

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle kiemelten a Belügyminisztérium felügyeleti és szervezeti rendszeréhez illeszkedő olyan tudományos közleményeket fogad be és jelentet meg, amelyek elsősorban a rendvédelemmel, a közrenddel és a közbiztonsággal, a biztonságpolitikával, az önkormányzatisággal összefüggő kérdésekkel, a társadalmi devianciákkal, valamint a rendészet kérdéseit kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzi és értékeli.

A Belügyi Szemle az Open Journal Systems folyóirat-szerkesztő rendszer alkalmazáson keresztül fogadja a szerzőktől a kéziratokat.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről. A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemleiben megjelent cikkek nem feltétlenül tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli. A lap egésze, az egyes cikkeket is beleértve, szerzői jogilag védett, ezeknek a szerzői jogi törvény keretein kívül történő bármilyen felhasználása jogellenes és büntetendő.

A cikkek a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemények, melynek szellemében a cikkek bármilyen médiumban szabadon felhasználhatók, megoszthatók és újraközölhetők, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

A folyóirat megrendelhető a Szerkesztőség e-mail címén vagy telefonon.

Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600

Email: szerkesztoseg@belugyiszemle.hu

Web: www.belugyiszemle.hu

OJS: ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/index

Ára: 530 Ft

